eugène sue

Vol. I–IV Lei 20

editura pentru . literatură

Eugène Sue, unul dintre cei mai populari scriitori din Franţa veacului trecut, s-a născut la 26 ianuarie 1804, la Paris (m. 1857).

Oscilînd între literatură şi pictură, Eugène Sue se va consacra celei dintîi, debutînd în anul 1831 cu volumul *Plik şi Plok*. După o serie de lucrări inspirate din viaţa marinarilor *(Kernok corsarul, Salamandra, Istoria marinei franceze)*, urmează romanul *Misterele Parisului*, una dintre cele mai citite cărţi, care-i aduce în scurtă vreme popularitatea.

Romanul s-a bucurat de un succes enorm în ţară cît şi în străinătate, unde a fost în curînd tradus în mai multe limbi, slujind totodată ca model unor scriitori pentru romane ca *Misterele Londrei, Misterele Bucureştiului, Misterele Marsiliei* etc.

481

eugène sue

eugène sue

misterele parisului

Ilustrația copertei : *Dumitru Ionescu*

eugène sue

---

misterele parisului

ROMAN

*

EDIȚIE PRESCURTATĂ

TRADUCERE DE I. PELTZ
PREFAȚĂ DE MIRCEA ANGHELESCU

1968

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

Atragem atenția că romanul lui E. Sue abundă în inadvertențe pe care redacția le-a lăsat așa cum au apărut și în ultima ediție franceză după care s-a efectuat traducerea. Faptul e explicabil întrucît romanul, apărînd la început în episoade săptămînale, autorul a uitat sau a încurcat unele date, fapte sau eroi.

„Biblioteca pentru toți"

Eugène Sue
LES MYSTÈRES DE PARIS
Editions Baudelaire,
Livre Club des Champs-Elysées,
Paris, 1965

PREFAȚĂ

Eugène Sue este privit în general ca un scriitor minor, și nu pe nedrept; gloria pe care i-o aduseseră foiletoanele celebre din ziarele timpului s-a risipit destul de repede și opera sa și-a răgăsit dimensiunile modeste în aprecierile generațiilor următoare. Ignorarea sa nu mai este însă tot așa de îndreptățită, pentru că, dacă valoarea intrinsecă, absolută a operei este discutabilă, însemnătatea ei în epocă și influența asupra dezvoltării ulterioare a literaturii este dintre cele mai considerabile.

Cărțile lui Sue, mai ales cele care i-au creat renumele și-l reprezintă cel mai bine, cu defectele și cu calitățile sale, *Misterele Parisului* și *Jidovul rătăcitor*, au lansat o modă ale cărei urmări sînt încă greu de cuprins; în orice caz, fără ele n-am fi avut nici *Mizerabilii* lui Hugo, nici literatura lui Zola și nici, probabil, pe Dostoievski, sub zodia căruia stă o importantă parte a prozei moderne. În ceea ce privește „misterele", acestea au irupt în literaturile europene cu o rapiditate incredibilă și au exercitat influențe durabile, fără de care fizionomia anumitor etape ale dezvoltării acestor literaturi ar arăta indiscutabil altfel.

Și în literatura noastră influența lui Sue (inclusiv a școlii sale imediate, epigonice: Paul Féval, M. V. Féréal etc.), este suficient de întinsă și de importantă pentru a fi menționată. Primele știri despre succesul litera-

turii lui Eugène Sue apar în ziarul *România* din 1838, întîiul cotidian tipărit la noi, iar prima traducere cîţiva ani mai tîrziu, în 1844: un fragment din *Ovreiul neadormit (Le juif errant)* în *Foaia pentru minte, inimă şi literatură*. În volum însă, prima traducere apare numai după mijlocul secolului, în 1852: *Kernok corsarul*, urmată la scurte intervale de altele: *Matilda*, romanul (1853—1854), *Arthur* (1854), *Matilda*, drama (1855), *Comandorul de Malta* (1857), *Jidovul rătăcitor* (1857—1858), *Crucea de argint*, tradusă de Heliade (1858) ş.a.m.d. În această epocă se plasează şi produsele directe ale influenţei literaturii sale, cunoscutele „mistere" ale lui C. D. Aricescu (*Misterele căsătoriei*, 1861), George Baronzi, traducătorul romanului *Mathilde* (*Misterele Bucureştilor*, 1862) şi I. M. Bujoreanu (*Mistere din Bucureşti*, 1862) ultimul fiind — prin nuanţa socială, nu numai prin intriga violentă — şi cel mai aproape de Sue.

Paralela dintre Bujoreanu şi Sue poate fi împinsă şi mai departe, fie găsind în *Misterele din Bucureşti* scene şi personaje care amintesc frapant situaţii similare din *Misterele Parisului*, cum este tristul destin al Louisei, fata şlefuitorului de pietre Morel, imitată în nenorocire de Frusina, fata croitorului, fie în manifestări de altă natură care atestă o apropiere efectivă a scriitorului român de ideile sociale reformiste ale lui Sue. Într-adevăr, Bujoreanu, funcţionar de stat şi avocat, este şi un critic al favoritismului, al proastei organizări în domeniul public, al nedreptăţilor de tot felul, propunînd reforme, instituţii şi legi pentru apărarea celor umili, lipsiţi de sprijinitori, aflaţi la bunul plac al abuzurilor (*Causa nedreptăţilor făcute în numirea funcţionarilor administrativi*, 1866, *Miseriile din districtul Vlaşca sau despotism, abusuri, ilegalităţi*, 1867).

Influenţa „misterelor" lui Sue se va perpetua pînă spre sfîrşitul secolului, atît direct, asupra unor noi scriitori tentaţi să le localizeze, cît şi indirect, prin traducerea

unor mistere colaterale: în 1855 se traduc *Misterele Inchiziției* de M. V. Féréal, iar în 1856—1857 apar în traducere *Misterele Londrei* de Paul Feval. În aceeași perioadă G. Crețeanu anunța niște *Misteruri din București*, care n-au mai apărut, în schimb Gr. H. Grandea încerca o istorie străveche a dacilor în romanul neterminat *Misterele românilor* (1879), iar în 1880 apar în traducere *Misterele Berlinului* de G. F. Born. *Muncitorii statului*, alt roman al lui Baronzi, are un subiect complicat, cu o moștenire pierdută, și dacă grija pentru ocrotirea funcționarului pare a pleca tot din *Misterele Parisului*, intriga este mai degrabă influențată de *Jidovul rătăcitor*. La mijloc nu este însă numai interesul unor scriitori minori și al unor cititori puțin cultivați și avizi de senzații; Slavici își mărturisea și el, într-o scrisoare (din 1873) către Iacob Negruzzi interesul pentru literatura lui Sue *(„îmi place, pentru că zugrăvește viu")*, spre deosebire de a lui Dumas. Dar încă din 1850, deci înainte ca volumele scriitorului francez să fi fost traduse, Kogălniceanu aducea mărturie în romanul său neterminat *Tainele inimii* despre popularitatea *„vestitului Eugène Sue"* și nu-i scăpa intenția acestuia de *„a interesa clasele bogate în favorul claselor muncitoare"* — referire directă la *Misterele Parisului*. Heliade Rădulescu, în proiectul bibliotecii sale de literatură universală, îi rezerva un loc și scriitorului nostru, alături de George Sand și Balzac. Într-un articol mai vechi *Ahasver în literatura română*, Adrian Marino mai enumeră și alte mențiuni ale romanului *Jidovul rătăcitor*, la Timotei Cipariu, la M. Kogălniceanu (în *Protestația* din 22 iulie 1848) etc. și face relații interesante între cartea lui Sue și tema care circula deja la noi în manuscrise mai vechi.[1]

Citită și folosită în diferite feluri, cu diferite consecințe, la diferite latitudini, literatura lui Eugène Sue nu poate

---

[1] Adrian Marino, *Ahasver în literatura română*, în *Kalende*, an. II, 1943, nr. 8—9.

fi însă înțeleasă exact dacă este complet desprinsă de figura autorului său și de condițiile care au generat-o. Este, și aici, un semn al slăbiciunii sale ; ea nu se poate compara cu marile opere care trăiesc etern, răsfrînte în mereu alte adîncuri nebănuite înainte, independent de destinul creatorului lor. Entuziast admirată odinioară și aproape uitată azi, literatura lui Sue nu merită *„ni cet excès d'honneur, ni cette indignité“*. Să încercăm deci s-o cunoaștem.

Viața lui Eugène Sue are multe trăsături aventuroase și cuprinde episoade desprinse parcă din romanele sale de mai tîrziu. Născut și crescut într-o austeră familie de medici, cu relații în cele mai înalte cercuri (tatăl său fusese medicul personal al împăratului și apoi al regelui), tînărul Marie Joseph Sue, născut în 1804, își trăiește anii primei tinereți în ambianța caracteristică a Restaurației, într-o lume frivolă și elegantă în care — elev al colegiului Bourbon — aspiră să intre cu depline drepturi. Tentațiile mondene, cheltuielile, nebuniile exagerate, îl fac pe severul său părinte să-l trimită ca ajutor de chirurg în Spania, în 1823, unde ia parte la asediul Cadixului și asistă la căderea fortului Trocadero. După o scurtă revenire la Paris, se îmbarcă pe un vas de război, ca chirurg de astă dată, în care calitate va fi unul dintre spectatorii bătăliei de la Navarin, în 1828 ; el va călători în această perioadă în America, în Antile, cunoscînd frenezia mării, așa după cum anii de medicină îl făcuseră să cunoască suferința umană. Moartea tatălui și moștenirea unei averi respectabile îi deschid însă drumul către viața pe care și-o dorea ; bogat, liber, plin de fantezie, spiritual, saloanele aristocratice i se deschid, iar cheltuielile exorbitante și capriciile cele mai neașteptate îi asigură renumele unui adevărat *dandy*.

Decis să abandoneze medicina pentru care nu simțise nici o chemare, Sue ezită între pictură și literatură, care îi solicitaseră în mod egal curiozitatea. Primele încercări literare, lipsite de orice importanță, datează din 1825 cînd scrie o piesetă ocazională, jucată la Toulon. Solicitat de vărul său, Ferdinand Langlé, fost coleg de școală, va mai scrie cîteva articole discret antiguvernamentale în ziarul *La Nouveauté*, sub titlul comun *L'Homme Mouche (Denunțătorul)*. Ca amator și ca om de lume, el va frecventa în acești ani cenaclurile la modă, cum e cel al poetului Jules de Rességuier, prieten cu Victor Hugo, unde va întîlni mulți dintre scriitorii, criticii, ziariștii cu greutate în lumea literelor, chiar dacă unii se găseau încă la începutul carierei lor : Emile Deschamps, Charles Nodier, Jules Janin, Lamartine, Musset, Sainte-Beuve, Dumas, Vigny, Frédéric Grulié etc. Încercările sale dramatice din acest timp stau în mod evident sub imperiul modei și al improvizației ; *Domnul Marchiz*, un fel de utopie rousseauistă, și *Fiul Omului* (adică al lui Napoleon), scrise amîndouă în colaborare cu vodevilistul Deforges, sînt piese facile și schematice, în felul atîtor altora care se jucau pe scenele pariziene, și au avut un succes mediocru, chiar dacă în ultima juca celebra Dezajet. Scriitorul nu-și găsise încă făgașul.

Adevăratul său debut, cel care va conta în literatură, va avea loc abia în anul următor, în 1831, cînd îi apare un volumaș cuprinzînd nuvele publicate anterior în revista *La Mode*. Culegerea, intitulată bizar *Plick și Plock*, după numele a două personaje pasagere care apar în cele două nuvele incluse în volum, introduce în literatura franceză peisajul marin, viața tumultoasă a oamenilor mării. Și romanul următor, *Atar Gull*, apărut în același an, se circumscrie ariei romantice de inspirație și desenului violent care va caracteriza proza lui Sue ; cartea e istoria răzbunării sclavului negru Atar Gull asupra stăpînului care îi ucisese tatăl. La rîndul său, sub masca

devotamentului, asistînd cu un sadism demoniac la prăbușirea treptată a dușmanului de moarte, Atar Gull îi urzește din umbră toate nenorocirile pentru a-și mărturisi rolul în final, cînd ruina completă a victimei e definitivă. Atmosfera terifiantă nu e alta în *Kernok corsarul* de pildă, din același volum *Plick și Plock*, în care ciuma e menită să răzbune moartea piratului împotriva unui oraș întreg. După o serie de romane marine *(La Salamandre, La Coucaratcha)* și o amplă încercare asupra *Istoriei marinei franceze*, în patru volume, operă eterogenă pe care istoricii o cedează literaturii și invers, scriitorul se orientează spre romanul istoric care își trăia pe atunci zilele sale de glorie în Franța, resuscitat de romantici mai ales, sub influența covîrșitoare a lui Walter Scott, pe care o va resimți din plin și Eugène Sue (care totuși nu îi este, structural, un urmaș). Primele sale romane exaltau aventura, dorința de necunoscut, erau — sub o formă manifestă — o încercare de evadare, de desprindere din realitatea directă, din geografia înconjurătoare, pentru a ancora într-o realitate misterioasă, nouă, terbilă, cu toate aparențele ispititoare ale feeriei, ale irealului: lumea mării, a piraților, a Orientului fabulos, a Antilelor vrăjite, toate văzute însă cu un ochi sumbru, spăimos, dintr-un unghi dramatic, cam în felul în care va vedea Poe fantasticul cotidian, dar mai naiv totuși, mai declamator. În pofida predilecției pentru grandilocvență, mistere și lovituri de teatru, care dau cărților sale o turnură incredibilă, scriitorul are intuiția vie a pitorescului, a vieții în formele ei concrete de manifestare. Foarte multe scene secundare, de amănunt, ale acestor romane, sînt pline de naturalețe și viață.

Fără a se putea stabili o legătură directă între cele două fenomene, se poate observa la Sue o apropiere de problemele contemporane după un eveniment care i-a zguduit, cel puțin pentru un moment, felul obișnuit de viață. Este vorba de secătuirea aparent inepuizabilelor resurse

materiale, risipite nebunește, care a coincis (întîmplător ?) cu o mare dezamăgire sentimentală. Primul roman apărut după această lovitură este *Arthur* ; caracterul său violent romantic și sumbru nu-l împiedică să fie una dintre cele mai bine echilibrate cărți ale sale, mai îngrijit construite. Tînărul Arthur, byronian în esență ca și alți eroi ai lui Sue, torturat de *„lupta perpetuă între inima care-mi zice : crede, iubește ! și mintea care-mi zice : îndoiește-te, disprețuiește, teme-te !“* va lăsa îndoiala și nehotărîrea să-i distrugă iubirea și, deci, viața. Cu *Mathilde*, publicat în foileton în 1840, romancierul atacă prima temă socială importantă, cea care a mobilizat de la început spiritele cele mai clarvăzătoare ale vremii : George Sand, Balzac. Este vorba de situația inferioară a femeii în societate. E de altfel demn de remarcat faptul că Sue este creatorul — sau în orice caz agentul principal de difuziune — și al altor teme de mare succes în literatura franceză — și nu numai franceză — ulterioară, cum e amintitul roman al mărilor, literatura unui anumit tip de intelectual, a „institutorului“, dezvoltată de Erckmann-Chatrian, Zola Jules Romains, preconizată în *Martin l'enfant trouvé*[1] prin figura modestului dar luminatului Claude Girard, și chiar al romanului de tip polițist, în înțelesul modern al cuvîntului. Succesul acestor cărți, cele mai multe apărute întîi în foileton, este considerabil nu numai pentru că prezentau cititorilor subiecte de acut interes din unghiuri inedite, ci și pentru că aduceau elemente noi în literatura foiletonistică. Foiletoanele, lansate de cîțiva ani în presa pariziană și în mare vogă pe atunci, erau rezervate în general romanelor istorice sau de călătorii, categorii literare care se pretau mai puțin rigorilor genului ; acesta pretindea cîte un eveniment senzațional, care să țină atenția încordată cititorului, în fiecare capitol, în fiecare apariție a ziarului și punctul culminant constituia de regulă sfîr-

[1] V. Brombert. *The Intellectual Hero,* The University of Chicago Press, 1964, p. 75.

șitul foiletonului, „dezlegarea“ urmînd a doua zi, în foiletonul următor. Eugène Sue se adaptează mai ușor și mai repede acestor cerințe, aducînd în romanele sale, începînd cu ***Mathilde,*** o construcție dinamică, o intrigă pasionantă, figuri puternic conturate, individualități caracteristice și ușor de reținut și, bineînțeles, aspectul senzațional al întîmplărilor.

Toată evoluția de pînă acum a scriitorului nu a fost parcă decît o căutare, pregătirea formulei pe care o va realiza *Misterele Parisului,* una dintre cele mai citite și controversate cărți ale secolului trecut. De la început trebuie spus că valoarea literară a cărții este cu totul modestă. Apariția sa în foileton, deci subordonarea acelorași reguli simpliste ale genului, faptul că scriitorul trăia din scrisul său, ușurința cu care scria și lipsa unei discipline a stilului (defect important pentru un scriitor francez !), duc la multe scăderi reproșate imediat de critica contemporană. În pofida tuturor acestor fapte, foarte adevărate, apariția romanului a dezlănțuit un interes general, aproape o psihoză ; după cum spunea Th. Gautier (și așa cum s-a spus de altfel, despre *Pickwick* al lui Dickens), muribunzii nu puteau muri pentru că nu apăruse și ultimul foileton al romanului.

Tema romanului i-a fost sugerată de editorul său ; ideea de a sonda straturile cele mai umile ale societății plutea de altfel în aer. În această perioadă, cam între 1840 și 1850, se produce o cotitură în gustul literar, o schimbare la față a secolului după expresia lui Brunetière. Începe să fie evident că *„printre oameni există și alte suferințe decît cele ale amorului sau orgoliului înșelat, dureri mai crude decît ale unor* Chatterton *sau* Indiana, *ale unor* Ruy-Blas *sau* Antony“ ; începe să fie remarcată creșterea mizeriei, apariția unor relații mai dure în evoluția societății și toate acestea, reflectate în literatură, o îndepărtau de

idealul romantic.[1] Literatura devine mai socială — ca toate manifestările spiritului public — abandonînd tipul izolatului romantic, al idealului individualist. În 1840, Fr. Soulié dă scenei piesa *l'Ouvrier*, iar în anul următor apare celebrul roman inspirat din viața meșteșugarilor contemporani *Le compagnon du tour de France* de George Sand; tot acum (în aprilie 1842), lansează Balzac proiectul *Comediei umane* în care se angaja să consemneze *„istoria adevărată, tabloul exact al societății noastre moderne"*, iar în 1845 Hugo își va începe *Mizerabilii*. În această tendință de apropiere a literaturii de problematica socială se încadrează și romanul lui Eugène Sue, a cărui orientare se pare că s-ar datora revelației pe care scriitorul a avut-o vizitînd familia unui muncitor parizian și discutînd cu el. Reacția violentă a unei părți a criticii contemporane, ostilă noii orientări, era deci de așteptat. Ea se produce chiar în reviste apropiate, cum era *Revue des Deux Mondes*, la care Sue colaborase. *„In loc de a studia* — spune unul dintre acești critici, Paulin Limayrac — *misterele spiritului și sufletului său* (ale societății — n.n.) *în salon, în budoar, în cabinetul gînditorului, în prăvălie sau atelier, lucru care ar fi putut satisface ambiția cea mai nemărginită, scriitorul se complace în a descrie hoții și curtezanele în cele mai minuțioase detalii ale existenței lor, el decupează cartea sa din registrul cel mare al Prefecturii de poliție și, departe de a da* Misterele Parisului, *n-a dat decît misterele prostituției și crimei"*[2]. Începînd prin a-i reproșa depărtările de sfera artei propriu-zise, care sînt numeroase în cele zece volume ale cărții, criticul ajunge el însuși să facă rezerve asupra valorii operei pe considerente extraeste-

---

[1] F. Brunetière, *L'Evolution de la poésie lyrique en France au XIX-ème siècle*, Paris, 1913, t. I, pp. 311—312.
[2] Paulin Limayrac, *Simples essais d'histoire littéraire (IV). Le roman philantrope et moraliste. Les Mystères de Paris*, în *Revue des Deux Mondes*, 1843, p. 86.

tice, învinuindu-l că este un *„licenţios cu aere de moralist"* care resuscitează pornografia, introduce argoul în literatură etc., atribuind aceste păcate *„înclinării puternice către descrierile sensuale şi grosolane"*.

Misterele Parisului nu este însă o carte pornografică, ba chiar dimpotrivă, este un roman cu intenţii moralizatoare. Tocmai aceste intenţii evidente, demonstrative, alterează într-o măsură apreciabilă caracterul autonom al romanului care serveşte în unele secvenţe doar ca pretext pentru dezvoltarea teoriilor sociale, umanitariste, ale scriitorului. Numeroasele peripeţii ale numeroaselor personaje se succed rînd pe rînd în năzuinţa către o demonstraţie cît mai cuprinzătoare a viciilor unei societăţi anacronice şi, cum teza cere o argumentaţie cît mai bogată şi decisivă, amănuntele şi situaţiile-limită abundă. Romanul în sine suferă pentru că arta cere, pe de altă parte, economie, selecţie. De altfel se pare că nici autorul nu urmărea să scrie o operă literară fără finalitate, ci o ficţiune brodată pe aspecte autentice, tragice, ale realităţii, care să atragă atenţia cititorului asupra vieţii ca şi necunoscute a straturilor mizere din Paris. Cartea ar fi deci mai degrabă o romanţare a unor situaţii tragice, a unor episoade alese dintre cele mai semnificative în ele însele, unite într-un chip arbitrar de autor în intenţia de a da acţiunii, adică demonstraţiei, o anumită cursivitate. Însuşi acest scop se pare că s-a cristalizat (şi a devenit dominant) treptat în conştiinţa scriitorului care îşi începuse opera, ca toate foiletoanele sale, fără să ştie cum o va continua. De aceea, singura valoare pe care i-o recunoaşte propriul său autor, cu un spirit critic nu chiar atît de exagerat, este cea morală: *„o carte rea din punct de vedere artistic, dar care credem că nu este o carte rea din punct de vedere moral"*.

Cu toate acestea, seria de foiletoane apărute timp de un an şi jumătate (1841—1842) în *Journal des Débats* a ţinut cu răsuflarea tăiată o lume întreagă. Actelor de acuzare li se adăugau noi şi noi piese, găsite de autor

(care cutreiera deghizat lumea pe care pornise să o descrie), sau sugerate de numeroșii săi corespondenți care îi semnalau mereu alte injustiții și nedreptăți. Sue își lua de altfel foarte în serios rolul de reformator social și cititorii săi o făceau nu mai puțin. Președintele unui tribunal din Nancy îi scrie, de pildă, ca să-i infirme unele situații juridice imaginate în roman ; autorul adaugă atunci cărții un apendice în care compulsează legi, citează coduri străine, demonstrează dreptatea sa pe bază de statistici, ca un adevărat sociolog. Pentru autor ca și pentru mulți cititori, romanul este — într-o măsură — doar un cadru literar pentru o dezbatere de idei morale, etice, la drept vorbind cu un substrat pur politic. Este una din explicațiile acestui succes neașteptat. Altă explicație ar fi că scriitorul dă acestui cadru literar forma atractivă a unui roman de aventuri. Din acest punct de vedere, *Misterele Parisului* descinde din romanul negru englezesc, din Scott și din propria literatură de aventuri a lui Sue, plină de monștri, de situații dramatice și de cruzimi. În carte apar într-adevăr un număr remarcabil de figuri diabolice și tenebroase, de adevărate naturi infernale în ordinea umană, ale căror acțiuni funeste vor fi, evident, contracarate de evoluția justițiară a lui Rudolf și, în general, de forțele binelui. (Asemeni lui Rudolf, personaje justițiare, purtătoare ale sancțiunilor destinului, apar în numeroase alte scrieri ale lui Sue : colonelul de Surville în povestirea cu același titlu. Mortague în *Mathilde*, sclavul negru în *Atar Gull* etc.). Avem de a face, e lesne de văzut, cu o obișnuită schemă romantică. Personajele care evoluează în cadrul acestei scheme sînt în mare măsură simboluri, actele și judecățile lor materializează concepte etice. Din acest punct de vedere, depășind cadrul romantic de manifestare, *Misterele Parisului* ar putea fi considerate ca un mare poem sociogonic, una din primele încercări moderne, în proză, de a îmbrățișa societatea într-o viziune atît de vastă, comparabilă cu cea a lui Balzac și care nă-

zuiește să-i ofere — bune sau rele — și soluții sociale, nu numai morale. Așa cum s-a observat însă, ideea generală care stă la baza moralei romanului este aceea a reabilitării prin suferință ; Cuțitarul va ispăși (și se va simți eliberat abia atunci) crima sa prin sacrificiul vieții, Floarea-Mariei la fel, Rudolf suportă și el consecințele acestei legi implacabile pentru abandonul copilului, la fel Sarah, la fel Ferrand, care nu poate muri fără să simtă acțiunea justițiară a remușcării, a înțelegerii crimelor sale, la fel Învățătorul, sau domnul d'Harville, toți vor plăti crimele sau nedreptățile înfăptuite cu bună știință sau din ignoranță, ba vor răspunde și pentru cele suferite, care-și pun amprenta asupra lor. Ideea este, sub o formă sau alta, prezentă și la Victor Hugo *(Marion Delorme)*, Balzac *(Splendeur et misères des courtisanes)*, Dumas-fils, George Sand. Ca lege implacabilă a destinului, așa cum apare în multe din cărțile lui Sue, ea va trece în literatura lui Dostoievski și va influența, prin el, o mare parte a literaturii secolului al XIX-lea într-un sens profund.

Sub anumite aspecte, în primul rînd ca tip de imaginație epică, romanul păstrează indiscutabile caractere romantice ; culorile violente ale descripției, dinamismul acțiunii, patetismul situațiilor, satisfac cerința unei evaziuni din limitele strîmte ale lumii cotidiene. Efectele deosebite, senzaționale uneori, provin din utilizarea intensivă a unor categorii reabilitate de romantism ca : urîtul, grotescul, frica, groaza, mila, rușinea (ca factor de purificare morală). Aceste elemente, des folosite de scriitorii romantici, se împletesc în forme greu de disociat uneori, cu manifestările născînde ale unui scientism pozitivist, de esență contrară exaltării romantice. Sue e însă un fiziologist, un adept al fiziologiilor și fiziognomoniilor care începeau să populeze literatura timpului sub influența teoriilor lui Lavater. Portretul și „diagnosticul" Cuțitarului este elocvent, iar coșmarul Învățătorului este și el un rezultat al înțelegerii mecaniciste a frămîntărilor venite din zonele

liminare ale semiconștientului, care, la o ființă normală, s-ar fi transformat în remușcări. Pe lîngă existența unor scheme sau clișee romantice, înrădăcinate de altfel chiar în creația anterioară a scriitorului, vom surprinde deci dispariția altora. În opera sa nu vom găsi astfel portretul cunoscut al îndrăgostitului romantic, pasionat, plin de avînt, de geniu, declamator și tiranic ; și cînd îl vom întîlni schițat în aceste coordonate, el va fi un demoniac, un tip care se exclude din umanitate prin cruzimea și răutatea sa infernală, ca Lugarto din romanul *Mathilde*. Idealul erotic al tînărului scriitor pare a fi mult mai burghez, mai domol și casnic decît ne-ar lăsa să credem viața sa aventuroasă, nostalgie poate a omului care n-a avut niciodată un cămin. Și amorul marchizului d'Harville, și cel al doamnei de Lucenay, dintre puținele personaje ale cărții care par realmente însuflețite de o pasiune erotică, dintr-o cauză sau alta sînt ratate ; s-ar părea că Sue concepe iubirea sub zodia nefericirii dacă nu ar exista reversul, fără îndoială demonstrativ și acesta pentru că împrejurările exemplare aparțin clasei umile, François și Rigolette, sau Martial și Lupoaica, cei care în pofida nenorocirilor trecute intră în viață cu încredere și cu siguranță. Iubirea lor însă nu mai este romantică ; inconștient probabil, ea consemnează încă o dată moartea idealului romantic și tendința nouă către „realism".

Această interferare haotică de influențe și reminiscențe este caracteristică pentru momentul în care a apărut *Misterele Parisului* și îi dau toate trăsăturile unei opere de tranziție, în care epigonul se întîlnește cu precursorul ; de aceea, cu toate că romanul este și va fi citit, nimic din el nu lasă impresia desăvîrșirii. Este soarta tuturor operelor lipsite de fizionomie precisă.

Revenind la unele observații anterioare, e interesant de constatat, pentru a stabili optica socială a scriitorului, că eroii care se bucură de toată simpatia sa, cei care posedă calități omenești remarcabile, sînt oameni simpli, mai

mult, fac parte chiar din mediile sociale disprețuite ; dacă figura lui Rudolf, deși singura care rămîne aproape constant în centrul acțiunii, are o mare doză de convențional, e lipsită de viață în felul în care este prezentată chiar ca urmare a rolului său de purtător al mesajelor scriitorului, Cuțitarul, Lupoaica, Martial, Rigolette, familia Pipelet, se bucură de mai multă căldură. Ei sînt supuși unor încercări mai grele, își poartă educația imperfectă, caracterul puțin comod, dar nelipsit de noblețe, cu mai multă naturalețe decît figura rece a lui Rudolf, chiar a Guristei. Desigur că delimitările sînt teoretice fiindcă romanul foileton lasă puțin loc pentru preciziunea detaliilor. Caracterele sînt schițate în fugă, din linii tari ; personajele au prea puțin — sau chiar de loc — o viață interioară, nu cunosc conflicte psihologice, îndoieli, reverii. Ceea ce le animă este continua mișcare în care se află, traiectoria existenței lor se suprapune peste dinamica aventurilor prin care trec. Liniștea, repaosul, înseamnă moartea personajului. Cînd Cuțitarul și-a terminat rolul, autorul trebuie să-l scoată din scenă și-l trimite în Algeria, pentru a-l readuce, cu o explicație oarecare, cînd e nevoie de el, spre sfîrșitul romanului. Tehnica este comună romanelor de senzație și se explică tocmai prin imposibilitatea de a menține în intrigă eroi pasivi în ordine epică ; aceasta ar veni în contradicție cu regula genului, care nu tolerează scăderile de tensiune. Goana personajelor este continuă.

Cadrul epic în care se desfășoară *Misterele Parisului* este reluarea unei mai vechi teme adusă la mare cinste de literatura secolului al XVIII-lea, englez mai ales, și ilustrată de opere celebre ca *Tom Jones* al lui Fielding sau *The Romance of the Forest* de Ann Radcliffe ; este vorba, în esență, de pretextul „copilului pierdut“ care dă ocazia autorului să fabuleze — pe linia picarescului spaniol — cele mai nemaipomenite peripeții, legate într-un lanț a cărui coerență era, de altfel, cît se poate de fragilă.

Preluînd motivul central, care exista și în literatura franceză, însă cu un rol mult mai limitat, mai formal (în primul rînd sub forma „travesti"-ului), Sue îl va folosi ca prilej de a investiga cele mai diferite medii sociale cu putință. El va folosi de fapt acest principal fir epic ca un cadru general în care va include, ca într-un veritabil „roman à tiroirs", mai multe linii divergente ale acțiunii, mai multe episoade cu un grad ridicat de independență. Între primul capitol în care facem cunoștință cu principalii eroi ai cărții, și ultimul dacă nu mai socotim și apendicele, se desfășoară mai multe povești care se întretaie mai mult sau mai puțin arbitrar. Mînuirea acestei complicate rețele de acțiuni și personaje este atît de greoaie, încît autorul e nevoit să facă largi salturi de la un episod la altul, părăsindu-și eroii, după buna și vechea lege a literaturii senzaționale, în cele mai palpitante momente, cu un simplu și franc cuvînt de explicație: *„Cititorul ne va ierta* — zice Sue — *că abandonăm una din eroinele noastre într-o situație atît de critică, situație al cărei deznodămînt îl vom povesti mai tîrziu"*. Și centrul de greutate al acțiunii se mută de la o linie epică la alta, din loc în loc fiind însă presărate scene de un umor suculent, situate la periferia interesului și a acțiunii și poate tocmai de aceea scăpînd liniei generale patetice a cărții, exagerată pentru gustul nostru de astăzi.

În masa amorfă a populației Parisului, scriitorul știe primul să vadă deosebiri, să distingă individualități, acolo unde alții nu vedeau decît categorii ; suferința îi face pe unii cruzi și răi, pe alții slabi și neputincioși. Unii își pot păstra calitățile omenești în cele mai grele situații, alții nu. Printre criminali trăiesc și oameni cu desăvîrșire cinstiți, așa cum în înalta societate, printre cei crezuți fără pată se dovedesc a trăi și adevărați bandiți. Desigur, toată pledoaria este schematică în sine (impresie atenuată de imensul registru al desfășurării acțiunii), însă este surprinzătoare prin noutate și prin amploarea sa programa-

tică. Așa cum i s-a reproșat imediat scriitorului, este — desigur — imposibil ca eroii săi să acționeze în situațiile date în felul în care îi obligă el. Sue nu este însă un pictor realist al unui dat obiectiv ci, ca și alți romantici[1] (Hugo, George Sand), creează simboluri și oferă schițe de realități ideale. El imaginează de fapt o nouă organizare a societății, de esență fourieristă, pe care nu o expune însă direct, ci prin antiteză, oferind și ilustrări justificative pentru fiecare reformă propusă. Cît de haotic s-ar constitui aceste idei reformiste ale scriitorului, ele nu alcătuiesc însă mai puțin o concepție, un sistem, latent poate, neexprimat, dar preexistent într-o formă oarecare transpunerii sale literare, așa încît ideea că Sue și-ar crea „filozofia" pe măsură ce își scrie romanul[2], înțeleasă mot à mot, nu pare să reziste. De altfel se știe foarte bine că idei socializante apar din scrierile lui anterioare, *Mathilde* mai ales.

Misterele Parisului nu este însă o utopie, cel puțin nu în înțelesul obișnuit al cuvîntului, chiar dacă trăsături ale personajelor sale sînt utopice ; romanul creează numai premizele unei astfel de utopii, lăsînd deschisă o posibilitate practic nelimitată de fabulație. Dacă finalul propriu-zis este „trist" pentru personajele principale, el este numai o prefață, un preambul la romanul lui Martial și al Lupoaicei, al lui Germain și al Rigolettei, care abia începe. Practic, este uimitor cîte intuiții și cîtă inventivitate bine motivată a putut risipi autorul în acest roman care este, din acest punct de vedere, o enormă materie primă pentru literatura ulterioară.

MIRCEA ANGHELESCU

---

[1] *„Romantic prin tendința către excesiv"* spune Barbey d'Aurevilly.

[2] Pierre Chaunu, *Eugène Sue et la seconde République*, P.U.F., Paris, 1948, pp. 15—16.

TABEL CRONOLOGIC

1804, 26 ianuarie : Se naşte la Paris Marie-Joseph Sue, fiul doctorului Jean Joseph Sue, chirurg militar, apoi profesor de anatomie la École des Beaux-Arts și medic consultant al regelui, descendent dintr-o veche familie de medici.

Apare *Obermann* de Senancour ; trecut aproape neobservat în momentul apariţiei, el deschide seria romanelor care ridică probleme de viaţă socială şi de înţelegere a ei.

1823 Obligat de tatăl său, care voia să-l dedice carierei medicale, tînărul Sue ia parte la campania din Spania ca subchirurg.

1825 Trimis de severul său părinte la Toulon, în urma unor pozne, ca medic la spitalul marinei, scrie acolo o piesă ocazională care va fi jucată cu succes la teatrul din oraş. Începe o serie de colaborări la ziarul *La Nouveauté*, cu tendinţe liberale.

1827 Ia parte la bătălia de la Navarin, în calitate de chirurg pe vasul Breslau.

1828 Diferite călătorii în America și Antile, care îi deschid gustul de aventură și îi oferă date despre viața în colonii, folosite ulterior în romanele sale.

1829 —1830 Scrie, în colaborare cu vodevilistul Deforges (pe numele adevărat Philippe Auguste Pitaud), piesele *Domnul Marchiz, schiță din 1815* și *Fiul Omului*, jucată de celebra actriță Dezajet la Théâtre des Nouveautés.

Apare *Cronica domniei lui Carol al IX-lea*, de Mérimée.

1830 21 aprilie : Moare doctorul Sue, lăsînd o moștenire apreciabilă fiului său. Acesta începe colaborarea la publicația *Annales romantiques* cu o povestire, *Le Billet d'amour*.

1831 Apare volumul de debut al tînărului diletant, *Plick și Plock*, care conține două povestiri : *El Gitano* și *Kernok piratul*. În același an îi mai apare romanul *Atar Gull* inspirat din recentele sale călătorii peste ocean. Din această perioadă datează și prietenia sa, destul de scurtă, cu Balzac.

Apare *Notre-Dame de Paris* de Victor Hugo, prototipul romanului romantic al epocii, în care autorul face un loc considerabil scenelor de mase și vieții parizienilor din păturile nevoiașe. Apare *Roșu și Negru* de Stendhal ; debutează George Sand.

1832 Apar alte „romane marine" ale tînărului scriitor : *La Salamandre* și *La Coucaratcha*.

1835—1837 Apare *Histoire de la Marine française*, operă de erudiție diletantă și de fabulație subiectivă, respinsă de specialiști și ignorată de public.

1837 Scriitorul publică primul său foileton, *Journal d'un inconnu*, în ziarul *La Presse* din 5 decembrie. Apare romanul istoric *Latréamont*, cu subiectul extras din vremea lui Ludovic al XIV-lea.

Apare romanul *César Birotteau* de Balzac.
1840 Apare primul roman „proletar" al literaturii franceze: *Le Compagnon du Tour de France* de George Sand.

1841 Apare romanul *Mathilde. Memoriile unei tinere femei* (*„roman cvasibalzacian"* spune A. Thibaudet) și romanul istoric *Comandorul de Malta*. Asistă, la 25 mai, la premiera piesei *Doi lăcătuși* de Felix Pyat. Exprimînd autorului părerea că a dramatizat realitatea, acesta îl invită a doua zi să viziteze familia unui lucrător. De aici pleacă, spune Pyat mai tîrziu, conversiunea lui Sue la socialism.

1841—1842 Apare, în foiletonul ziarului *Journal des Débats*, romanul *Misterele Parisului*.

1843 Sub influența lui Sue apare *La Ruche populaire*, ziar redactat de și pentru muncitori.

1844 Apare romanul *Le juif errant (Jidovul rătăcitor)* în foiletonul ziarului *Le Constitutionnel*, la care au colaborat în acea vreme și Balzac, George Sand, Al. Dumas, Mérimée.

1845 *Le Juif errant* apare în traducere spaniolă, greacă, română etc.

1847 Apare romanul *Martin, copilul găsit sau memoriile unui valet.* Încep să apară primele capitole din seria de povestiri intitulată *Cele şapte păcate capitale.*

1848 Sue scoate un ziar de propagandă republicană : *Le Républicain des campagnes.* Aici, într-o formă nepretenţioasă, scriitorul explică avantajele guvernămîntului republican şi conturează un program electoral radical, dar cu multe naivităţi care ţin de viziunea sa asupra realităţilor sociale. Începe să publice un lung şi prolix roman social, *Misterele poporului sau istoria unei familii de proletari în decursul timpului,* pe care-l va termina abia în 1857, operă pe care o hotărîre judecătorească din 25 septembrie 1857 o va condamna ca *„incitînd la arborarea drapelului roşu şi ca reprezentînd proprietatea drept o uzurpare“* şi pentru că *„la fiecare pagină se găseşte negarea sau răsturnarea tuturor principiilor pe care se sprijină religia, morala şi societatea“.*

1849 Scriitorul publică o broşură, *Le Berger de Kravan ou Entretiens socialistes et démocratiques sur la République des prétendents et la prochaine présidence,* sub forma unei conversaţii între un bătrîn păstor şi autor, în care demască comploturile inamicilor poporului şi combate candidatura lui Ludovic Napoleon.

1850 La 20 aprilie, scriitorul este ales în Adunarea legislativă, în pofida tuturor încercărilor de a-i compromite succesul : întîrzierea reuniunilor electorale, presiuni asupra presei, campanii de denigrare, de ridiculizare etc., întreprinse de reacțiune.

1851 După lovitura de stat din decembrie, deși Napoleon al III-lea era dispus să-i uite vederile republicane în virtutea vechiului bonapartism al tatălui, scriitorul se autoexilează, atrăgîndu-și dizgrația definitivă și ura autorităților, care vor ajunge pînă la a cere și obține, de la biserică, excomunicarea celor care vor citi romanele sale.

1852 Apare în românește povestirea *Kernok corsarul*, tradusă de C. C. Băjescu

Sue, inspirat de o pasiune tîrzie, scrie primele sale versuri.

1857 Moare la 3 august, la Annecy-le-Haut, în Savoia, unde se exilase, uitat de cititori și de cei mai mulți dintre prieteni.

M. A.

Partea întîi

TAVERNA

La 13 decembrie 1838, într-o seară ploioasă și rece, un om de statură atletică, purtînd o bluză veche, trecea podul Zarafilor și ajungea în centru, într-un labirint de străzi întunecate, strîmte și cotite, care se întind de la Palatul de Justiție pînă la biserica Notre-Dame.

Cartierul Palatului de Justiție, foarte delimitat, foarte supravegheat, servește totuși drept loc de întîlnire și de adăpost răufăcătorilor din Paris. Nu e oare ciudat, sau mai curînd fatal, ca o nestăpînită atracție să-i facă mereu pe acești criminali să graviteze în jurul cumplitului tribunal care-i condamnă la închisoare, la ocnă, la eșafod ?

În noaptea aceea, deci, vîntul sufla puternic, furișîndu-se într-un fel de ulicioare ale acestui lugubru cartier : lumina slabă, pîlpîitoare, a felinarelor clătinate de vînt, se oglindea în rîulețul de apă negricioasă care curgea prin mijlocul caldarîmului plin de mîl.

Casele, de culoarea noroiului, aveau ferestre puține, cu cercevele putrede și aproape fără geamuri. Poteci negre și infecte duceau către scări și mai negre și mai murdare și atît de drepte, încît de-abia le puteai urca, ținîndu-te de o funie

de puț prinsă în zidurile umede prin belciuge de fier.

Parterul acestor case era ocupat de tarabele cărbunarilor, ale mățarilor sau ale vînzătorilor de carne stricată.

Deși mărfurile erau de mică valoare, aproape toate vitrinele acestor prăvălii mizerabile aveau gratii de fier, în așa măsură le era negustorilor teamă de cutezătorii hoți din cartier.

Omul despre care vorbim, intrînd în strada Bobului, din centrul cartierului, își încetini mult mersul : se simțea ca la el acasă. Noaptea era adîncă, apa cădea în șiroaie și răbufnirile de vînt și ploaie biciuiau zidurile.

În depărtare, orologiul Palatului de Justiție suna orele zece.

Femeile adăpostite sub ganguri boltite, întunecate și adînci ca niște peșteri, fredonau niște refrenuri populare.

Una din aceste creaturi, o tînără fată, era de bunăseamă cunoscută de omul despre care vorbim, pentru că, oprindu-se în fața ei, o prinse de braț.

— Bună seara, Cuțitarule, rosti fata.

Acesta, de mult certat cu justiția, căpătase porecla de „Cuțitar“ încă din pușcărie.

— Tu ești, Guristo ? spuse omul cu bluza. O să-mi plătești basamacul, că de nu, te fac să joci tontoroiul.

— N-am nici o lețcaie, răspunse tînăra tremurînd, căci acest om băga groaza în cartier.

— Dacă punga ți-e goală, hrăpăreața de la tavernă o să-ți dea pe datorie de dragul mutrei tale.

— Doamne, dar îi mai datorez chiria pe straiele astea pe care le port...

— A! Mai faci și nazuri? strigă Cuțitarul, și-i trînti nenorocitei, pe întuneric și la întîmplare, o lovitură de pumn atît de puternică, încît fata scoase un țipăt de durere.

— Deocamdată, numai atît, fata mea, și asta ca să știi ce te-așteaptă...

De-abia rostise aceste vorbe, că banditul scoase un strigăt însoțit de o înjurătură cumplită:

— Ah, m-ai înțepat, ticăloaso, m-ai zgîriat cu foarfecele tău.

Și furios, se luă după Guristă care fugise pe poteca întunecată.

— Nu te-apropia, că-ți scot ochii! spuse ea pe un ton hotărît. Nu ți-am făcut nimic, de ce-ai dat în mine?

— Îți spun eu acuș, strigă banditul, înaintînd mereu în beznă. Aha, te-am prins și ai să mi-o plătești! adăugă el, apucînd cu mîinile sale mari și puternice încheietura unei mîini subțiri și delicate.

— Ba tu ai să mi-o plătești mie! se auzi un glas bărbătesc.

— Un bărbat! Tu ești, Braț-Roșu? Răspunde o dată și nu mă strînge așa tare... Mă aflu pe poteca locuinței tale... Nu poți fi decît tu.

— Nu e Braț-Roșu, se auzi glasul necunoscutului.

— Bine, pentru că nu ești de-al nostru, o să se lase cu mustărie, strigă Cuțitarul. Dar a cui e lăbuța asta pe care am prins-o?

— E perechea celeilalte.

Sub pielea gingașă și moale a acestei mîini care-l prinsese repede de gît, Cuțitarul simți că se încordau nervi și mușchi de oțel.

Gurista, refugiată în fundul aleei, urcase repede cîteva trepte : se opri o clipă și strigă către apărătorul ei necunoscut :

— O, mulțumesc, domnule, că mi-ai luat partea. Cuțitarul m-a bătut pentru că n-am vrut să-i plătesc rachiul. M-am răzbunat, dar n-am putut să-i fac prea mult rău cu foarfeca mea. Acum, că sînt în siguranță, lasă-l în pace, dar ai grijă de dumneata, căci ăsta e faimosul Cuțitar !

Groaza pe care o răspîndea acest om era cumplită.

— Ei, nu m-auzi ? Îți spun că ăsta e Cuțitarul, repetă Gurista.

— Și eu sînt un bătăuș care nu se prea teme de altul, spuse necunoscutul.

Apoi se lăsă tăcerea.

Timp de cîteva secunde se auzi doar zgomotul surd al unei lupte înverșunate.

— Vrei să te spintec ? strigă banditul, făcînd o mare sforțare pentru a scăpa de adversarul lui care părea înzestrat cu o putere neobișnuită. Bine, bine, o să mi-o plătești, și pentru Guristă și pentru tine, adăugă el scrîșnind din dinți.

— Da, în monedă de pumni, răspunse necunoscutul.

— Dacă nu dai drumul cravatei, îți mănînc nasul, mormăi Cuțitarul cu glas înăbușit.

— Am nasul cam mic, amice, și nu-l poți vedea bine.

— Atunci vino sub felinar.

— Vin, răspunse necunoscutul. Ne vom putea privi în albul ochilor.

Și repezindu-se spre Cuțitar, pe care-l strîngea mereu de gît, îl împinse pînă la poarta aleei și-l azvîrli cu putere în strada abia luminată de pîlpîirea felinarului.

Cuţitarul se poticni, dar revenindu-şi imediat, se aruncă furios asupra necunoscutului a cărui statură foarte mlădioasă şi subţire nu trăda de loc puterea uriaşă de care dispunea.

Cuţitarul, deşi de o constituţie atletică şi deosebit de dibaci într-un fel de încăierare numită în popor „savată", adică box cu picioarele, îşi aflase, după cum se spune, naşul.

Necunoscutul îi puse o piedică, cu o minunată îndemînare, şi-l dădu de două ori peste cap.

Nevoind nici acum să recunoască superioritatea adversarului, Cuţitarul reîncepu atacul urlînd de furie.

Atunci apărătorul Guristei, schimbîndu-şi dintr-o dată tactica, făcu să cadă pe capul banditului o grindină de lovituri de pumn atît de tari de parcă ar fi fost aplicate cu o mănuşă de fier. Aceste lovituri de pumn, care ar fi stîrnit invidia şi admiraţia lui Jack Turner, unul din cei mai renumiţi boxeri ai Londrei, erau de altfel atît de în afara regulilor „savatei" încît Cuţitarul fu ameţit de două ori ; pentru a treia oară banditul căzu pe caldarîm ca un un bou răpus, gemînd :

— M-ai dat gata.

— Dacă se dă bătut, nu-l ucide, ai milă de el ! îl rugă Gurista, care cît timp ţinuse lupta se avîntase pe aleea casei lui Braţ-Roşu. Apoi adăugă, mirîndu-se : Oare cine sînteţi ? Afară de Învăţătorul nostru, nu e nimeni în stare, începînd din strada Saint-Eloi pînă la Notre-Dame, să-l bată pe Cuţitar. Vă mulţumesc mult, domnule ; vai, dacă n-aţi fi fost dumneavoastră aici, m-ar fi stîlcit în bătaie.

Necunoscutul, în loc să răspundă femeii, îi asculta cu atenţie glasul. Niciodată urechea lui

nu înregistrase o voce mai dulce, mai proaspătă, mai asemănătoare sunetului unui clopoţel de argint ; încercă să-i vadă faţa Guristei, dar nu izbuti, noaptea era prea adîncă şi lumina felinarului prea slabă.

După ce rămase cîteva clipe nemişcat, Cuţitarul îşi întinse picioarele, apoi braţele şi, în sfîrşit, se ridică în capul oaselor.

— Ia seama, strigă Gurista, refugiindu-se din nou pe alee şi trăgîndu-l de braţ pe ocrotitorul ei, ia seama că poate să se răzbune.

— Fii liniştită, fata mea ! Dacă mai pofteşte, am eu cu ce să-l mulţumesc !

Banditul auzi aceste vorbe.

— Mi-ai frînt oasele, spuse el necunoscutului. Pentru azi mi-e destul, nu mai rîvnesc la asemenea papară, dar cu alt prilej nu zic ba, de-oi mai da cîndva de tine.

— Nu eşti mulţumit ? Te mai şi plîngi ? strigă ameninţător necunoscutul. Nu m-am bătut corect ?

— Nu, nu mă plîng. Eşti un băiat curajos, spuse banditul pe un ton morocănos, dar cu acea intonaţie de respect pe care forţa fizică o impune oamenilor de acest soi. M-ai bătut şi afară de Învăţătorul nostru, care ar mînca trei uriaşi la o masă, nimeni, pînă în ceasul ăsta nu se poate lăuda că m-a doborît.

— Ei bine, şi apoi ?

— Apoi... mi-am găsit naşul, asta-i tot. Şi tu ai să ţi-l găseşti pe al tău într-o zi sau alta, mai curînd sau mai tîrziu... Toţi îşi găsesc naşul... În lipsa omului, dai de Sfîntul Sfinţilor, după cum spun popii. Ce e sigur, e că acum, după ce l-ai biruit pe Cuţitar, poţi să-ţi faci de cap cum vrei în mahala. Toate iubeţele or să fie roabele tale. Peştii şi codoaşele n-or mai îndrăzni să-ţi refuze

împrumutul. Dar spune-mi cine eşti ? Vorbeşti pe limba noastră ca tata şi mama. Dacă eşti cumva hoţ, nu sînt omul tău. Am omorît, adevărat, pentru că atunci cînd sîngele mi se urcă la cap văd roşu şi trebuie să lovesc... Dar mi-am plătit isprăvile stînd cincisprezece ani la zdup. Mi-a trecut vremea. Nu sînt cu nimic dator judecătorilor şi de furat, niciodată n-am furat, întreabă-o pe Guristă.

— E adevărat, hoţ nu e, recunoscu ea.

— Atunci hai să bem un pahar de basamac şi ai să ştii cine sînt, spuse necunoscutul, hai să ne împăcăm...

— E frumos din partea ta... Mă întreci, o recunosc. Ştii să te slujeşti al dracului de bine de pumnii tăi... Mai ales de grindina aia de la urmă. Drace, cum cădeau, ai fi zis că-i un ciocan de făurărie. E un joc nou... trébuie să mă înveţi şi pe mine.

— Pot să reîncep cînd vrei.

— Dar nu pe spinarea mea, ehei, nu pe-a mea. Şi acum sînt încă ameţit. Îl cunoşti pe Braţ-Roşu ? Pentru că te văzui pe cărarea care duce la casa lui.

— Braţ-Roşu ? rosti necunoscutul, mirat de această întrebare, nu înţeleg ce vrei să spui. Doar nu numai Braţ-Roşu locuieşte în casa aceea.

— Ba da, amice... Braţ-Roşu are motivele lui să nu-i placă vecinii, spuse Cuţitarul, rînjind în chip ciudat.

— Perfect, cu atît mai bine pentru el, reluă necunoscutul, care părea că nu vrea să continue această convorbire. Nu cunosc nici un Braţ-Roşu şi cu atît mai puţin pe Braţ-Negru ; ploua şi pentru a mă adăposti o clipă am intrat pe aleea

aceea. Ai vrut s-o bați pe biată fata asta, te-am bătut eu pe tine — asta-i tot!

— E adevărat, și de altfel afacerile tale nu mă privesc; cei care au nevoie de Braț-Roșu nu se vor spovedi Papei de la Roma. Să nu mai vorbim de asta. Apoi, adresîndu-se Guristei:

— Pe cinstea mea, ești o fată bună, ți-am tras o scatoalcă, tu mi-ai răspuns cu o înțepătură de foarfece, așa-i jocul. Dar ce-i drăgut din partea ta, e că nu l-ai îndîrjit pe turbatul ăsta împotriva mea, cînd eram înfrînt. Să vii să bei cu noi. Domnul plătește. În privința asta, viteazule, se adresă el necunoscutului, decît să mergem să bem rachiu, mai bine am merge să ne refacem la Pezevenghea de la „Iepurele alb"; e acolo o bombă...

— În regulă, masa o plătesc eu. Vrei să vii, Guristo? o întrebă necunoscutul.

— O, mi-era așa de foame! răspunse ea. Dar cînd văd cum se încaieră oamenii, mi se face atît de greață, că uite, mi-a pierit și foamea.

— Ei lasă, lasă, pofta o să-ți vie mîncînd, zise Cuțitarul, și bucătăria e grozavă la „Iepurele alb".

Cele trei personaje, acum în deplină armonie, se îndreptară spre tavernă.

În timpul încăierării dintre Cuțitar și necunoscut, un cărbunar de o statură uriașă, ascuns într-o altă ulicioară, urmărise îngrijorat fazele luptei, fără să se dea, după cum am văzut, de partea niciunuia dintre adversari.

În timp ce necunoscutul, Cuțitarul și Gurista se îndreptau spre tavernă, cărbunarul îi urmărea. Banditul și Gurista intrară cei dintîi în cîrciuma apașilor, necunoscutul cu cîțiva pași în urma lor. În clipa aceea, cărbunarul se apropie de el și-i spuse încet, în englezește, și pe un ton de respectuoasă dojană:

— Monseniore, luaţi bine seama!

Necunoscutul ridică din umeri şi-i ajunse din urmă pe tovarăşii săi.

Cărbunarul nu se dezlipi de uşa tavernei; trăgînd atent cu urechea, se uita din cînd în cînd înăuntru printr-un petec de geam dezgolit de sub stratul gros de alb de Spania, cu care sînt vopsite în interior asemenea spelunci.

PEZEVENGHEA

Cîrciuma „La Iepurele Alb" se află la mijlocul străzii Bobului. Această tavernă ocupă parterul unei case înalte, a cărei faţadă e alcătuită din două ferestre zise „în ghilotină". Deasupra porţii unui gang întunecat, boltit, se clatină o lanternă pe al cărei geam pleznit se citesc aceste cuvinte, scrise cu litere roşii: „Aici se închiriază paturi cu noaptea".

Cuţitarul, necunoscutul şi Gurista intrară înăuntru.

Sala era mare, joasă, cu tavanul de grinzi afumate. Încăperea era luminată de flacăra roşiatică a unei vechi lămpi de petrol. Pereţii, mîzgăliţi cu var erau acoperiţi ici şi colo de desene grosolane sau de zicale în graiul şmecherilor. Podeaua bătătorită, acoperită cu silitră, era copleşită de noroi. Jos, în faţa tejghelei patroanei, în dreapta intrării şi sub lampa de petrol, era întins, în chip de covor, un braţ de paie.

Lîngă fiecare perete al acestei săli se află şase mese, cu o latură fixată în zid, ca şi băncile care le înconjoară.

În fund, o ușă dă în bucătărie ; în dreapta, lîngă tejghea, se află o ieșire spre gangul care răspunde în maghernița unde se poate dormi cu cincisprezece bani pe noapte.

Acum, cîteva cuvinte despre patroană și despre mușteriii ei. Pezevenghea se numește Mama Ponisse ; are o triplă îndeletnicire : dă camere cu noaptea, ține cîrciuma și închiriază îmbrăcăminte nenorocitelor care mișună pe aceste străzi mizerabile. Țața să tot aibă patruzeci de ani. E înaltă, robustă, trupeșă, cu fața roșcată și cam bărboasă. Vocea ei aspră, bărbătească, brațele groase, mîinile mari, vădesc o putere puțin obișnuită. Ea poartă, peste bonetă, o basma veche de culoare roșie cu galben ; un șal de păr de iepure care i se încrucișează pe piept, e înnodat la spate ; fusta de lînă verde scoate la iveală niște saboți negri, cu numeroase arsuri de la mangalul aprins sub tejghea. În sfîrșit, pielea țaței e stacojie, încinsă de abuzul băuturilor tari.

Tejgheaua acoperită cu plumb, e împodobită cu căni cercuite cu fier și cu diferite măsuri de cositor. Pe măsuța prinsă în zid se văd mai multe sticle colorate, așezate astfel încît să-l înfățișeze pe împărat în picioare. Sticlele conțin băuturi contrafăcute de culoare verde și purpurie, cunoscute sub numele de „Dragoste-la-cataramă“ și „Nu-te-necăji“. În sfîrșit, un cotoi mare, negru și gras, cu ochii galbeni, cuibărit lîngă patroană, pare demonul obișnuit al acestei taverne.

Printr-un contrast pe care l-am socoti imposibil, dacă n-am ști că sufletul omenesc este un abis de nepătruns, o crenguță de merișor sfințită de Paști, cumpărată de la biserică, era atîrnată în spatele unei vechi pendule cu cuc.

Doi zdrenţăroşi cu feţe sinistre, cu bărbi zbîrlite, sorbeau pe îndelete dintr-o ulcea cu vin. Vorbeau în şoaptă, cu un aer îngrijorat. Unul mai ales, foarte palid, aproape livid, îşi cobora ades pînă peste sprîncene, o veche scufă grecească pe care o purta pe cap ; işi ţinea mîna stîngă ascunsă, avînd grijă s-o ferească, pe cît era cu putinţă, de cîte ori era nevoit să se slujească de ea. Mai departe, se afla un tînăr de nici şaisprezece ani, cu faţa spînatică, palidă, slabă, plumburie, cu privirea stinsă ; părul lung şi negru îi cădea pe ceafă. Acest adolescent, tip de vicios precoce, fuma dintr-o pipă albă. Cu spatele lipit de zid, cu amîndouă mîinile vîrîte în buzunarele bluzei, cu picioarele întinse pe bancă, nu-şi părăsea pipa decît pentru a bea de-a dreptul din sticla cu rachiu aflată în faţa lui. Ceilalţi clienţi, obişnuiţi ai tavernei, bărbaţi sau femei, nu prezentau nimic deosebit, fizionomiile lor erau fioroase sau abrutizate, veselia lor era grosolană sau destrăbălată, tăcerea lor tristă sau stupidă.

Aceştia erau clienţii tavernei apaşilor în clipa în care necunoscutul, Cuţitarul şi Gurista intrară în local. Cele trei personaje joacă un rol prea însemnat în povestirea noastră, figurile lor sînt prea caracteristice, ca să nu le scoatem în relief.

Cuţitarul, înalt de statură şi de o constituţie atletică, avea părul de un blond deschis, bătînd în alb, sprîncene groase şi favoriţi enormi de un roşu aprins.

Arşiţa, mizeria, muncile grele din ocnă i-au imprimat pielii acea culoare întunecată, aşa-zisă măslinie, atît de caracteristică ocnaşilor.

Cu toată cumplita lui poreclă, trăsăturile acestui om exprimă mai curînd un fel de cutezanţă brutală decît cruzime, deşi partea dinapoi a cra-

niului său, ciudat dezvoltată, indică dominaţia poftelor ucigaşe şi trupeşti.

Cuţitarul purta o bluză de proastă calitate, de culoare albastră, nişte pantaloni de catifea groasă care au fost cîndva verzi ; culoarea lor, totuşi, nu se putea lămuri sub stratul gros de noroi care îi acoperea.

Printr-o ciudată anomalie, trăsăturile Guristei ofereau aspectul unuia dintre acele tipuri angelice şi suave care-şi păstrează candoarea chiar în mijlocul ticăloşiei, ca şi cum firea ar fi neputincioasă să şteargă, prin viciile ei, nobilul sigiliu pe care Dumnezeu l-a pus pe fruntea cîtorva privilegiaţi.

Gurista avea şaisprezece ani şi jumătate.

Fruntea cea mai pură, cea mai albă îi străjuia faţa de un oval perfect, ciucuri de gene atît de lungi că se încreţeau puţin, acopereau pe jumătate ochii ei mari, albaştri. Puful primei tinereţi îi catifela obrajii bucălaţi şi rumeni ; gura mică, purpurie, nasul fin şi drept ; bărbia, cu gropiţă, era de o fermecătoare gingăşie. De fiecare parte a tîmplelor mătăsoase, o coadă de păr de un blond cenuşiu, minunat, cobora rotunjindu-se către mijlocul obrazului, se urca după urechea al cărui lob de ivoriu, uşor trandafiriu, se zărea şi apoi dispăreau sub cutele strînse ale unei basmale cu pătrăţele albastre înnodată deasupra frunţii.

Un şirag de boabe de mărgean îi înconjura gîtul de o frumuseţe şi de un alb strălucitor. Rochia ei de mohair cafeniu, mult prea largă, lăsa să se bănuiască un mijloc subţire, mlădios şi zvelt ca o trestie. Un mic şal portocaliu cu ciucuri verzi, de proastă calitate, i se încrucişa peste sîni.

Farmecul vocii Guristei impresionase pe apărătorul ei necunoscut. Într-adevăr, această voce dulce,

vibrantă, armonioasă, avea un vino-ncoace căruia nu i te puteai împotrivi, așa că șleahta de scelerați și de femei pierdute în mijlocul cărora trăia această fată tînără, o ruga adeseori să cînte, o asculta, transportată, și o botezase *Gurista*.

Mai căpătase și o altă poreclă, datorită, fără îndoială, trăsăturilor feciorelnice ale feței sale. I se mai zicea „Floarea-Mariei“ — cuvinte care, în argou, înseamnă „fată mare“.

Putea-vom oare să-l facem pe cititor să înțeleagă ciudata noastră impresie, cînd în mijlocul acestui vocabular infam în care cuvintele ce înseamnă furt, sînge și crimă sînt și mai groaznice și mai înspăimîntătoare decît lucrurile hidoase pe care le exprimă, am găsit, după cum spuneam, această metaforă poetică atît de blîndă și de drăgăstos de pioasă : „Floarea-Mariei“ ?

Nu s-ar putea spune : un crin frumos înălțîndu-și zăpada parfumată a caliciului imaculat din mijlocul unei mocirle ?

Apărătorul Guristei (îl vom numi pe acest necunoscut Rudolf), părea în vîrstă de treizeci pînă la treizeci și șase de ani, era de înălțime mijlocie, zvelt, bine proporționat și nu trăda surprinzătoarea vigoare pe care o dovedise în lupta lui cu atleticul Cuțitar.

Ar fi fost foarte greu să-i dibuim lui Rudolf un anume caracter, căci vădea în fizionomia sa cele mai ciudate contraste.

Trăsăturile lui erau în genere frumoase, chiar prea frumoase pentru un bărbat.

Fața lui, de o paloare delicată, ochii lui mari de un cafeniu cu reflexe portocalii, mai totdeauna pe jumătate închiși și înconjurați de o ușoară aureolă azurie, mersul lui tărăgănat, privirea lui pierdută, surîsul lui batjocoritor, păreau să ne în-

fățișeze un om blazat al cărui caracter, dacă nu era răvășit, era cel puțin slăbit de excesele unei vieți prea îndestulate, de aristocrat. Și totuși, cu mîna lui elegantă și albă, Rudolf pusese la pămînt pe unul dintre cei mai puternici și mai temuți indivizi din acest cartier de bandiți.

Am spus „excese de aristocrat" pentru că beția ce ți-o dă un vin vechi e cu totul deosebită de beția pe care ți-o provoacă o cumplită băutură dreasă, pentru că, într-un cuvînt, în ochii unui observator, abuzurile diferă ca simptome, după cum diferă și ele prin natura și specificul lor. Anumite cute de pe fruntea lui Rudolf trădau pe gînditorul adînc, pe omul esențialmente contemplativ... și totuși fermitatea gurii sale, felul mîndru și cutezător în care-și ținea cîteodată capul, dezvăluiau pe omul de acțiune, a cărui putere fizică, a cărui îndrăzneală are asupra maselor un puternic ascendent.

Adeseori, privirea i se învăluia într-o undă de melancolie și tot ce compătimirea are în ea mai omenesc, tot ce mila conține ca nuanță de înduioșare, se citea pe fața lui. Alteori, dimpotrivă, privirea lui Rudolf devenea aspră, rea, trăsăturile lui vădeau atîta dispreț și cruzime, încît nu l-ai fi crezut în stare să încerce vreo emoție duioasă.

Urmarea acestei povestiri va arăta căror fapte și idei se datorează aceste simțăminte atît de potrivnice.

În lupta cu Cuțitarul, Rudolf nu manifestase nici supărare, nici ură împotriva acestui adversar nedemn de el. Încrezător în puterea lui, în îndemînarea lui, în agilitatea lui, el n-a avut decît un dispreț batjocoritor pentru specia de brută pe care o doborîse.

Pentru a încheia portretul lui Rudolf, vom spune că avea părul castaniu-deschis, de aceeaşi culoare cu sprîncenele graţios arcuite, şi cu mica mustaţă fină şi mătăsoasă, iar bărbia puţin cam mare, îi era rasă cu îngrijire.

De altfel, purtarea şi vorba pe care le afecta cu deosebită uşurinţă, îi dădeau lui Rudof o deplină asemănare cu muşteriii tavernei. Gîtul lui subţire, atît de gingaş modelat, ca al unui Bachus indian, era înconjurat de o cravaţă neagră, înnodată cu neglijenţă, ale cărei vîrfuri cădeau pe gulerul bluzei albastre, cam decolorată, trădîndu-i vechimea. Un şir dublu de ţinte îi tălpuiau bocancii grei. În sfîrşit, în afară de mîinile care erau de o rară distincţie, nimic nu-l deosebea ca aspect de ceilalţi meşteri ; în schimb, aerul lui de om hotărît şi, ca să spunem aşa, de o seninătate îndrăzneaţă, statornicea între persoana sa şi ceilalţi o distanţă considerabilă.

Intrînd în tavernă, Cuţitarul puse o mînă mare şi păroasă pe umărul lui Rudolf şi strigă :

— Salut pe stăpînul Cuţitarului... Da, prieteni, tinerelul ăsta m-a dat gata... Aviz amatorilor care ar avea chef să-şi frîngă şalele sau să li se spargă ţeasta ; spunînd asta mă gîndesc la Învăţătorul care acum îşi va găsi şi el naşul... De asta răspund şi pun şi rămăşag.

La aceste vorbe, începînd cu patroana şi sfîrşind cu cel din urmă dintre muşteriii tavernei, toţi îşi îndreptară privirea către învingătorul Cuţitarului, cu un respect amestecat cu teamă. Unii îşi puseră paharele şi ulcelele mai spre colţul mesei, grăbindu-se a-i face loc în cazul în care Rudolf ar fi dorit să se aşeze lîngă ei — alţii se apropiară de Cuţitar pentru a-i cere, cu glas scăzut, unele lămuriri despre acest necunoscut

care-și făcea intrarea în chip atît de triumfal, în societatea lor.

În sfîrșit, patroana îi adresă lui Rudolf un zîmbet din cele mai grațioase. Și, lucru neobișnuit, uimitor, fantastic în analele „Iepurelui alb", ea se ridică de la tejghea, ca să ia comanda lui Rudolf, ca să știe ce trebuie să servească acestor clienți — atenție pe care Țața n-a arătat-o niciodată, nici măcar faimosului Învățător, un scelerat fără pereche, care-l făcea să tremure pînă și pe Cuțitar.

Unul din cei doi indivizi cu mutră sinistră, pe care i-am zugrăvit (cel foarte palid care își ascundea mîna stîngă și își trăgea mereu scufia grecească pe frunte), se aplecă spre Țață, în timp ce ea ștergea cu grijă masa lui Rudolf, și o întrebă cu o voce răgușită :

— Învățătorul n-a fost pe-aici ?

— Nu, răspunse mătușa Ponisse.

— Nici ieri ?

— Ba da.

— Cu noua lui muiere ?

— Dar ce mă iei drept turnătoare de mă tot iscodești atîta ? Crezi că o să-ți dau ție socoteală de treburile mele ? răspunse Țața cu voce brutală.

— Am întîlnire cu el, în astă seară, stărui banditul, avem niște treburi împreună.

— Îmi dau eu seama cam despre ce fel de treburi e vorba, bandă de ucigași ce sînteți !

— Ucigași ! repetă banditul cu un aer supărat, ucigașii îți dau pîinea !

— O să mă lași odată în pace ? strigă Țața cu glas aspru ridicînd amenințător ulciorul pe care-l ținea în mînă.

Omul se așează la locul lui, bombănind.

Floarea-Mariei, intrînd în taverna Țaței în urma Cuțitarului, schimbă un semn prietenesc cu tînărul cu fața veștedă. Cuțitarul se adresă acestuia :

— Eh ! Barbillon, sugi mereu la rachiu ?

— Mereu. Mai bine postesc, avînd însă ghete în picioare, decît să fiu fără rachiu în gîtlej și fără tutun în lulea, spuse tînărul cu glas dogit, fără să se miște de la locul lui și scoțînd nori mari de fum din pipă.

— Bună seara, mătușă Ponisse, spuse Gurista.

— Bună seara, fată mare, îi răspunse Țața, apropiindu-se de Guristă pentru a-i cerceta îmbrăcămintea ce o acoperea pe nenorocită și pe care tot dînsa i-o închiriase. După ce-o examină, îi spuse cu un fel de mulțumire morocănoasă : — E o plăcere să-ți închirieze cineva rochii... Ești curată ca o pisicuță — de altfel n-aș fi dat nimănui această frumoasă broboadă portocalie, ca de pildă unor canalii de felul Învîrtitei sau ca cea poreclită Cap-de-mort. Doar eu te-am crescut după ce-ai ieșit de la pîrnaie... Și, să fim drepți, nu există o fată mai bună în tot cartierul.

Gurista își plecă fruntea, fără să pară de loc mîndră de laudele Țaței.

— Ia te uită ! spuse Rudolf, ai merișor sfințit în spatele cucului dumitale, bătrînico.

Și arătă cu degetul crenguța sfințită din spatele vechiului ceas.

— Ce vrei, nu putem trăi ca păgînii, răspunse cu nevinovăție cumplita femeie.

Apoi, adresîndu-se Floarei-Maria, adăugă :

— Ia spune, Guristo, nu vrei să ne cînți ceva ?

— După masă, cumătră Ponisse, spuse Cuțitarul.

— Ce să vă dau, voinice? îl întrebă Țața pe Rudolf, căruia voia să i se facă simpatică și la nevoie, să-i obțină sprijinul.
— Întreabă-l pe Cuțitar, mătușică, el comandă iar eu plătesc.
— Bine, spuse Țața, întorcîndu-se spre bandit, ce vrei să îmbuci, javră înrăită?
— Doi litri de vin de șaizeci, trei bucăți de pîine. foarte proaspătă și un *arlequin* [1] spuse Cuțitarul după o clipă de gîndire cu privire la alcătuirea menu-ului.
— Ei bine, Guristo! i se adresă Cuțitarul, acum ți-e foame?
— Nu, Cuțitare.
— Vrei altceva, fetițo, decît „arlequin“? o întrebă Rudolf.
— Oh, nu... mi-a pierit foamea.
— Ia uită-te la șefu, fetițo! spuse Cuțitarul rîzînd în gura mare, făcînd cu ochiul spre Rudolf. Ce, nu îndrăznești să te uiți la el?
Gurista roși și își lăsă ochii în jos, fără să răspundă.
După cîteva clipe, Țața veni chiar ea punînd pe masa lui Rudolf o stacană de vin, o pîine și „arlequinul“ pe care nu vom încerca să-l descriem cititorilor; Cuțitarul îl găsi însă pe gustul lui, căci strigă:
— Ce mîncare, dumnezeul mă-si... ce mîncare, ca la mama acasă! Mulțumește toate gusturile, pentru cei ce se înfruptă ca și pentru cei ce postesc, pentru cei cărora le plac dulciurile ca și pentru cei care prețuiesc piperul... Picioare de pasăre, cozi de pește, oase de costiță, coji de pateuri, plevușcă prăjită, brînză, legume, capete de becațe,

[1] Mîncare alcătuită din rămășițele altor feluri puse toate laolaltă.

pesmeți și salată. Ci mănîncă o dată, Guristo... e foarte bun... Ce, vii de la chef azi ?

— Chef ! A da, desigur. Am mîncat de dimineață ca de obicei de cinci bani lapte și de cinci bani pîine.

Intrarea unui nou client în cîrciumă, întrerupse convorbirile și toți își ridicară capetele.

Era un om între două vîrste, vioi și puternic, purtînd vestă și șapcă, exact în stilul și obiceiurile tavernei ; folosi limbajul familiar celorlalți și ceru de mîncare.

Cu toate că străinul nu era un client obișnuit al tavernei, curînd nu mai fu luat în seamă : era categorisit.

Pentru a se recunoaște între ei, bandiții, ca și oamenii cinstiți, au un ochi sigur.

Acest nou venit se așezase în așa fel ca să-i poată observa pe cei doi indivizi cu figură sinistră, dintre care unul întrebase de Învățător. Nu-i scăpa din ochi, iar aceștia habar n-aveau că sînt supravegheați.

Conversația, o clipă întreruptă, își reluă firul. Cu toată obrăznicia lui, Cuțitarul păstra un oarecare respect față de Rudolf : nu îndrăznea să-l tutuiască.

Acest om nu se temea de legi, dar prețuia forța.

— Pe cinstea mea, îi spuse el lui Rudolf, cu toate că mi-am luat porția, sînt încîntat că te-am întîlnit.

— Pentru că îți place „arlequinul" ?

— Adevărat... dar și pentru că ard de nerăbdare să te văd încăierîndu-te cu Învățătorul care m-a scărmănat totdeauna ; vreau să-l văd și pe el chelfănit, asta o să mă răcorească.

— Cum ? Crezi că pentru a-ți face ție plăcere o să sar ca un mops la Învățător ?

— Nu, dar va sări el la dumneata de îndată ce va auzi că ești mai tare ca el, răspunse Cuțitarul frecîndu-și mîinile.

— Am eu ac și de cojocul lui, spuse nepăsător Rudolf, apoi continuă : Ah, dar afară e o vreme cîinească... Dacă am cere o carafă de rachiu cu zahăr ? Poate că asta o s-o facă pe Gurista să ne cînte...

— E-n regulă, răspunse Cuţitarul.

— Şi ca să facem cunoștință, să spunem fiecare cine sîntem, adăugă Rudolf.

— Albinosul, zis Cuţitarul, ocnaş liberat, hamal, plutaș pe cheiul Saint-Paul, rebegit iarna, prăjit vara, iată biografia mea, spuse invitatul lui Rudolf, făcînd salutul militar cu mîna stîngă. Pe dumneata, șefule, e pentru prima oară că te vedem în cartier... Nu-ţi fac vreo vină, dar mi-ai ciocănit bine scăfîrlia și mi-ai tăbăcit în doi timpi și trei mișcări toată pielea. Drace, ce mai tăvăleală... mai ales pumnii de la urmă. Nu-mi iese din minte îndemînarea cu care cădeau ! Mai ai și altă meserie în afară de aceea de a-l bate pe Cuțitar ?

— Sînt pictor de evantaie şi mă numesc Rudolf.

— Pictor de evantaie ! D-aia ai mîinile atît de albe, spuse Cuţitarul. Oricum, dacă toţi tovarășii dumitale sînt ca dumneata, înseamnă că trebuie să fii puternic nu glumă, ca să faci meseria asta... Dar pentru că eşti muncitor și desigur un muncitor cinstit, de ce vii într-o tavernă unde nu sînt decît hoţi, ucigași sau pușcăriași liberaţi, ca mine, și care nu pot merge aiurea ?

— Vin aici pentru că îmi place societatea aleasă.

— Hm, hm, spuse Cuţitarul, clătinînd capul în semn de îndoială. Te-am găsit în aleea lui Braț-Roșu, în sfîrșit... destul... Spui că nu-l cunoști ?

— O să mă plictiseşti multă vreme cu Braţ-Roşu al tău, lua-l-ar dracu să-l ia... numai dacă l-o primi Aghiuţă...

— Ei, şefule, te sfieşti de mine şi poate că faci bine. Dacă vrei, îţi pot spune povestea mea, dar cu o condiţie : să mă înveţi loviturile de pumn care au încununat chelfăneala pe care mi-ai tras-o... Pun mare preţ pe asta.

— De acord, Cuţitare, dar să-mi spui povestea ta... şi Gurista o va istorisi pe a ei...

— E-n regulă, continuă Cuţitarul... afară e o vreme să nu laşi un gardist pe stradă... asta ne va face să petrecem... Ce zici, Guristo ?

— Vreau, dar povestea n-o să fie prea lungă, zise Floarea-Mariei.

— Şi dumneata o să ne-o spui pe-a dumitale, prietene Rudolf, adăugă Cuţitarul.

— Da. Voi începe...

— Pictor de evantaie, spuse Gurista, o meserie frumoasă.

— Şi cît cîştigi ca să te speteşti cu ea ? întrebă Cuţitarul.

— Lucrez cu bucata, răspunse Rudolf. În zilele mele bune cîştig patru franci, cîteodată chiar cinci, dar asta vara, pentru că zilele sînt mai lungi.

— Şi cheltuieşti mult, craiule ?

— Da, cît timp am bani ; mai întîi treizeci de bani pe noapte pentru camera mobilată...

— Scuzaţi, monseniore... plătiţi treizeci de bani pe noapte ? Mai vezi de altul ! spuse Cuţitarul, ducîndu-şi mîna la bonetă.

Acest cuvînt de „monseniore", rostit ironic de Cuţitar, îl făcu pe Rudolf să surîdă abia vizibil, dar continuă :

— Oh, țin la confortul meu și la curățenie.

— Iată un pair al Franței, un bancher, un bogătaș ! strigă Cuțitarul. Doarme cu treizeci de bani pe noapte.

— Pe lîngă asta, continuă Rudolf, douăzeci de bani de tutun, asta face cincizeci, douăzeci prînzul, șaptezeci pînă la șaptezeci și cinci cina, cinci sau zece bani rachiul, asta face cam un franc și jumătate pe zi. Nu sînt constrîns să lucrez toată săptămîna, în restul vremii îmi fac de cap, petrec.

— Și familia dumneavoastră ? întrebă Gurista.

— A mîncat-o holera, răspunse Rudolf.

— Ce erau părinții dumneavoastră ? se interesă Gurista.

— Telali sub bolțile halelor și negustori de zdrențe.

— Cu cît ai vîndut fondul lor de comerț ? întrebă Cuțitarul.

— Eream prea tînăr, tutorele meu le-a vîndut : cînd am devenit major, a trebuit să-i mai dau eu treizeci de franci... Iată moștenirea mea.

— Și fabricantul, patronul dumitale de acum ? întrebă Cuțitarul.

— Jupînul meu ? îl cheamă domnul Borel, strada Bourdonnais. Prost, brutal, pungaș și zgîrcit, și-ar scoate mai bine un ochi decît să-și plătească lucrătorii. Iată semnalmentele lui : dacă se rătăcește, lasă-l, să nu-l aduci din nou la fabrica lui. Am fost ucenic la el de la vîrsta de cinsprezece ani, am tras un număr bun la sorți ; locuiesc în strada Juiverie, la al patrulea, spre stradă, mă Cheamă Rudolf Durand... Iată povestea mea.

— Acum e rîndul tău, Guristo, spuse Cuțitarul ; povestea mea o păstrez pentru la urmă, ca desert.

— Să începem mai întîi cu începutul, spuse Cuţitarul.

— Da... părinţii tăi ? întrebă Rudolf.

— Nu-i cunosc, spuse Floarea-Mariei.

— Aiurea ! exclamă Cuţitarul.

— Habar n-am, născută dintr-o varză, cum li se spune copiilor.

— Ia te uită ! Ce ciudat, Guristo... sîntem din aceeaşi familie.

— Şi tu, Cuţitarule ?

— Orfan al străzilor Parisului, ca şi tine, copila mea.

— Şi cine te-a crescut, Guristo ? întrebă Rudolf.

— Nu ştiu... Din cîte mi-aduc aminte, cred că între şapte şi opt ani mă aflam la o bătrînă chioară căreia i se zicea Cucuvaia... fiindcă avea un nas coroiat, un ochi verde rotund de tot şi semăna cu o cucuvaie chioară.

— Ha... Ha... Ha... O şi văd pe Cucuvaie ! strigă Cuţitarul, rîzînd cu poftă.

— Chioara mă punea să vînd acadele la Pont-Neuf, un fel de a cerşi... Cînd n-aduceam cel puţin cincizeci de bani, Cucuvaia mă bătea în loc să-mi dea de mîncare.

— Înţeleg, fata mea, spuse Cuţitarul. O lovitură de picior în chip de pîine şi scatoalca drept unt.

— O, Doamne, da...

— Şi eşti sigură că femeia aceea nu era mama ta ? întrebă Rudolf.

— Sînt sigură. Cucuvaia mi-a mîncat destul sufletul, spunîndu-mi că n-aveam nici tată, nici mamă. Zicea mereu că m-a adunat de pe drumuri.

— Așadar, reluă Cuțitarul, mîncai mardeală dacă nu făceai rost de cincizeci de bani...

— Ca supliment un pahar de apă și tremuram toată noaptea pe dușumea, pe un mindir de paie, în care Cucuvaia făcuse o gaură unde să mă ghemuiesc. Se zice că paiele țin cald, ei bine, nu-i adevărat.

— Saltea cu țepi ! strigă Cuțitarul. Ai dreptate, dragă, e o adevărată ghețărie ; bălegarul e mai cald, de o sută de ori mai cald. Dar o faci pe grozavul și zici că e prea ordinar... că nu mai e la modă !

Această glumă o făcu pe Floarea-Mariei să surîdă ; apoi ea continuă :

— A doua zi, Chioara îmi servea aceeași porție la prînz ca și la cină după care mă duceam la Montfaucon, să caut rîme pentru momeala peștilor, fiindcă în timpul zilei Cucuvaia ținea o prăvălie sub podul Notre-Dame — o prăvălie cu scule de pescuit... Pentru un copil de șapte ani care moare de foame și de frig e cale lungă din strada Mortellerie la Montfaucon.

— Mersul pe jos te-a făcut să crești dreaptă ca o trestie, fata mea ; să nu te plîngi de asta, spuse Cuțitarul, scăpărîndu-și amnarul ca să-și aprindă pipa.

— În sfîrșit, mă înapoiam istovită cu un coș plin cu rîme. Apoi, către prînz, Cucuvaia îmi dădea o bucată bună de pîine și te asigur că nu lăsam nici o fărîmitură nemîncată.

— Pentru că nu mîncai, vezi, asta ți-a păstrat mijlocul subțire ca de viespe, să nu te plîngi, spuse Cuțitarul, trăgînd cu zgomot cîteva fumuri de tutun. Dar ce ai, prietene Rudolf, vreau să zic șefule ? Pari cam descumpănit... poate pentru că

fata asta a îndurat atîta mizerie ? Ce vrei... toţi am trecut prin mizerie.

— O, fac prinsoare că n-ai fost atît de nenorocit ca mine, Cuţitarule, spuse Floarea-Mariei.

— Eu, Guristo ! Dar închipuieşte-ţi că ai trăit ca o regină faţă de cum am dus-o eu ! Cel puţin cît ai fost mică dormeai pe paie şi mîncai pîine... Eu mă culcam nopţi întregi pe cuptoarele de ipsos de la Clichy, ca un vagabond ce eram, şi mă hrăneam cu foile de varză pe care le adunam de pe marginea răstavurilor. Şi, de cele mai multe ori, pentru că era prea departe ca să ajung pînă la cuptoarele de la Clichy, ţinînd seama că lihneala îmi muia picioarele, mă culcam sub pietrele mari ale Luvrului... cînd cădea zăpada aveam cearceafuri albe...

— Păi da, un bărbat e desigur mai tare, dar nu o biată fetiţă, spuse Floarea-Mariei şi, pe lîngă asta, eram cît o ciocîrlie...

— Ţi-aduci tu aminte de asta ?

— Te cred ; cînd Cucuvaia mă bătea, cădeam totdeauna de la prima lovitură ; atunci ea mă călca în picioare, strigînd : „Vagaboanda asta n-are putere nici de doi bani, nu poate îndura nici două scatoalce !“ Şi-apoi îmi zicea „hoţoaică păguboasă“. Alt nume n-am avut. Asta a fost cel de botez.

— La fel şi cu mine, am fost botezat aidoma cîinilor vagabonzi, mi se spunea tu, ăla, măi, cutare, sau Albinosule. E ciudat cum ne asemănăm, fata mea, constată Cuţitarul.

— E adevărat, recunoscu Floarea-Mariei, care se adresa mai mult Cuţitarului, resimţind împotriva voinţei ei un fel de stinghereală faţă de Rudolf ; abia îndrăznea să-şi ridice ochii spre el, deşi i se

părea că necunoscutul aparţine unui soi de oameni în mijlocul cărora trăia şi ea în mod obişnuit

— Şi după ce adunai rîmele pentru Cucuvaie, ce făceai ? întrebă Cuţitarul.

— Chioara mă trimitea să cerşesc pe lîngă ea pînă noaptea tîrziu, pentru că seara ea se ducea să prăjească peşte pe Pont-Neuf. Dumnezeule, la ceasul acela bucata mea de pîine era tare departe ; iar dacă mă-mpingea ispita să-i cer de mîncare, mă bătea zicîndu-mi : „Strînge cincizeci de bani din cerşit, hoţoaico, şi ai să ai ce mînca !“ Atunci, pentru că simţeam o foame cumplită şi ea mă bătea, plîngeam vărsînd toate lacrimile pe care le aveam în mine. Chioara îmi lega de gît lădiţa cu acadele şi mă aşeza pe Pont-Neuf. Cum mai plîngeam şi cum mai tremuram de foame şi de frig !...

— Întocmai ca mine, fata mea, spuse Cuţitarul, întrerupînd-o pe Guristă. N-ai crede, dar foamea te face să tremuri ca şi frigul.

— În sfîrşit, rămîneam pe Pont-Neuf pînă la ora 11 noaptea, cu „prăvălia“ mea de acadele atîrnată de gît, plîngînd de mama focului. Trecătorii, adesea mişcaţi de înfăţişarea mea, văzîndu-mă plîngînd, îmi dădeau pînă la cincizeci sau şaptezeci şi cinci de bani pe care-i aduceam Cucuvaiei.

— Minunată seară pentru o ciocîrlie !

— Dar nu zici că Chioara care vedea asta...

— Cu un ochi, completă Cuţitarul, rîzînd.

— Cu un ochi, dacă vrei, pentru că n-avea decît unul ; şi nu zici că Chioara începea să mă bată înainte de a mă pune de strajă pe Pont-Neuf ca să mă facă să plîng în faţa trecătorilor şi în felul acesta să-i sporească încasările.

— Nu e rău de loc !

— Da, aşa crezi tu, Cuţitarule ! Am ajuns însă să îndur bătaia : vedeam că Chioara turba că nu

plîng ; atunci, pentru a mă răzbuna, cu cît dădea mai tare în mine cu atît rîdeam mai mult ; şi seara, în loc să plîng cu suspine ca să-i vînd acadelele, cîntam întocmai ca o ciocîrlie, cu toate că n-aveam nici un chef de cîntat.

— Ia spune... acadelele... desigur că-ţi făceau poftă, sărmana mea Guristă.

– Te cred, Cuţitarule, dar nu gustasem niciodată din ele ; eram încăpăţînată... şi îndărătnicia asta mi-a venit de hac şi o să vezi cum. Într-o zi, înapoindu-mă cu rîmele mele, nişte băieţi m-au bătut şi mi-au furat coşul. Ştiam ce m-aştepta acasă ; bătaia şi lipsa de pîine. Seara, Chioara înainte de a mă trimite la pod, furioasă că nu încasasem nimic în ajun, în loc să mă bată ca de obicei. ca să plîng, a început să mă chinuiască pînă la sînge, smulgîndu-mi părul de la tîmple, acolo unde doare mai mult.

— Mii de trăsnete ! Asta e prea de tot ! strigă banditul, lovind cu pumnul în masă şi încruntîndu-şi sprîncenele. Să baţi un copil, treacă-meargă... dar să-l chinuieşti, asta e prea mult.

Rudolf, care ascultase atent povestirea Floarei-Maria, privi pe Cuţitar cu mirare. Acest licăr de omenie îl surprindea.

— Dar ce ai, Cuţitare ? îl întrebă

— Ce am, ce am ? Cum ? Dumneata nu eşti mişcat de loc ? Monstrul ăsta de Cucuvaie care chinuieşte un copil ! Dar eşti tot atît de nesimţitor ca şi pumnul dumitale !

— Continuă, fetiţo, o îndemnă Rudolf, fără a-i răspunde Cuţitarului.

— Vă spuneam deci că bătrîna mă chinuia doardoar oi plînge : eu mă încăpăţînez şi, ca s-o îndîrjesc mai rău, mă pun pe rîs şi plec pe Pont-Neuf cu acadelele mele. Chioara era la tigaia ei...

Din cînd în cînd îmi arăta pumnul. Atunci, în loc să plîng, cîntam şi mai tare — şi mi-era o foame, o foame ! De şase luni umblam cu acadelele, dar niciodată nu gustasem vreuna. Pe legea mea ! În ziua aceea nu m-am mai putut stăpîni, şi de foame, şi ca s-o îndîrjesc pe Cucuvaie, iau o acadea şi o mănînc.

— Bravo, fata mea !

— Mănînc două !

— Bravo ! Trăiască şterpeleala !

— Păi vezi, erau atît de bune, dar ce crezi că se-ntîmplă ? O precupeaţă care vindea portocale, începe să-i strige Chioarei : „Ascultă Cucuvaio... Hoţoaica îţi mănîncă marfa !“.

— Ei drace ! se-ncurcă treaba... se-ncurcă... spuse Cuţitarul, interesat la culme. Biată hoaţă mică, mă gîndesc cît trebuie să fi tremurat cînd ai văzut că şi-a dat seama Cucuvaia, nu-i aşa ?

— Pe unde ai scos cămaşa, sărmana mea Guristă ? o întrebă Rudolf, tot atît de interesat cît şi Cuţitarul.

— Ei, Doamne, a fost greu, dar ce era mai ciudat, adăugă Floarea-Mariei rîzînd, e că Chioara, deşi furioasă că-i mîncam acadelele, nu se putea depărta de tigaie, pentru că uleiul clocotea.

— Ha ! Ha ! Ha ! e adevărat ! Iată o daraveră încurcată rău, strigă Cuţitarul rîzînd din nou cu hohote.

După ce luă parte la veselia banditului, Floarea-Mariei urmă :

— Zău, cu gîndul la loviturile ce m-aşteptau, mi-am zis : ce-o să fie ? N-o să fiu bătută mai rău pentru o acadea decît pentru trei. Şi o iau şi pe a treia. Înainte de a o mînca, pentru că bătrîna mă amenința de departe cu furculiţa ei mare de fier,

îi arăt, cum mă vezi şi te văd, acadeaua şi o ronţăi în nasul ei.

— Bravo, fata mea... asta mă face să înţeleg înţepătura ta de adineaori cu foarfecele... Haide, haide, ţi-am spus că ai curaj. Dar Cucuvaia trebuie să te fi jupuit de vie după figura asta.

— După ce a terminat de prăjit peştele, vine spre mine... Primisem cincisprezece bani de pomană şi mîncasem acadele de treizeci... Cînd m-a luat Chioara de mînă ca să mergem acasă, credeam că voi cădea pe drum, atît mi-era de frică... Mi-aduc aminte ca azi... Pentru că era în preajma Anului Nou. Ştii că pe Pont-Neuf găseşti totdeauna prăvălii cu jucării — toată seara avusesem ameţeli numai uitîndu-mă la păpuşile frumoase, la toate jucăriile acelea... Gîndeşte-te, pentru un copil...

— Şi n-ai avut niciodată jucării, Guristo ? o întrebă Cuţitarul.

— Eu ! Că prost mai eşti... Cine să mi le fi dat ?... În sfîrşit, s-a lăsat seara ; deşi în plină iarnă, n-aveam pe mine decît o zdreanţă de rochie de pînză, nici ciorapi, nici cămaşă iar în picioare, saboţi. Nu puteai muri de cald, nu-i aşa ? Ei bine, cînd Chioara m-a luat de mînă, m-am făcut lac de sudoare. Ceea ce mă îngrozea mai mult era că, în loc să înjure, să tune şi să fulgere, Cucuvaia mormăi printre dinţi tot drumul... Dar nu-mi dădea drumul şi mă făcea să umblu atît de repede, atît de repede, încît cu picioarele mele mici trebuia să alerg ca să ţin pasul cu ea. Tropăind aşa, pierdudusem unul din saboţi, am urmat-o totuşi cu un picior desculţ... Cînd am ajuns acasă, era plin de sînge.

— Căţeaua, ticăloasa de Chioară ! strigă Cuţitarul, lovind iar, cu furie, în masă ; mi se rupe inima

cu gîndul la copila asta care tropăie cu piciorușul însîngerat după hoața cea bătrînă.

— Locuiam cocoțate într-un pod din strada Mortellerie ; lîngă intrarea în alee se afla un rachier. Cucuvaia intră, ținîndu-mă mereu de mînă. Acolo, la tejghea, bău o litră de rachiu.

— La dracu, eu n-aș putea bea așa ceva fără să mă pomenesc beat mort.

— Era porția Chioarei, de altfel se culca totdeauna cherchelită. Poate de aia mă și bătea atît de rău. În sfîrșit, am ajuns acasă, crede-mă că mă simțeam ca vai de lume. Sosim ; Cucuvaia închide ușa, învîrte cheia de două ori în broască, eu cad în genunchi cerîndu-i iertare că-i mîncasem acadelele. Ea nu răspunde, o aud bombănind în timp ce se plimba prin odaie : „Ce să-i fac în astă seară hoțoaicei ăsteia care mi-a furat acadelele ? Mă rog, ce să-i fac ?" Și se oprea să mă privească, rotindu-și ochiul ei verde. Eu stăteam mereu în genunchi. Deodată o văd pe Chioara că se duce și ia dintr-un raft o pereche de clești.

— Clești ! strigă Cuțitarul

— Da, clești !

— Și ce să facă cu ei ?

— Să te lovească ? zise Rudolf.

— Ca să te ciupească ? întrebă Cuțitarul

— Ei bine, nu.

— Să-ți smulgă părul ?

— Nu e asta : lăsați-vă de ghicit !

— Mă las !

— Ne lăsăm !

— Ei bine, să vă spun : voia să-mi scoată un dinte.

Cuțitarul rosti un blestem însoțit de înjurături atît de cumplite, încît toți mușterii tavernei se întoarseră mirați către ei

— Dar ce dracu ai ? se miră Gurista.

— Ce am ? Aş spinteca-o pe Chioară ! dacă mi-ar pica în mînă. Unde e, spune-mi, unde e ? Dacă o găsesc, o curăţ.

Şi ochii banditului se injectară de sînge.

Rudolf împărtăşea şi el furia Cuţitarului împotriva cruzimii de care Chioara dăduse dovadă, dar se întreba prin ce miracol un criminal se înfurie auzind că o afurisită de femeie bătrînă a vrut, din răutate, să smulgă un dinte unei copile.

Noi socotim posibilă existenţa acestui sentiment de milă ba chiar probabilă la un temperament fioros.

— Şi ţi-a smuls dintele, bătrîna aia mizerabilă, micuţa mea ? întrebă Rudolf.

— Te cred că mi l-a smuls !... Şi nu dintr-o dată. Doamne cît s-a căznit ! Îmi ţinea capul între genunchi ca într-o menghină. În sfîrşit, şi cu cleştele şi cu degetele mi-a scos dintele şi apoi mi-a spus, pentru a mă speria desigur : „Acum o să-ţi scot cîte unul în fiecare zi, hoţoaico ! şi cînd n-o să mai ai dinţi, te-oi arunca în apă, să te mănînce peştii ; or să se răzbune pe tine pentru că ai adunat rîme cu ajutorul cărora să fie ei prinşi“. Îmi amintesc de asta pentru că mi se părea nedrept... ca şi cum ar fi fost pentru mine o plăcere să adun rîme !

— Ah ! ticăloasa, să rupă, să smulgă dinţii unei biete copile ! strigă Cuţitarul cu furie crescîndă.

— Ei şi dacă ? Se mai vede ceva ? întrebă Floarea-Mariei.

Şi întredeschise surîzînd buzele ei trandafirii, arătînd două şiruri de dinţi mici, albi ca nişte perle.

Să fi fost nepăsare, uitare, mărinimie înnăscută din partea acestei nenorocite fiinţe ? Rudolf ob-

servase că, în toată povestirea ei, nu rostise nici un cuvînt de ură împotriva cumplitei femei care o chinuise.

— Și-apoi ce-ai mai făcut ? întrebă Cuțitarul.

— Dumnezeule mare, mă săturasem pînă-n gît. A doua zi, în loc să mă duc după rîme, am șters-o spre Pantheon. Am mers într-acolo toată ziua, atît de frică mi-era de Cucuvaie. M-aș fi dus pînă la capătul lumii numai să nu-i încap iar în gheare. Cum mă aflam în cartiere necunoscute, n-am întîlnit pe nimeni căruia să-i fi putut cere de pomană, și-apoi nici n-aș fi cutezat. În timpul nopții mă adăpostisem după niște stive de lemne, într-un șantier. Eram cît un șoarece, și strecurîndu-mă sub o poartă veche, mă cuibărisem într-un maldăr de scoarțe de copac. Foamea mă chinuia : am încercat să mestec puțină coajă de trunchi ca să-mi înșel foamea, dar nu eram în stare. Atunci am mușcat puțin dintr-o scoarță de mesteacăn — era mai fragedă. După asta am adormit. În zori, auzind un zgomot, m-am ghemuit tot mai mult în stiva de lemne. Era cald aproape ca într-o pivniță. Dacă aș fi avut ce mînca, m-aș fi simțit bine acolo toată iarna.

— Ca și mine în cuptorul de ipsos.

— Nu îndrăznesc să ies de pe șantier, îmi închipuiam că Cucuvaia mă caută pretutindeni ca să-mi smulgă dinții și să m-arunce pradă peștilor, și că m-ar fi prins dacă ieșeam de acolo.

— Ascultă, nu mai vorbi de bestia aia bătrînă, că mi se urcă sîngele la cap !

— În sfîrșit, a doua zi, continuă fata, morfolisem puțină scoarță de mesteacăn și tocmai adormisem, cînd aud lătrînd un dulău. Sar din somn. Trag cu urechea... cîinele lătra mereu, apropiindu-se de stiva de lemne. O groază mă cuprinse

Din fericire, cîinele, nu știu de ce, nu îndrăznea să se apropie... dar o să rîzi, Cuțitarule !...

— Cu tine ai totdeauna de ce rîde... Ești o fată bună totuși ! Uite, vezi, acum, pe cinstea mea de om, îmi pare rău că te-am bătut.

— Și de ce să nu mă fi bătut ? Pe mine doar nu mă apără nimeni.

— Dar eu unde sînt ? întrebă Rudolf.

— Sînteți foarte bun, domnule Rudolf, dar Cuțitarul nu știa că erați acolo... și nici eu...

— Mi-e tot una, dar rămîn la ce-am spus... Sînt amărît că te-am bătut, reluă Cuțitarul.

— Urmează-ți povestirea, copilă, o îndemnă Rudolf.

— Mă ghemuisem sub stiva de lemne, cum ziceam, cînd aud cîinele lătrînd. Apoi a început să chelălăiască și o voce groasă prinse a vorbi : „Cîinele meu latră, e cineva ascuns în șantier". „Trebuie să fie niscai hoți", răspunse altă voce... și cuțu-cuțu, iată că-și asmute cîinele, strigîndu-i : „Șo pe el !"

Potaia vine către mine și, de teamă să nu mă muște, încep să strig din răsputeri. „Ia te uită, se auzi vocea, s-ar zice că e un țipăt de copil." Recheamă cîinele, oamenii se duc să caute o lanternă, eu ies din ascunziș și mă pomenesc în fața unui bărbat trupeș și a unui băiat în bluză. „Ce tot faci aici, pe șantierul meu, hoață mică ?" mă întrebă omul cu glas amenințător. „Dragă domnule, n-am mîncat de două zile ; am fugit de la Cucuvaia, care mi-a smuls un dinte, și voia să m-arunce pradă peștilor ; neavînd unde dormi, m-am strecurat sub poarta dumneavoastră, am dormit noaptea în scoarța copacilor, sub stivele de lemn, crezînd că nu fac rău nimănui."

Iată însă că negustorul începe să-i spună băiatului: „Eu nu înghit de-astea, e o hoață, — vrea să-mi fure buștenii".

— Ah, păcătos bătrîn, ticălos bătrîn, strigă Cuțitarul. Să furi buștenii, — și tu n-aveai decît opt ani!

— Era o prostie... pentru că băiatul îi răspunse: „Să-ți fure buștenii, jupîne? Dar cum ar putea-o face? Doar nu-i mai mare decît cel mai mic dintre buștenii dumitale." „Ai dreptate, recunoscu negustorul de lemne. Dar dacă nu vine din capul ei, tot aia e. Hoții cresc copii, pe care-i trimit să iscodească și să se ascundă, ca să deschidă poarta altora. Trebuie dusă la poliție."

— Ah! dobitocul ăla de negustor de lemne... Sînt dusă la comisar. Îi spun povestea mea, mărturisesc că sînt vagabondă, sînt trimisă la închisoare; tribunalul corecțional mă condamnă, tot ca vagabondă, să stau la Casa de Corecție pînă ce-oi împlini vîrsta de șaisprezece ani. Mulțumesc judecătorilor pentru bunătatea lor. Doamne, gîndește-te, la închisoare aveam ce mînca: nu mă mai bătea nimeni, pentru mine acolo era raiul pe pămînt, în comparație cu podul Cucuvelei. Pe lîngă asta, în închisoare am învățat să cos. Dar să vezi nenorocirea: eram leneșă și hoinară, îmi plăcea mai bine să cînt decît să lucrez, mai ales cînd vedeam soarele... O, cînd era vremea frumoasă, în curtea închisorii, nu mă puteam abține să nu cînt. Și atunci... ciudat, tot cîntînd, mi se părea că nu mai sînt închisă.

— Cu alte cuvinte, fata mea, ești o adevărată privighetoare din născare, constată Rudolf, surîzînd.

— Sînteți foarte bun, domnule Rudolf, de pe atunci mi se spunea Gurista în loc de Hoțoaica. În

sfîrşit, împlinesc cei şaisprezece ani şi ies din închisoare... La poartă o găsesc pe Ţaţa de aici şi pe două, trei bătrîne care mai veniseră pe acolo de cîteva ori, să le vadă pe camaradele mele ; îmi spuneau mereu că la ieşirea mea din închisoare vor avea de lucru pentru mine.

— Aha, bine-bine, am înţeles, spuse Cuţitarul.

— „Domniţa mea, frumosul meu înger, frumoasa mea micuţă", îmi spunea Ţaţa şi bătrînele la fel... „Nu vrei să locuieşti la noi ? Îţi vom da rochii frumoase şi nu vei avea nimic de făcut decît să petreci." Înţelegi, Cuţitarule, că n-a stat cineva degeaba opt ani în puşcărie fără să-şi dea seama de rostul unor asemenea vorbe. Le-am trimis la plimbare pe aceste prefăcute bătrîne. Mi-am spus : „Ştiu să cos, am trei sute de franci la mine şi, în faţa mea, toată tinereţea...".

— Şi încă una frumoasă, fata mea, spuse Cuţitarul.

— „Iată, mi-am spus, am stat opt ani închisă, vreau să mă bucur puţin de viaţă, nu fac rău nimănui ; găsesc eu de lucru cînd oi termina banii"... Şi încep să toc cei trei sute de franci ai mei. A fost marea mea greşeală, constată Floarea-Mariei cu un suspin, ar fi trebuit înainte de toate să caut de lucru... Dar nu era nimeni care să mă sfătuiască. Ei, ce-a fost a fost... Şi, cum spuneam, mă apuc să cheltuiesc banii. Mai întîi cumpăr flori să-mi împodobesc odaia ; îmi plac atît de mult florile ! Apoi îmi cumpăr o rochie, un şal frumos şi mă plimb pe Bois-de Boulogne şi pe Saint Germain, călare pe măgăruş.

— Cu vreun amorez, fata mea ? întrebă Cuţitarul.

— Pe cinstea mea, nu. Voiam să fiu de capul meu. Petreceam cu una din prietenele mele din

pușcărie, de la „Copiii găsiți", o fată tare bună, i se spunea Rigolette, pentru că rîdea mereu.

— Rigolette, Rigolette ! n-o cunosc, spuse Cuțitarul, părînd că-și cercetează memoria.

— Cred și eu că n-o cunoști. E o fată cinstită, Rigolette ; o foarte bună lucrătoare, acum cîștigă cel puțin un franc și douăzeci și cinci pe zi, are o mică gospodărie a ei... Așa că, de-atunci, n-am mai îndrăznit niciodată s-o mai revăd. În sfîrșit, risipind mereu banii, nu mi-au mai rămas decît patruzeci și trei de franci.

— Trebuia să-ți deschizi, cu banii ăștia, o tarabă cu giuvaeruri, rîse Cuțitarul.

— Zău că am făcut ceva mai bun... Îmi spăla rufele o femeie numită La Lorraine, oița lui Dumnezeu ; era pe atunci însărcinată în ultimele luni și, pe lîngă asta, mereu cu picioarele și cu mîinile în apă. Îți poți închipui ! Nemaiputînd lucra, a cerut să intre la maternitate, dar n-a fost primită din lipsă de locuri ; femeia nu mai cîștiga nimic. Iat-o dar gata să nască fără să aibă nici măcar cu ce să-și plătească un pat cu chirie. Spre norocul ei, a întîlnit-o din întîmplare, într-o seară, la colțul podului Notre-Dame, pe femeia lui Goubin, care se ascundea de patru zile într-o pivniță a unei case ce se dărîma, în spatele spitalului.

— Dar de ce se acundea ziua, femeia lui Goubin ?

— Ca să scape de omul ei care voia s-o omoare ! Ea nu ieșea decît noaptea, să-și cumpere pîine. Așa s-a făcut că a întîlnit-o pe sărmana Lorraine, care nu știa ce să se facă, așteptînd dintr-o clipă în alta să nască... Văzînd în ce stare e, femeia lui Goubin a luat-o cu dînsa în pivnița în care se ascundea. Era oricum un adăpost.

— Stai niţel, stai niţel, femeia lui Goubin nu e Helmina? întrebă Cuţitarul.

— Da, o fată cumsecade, răspunse Gurista... o croitoreasă care-mi lucrase mie şi Rigolettei. Ce mai, a făcut ce-a putut dîndu-i jumătate din pivniţa ei, din salteaua şi din pîinea ei. Lorraine a născut un biet copil firav şi n-avea nici o pătură măcar, cu ce să-l acopere, ci numai paie!... Văzînd în ce stare e, femeia lui Goubin n-a mai răbdat şi cu riscul de a fi ucisă de omul ei care o căuta peste tot, iese în plină zi din pivniţă şi vine să mă vadă. Ştia că mai aveam ceva bani şi că nu sînt rea; tocmai mă pregăteam să urc într-un „milord“[1] cu Rigolette, voiam să tocăm cei patruzeci de franci ai mei, să mergem la ţară, la cîmp, îmi place atît de mult la ţară, îmi plac pomii, livezile... Dar hop, vine Helmina. Îmi povesteşte nenorocirea Lorrainei, dau drumul „milordului“ mă reped pînă acasă şi-mi iau rufăria, salteaua, pătura, le pun în spinarea unui hamal şi dau fuga la pivniţă împreună cu femeia lui Goubin... Ah, să fi văzut cît era de mulţumită, biata Lorraine. Am vegheat-o amîndouă, şi, cînd s-a pus iar pe picioare, am ajutat-o cu restul de bani ce-l mai aveam. Asta, pînă ce-a putut să se apuce din nou de spălat. Acum îşi cîştigă pîinea; dar nu izbutesc niciodată s-o fac să-mi spună cît îi datorez pentru spălatul rufelor mele. Înţeleg că vrea să se achite în felul ăsta de mine. De altfel... dacă pînă la urmă se încăpăţînează, mă pierde de clientă, spuse Gurista, dîndu-şi importanţă.

— Şi femeia lui Goubin? întrebă Cuţitarul.

— Ce, nu ştii? se miră Gurista.

---

[1] Gabrioletă pe patru roate.

— Nu, ce e cu ea ?

— Vai, nenorocita... n-a scăpat de Goubin !... Trei lovituri de cuțit între umeri. Aflase că ea dă tîrcoale spitalului și într-o seară, cînd ieșise din pivniță să cumpere lapte pentru Lorraine, Goubin a omorît-o.

— De aia e condamnat la moarte și se zice că va fi ghilotinat peste trei zile, zise Cuțitarul.

— Tocmai, confirmă Gurista.

— Și după ce ți-ai dat ultimii bănuți Lorrainei, ce-ai mai făcut, fata mea ? o întrebă Rudolf.

— Păi de-atunci mi-am căutat de lucru. Știam foarte bine să cos, eram curajoasă, nu-mi pierdeam cumpătul. Intru într-un magazin de lenjerie din strada Saint-Martin. Ca să nu înșel pe nimeni, spun că de două luni am ieșit din închisoare și că vreau să lucrez. Mi se arată ușa. Cer de lucru acasă, mi se spune că-mi bat joc de oameni ; cum să mi se încredințeze măcar o cămașă ? Înapoindu-mă foarte amărîtă, o întîlnesc pe Țața și pe una din bătrînele care se țineau mereu scai de mine de cînd ieșisem din închisoare... Nu mai știam din ce voi trăi. M-au luat cu ele, m-au pus să beau rachiu... Și iată, asta-i tot...

— Pricep, spuse Cuțitarul. Te cunosc acum ca și cum ți-aș fi fost tată și mamă și ca și cum nu ți-ai fi părăsit niciodată căminul. Ei, iată, asta e o spovedanie.

— S-ar zice că te-a întristat, fata mea, faptul că ți-ai povestit viața, zise Rudolf.

— Adevărul e că mă doare să privesc înapoi. Este pentru prima dată că mi se întîmplă să-mi amintesc de toate astea, și nu e de loc vesel, nu-i așa, Cuțitarule ?

— Așa e, răspunse Cuțitarul, cu ironie, îți pare rău că n-ai fost rîndășoaică într-un birt nenorocit

sau slugă la nişte vite bătrîne ca să îngrijeşti de-ai lor.

— Mi-e totuna, dar trebuie să fie foarte bine cînd ești cinstită, spuse, suspinînd, Floarea-Mariei.

— Să fii cinstită.. oho... cu mutra asta ? strigă banditul, izbucnind într-un rîs zgomotos. Cinstită ! Şi de ce nu cu premiul de virtute, ca să-i onorezi pe tatăl şi pe mama ta pe care nu-i cunoşti ?

Obrazul fetei pierduse de cîteva clipe expresia lui obișnuită de nepăsare. Gurista se adresă Cuţitarului :

— Ascultă, Cuţitare, eu de felul meu nu sînt plîngăreaţă. Tata sau mama m-au azvîrlit lîngă un stîlp de șosea ca pe un căţeluş de care vrei să scapi. Nu le port pică, poate că nici ei n-aveau ce mînca ! Asta nu înseamnă, vezi tu, Cuţitare, ca alţii să n-aibă parte de o soartă mai fericită ca a mea.

— Tu zici asta ? Dar ce-ţi lipsește ? Ești strălucitoare ca Venus ; n-ai nici șaptesprezece ani ; cînţi ca o privighetoare ; arăţi ca o fecioară, ţi se spune Floarea-Mariei, şi te mai plîngi ! Dar ce-o să spui cînd vei avea nevoie de mangal la picioare și de o perucă de şinşila ca Ţaţa ?

— O, n-apuc eu vîrsta aia !

— Poate că vei căpăta vreun brevet de invenţie ca să nu ajungi hoașcă bătrînă.

— Asta nu, fiindcă n-am să am o sănătate de fier ; de pe acum am o tuse rea.

— Oho, te şi văd dusă în dricul primăriei ! Că proastă mai ești...

— Îţi vin adesea asemenea idei, Guristo ? o întrebă Rudolf.

— Cîteodată... Vedeţi, domnul Rudolf, poate că dumneavoastră veţi înţelege asta ; dimineaţa cînd mă duc să-mi cumpăr ceașca de lapte la lăptăreasa din colţul străzii Vieille-Draperie o văd cum

pleacă, în mica ei droagă trasă de măgăruș și asta mă face uneori s-o invidiez, zău așa ; îmi spun : „Se duce la țară, în aer proaspăt, la casa ei, la familia ei... Și eu mă cațăr, singură cuc, în cotețul Țaței în care nu vezi lumină nici ziua-n amiaza mare...

— Tu, fii cinstită, fata mea, joacă-le un renghiu și fii cinstită ! suse Cuțitarul.

— Cinstită, Doamne, dar cum vrei să fiu cinstită ? Țoalele de pe mine sînt ale Țaței, îi datorez chiria și mîncarea, nu mă pot mișca de aici... M-ar aresta ca pe o hoață. Îi aparțin... Trebuie să-mi plătesc datoriile.

Rostind aceste ultime și cumplite vorbe, nenorocita nu putu să nu se înfioare.

— Atunci rămîi cum ești și nu mai pizmui o țărancă, spuse Cuțitarul. Ce, ai înnebunit ? Gîndește-te că tu strălucești în capitală, pe cînd ea trebuie să facă terci pentru plozii ei, să mulgă vacile, să adune iarba pentru iepurii de casă și să încaseze vreo cîteva scatoalce de la bărbatu-său cînd vine beat de la cîrciumă. Iată deci una din acele soarte despre care nu se prea poate spune că sînt de invidiat.

— Dă-mi de băut, Cuțitare, spuse brusc Floarea-Mariei după o lungă tăcere și-i întinse paharul. Dar nu vin, rachiu vreau, e mai tare, spuse ea cu vocea ei blîndă, depărtînd carafa de vin pe care Cuțitarul o apropie de paharul ei.

— Rachiu, cu plăcere, așa te vreau fata mea, ești înfiptă, spuse omul fără să înțeleagă semnificația gestului și fără să observe lacrima care tremura între genele Guristei.

— Păcat că rachiul are un gust atît de prost... dar te îmbată zdravăn, spuse Floarea-Mariei, punînd paharul pe masă, după ce-l golise cu dezgust.

Rudolf ascultase această povestire plină de o naivitate întristătoare, cu un interes crescînd. Mizeria, izbeliştea, mai mult decît înclinările rele, o pierduseră pe această fată nenorocită.

POVESTEA CUŢITARULUI

Cititorul n-a uitat că doi dintre clienţii tavernei erau supravegheaţi cu atenţie de un al treilea personaj venit mai în urmă în cîrciumă.

Am spus că unul din cei doi purta o scufie grecească şi-şi ascundea mereu mîna stîngă ; el o întrebase în chip stăruitor pe Ţaţă dacă Învăţătorul nu trecuse încă pe acolo.

În timp ce Gurista, pe care ei n-o puteau auzi, îşi spunea povestea, cei doi oameni şoptiseră de mai multe ori între ei, privind îngrijoraţi către uşă.

Cel care purta scufia greacă spuse tovarăşului său :

— Învăţătorul nu vine ; oare nu cumva ălălalt să-l fi curăţat ca să-i şterpelească partea lui de pradă ?

— Ar însemna să ne pîrlim după ce i-am vîndut pontul, răspunse celălalt.

Noul venit, care-i observa pe cei doi oameni, şedea prea departe ca ultimele lor vorbe să fi putut ajunge pînă la el ; după ce consultase cu multă îndemînare de mai multe ori o hîrtie ascunsă în fundul şepcii, păru satisfăcut de constatările făcute, se ridică de la masă şi-i spuse Ţaţei, care moţăia la tejghea, cu picioarele lîngă sobiţa cu mangal şi cu cotoiul negru pe genunchi :

— Ascultă, mătușe Ponisse, mă înapoiez numaidecît, să iei seama la carafa și la farfuria mea... și ferește-te de bețivanii ăia chilipirgii.

— Fii liniștit, omule, spuse mama Ponisse, dacă farfuria și carafa sînt goale, nu se atinge nimeni de ele.

Omul începu să rîdă de gluma Țaței și dispăru, fără ca plecarea lui să fie observată.

În clipa cînd omul ieși, Rudolf îl zări, în stradă, pe cărbunar, cel cu fața neagră și cu statura uriașă, de care am mai vorbit. Înainte ca ușa să se închidă, Rudolf avu răgazul să arate, printr-un gest de nerăbdare, cît îl plictisea acest fel de supraveghere ocrotitoare a cărbunarului ; dar acesta, fără a lua în seamă supărarea lui Rudolf, nu părăsi vecinătatea tavernei.

Cu tot rachiul băut, Guristei nu-i reveni veselia ; sub înrîurirea acestui excitant, dimpotrivă, fața ei devenea tot mai tristă ; cu spatele rezemat de zid, cu capul lăsat pe piept, cu ochii ei albaștri, mari, rătăcind pierduți în juru-i, nenorocita părea pradă celor mai întunecate gînduri.

De două sau de trei ori, Floarea-Mariei, întîlnind privirea lui Rudolf ațintită asupra ei, își îndreptă ochii în altă parte ; nu-și putea explica impresia ce i-o făcea acest necunoscut. Stînjenită, covîrșită de prezența lui, se dojenea că arăta atît de puțină recunoștință față de cel ce o scăpase din mîinile Cuțitarului ; aproape că-i părea rău că și-a povestit cu atîta sinceritate viața, de față cu Rudolf.

Cuțitarul, dimpotrivă, era foarte vesel ; înfulecase de unul singur toată mîncarea ; vinul și rachiul îl făcuseră foarte comunicativ ; rușinea că-și găsise nașul, cum spunea el, îi trecuse în fața purtării generoase a lui Rudolf și îi recunoștea o astfel

de superioritate, încît umilința ce o încercase se preschimbase într-un simțămînt amestecat cu admirație, teamă și respect.

Lipsa dorinței de răzbunare, sălbăteca sinceritate cu care mărturisise că a ucis și că a fost pedepsit pe drept, mîndria feroce cu care se apăra că n-a furat niciodată, dovedeau, în pofida crimelor sale, că acest Cuțitar nu era cu totul înrăit.

Această trăsătură de caracter nu scăpase spiritului de pătrundere al lui Rudolf care aștepta cu nerăbdare spovedania Cuțitarului.

Ambiția omului este atît de fără margini și de ciudată în pretențiile ei nemăsurate, încît Rudolf dorea sosirea Învățătorului, a acelui groaznic bandit pe care aproape că-l detronase. Îndemnă deci pe Cuțitar să-i potolească nerăbdarea prin povestirea aventurilor sale.

— Haide, băiete, îi spuse — te ascultăm.

Cuțitarul își goli paharul și începu cam așa :

— Tu, biata mea Guristă, ai fost cel puțin culeasă de pe drum de Cucuvaie, lua-o-ar dracu, ai avut un adăpost pînă în clipa cînd ai fost închisă ca vagabondă... Eu nu-mi amintesc să mă fi culcat, înainte de a fi împlinit nouăsprezece ani, în ceea ce se cheamă un pat... o vîrstă frumoasă, cînd m-au luat la cătănie.

— Ai făcut serviciul militar, Cuțitare ? îl întrebă Rudolf.

— Trei ani, dar despre asta mai tîrziu... Pietrele de la Luvru, cuptoarele de ipsos de la Clichy și carierele de la Mont-Rouge — iată „hotelurile" tinereții mele. Precum vedeți aveam locuință la Paris și la țară, ce mai !...

— Și ce meserie făceai ?

— Pe cinstea mea, șefule, mă văd ca printr-o ceață copil, hoinărind cu un bătrîn strîngător de

zdrențe care mă năucea cu loviturile cîrligului său. Trebuie să fi fost așa, pentru că de cîte ori întîlnesc pe unul din acești peticari cu coșul lui, îmi vine chef să mă dau la el, dovadă că în copilăria mea ăștia trebuie să mă fi bătut amarnic. Prima mea îndeletnicire : ajutam pe parlagiii care tăiau caii la Montfaucon... Aveam zece sau doisprezece ani. Cînd am început să înjunghii aceste biete vite bătrîne, asta mă tulbura oarecum, dar după o lună n-am mai simțit nimic, — dimpotrivă, prinsesem gustul meseriei. Nimeni n-avea cuțite mai tăioase și mai ascuțite ca ale mele... Era o plăcere să te slujești de ele, — ce vrei... După ce înjunghiam caii, pentru osteneala mea, mi se azvîrlea o bucată din pulpa vreunuia mort de boală, pentru că ceilalți — caii de abator — se vindeau birtașilor din cartierul Școlii de medicină, care îi trasformau în vaci, berbeci, viței, vînat — după pofta clienților...

Ah ! dar cînd apucam halca de carne de cal, nu mai recunoșteam drept stăpîn nici pe rege ! Mă refugiam cu ea în cuptorul meu de ipsos, ca un lup în vizuina lui, și acolo, cu îngăduința vărarilor, pregăteam, pe cărbuni, o friptură minunată. Cînd nu lucrau cuptoarele, adunam surcele uscate de la Romainville, scăpăram amnarul și îmi făceam friptura într-un colț al magaziei de carne. Drace ! era în sînge și aproape crudă, dar în chipul ăsta nu mîncam mereu același fel.

— Dar numele tău, cum ți se zicea? întrebă Rudolf.

— Aveam părul de culoarea fuiorului, mai deschis ca acum, iar ochi mi se injectau mereu cu sînge : din pricina asta mi se zicea „Albinosul". Albinoșii sînt ca iepurii de casă, albi ca și noi,

numai că au ochii roșii, adăugă cu gravitate Cuțitarul în chip de comentar zoologic.

— Şi părinţii tăi, familia ta ?

— Părinţii mei ? Locuiau la acelaşi număr cu părinţii Guristei... Locul meu de naștere ? Primul colţ al nu importă cărei străzi, lîngă stîlpul din stînga sau din dreapta, urcînd sau coborînd către rîu.

— Ți-ai blestemat tatăl și mama că te-au părăsit ?

— La ce mi-ar fi folosit ?... E totuna, numai că mi-au făcut o șotie urîtă aducîndu-mă pe lume. Nu m-aș fi plîns chiar dacă m-ar fi făcut așa cum ar trebui să-i facă Dumnezeu pe golani, adică fără teamă de frig, de foame sau de sete, asta doar nu i-ar fi costat nimic, după cum nici pe golani nu i-ar costa nimic să fie oameni cinstiţi.

— Ai suferit de foame, ţi-a fost frig şi totuşi n-ai furat, Cuţitare ?

— Nu, şi cu toate astea am îndurat multă mizerie... Am răbdat de foame cîteodată două zile în șir și chiar mai des decît îmi venea rîndul la postit... Ei bine, cu toate astea n-am furat !

— De teama pușcăriei ?

— Asta-i bună, spuse Cuţitarul, ridicînd din umeri şi rîzînd cu hohote. Deci n-am furat pîine, de teamă că o să am pîine ? Cinstit, muream de foame, hoţ aş fi fost hrănit în închisoare ! Nu, n-am furat fiindcă... fiindcă, în sfîrșit, fiindcă nu era în firea mea să fur.

Acest răspuns, cu adevărat frumos, și a cărui valoare Cuţitarul nu era în măsură s-o preţuiască, îl miră nespus pe Rudolf.

Își dădu seama că bietul om, rămînînd cinstit în pofida celor mai cumplite lipsuri, era de două

ori respectabil, deoarece pedeapsa crimei putea constitui pentru el sursa unei existențe asigurate.

Rudolf întinse mîna acestui rod nenorocit, sălbăticit al civilizației, pe care mizeria nu-l pervertise cu desăvîrșire.

Cuțitarul își privi amfitrionul cu mirare, aproape cu respect : de-abia cuteza să atingă mîna ce i se întindea. Presimțea că între el și Rudolf era o prăpastie.

— Bine, bine, zise Rudolf, ești încă un om de inimă și de onoare.

— Pe legea mea, nu-mi dau seama, spuse Cuțitarul foarte mișcat, dar ceea ce-mi spui... vezi... niciodată n-am simțit ceva asemănător... Ceea ce e sigur, e că asta... știi, pumnii încasați în încăierarea aceea, atît de îndemînatici, puteau să continue și pînă mîine, ori dumneata, dimpotrivă, mă poftești la masă și-mi spui niște lucruri... În sfîrșit, e destul, te poți bizui pe Cuțitar pe viață și pe moarte !

Rudolf reluă vorba, mai stăpînit, nevrînd să trădeze cît era de impresionat :

— Ai rămas multă vreme ajutor de parlagiu ?

— Te cred... Mai întîi îmi făcea rău să înjunghii aceste biete animale bătrîne... apoi, îmi plăcea ; dar cînd m-am apropiat de șaisprezece ani și glasul mi s-a schimbat, ce crezi, a devenit pentru mine o furie, o patimă să înjunghii ! Nu-mi mai păsa nici de băutură, nici de mîncare... nu aveam în cap decît asta ! Ar fi trebuit să mă vezi la treabă, nu aveam pe mine decît un pantalon de pînză, în rest eram gol. Cînd, cu un cuțit mare bine ascuțit în mînă, aveam în jurul meu (nu mă laud), pînă la cincisprezece-douăzeci de cai care făceau coadă ca să le vie rîndul, drace ! cînd începeam să-i înjunghii, nu știu ce mă apuca... era

ca o furie, urechile îmi vîjîiau și vedeam roșu, roșu de tot, și înjunghiam... și înjunghiam... și înjunghiam pînă ce-mi cădea cuțitul din mînă. La naiba ! era o plăcere, milionar să fi fost și cred că aș fi plătit să fac o astfel de meserie.

— Asta te-a obișnuit să dai cu cuțitul, spuse Rudolf.

— Se poate, dar cînd am împlinit șaisprezece ani, furia asta ajunsese atît de cotropitoare, încît o dată pornit să înjunghii, parcă înnebuneam și stricam toată treaba... Da, prăpădeam pieile băgînd cuțitul alandala. Pînă la urmă, m-au dat pe ușă afară. Am încercat să mă angajez la măcelari, am simțit totdeauna înclinare pentru meseria asta. Ei bine, da ! Ăștia au făcut-o pe grozavii, m-au disprețuit după cum pantofarii îi disprețuiesc pe cîrpaci. În starea asta și fiindcă furia mea de a înjunghia se mai potolise cînd trecusem de șaisprezece ani, am încercat să-mi găsesc pîinea aiurea... și n-am găsit-o curînd... Adesea am răbdat de foame. Am lucrat în carierele de la Montrouge. Dar după doi ani m-am săturat să fac un lucru de prisos, cărînd piatra pe roți pentru un franc pe zi. Eram înalt și puternic, m-am prezentat la un regiment. Mi s-a cerut numele, vîrsta și actele. Numele meu ? Albinos ; vîrsta ? uitați-vă la barba mea ; acte ? iată certificatul meșterului meu, pietrarul. Puteam deveni un grenadier arătos. Am fost înrolat.

— Cu puterea ta, cu curajul și patima ta de a înjunghia, dacă ar fi fost în vremea aceea un război, ai fi ajuns poate ofițer.

— Drace ! Cui i-o spui ? Să spintec englezi sau prusaci, asta m-ar fi măgulit mai mult decît să fi înjunghiat gloabe... Dar vezi ghinionul, nu era război, era în schimb disciplina. Un ucenic care

încearcă să tragă o săpuneală stăpînului său, dacă e mai slab o încasează, dacă e mai puternic, dă el în patron, e dat afară, cîteodată e băgat la pîrnaie, și cu asta-i basta. Cu milităria e altceva. Într-o zi, un sergent mă îmbrîncește ca să execut o mișcare mai repede, avea dreptate pentru că o cam făceam pe leneșul ; eu mă supăr, mă împotrivesc, el mă împinge, îl împing și eu, mă ia de guler, îi ard un pumn. Se aruncă mai mulți pe mine, atunci mă cuprinde furia, mi se urcă sîngele la cap, văd roșu... Aveam cuțitul în mînă, era tocmai rîndul meu la bucătărie, și haide ! încep să înjunghii... să înjunghii... ca la abator. Îl crestez pe sergent, rănesc doi soldați... un adevărat măcel, unș'pce lovituri de cuțit în trei inși, da, unsprezece !... sînge, sînge, ca într-un abator !

Banditul își plecă fruntea cu un aer întunecat, cu privirea rătăcită și rămase o clipă tăcut.

— La ce te gîndești, Cuțitare, îl întrebă Rudolf, cercetîndu-l cu interes.

— La nimic, la nimic ! spuse el cu bruschețe. Pe urmă continuă cu brutala sa inconștiență : Apoi pun mîna pe mine, sînt dat în judecată și condamnat la moarte.

— Ai evadat deci ?

— Nu, dar în loc să fiu ghilotinat, am stat cincisprezece ani la ocnă. Am uitat să vă spun că la regiment scăpasem de la moarte doi camarazi care erau gata-gata să se înece în Sena ; eram în garnizoană la Melun. Altă dată... o să rîdeți și o să spuneți că sînt un soi de salvator de meserie, salvator și de bărbați și de femei. Altă dată deci, aflîndu-mă în garnizoană la Rouen, unde sînt numai case de lemn, adevărate maghernițe, izbucnește focul într-un cartier, — ardea ca chibriturile. Sînt de corvoadă pentru foc ; ajungem acolo, mi se

strigă că o bătrînă nu poate coborî din odaia ei, că și începuse să ardă. Alerg. Drace, cum mai dogorea... asta-mi amintea de cuptoarele de ipsos din vremurile bune ; pînă la urmă o salvez pe bătrînă. Șeful închisorii atît s-a zbătut, atît i-a dat cu gura, pînă a izbutit să mi se preschimbe pedeapsa : în loc să merg la eșafod, mi s-au dat cincisprezece ani de muncă silnică. Cînd am văzut că n-o să mai fiu decapitat, primul meu gest a fost să sar pe flecar, ca să-l sugrum. Înțelegi asta, șefule ?

— Îți părea rău că ți s-a preschimbat pedeapsa ?

— Da... celor care mînuiesc cuțitul, — cuțitul călăului li se cuvine pe drept ; celor care fură, — cătușe la labe, fiecăruia ce merită. Dar să fii silit să trăiești cînd ai ucis, — iată, judecătorii nu-și dau seama ce simțim noi la început.

— Deci ai remușcări, Cuțitare ?

— Remușcări ? Nu, pentru că mi-am trăit traiul, spuse răzvrătitul, dar de altfel nu trecea o noapte să nu-mi apară în visuri chinuitoare sergentul și soldații înjunghiați, adică nu numai ei, adăugă banditul cu un fel de groază, ci zeci, sute, mii care își așteptau rîndul ca într-un fel de abator, precum caii pe care îi spintecam la Montfaucon. Atunci vedeam roșu și începeam să înjunghii, să-i înjunghii pe oamenii ăștia cum înjunghiasem odinioară caii. Dar cu cît îi spintecam, cu atît veneau mai mulți soldați. Și murind, mă priveau cu o privire atît de blîndă, atît de blîndă, încît mă blestemam că-i înjunghii, dar nu mă puteam opri. Și asta nu e tot... n-am avut nici un frate și se făcea că toți oamenii aceștia, pe care îi înjunghiam, erau frații mei și frați pentru care m-aș fi aruncat în foc. La sfîrșit, cînd nu mai puteam, mă deșteptam scăldat într-o sudoare rece, tot atît de rece ca zăpada topită.

— Era un vis groaznic, Cuţitare.

— O, da, desigur! Ei bine, în primele zile de puşcărie, visul ăsta revenea în fiecare noapte. Vezi dumneata, puteam înnebuni sau turba. Aşa că am încercat în două rînduri să mă omor: o dată înghiţind piatră vînătă şi altă dată încercînd să mă spînzur cu un lanţ, dar sînt puternic ca un taur. Piatra vînătă mi-a făcut sete şi atîta tot. Cît despre lanţul ce mi-l trecusem în jurul gîtului, treaba asta mi-a făcut o cravată albastră naturală. După aceea, pofta de viaţă mi-a revenit, visurile rele s-au tot rărit şi am dus-o ca şi ceilalţi.

— Erai la o şcoală bună unde puteai învăţa să furi.

— Da, dar învăţătura asta nu era pe gustul meu. Ceilalţi puşcăriaşi rîdeau de mine, eu îi doboram cu lovituri de lanţ. Aşa l-am cunoscut pe Învăţător... am însă un respect pentru pumnii lui... mi-a dat o lecţie ca dumneata adineauri.

— E un puşcăriaş liberat?

— Adică era condamnat pe viaţă, dar s-a liberat singur.

— A evadat? Şi nu-l denunţă nimeni?

— Nu eu o să-l denunţ, ar însemna că mi-e frică de el.

— Dar cum de nu-l descoperă poliţia? Să n-aibă semnalmentele lui?

— Semnalmentele lui? Ei bine, da, de mult şi-a şters de pe mutră ceea ce Al-de-sus îi pusese acolo. Acum numai dracu l-ar putea recunoaşte pe Învăţător.

— Dar cum a făcut?

— A început prin a-şi pili nasul care-i era lung de un cot, pe lîngă asta şi-a dat cu vitriol.

— Glumeşti?

— Dacă vine în astă seară, o să-l vezi, — avea un nas de papagal, acum e cîrn ca moartea, fără a socoti că are buzele groase cît pumnul și o față măslinie, cîrpită ca vesta unui peticar.

— Atîta e de nerecunoscut ?

— De șase luni de cînd a scăpat de la Rochefort, sticleții l-au întîlnit de o sută de ori fără să-l recunoască.

— De ce a stat la ocnă ?

— Pentru că fusese falsificator, hoț și asasin. I se zice „Învățătorul" fiindcă are un scris minunat și știe carte multă.

— E foarte temut ?

— N-o să mai fie după ce-i vei trage o chelfăneală ca aceea pe care mi-ai tras-o mie. Și drace, tare aș vrea s-o văd și pe asta !

— Din ce trăiește ?

— S-a lăudat, se spune, că ar fi ucis și jefuit, pe șoseaua dinspre Possy, acum trei săptămîni, pe un negustor de vite.

— Mai curînd sau mai tîrziu, tot va fi arestat.

— Vor trebui mai mulți inși pentru treaba asta, fiindcă ăsta poartă sub bluza lui două pistoale încărcate și un pumnal. Călăul îl așteaptă, e adevărat, și n-o să fie curățat decît o dată. Pînă atunci va ucide însă tot ce va putea ucide ca să scape. O ! el nu se ferește și, fiindcă e de două ori mai puternic decît dumneata și decît mine, poliția o să aibă mult de furcă cu el pînă să-l răpună.

— Și ieșind de la ocnă ce-ai făcut, Cuțitare ?

— M-am tocmit la șeful hamalilor de pe cheiul Saint-Paul, și-mi cîștig astfel pîinea.

— Dar pentru că, la urma urmei, nu ești hoț, de ce trăiești în cartierul ăsta ?

— Dar unde vrei să trăiesc ? Cine ar vrea să aibă legături cu un om certat cu justiția ? Și-apoi

mi-e urît singur, îmi place societatea, aici trăiesc cu ăi de teapa mea. Mă bat cîteodată, în cartier, lumii îi e frică de mine ca de dracu și comisarul n-are nimic cu mine, afară numai de cazul cînd mai trag cîte o bătaie, și atunci mă aleg cîteodată cu douăzeci și patru de ceasuri de arest.

— Cît cîștigi pe zi ?

— Un franc și șaptezeci și cinci. Asta o să țină cît am brațe, cînd n-or să mă mai ajute, oi lua un cîrlig și un coș ca bătrînul peticar din copilăria mea pe care-l văd ca prin ceață...

— Și cu toate astea, nu te simți nenorocit ?

— Sînt oameni care o duc mai rău ca mine, desigur ; de n-ar fi visurile cu sergentul și cu soldații măcelăriți, visuri pe care le mai am din cînd în cînd, aș crăpa liniștit ca oricare altul, la o margine de drum sau la spital, dar visul ăsta... Lasă... Dumnezeul mă-sii ! Nu-mi place să mă mai gîndesc la asta !

Și își scutură pipa de colțul mesei.

Gurista îl ascultase pe Cuțitar cu gîndul aiurea, — părea pierdută într-o visare dureroasă.

Rudolf, el însuși, rămase gînditor.

Cele două povestiri, pe care le auzise, treziseră în el alte gînduri.

Un incident tragic se petrecu atunci, amintind acestor trei oameni locul unde se aflau.

ARESTAREA

Omul care ieșise pentru o clipă, după ce încredințase Țaței carafa și farfuria lui, se întoarse curînd, însoțit de un ins spătos, cu un chip energic.

Îi spuse :

— Ce noroc să ne întîlnim așa, Borel ! Intră, te rog, să bem un pahar de vin.

Cuțitarul îi șopti încet lui Rudolf și Guristei, arătînd spre noul venit :

— O să fie balamuc, e un turnător ! Atenție !

Cei doi bandiți, din care unul avea scufia greacă trasă peste sprîncene și întrebase de mai multe ori de Învățător, schimbară repede o privire, se ridicară deodată de la masă și se îndreptară spre ușă, dar cei doi agenți se aruncară asupra lor, scoțînd un strigăt caracteristic.

O luptă cumplită se dezlănțui.

Ușa tavernei se deschise, alți agenți năvăliră în sală pe cînd afară se vedeau strălucind puștile jandarmilor.

Profitînd de învălmășeală, cărbunarul, despre care am mai pomenit, veni pînă în pragul tavernei și, întîlnind întîmplător privirea lui Rudolf, își duse la buze arătătorul mîinii drepte.

Rudolf, cu un gest pe cît de prompt, pe atît de poruncitor, îi dete ordin să se depărteze, apoi continuă să ia seama la cele ce se petreceau în tavernă.

Individul cu scufia grecească scotea urlete de furie ; cu spatele întins pe masă, făcea salturi atît de desperate, că trei oameni abia de-l puteau stăpîni.

Doborît, amărît, cu fața lividă, cu buzele albe, cu bărbia căzută și agitată în chip convulsiv, tovarășul său nu opuse nici o rezistență și întinse el însuși mîinile, să i se pună cătușele.

Țața, așezată la tejghea și deprinsă cu asemenea scene, rămase nepăsătoare, cu mîinile vîrîte în buzunarele șorțului.

— Dar ce-au făcut, oare, aceşti doi oameni, dragă domnule Borel ? întrebă ea pe unul din agenţi, pe care îl cunoştea.

— Au omorît ieri o femeie bătrînă din strada Saint-Christophe ca să-i prade casa. Înainte de a muri, nenorocita a spus că-l muşcase pe unul din ucigaşi de mînă. Noi pusesem ochii pe aceşti doi scelerați, colegul meu a venit adineauri să le stabilească identitatea, — aşa că acuma iată-i prinşi.

— Noroc că mi-au plătit dinainte jumătatea, spuse Ţaţa. Nu vrei să iei nimic, domnule Borel ? Un pahar de „Dragoste la cataramă" sau de „Nu te necăji" !

— Mulţumesc, mătuşă Ponisse, trebuie să-i întemniţez pe tîlharii ăştia. Iată unul care încă se opune...

Într-adevăr, asasinul cu scufia grecească se zbătea cu furie. Cînd fu să-l urce în trăsura ce aştepta la uşă, atîta se apără, încît trebui să fie dus pe sus.

Complicele lui, cuprins de un tremur nervos, abia se mai ţinea pe picioare : buzele lui vineţii se mişcau ca şi cum ar fi vorbit... Aruncară această masă inertă în trăsură.

— Ah, mătuşă Ponisse, spuse agentul, fereşte-te de Braţ-Roşu ; e şiret, te-ar putea compromite.

— Braţ-Roşu ! De săptămîni de zile nu l-a mai văzut nimeni prin cartier, domnule Borel.

— Aşa e întotdeauna cînd e altundeva... nu-l vede nimeni, ştii bine asta... Dar să nu primeşti nimic de la el, nici un pachet în păstrare sau în gaj, nici o boccea, căci asta ar însemna tăinuire de lucruri furate.

— Fii pe pace, domnule Borel, mă tem de Braţ-Roşu ca de dracu. Nimeni nu ştie unde se

duce şi de unde vine. Ultima oară cînd l-am văzut, mi-a spus că vine din Germania.

— Mă rog, eu te-am prevenit... fii atentă !

Înainte de a părăsi taverna, agentul îi scrută pe toţi ceilalţi beţivi şi îi spuse Cuţitarului pe un ton aproape afectuos :

— Iată-te, soi rău ce eşti ! E cam mult de cînd nu s-a mai vorbit de tine. Nu te-ai mai ţinut de bătăi ? Te-ai cuminţit oare?

— Ca o icoană, domnule Borel, ştii doar că nu sparg capul decît acelora care mă stîrnesc.

— Asta ţi-ar mai lipsi, să provoci tu pe alţii, puternic cum eşti !

— Iată, totuşi, domnule Borel, că mi-am găsit naşul, spuse Cuţitarul punînd mîna pe umărul lui Rudolf.

— Ce vorbeşti ! Pe ăsta nu-l cunosc, glăsui agentul cercetîndu-l pe Rudolf cu privirea.

— Şi nici nu vom face cunoştinţă, amice, răspunse Rudolf.

— Ţi-o doresc, tinere, spuse agentul. Apoi, adresîndu-se Ţaţei : Bună seara, mătuşă Ponisse, e o adevărată cursă de şoareci taverna dumitale, iată un al treilea ucigaş pe care îl prind aici.

— Şi nădăjduiesc că nu va fi cel din urmă, domnule Borel. Sluga dumitale... spuse sclifosindu-se Ţaţa şi înclinîndu-se cu respect în faţa poliţistului.

După plecarea acestuia, tînărul cu faţa plumburie care fuma, bînd rachiu, îşi umplu pipa şi se adresă cu voce răguşită Cuţitarului :

— N-ai recunoscut scufia grecească ? E omul Durduliei, Păroşul. Cînd i-am văzut intrînd pe agenţi, mi-am zis : e ceva la mijloc, fiindcă Păroşul îşi ascundea mereu mîna sub masă.

— Totuşi, noroc de Învăţător că nu se afla aici, reluă Ţaţa. Scufia grecească a întrebat de el de mai multe ori pentru treburile lor... Dar eu nu-mi denunţ niciodată clienţii... Să-i aresteze, mă rog... fiecare cu meseria lui... dar eu nu-i vînd... Ia te uită, cînd vorbeşti de lup, lupu-i la uşă, adăugă Ţaţa în clipa în care un bărbat şi o femeie intrară în cîrciumă, — iată-l pe Învăţător cu muierea lui!

Clienţii tavernei se înfiorară de groază.

Pînă şi Rudolf, cu tot curajul lui înnăscut, nu-şi putu stăpîni o uşoară emoţie la vederea acestui temut bandit, pe care îl contemplă cîteva clipe cu o curiozitate amestecată cu groază.

Cuţitarul spusese adevărul ; Învăţătorul se desfigurase cumplit.

Nu se putea închipui ceva mai înspăimîntător ca faţa acestui tîlhar. Obrazul îi era brăzdat în toate direcţiile de cicatrice adînci, livide ; vitriolul îi umflase buzele, cartilajele nasului fuseseră tăiate, două orificii diforme îi înlocuiau nările. Ochii lui cenuşii foarte limpezi, foarte mici, foarte rotunzi, scînteiau de cruzime ; fruntea, turtită ca a tigrului era ascunsă sub o şapcă de blană cu peri lungi, roşcaţi... S-ar fi zis coama unui monstru.

Învăţătorul n-avea mai mult de cinci picioare şi două sau trei şchioape înălţime ; capul nemăsurat de mare era înfipt între doi umeri largi, ridicaţi, puternici, cărnoşi, care ieşeau la iveală de sub cutele fluturînde ale bluzei sale de pînză nealbită ; avea braţele lungi, muşchiuloase ; mîinile scurte, groase, acoperite cu păr pînă în vîrful degetelor ; picioarele puţin arcuite, dar pulpele enorme prevesteau o forţă atletică.

Într-un cuvînt, acest om avea o înfăţişare exagerată a unui Hercule Farnèse, scurt, bondoc, îndesat. Renunţăm a mai zugrăvi expresia de fiară

ce se ivea de sub această mască groaznică, precum şi privirea neliniştită, mobilă şi aprinsă ca a unui animal sălbatic.

Femeia care-l întovărăşea era bătrînă, curăţel îmbrăcată, cu o rochie cafenie, cu o broboadă de tartan cu pătrăţele roşii şi negre şi o bonetă albă.

Rudolf o vedea din profil ; ochiul ei verde şi rotund, nasul coroiat, buzele subţiri şi bărbia proeminentă, cu înfăţişarea răutăcioasă şi în acelaşi timp şireată, i-o aminteau pe Cucuvaie. Era gata să împărtăşească această impresie Guristei, cînd, îndreptîndu-şi ochii spre tînăra fată, o văzu pălind : o privea cu groază mută pe hidoasa tovarăşă a Învăţătorului ; apoi, strîngînd braţul lui Rudolf cu o mînă tremurîndă, Floarea-Mariei îi spuse, cu glas scăzut :

— Cucuvaia ! O, Doamne... Cucuvaia !... Chioara !

În clipa aceea, Învăţătorul, schimbînd cîteva vorbe pe şoptite cu unul din muşteriii obişnuiţi ai tavernei, înaintă încet către masa unde şedeau Rudolf, Gurista şi Cuţitarul.

Apoi adresîndu-se Floarei-Maria cu o voce răguşită şi spartă, ca mugetul unui tigru :

— Ei, ascultă tu, frumuşico, părăseşti puşlamalele astea şi vii cu mine...

Gurista fără să răspundă nimic, se lipi de Rudolf ; dinţii îi clănţăneau de groază.

— Şi eu... n-am să fiu geloasă, spuse groaznica Cucuvaie, rîzînd cît o ţinea gura.

Ea n-o recunoscuse încă pe Gurista, „Hoţoaica", victima ei de odinioară.

— Ei, micuţo, ce, nu m-auzi ? spuse monstrul înaintînd. Dacă nu vii, îţi scot un ochi ca să faci pereche cu Cucuvaia. Şi tu, ăsta cu mustaţă (se

adresă el lui Rudolf), dacă nu mi-o arunci peste masă pe blonda asta... te curăţ.

— Doamne, Doamne, apăraţi-mă ! strigă Gurista către Rudolf, împreunîndu-şi mîinile a rugăciune. Apoi, dîndu-şi seama că l-ar fi expus la o mare primejdie, reluă cu glas scăzut : Nu, nu, nu vă mişcaţi, domnule Rudolf, dacă se apropie, strig după ajutor şi, de teama unui scandal care ar atrage poliţia, Ţaţa o să-mi ia partea.

— Fii liniştită, fetiţo, spuse Rudolf, privindu-l în ochi pe Învăţător. Eşti cu mine, şi să nu te mişti de aici, şi cum mi-e scîrbă de acest animal hidos, tot atît cît îţi e şi ţie, o să-l scot în stradă...

— Tu pe mine ? spuse Învăţătorul...

— Eu ! ! ! răspunse Rudolf şi, cu toată împotrivirea Guristei, se ridică de la masă.

Învăţătorul se dete un pas înapoi, impresionat de teribila expresie a feţei lui Rudolf.

Floarea-Mariei, ca şi Cuţitarul, fură surprinşi de răutatea, de furia diabolică ce schimonosea în clipa aceea nobila figură a tovarăşului lor. Rudolf era de nerecunoscut. În timpul încăierării sale cu Cuţitarul, se arătase dispreţuitor şi ironic, dar faţă în faţă cu Învăţătorul, părea stăpînit de o ură sălbatecă ; pupilele-i dilatate de furie, aruncau luciri ciudate.

Unele priviri au o putere magnetică, stranie ; se spune că duelişti celebri datoresc sîngeroasele lor izbînzi acestei acţiuni fascinante a privirii lor, care demoralizează, care-i doboară pe adversari.

Rudolf era înzestrat cu acea teribilă privire fixă, pătrunzătoare, care înspăimîntă şi care nu poate fi suportată de cei ce o întîlnesc... Această privire îi tulbură, îi domină, o simt aproape în chip fizic şi, fără voie, o caută, nu-şi pot întoarce ochii de la ea.

Învăţătorul tresări, se dete înapoi cu un pas, şi nemaiavînd încredere în puterea lui neasemuită, căută sub bluză mînerul pumnalului.

Poate că o nouă crimă ar fi sîngerat taverna, dacă Cucuvaia, apucîndu-l pe Învăţător de braţ, n-ar fi răcnit :

— O clipă... o clipă... repezitule, lasă-mă să-ţi spun o vorbă... O să le cureţi pe puşlamalele astea de îndată, nu-ţi vor scăpa.

Învăţătorul se uită mirat la Chioară.

De cîteva clipe Cucuvaia o tot observa pe Floarea-Mariei cu o luare aminte crescîndă, căutînd să-şi adune amintirile. În sfîrşit, nu mai avea nici o îndoială : o recunoscuse pe Guristă.

— E cu putinţă ! strigă Chioara, împreunîndu-şi mîinile a mirare, e Hoţoaica, aia care-mi fura acadelele. Dar de unde ai ieşit ? Diavolul te-a trimis ! adăugă ea ameninţînd cu pumnul. Oare o să mai cazi în ghearele mele ? Fii pe pace, acum nu-ţi voi mai scoate dinţii, ci îţi voi stoarce toate lacrimile din tine. Ah, ce-o să mai turbezi ! A, ştii, îţi cunosc părinţii... Învăţătorul a văzut pe bărbatul care mi te-a adus, cînd erai mică de tot... I-a spus numele maică-ti... Sînt oameni înstăriţi, părinţii tăi...

— Părinţii mei ! Îi cunoşti ? strigă Floarea-Mariei.

— Da, omul meu cunoaşte numele mamei tale... dar mai bine i-aş smulge limba decît să-l las să ţi-l spună... Chiar ieri l-a întîlnit pe acela care te-a adus în cuşca mea, fiindcă nu i se mai plătea nevesti-si, care te alăptase... Fiindcă mama ta nu ţinea de loc la tine, sigur că ar fi fost mai bucuroasă să ştie că ai crăpat... Dacă i-ai ştii numele, ai putea-o foarte bine jupui, mica mea bastardă ! Omul de care-ţi vorbesc are anumite acte... da,

Hoţoaico, are scrisorile mamei tale... plîngi, Hoţoaico ?... Ei bine, nu, n-o să-ţi cunoşti mama. N-o s-o cunoşti !

— Mai bine m-ar crede moartă... spuse Floarea-Mariei, ştergîndu-şi ochii.

Rudolf, uitînd de Învăţător, o ascultase cu luare-aminte pe Cucuvaie, a cărei povestire îl interesa.

Între timp, banditul nemaifiind sub stăpînirea privirii lui Rudolf, prinsese din nou curaj ; nu-şi putea închipui că acest tînăr zvelt, de statură mijlocie, ar fi fost în stare să se măsoare cu el ; sigur de forţa lui herculeană, se apropie de apărătorul Guristei şi spuse Cucuvelei în chip poruncitor :

— Destul cu vorbăria... Vreau să înfrunt puşlamaua asta şi să-i pocesc mutra, pentru ca frumoasa blondă să mă găsească mai atrăgător decît pe el !

Dintr-un salt Rudolf sări peste masă.

— Luaţi seama la farfuriile mele, strigă Ţaţa.

Învăţătorul se puse în gardă, cu mîinile întinse înainte, trunchiul dat înapoi, bine înţepenit pe şalele lui puternice, şi ca să zicem aşa, proptit pe unul din picioarele lui enorme, care aducea cu un stîlp de balustradă.

În clipa cînd Rudolf se repezea la el, uşa tavernei se deschise repede, şi cărbunarul, despre care am mai amintit şi care era înalt de aproape şase picioare, pătrunse grăbit în sală, îl dete la o parte pe Învăţător şi, apropiindu-se de Rudolf, îi şopti la ureche, în englezeşte :

— Domnule, Tom şi Sarah sînt la colţul străzii !

La aceste vorbe pline de taină, Rudolf avu un gest furios, aruncă un pol de aur pe tejgheaua Ţaţei şi alergă spre ieşire.

Învăţătorul încercă să-i taie drumul, dar Rudolf întorcîndu-se, îi trînti în mijlocul feţei doi pumni

atît de bine aplicaţi, că taurul se clătină cu totul ameţit şi căzu, ca un butuc, răsturnat pe jumătate, peste o masă.

— Trăiască Constituţia! Cunosc eu loviturile astea de pumn date la urmă, strigă Cuţitarul. Încă vreo cîteva lecţii ca asta şi le voi deprinde şi eu...

Revenindu-şi după cîteva secunde, Învăţătorul se repezi în urmărirea lui Rudolf, dar acesta, urmat de cărbunar, dispăruse în labirintul întunecat al străzilor şi nu mai putea fi ajuns.

În clipa în care Învăţătorul, spumegînd de furie, se înapoie, două persoane, venind din partea opusă celeia în care dispăruse Rudolf, se repeziră în tavernă, cu sufletul la gură, ca şi cum ar fi străbătut în goană o cale lungă. Prima lor mişcare fu să privească în dreapta şi în stînga tavernei.

— Mare ghinion — spuse unul — iar ne-a scăpat!

— Răbdare! Zilele au cîte douăzeci şi patru de ore şi viaţa e lungă, răspunse celălalt.

Cei doi, nou-veniţi, vorbeau englezeşte.

TOM ŞI SARAH

Cei doi, care tocmai intraseră în tavernă, erau dintr-o clasă socială cu mult mai ridicată decît aceea a clienţilor obişnuiţi ai cîrciumii. Unul, înalt, zvelt, avea părul aproape alb, sprîncenele şi favoritele negre, o faţă osoasă şi brună, aerul neînduplecat şi sever. Purta, la pălăria lui rotundă, o panglică de doliu, redingota lui neagră şi lungă era încheiată pînă pe sub guler; peste pantalonii

strîmţi de stofă cenuşie, avea cizme numite odinioară „à la Suvorov".

Tovarăşul lui, mic de stat, de asemenea în doliu, era palid şi frumos. Părul lung, sprîncenele şi ochii de un negru adînc scoteau şi mai mult în relief albul mat al feţei sale ; după umblet, după siluetă, după gingăşia trăsăturilor, era uşor să recunoşti în această persoană o femeie travestită în bărbat.

— Tom, cere ceva de băut şi întreabă-i pe oamenii aceştia despre el, vorbi Sarah, tot în englezeşte.

— Da, Sarah, răspunse omul cu părul alb şi sprîncene negre.

Aşezîndu-se la o masă, pe cînd Sarah îşi ştergea fruntea, Tom se adresă Ţaţei într-o franceză perfectă, aproape fără accent străin :

— Doamnă, dacă sînteţi atît de bună, daţi-ne ceva de băut.

Intrarea acestor distinse persoane stîrnise în tavernă o deosebită curiozitate : îmbrăcămintea lor, felul de a se purta, dovedeau că nu frecventau niciodată asemenea cîrciumi dezgustătoare. După faţa lor neliniştită, preocupată, se putea deduce că motive importante îi aduseseră în acel cartier.

Cuţitarul, Învăţătorul şi Cucuvaia îi priveau cu un deosebit interes.

Gurista, înspăimîntată de întîlnirea cu Chioara, temîndu-se de ameninţările Învăţătorului, care voia s-o ia cu el, se folosi de neatenţia celor doi mizerabili, se strecură pe uşa rămasă întredeschisă şi ieşi din cîrciumă.

Cuţitarul şi Învăţătorul, dată fiind situaţia lor, nu aveau nici un interes să provoace alte încăierări.

Surprinsă de ivirea unor clienţi atît de deosebiţi, Ţaţa împărtăşea luarea-aminte generală. Tom i se adresă pentru a doua oară, cu nerăbdare :

— Am cerut ceva de băut, doamnă, fii bună şi serveşte-ne.

Mătuşa Ponisse, măgulită de această politeţe, se ridică de la tejghea şi, rezemîndu-se, cu o graţie afectată, de masa lui Tom, îi zise :

— Doriţi un litru de vin sau o sticlă de vin înfundat ?

— Dă-ne o sticlă de vin, pahare şi apă.

Ţaţa îi servi, Tom îi aruncă cinci franci, refuzînd restul pe care patroana se pregătea să i-l dea :

— Păstrează restul pentru dumneata, patroano, îi zise, şi bea un pahar de vin cu noi.

— Sînteţi foarte amabil, domnule, spuse madam Ponisse, privind pe Tom mai curînd cu mirare decît cu recunoştinţă.

— Spune-mi, reluă vorba Tom, am dat întîlnire unuia dintre prietenii noştri, într-o cîrciumă din strada asta, poate că am greşit adresa.

— Aici este „Iepurele alb“, sluga dumneavoastră, domnule.

— Aici e, spuse Tom, făcînd un semn de înţelegere Sarei. Da, la „Iepurele alb“ trebuia să ne aştepte.

— Nu sînt doi „Iepuri albi“ în strada asta, spuse cu ifos Ţaţa. Dar cum arată prietenul dumneavoastră ?

— Înalt, subţire, cu părul şi mustaţa de un castaniu deschis, spuse Tom.

— Aşteptaţi puţin, aşteptaţi puţin, e omul meu de adineauri ; un cărbunar de o statură neobişnuită a venit să-l ia şi au plecat împreună.

— Ei sînt ! spuse Tom.

— Erau singuri aici ? întrebă Sarah

— Adică, ăla, cărbunarul, a venit numai pentru o clipă; celălalt prieten al dumneavoastră a luat masa aici cu Gurista și cu Cuțitarul.

Și Țața arătă cu privirea pe cel dintre comesenii lui Rudolf care rămăsese în cîrciumă.

Tom și Sarah își îndreptară privirea spre Cuțitar.

După cîteva clipe de cercetare, Sarah îl întrebă în englezește pe tovarășul său.

— Îl cunoști pe omul ăsta ?

— Nu. Karl a pierdut urma lui Rudolf la răscrucea acestor străzi întunecate. Văzîndu-l pe Murph, travestit în cărbunar, învîrtindu-se în jurul acestei cîrciumi și uitîndu-se mereu pe geam, a simțit că se întîmplă ceva și a venit să ne dea de veste.

În timpul acestei discuții cu glas scăzut și într-o limbă străină, Învățătorul spuse încet Cucuvelei, uitîndu-se la Tom și la Sarah :

— Lunganul ăla slabu a scuipat Țaței cinci franci. Curînd e miezul nopții, plouă, bate vîntul ; cînd or pleca, îi urmărim, îl ametesc pe ăl lung și-i iau banii. E cu o femeie, n-o să îndrăznească să sufle o vorbă.

— Dacă aia mică strigă după ajutor, am vitriolul meu în buzunar și-i sparg sticla în obraz, spuse Chioara ; întotdeauna trebuie să le dai copiilor să sugă, ca să nu țipe. Apoi adăugă : Ascultă, repezitule, cît despre Hoțoaică, o luăm pe sus. Cînd o să fie la noi, îi frecăm mutra cu vitriolul meu, așa că n-o să se mai poată făli cu fața ei frumoasă...

— Să știi, Cucuvaio, că pînă la urmă mă însor cu tine, spuse Învățătorul, n-ai pereche ca îndemînare și curaj... Te-am cîntărit eu din noaptea aia, cînd cu negustorul de vite... Mi-am spus : „Iată

femeia ce-mi trebuie, lucrează mai bine ca un bărbat".

După ce se gîndi o clipă, Sarah îi spuse lui Tom, arătîndu-i-l pe Cuțitar :

— Dacă l-am întreba pe omul acesta despre Rudolf, poate că am afla ce l-a făcut să vină aici.

— Să încercăm, spuse Tom. Apoi, adresîndu-se Cuțitarului : Ascultă, amice, urma să întîlnim în acest birt pe unul dintre prietenii noștri, a cinat cu dumneata și fiindcă îl cunoști, poți să-mi spui dacă știi unde s-a dus ?

— Îl cunosc, pentru că m-a chelfănit acum două ceasuri, luînd apărarea Guristei.

— L-ai mai văzut pînă acum ?

— Niciodată... Ne-am întîlnit în aleea casei lui Braț-Roșu.

— Patroano, încă o sticlă înfundată, dar din vinul cel mai bun ! porunci Tom.

Sarah și Tom de-abia își muiaseră buzele în paharele lor încă pline, însă coana Ponisse, pentru a-și cinsti, fără îndoială, pivnița, îl golise de cîteva ori pe al ei.

— Ne vei servi la masa domnului, dacă ne îngăduie, adăugă Tom, așezîndu-se cu Sarah lîngă Cuțitar.

Acesta se arăta pe cît de mirat, pe atît de măgulit de o asemenea cinste.

Învățătorul și Cucuvaia vorbeau mereu, pe șoptite, de planurile lor sinistre.

O dată vinul adus, Tom și Sarah, instalați cu Cuțitarul și cu Țața care socotise că nu mai e nevoie să fie poftită a doua oară, continuară convorbirea.

— Ne spuneai, așadar, voinice, că l-ai întîlnit pe prietenul nostru Rudolf lîngă casa lui Braț-Roșu ? întrebă Tom ciocnind cu Cuțitarul.

— Da, cetăţene, răspunse acesta, golind repede paharul.

— Iată un nume ciudat... Braţ-Roşu ! Dar cine este acest Braţ-Roşu ?

— Face de-alea strîmbe, spuse nepăsător Cuţitarul, apoi adăugă : Iată un vin pe cinste, mătuşă Ponisse !

— Nu-ţi lăsa paharul gol, voinice, reluă Tom umplîndu-l din nou.

— În sănătatea dumitale, spuse Cuţitarul, şi a micului dumitale prieten... Acum ajunge... Dacă mătuşă-mea ar fi fost bărbat, mi-ar fi fost unchi — cum sună zicala. Haida de, te ţii de glume — la asta mă cam pricep şi eu...

Sarah roşi uşor. Tom reluă :

— N-am înţeles bine ce mi-ai spus despre acest Braţ-Roşu. Rudolf ieşea de la el, fără îndoială.

— V-am spus că Braţ-Roşu face de-alea strîmbe.

Tom se uită la Cuţitar mirat.

— Ce înseamnă asta : „face d-alea..." Cum ai zis ?

— D-alea strîmbe — înseamnă a face contrabandă. Nu prea cunoşti limba şmecherească, hai ?

— Voinice, nu te prea înţeleg.

— Vă spusei că nu vorbiţi şmechereasca aşa ca domnul Rudolf.

— Şmechereasca ? spuse Tom, întorcînd spre Sarah o mutră mirată.

— Haida de, sînteţi nişte ageamii, amicul Rudolf e băiat bun, aşa pictor de evantaie cum e, mă taie în privinţa argoului pînă şi pe mine... Ei bine, pentru că habar n-aveţi de limba asta frumoasă, v-o spun acum, în cea mai curată franţuzească, că Braţ-Roşu e contrabandist, şi o spun fără să-l trădez... căci nici el nu se fereşte, ba se laudă cu asta în faţa funcţionarilor de la accize, dar caută şi

prinde-l dacă poţi, pentru că Braţ-Roşu e dat dracului.

— Şi ce căuta Rudolf la acest om? întrebă Sarah.

— Pe legea mea, domnule... sau doamnă, cu voia dumneavoastră nu ştiu absolut nimic, pe cît de adevărat e că beau paharul ăsta de vin. Voiam s-o mardesc în seara asta pe Guristă; aş fi făcut rău fiindcă-i fată bună; ea se înfundă în aleea casei lui Braţ-Roşu, eu după ea, era întuneric ca în iad, şi în loc să pun mîna pe Guristă, cad peste nea Rudolf, care îmi trage o bătaie, şi cu o forţă... Ei da... mai ales pumnii de la urmă... drace... că sdraveni mai erau! Mi-a făgăduit să-mi arate şi mie trucul.

— Şi Braţ-Roşu ce fel de om e? întrebă Tom. Ce fel de marfă vinde?

— O, e un ştrengar şi jumătate, întări Ţaţa.

— Îi bagă în cofă pe toţi accizarii, adaugă Cuţitarul. Au coborît de vreo douăzeci de ori în cocioaba lui, dar nu s-a găsit niciodată nimic, şi totuşi Braţ-Roşu pleacă deseori de acolo cu boccele.

— E şmecher, spuse Ţaţa; se zice că are o ascunzătoare care dă într-un puţ de unde ajungi la catacombe.

— Cu toate astea, niciodată nu s-a dat de ascunzătoare, ar trebui dărîmată cocioaba ca să găseşti ceva, spuse Cuţitarul.

— Şi ce număr are casa lui Braţ-Roşu?

— Numărul 13, strada Bobului, Braţ-Roşu, negustor de tot ce doreşti... E cunoscut în cartier, zise Cuţitarul.

— Voi însemna această adresă în carnetul meu. Dacă nu dăm de Rudolf, voi lua informaţii despre el de la domnul Braţ-Roşu, reluă Tom.

Şi îşi însemnă numele străzii şi numărul casei contrabandistului.

— Şi vă puteţi lăuda că aveţi în domnul Rudolf un prieten pe care poţi să te bizui... spuse Cuţitarul, şi un băiat bun... Dacă nu era Cărbunarul, s-ar fi ciocnit cu Învăţătorul, care e colo, în colţ cu Cucuvaia. Drace, trebuie să mă stăpînesc din răsputeri să n-o achit pe această zgripţuroaică bătrînă, cînd mă gîndesc cît rău i-a făcut Guristei... Dar răbdare, o lovitură de pumn nu e pierdută niciodată, după cum se spune.

— Rudolf te-a bătut. Ar trebui să-l urăşti ! spuse Sarah.

— Eu nu pot urî un om care se expune astfel ! De fapt, e destul de ciudat... Iată-l de pildă pe Învăţător care şi el m-a chelfănit, numai că pe ăsta m-aş bucura grozav să-l văd spînzurat... Domnului Rudolf, care m-a cotonogit şi chiar mai zdravăn ca el, dimpotrivă, nu-i vreau decît binele. Pe scurt, mi se pare că aş intra şi-n foc pentru el, deşi nu-l cunosc decît din seara asta.

— Vorbeşti astfel pentru că sîntem prietenii lui, voinice.

— Nu, fir-ar să fie ! nu, pe cinstea mea ! Vedeţi dumneavoastră, loviturile lui de pumn de la urmă le ştie numai el... şi nu e mai mîndru de ele decît un copil... e un meşter, un meşter desăvîrşit. Şi apoi îţi spune nişte vorbe... chestii care îţi merg la inimă şi, în sfîrşit, cînd se uită la tine, are în ochi ceva... Bunăoară eu am fost soldat... cu un comandant ca ăsta... vedeţi, aş înghiţi luna şi stelele.

Tom şi Sarah se priviră în tăcere.

— Această neasemuită putere de dominaţie îl va însoţi oare pretutindeni şi mereu ? se întrebă cu amărăciune Sarah.

— Da... pînă va fi înlăturată vraja... reluă Tom.

— Da, şi orice s-ar întîmpla, trebuie, trebuie... exclamă Sarah trecîndu-şi mîna peste frunte, ca şi cum ar fi vrut să alunge o amintire penibilă.

La primărie suna miezul nopţii.

Felinarul tavernei nu împrăştia decît o lumină îndoielnică.

Afară de Cuţitar şi de comesenii lui, de Învăţător şi de Cucuvaie, toţi ceilalţi clienţi se retrăseseră treptat.

Învăţătorul îi şopti Cucuvaiei :

— Ne vom ascunde în aleea din faţă, vom vedea cînd vor ieşi coconaşii şi îi vom urmări. Dacă o iau la stînga, îi pîndim la colţul străzii Saint-Éloi ; dacă o iau la dreapta, îi aşteptăm la dărîmături, pe partea cîrnăţăriei ; e acolo o groapă mare, am eu planul meu.

Şi Învăţătorul împreună cu Chioara se îndreptară spre ieşire.

— Nu piliţi nimic astă-seară ? întrebă Ţaţa.

— Nu, mătuşe Ponisse... Am intrat să ne adăpostim, spuse Învăţătorul.

Şi ieşi împreună cu Chioara.

PUNGA SAU VIAŢA

La zgomotul făcut de uşa trîntită, Tom şi Sarah se treziră din visarea lor, se ridicară de la masă şi mulţumiră Cuţitarului pentru informaţii ; acesta le inspirase mai puţină încredere de cînd, în chip vulgar dar sincer, îşi manifestase grosolana lui admiraţie faţă de Rudolf.

În clipa în care Cuţitarul ieşi, vîntul sufla şi mai puternic, iar ploaia cădea cu găleata.

Învăţătorul şi Cucuvaia, ascunşi în aleea de peste drum de tavernă, îl văzură pe Cuţitar luînd-o pe partea străzii unde se afla o casă în curs de dărîmare. Curînd, paşi lui îngreunaţi de băutură multă se pierdură în şuierăturile vîntului şi în zgomotul ploii care biciuia zidurile. Cu toată vijelia, Tom şi Sarah ieşiră din cîrciumă şi porniră într-o direcţie opusă aceleia pe care o luase Cuţitarul.

— Îi avem în mînă, spuse în şoaptă Învăţătorul, adresîndu-se Cucuvelei, destupă-ţi vitriolul : Ia seama.

— Să ne scoatem ghetele. Aşa n-o să ne audă cînd om merge după ei.

— Ai dreptate, Cucuvaio, totdeauna ai tu dreptate, nu mă gîndeam la asta, să mergem ca pisica.

Hidoasa pereche îşi scoase încălţămintea şi se strecură în umbră, de-a lungul caselor...

Datorită acestui vicleşug, zgomotul paşilor Cucuvelei şi ai Învăţătorului era atît de înăbuşit, încît cei doi îi putură urmări pe Tom şi Sarah, aproape să-i atingă cu mîna, fără ca ei să-şi dea seama.

— Noroc că trăsura noastră e la colţul străzii, spuse Tom, altminteri ploaia ne-ar uda leoarcă. Nu ţi-e frig, Sarah ?

— Poate să aflăm ceva de la contrabandist, acel Braţ-Roşu, spuse Sarah îngîndurată, fără a răspunde la întrebarea lui Tom.

Deodată, acesta se opri. Se aflau foarte aproape de locul ales de Învăţător pentru atacul plănuit.

— Am greşit strada, spuse Tom ; cînd am ieşit din cîrciumă, trebuia s-o luăm la dreapta ; urma să trecem prin faţa unei case dărîmate ca să regăsim trăsura. Să ne înapoiem.

Învăţătorul şi Cucuvaia se pitiră în pervazul unei porţi ca să nu fie văzuţi de Tom şi de Sarah, care aproape că-i atinseră cu cotul.

— De fapt, mi-ar plăcea s-o ia către dărîmături, spuse încet Învăţătorul ; dacă boierul se împotriveşte... am eu planul meu.

Tom şi Sarah, după ce trecuseră din nou de pragul tavernei, ajunseră lîngă o casă ruinată. Pivniţele acestei cocioabe, pe jumătate dărîmată, alcătuiau un fel de prăpastie, de-alungul căreia, în acest loc, se prelungea strada.

Învăţătorul sări asupra victimei cu puterea şi mlădierea unui tigru ; cu una din mîinile lui mari îl apucă pe Tom de gît şi îi spuse :

— Banii sau, de nu, te arunc în groapa asta.

Şi banditul, împingîndu-l pe Tom, îl făcu să-şi piardă echilibrul : cu o mînă îl ţinea suspendat deasupra gropii, pe cînd cu cealaltă prinsese braţul lui Sarah ca într-o menghine.

Înainte ca Tom să fi făcut vreo mişcare, Cucuvaia îl buzunări cu o straşnică îndemînare.

Sarah nu ţipă, nu încercă să se zbată, ci spuse cu glas liniştit :

— Dă-le punga, Tom. Şi adresîndu-se tîlharului : Nu vom ţipa, dar să nu ne faceţi nici un rău.

Cucuvaia, după ce scotocise cu grijă buzunarele celor două victime căzute în capcană, îi spuse lui Sarah :

— Arată-ţi mîinile, să văd dacă ai inele. Nu, spuse bătrîna mormăind. Cum n-aiba, n-ai pe nimeni ca să-ţi ofere inele ? Ce sărăcie !

Calmul lui Tom nu se dezminţi în timpul acestei scene care se desfăşurase pe cît de repede pe atît de neprevăzut.

— Vrei să încheiem un tîrg ? Portofelul meu conţine acte care nu-ţi pot fi de nici un folos ;

adu-mi-l mîine şi-ţi dau douăzeci şi cinci de poli, se adresă Tom Învăţătorului, ale cărui mîini îl strîngeau cu mai puţină putere.

— Da, ca să ne întinzi o cursă ! răspunse tîlharul. Haide şterge-o fără să te uiţi înapoi. Ai avut noroc că te-ai ales numai cu atît.

— Există un mijloc, interveni Cucuvaia, dacă e cumsecade, capătă portofelul, am eu un plan pentru asta. Apoi, către Tom : Ştii unde e cîmpul Saint-Denis ?

— Da.

— Ştii unde e Saint-Ouen ?

— Da.

— În faţa lui Saint-Ouen, la capătul drumului Revoltei e un şes întins ; poţi vedea peste cîmp pînă departe ; vino mîine singur, aduci banii, mă găseşti acolo cu portofelul ; îmi dai, ţi-l dau.

— Dar o să puie mîna pe tine, Cucuvaio !

— Nu sînt atît de proastă, asta nu se poate... se vede de departe. Nu am decît un ochi... dar e bun ; dacă boierul vine cu cineva, nu mai dă de nimeni, pentru că o şterg la vreme.

Lui Sarah îi veni subit o idee ; se adresă tîlharului :

— Vrei să cîştigi parale ?

— Da.

— L-ai văzut în cîrciuma din care am plecat, pentru că acum te recunosc, l-ai văzut cumva pe omul pe care-l căuta cărbunarul ?

— Unul subţirel cu mustaţă ? Da, eram cît p-aci să-i fac felul puşlamalei ăleia, dar nu mi-a dat răgaz... M-a năucit cu doi pumni şi m-a dat de-a dura pe o masă... mi se întîmplă asta pentru întîia oară... Dar i-o plătesc eu !

— Ei bine, de el e vorba, zise Sarah.

— De el? strigă Învăţătorul. Dă-mi o mie de franci şi ţi-l omor...
— Sarah! strigă Tom îngrozit.
— Nenorocitule, nu e vorba să-l omori... spuse Sarah Învăţătorului.
— Atunci, despre ce-i vorba?
— Vino mîine pe cîmpul de la Saint-Denis, o să-l găseşti acolo pe tovarăşul meu, reluă ea; o să fie singur, şi-o să-ţi spună el ce ai de făcut. Nu o mie de franci, îţi voi da două mii dacă reuşeşti.
— Isteţule, spuse încet Cucuvaia Învăţătorului, aici e rost de cîştigat bani, sînt nişte barosani care pun la cale o lovitură împotriva unui duşman; şi duşmanul acela e golanul pe care voiai să-l cureţi... Trebuie încercat, mă duc eu în locul tău... Două mii de franci! Merită osteneala, omule!
— Ei bine, o să vină nevastă-mea, spuse Învăţătorul, îi spuneţi ei ce-i de făcut şi-apoi văd eu...
— Fie, mîine la ora unu!
— La unu!
— Pe cîmpia Saint-Denis.
— Pe cîmpia Saint-Denis între Saint-Ouen şi drumul Revoltei, la capul străzii.
— Ne-am înţeles.
— Şi-ţi aduc portofelul — şi-mi dai cei cinci sute de franci promişi, precum şi o arvună pentru cealaltă afacere, dacă sînteţi serioşi. Acum luaţi-o la dreapta, noi la stînga, şi să nu ne urmăriţi, că altfel...
Şi Învăţătorul cu Cucuvaia se îndepărtară grăbiţi.
— Ne-a venit diavolul în ajutor, spuse Sarah, acest bandit poate să ne ajute.
— Sarah... acum începe să-mi fie teamă... spuse Tom.

— Mie nu. Dimpotrivă, nădăjduiesc... Haide, vino, încep să recunosc locul, trăsura nu poate fi departe de aici.

Şi cei doi se îndreptară cu paşi mari către piaţa Notre-Dame.

Un martor nevăzut fusese însă de faţă la această scenă. Cuţitarul, care se aciuise printre dărîmături, să se adăpostească de ploaie.

Propunerea pe care Sarah o făcuse Învăţătorului cu privire la Rudolf, îl interesă foarte mult pe Cuţitar. Înspăimîntat de primejdiile ce-l pîndeau pe noul său prieten, era necăjit că nu-l putea apăra. Poate că şi ura pe care o resimţea faţă de Învăţător şi faţă de Cucuvaie, îi insufla întrucîtva acest sentiment.

Cuţitarul se hotărî să-l prevină pe Rudolf de primejdia care-l ameninţa ; dar cum să ajungă la el ? Uitase adresa aşa-zisului pictor de evantaie. Poate că Rudolf-n-are de gînd să mai dea pe la tavernă ; cum să-l găsesc deci ?

Preocupat de aceste gînduri, Cuţitarul îi urmărise pe Tom şi pe Sarah ; îi văzu urcîndu-se într-o trăsură care îi aştepta în piaţa Notre-Dame.

Trăsura o luă din loc.

Cuţitarului îi veni în minte o idee strălucită : se urcă în spatele trăsurii.

PREUMBLAREA

A doua zi, după evenimentele pe care le-am povestit, un soare radios de toamnă strălucea în mijlocul unui cer limpede ; furtuna de peste noapte trecuse ; cartierul urît în care cititorul ne-a însoţ-

vărăşit, cu toate că mai era întunecat de înălţimea caselor, părea totuşi mai puţin oribil văzut la lumina zilei.

Fie că Rudolf nu se mai temea de întîlnirea cu cele două persoane de care se ferise în ajun, fie că avea de gînd să le înfrunte, către ora unsprezece dimineaţa intră în strada Bobului şi se îndreptă spre taverna Ţaţei. Rudolf purta tot haine de lucrător, dar se observa în îmbrăcămintea lui o oarecare îngrijire ; bluza nouă deschisă la piept, scotea la iveală o cămaşă de lînă roşie încheiată cu mai mulţi nasturi de argint ; gulerul unei alte cămăşi de pînză albă, se desfăcea peste cravata de mătase neagră, înnodată cam neglijent în jurul gîtului ; de sub şapca lui de catifea albastră ca cerul, cu cozoroc de lac, se iveau cîteva bucle castanii ; cizme bine lustruite înlocuind bocancii grei din ajun bătuţi de ţinte, conturau un picior delicat, care părea cu atît mai mic cu cît ieşea dintr-un pantalon larg de catifea măslinie. Acest costum nu strica întru nimic eleganţei înnăscute a lui Rudolf, amestec de graţie, mlădiere şi putere.

Hainele noastre sînt aşa de urîte, încît nu avem decît de cîştigat lepădîndu-le, fie chiar în schimbul unor vestminte din cele mai ordinare.

La sosirea lui Rudolf, Ţaţa se lăfăia în pragul tavernei.

— Sluga dumitale, tinere ! Ai venit să iei restul la cei douăzeci de franci ? spuse ea cu un fel de respect, neîndrăznind să uite că în ajun învingătorul Cuţitarului îi aruncase pe tejghea un pol : trebuie să vă dau şaptesprezece franci şi zece centime... Dar asta nu e tot... Te-a căutat ieri un domn înalt, bine înţolit ; avea în picioare nişte cizme faine ca ale unui tambur major în civil, şi la braţ

o muierușcă îmbrăcată bărbătește. Au băut din al înfundat, împreună cu Cuțitarul.

— Ah ! Au băut cu Cuțitarul ! Și ce i-au spus ?

— Cînd spun c-au băut, greșesc, și-au înmuiat doar buzele în pahare și...

— Te întreb : ce i-au spus Cuțitarului ?

— Au vorbit de unele și de altele, mă rog, despre Braț-Roșu, despre ploaie și vreme bună, — verzi și uscate.

— Îl cunoșteau pe Braț-Roșu ?

— Dimpotrivă. Cuțitarul le-a spus cine e și le-a povestit cum l-ai mardit.

— Bine, nu de asta e vorba.

— Vrei restul ?

— Da... și vreau s-o iau cu mine pe Guristă să petrec cu ea ziua la țară.

— Oh ! asta-i cu neputință, tinere.

— De ce ?

— Pentru că s-ar putea să nu se mai întoarcă. Lucrurile de pe ea sînt ale mele, fără să mai pun la socoteală că-mi datorează două sute douăzeci de franci, mîncarea și chiria pentru timpul cît a stat la mine. Dacă n-ar fi cinstită cum e, n-aș lăsa-o să treacă nici dincolo de colțul străzii.

— Gurista îți datorează două sute de franci ?

— ... și zece centime... Dar ce te privește asta pe tine ? S-ar zice că ai vrea să i le plătești tu, hai ? Fă-o dar pe milordul !

— Ține, spuse Rudolf, aruncîndu-i unsprezece ludovici pe zincul tejghelei. Acuma spune cît fac vechiturile pe care i le-ai închiriat ?

Bătrîna, încremenită, cercetă polii, unul cîte unul, cu un aer de mirare și de neîncredere.

— Ei, drace, dar ce, crezi că-ți dau bani falși ? Trimite să schimbe acest aur și hai s-o isprăvim...

Cît fac vechiturile pe care i le-ai închiriat acestei nefericite ?

Țața șovăia între dorința de a încheia o afacere bună și nedumerirea de a vedea un lucrător cu atîția bani, precum și între teama de a fi păcălită și nădejdea de a cîștiga și mai mult ; rămase o clipă pe gînduri, apoi spuse :

— Țoalele de pe ea fac cel puțin... o sută de franci.

— Asemenea zdrențe ! Haida de ! Păstrează restul de bani de ieri și-ți mai dau un pol, nici un ban mai mult. A te lăsa jumulit de tine, înseamnă să-i furi pe săracii care au dreptul la pomană !

— Ei bine, tinere, îmi păstrez boarfele ; Gurista n-o să se miște de-aici, sînt liberă să vînd lucrurile cu oricît îmi place.

— Să te ardă Necuratul precum meriți ! Ține-ți banii și mișcă-te de adu-o pe Gurista.

Țața încasă galbenii gîndindu-se că lucrătorul sau săvîrșise vreun furt, sau primise o moștenire, și îi spuse cu un surîs dezgustător :

— De ce nu te urci dumneata, fiule, s-o iei pe Guristă ? Asta i-ar face plăcere, pentru că, pe cinstea mea, așa cum mă numesc eu mama Ponisse, fata te mînca ieri din ochi, zău așa !

— Du-te și adu-o ! Spune-i că o iau cu mine la țară... nici o vorbă mai mult. Mai ales să nu afle că ți-am plătit ce-ți datora.

— De ce ?

— Ce te privește ?

— La urma urmei, asta nu mă privește, și apoi e mai bine să creadă că e încă în mîna mea.

— Taci o dată, și urcă-te...

— Oh ! ce mutră urîtă faci ! Îi plîng pe cei care nu-ți sînt pe plac... Iacă, mă duc... mă duc...

Și Țața urcă.

După cîteva clipe, se înapoie.

— Gurista nu voia să mă creadă... S-a făcut roșie ca focul cînd a aflat că o caută cineva... Dar cînd i-am spus că-i dau voie să petreacă ziua la țară, am crezut că înnebunește de bucurie : pentru prima oară în viața ei era gata să-mi sară de gît.

— De bucurie că te părăsea.

Floarea-Mariei intră în clipa aceea în încăpere : era îmbrăcată tot ca în ajun, cu o rochie de mohair cafeniu, cu un șal portocaliu înnodat la spate și pe cap cu o băsmăluță cu pătrățele roșii, din care i se vedeau cozile groase de un blond auriu.

Roși recunoscîndu-l pe Rudolf, și își lăsă ochii în jos, cu un aer stingherit.

— Vrei să petreci ziua la țară, cu mine, copila mea ? o întrebă Rudolf.

— Foarte bucuroasă, domnule Rudolf, spuse Gurista, devreme ce doamna îmi dă voie.

— Îți dau voie, pisicuțo, ținînd seama de buna ta purtare... care de altfel te prinde atît de bine... Hai, vino și mă pupă...

Și cața îi întinse obrazul ei bubos.

Nenorocita, înfrîngîndu-și scîrba, își apropie fruntea de buzele Țaței ; dar Rudolf, cu o lovitură puternică de cot, o împinse pe Țață în spatele tejghelei, luă brațul fetei și ieși din tavernă, urmărit de ocările cumetrei Ponisse.

— Luați seama, domnule Rudolf, spuse Gurista. Țața poate să vă dea cu ceva în cap, e atît de rea !

— Fii liniștită, copila mea. Dar ce ai ? Pari stînjenită ori tristă ? Nu ești mulțumită că mergi cu mine ?

— Dimpotrivă... dar... dumneavoastră îmi dați brațul...

— Și ?

— Sînteţi lucrător... cineva poate să vă pîrască patronului că v-a văzut cu mine... asta v-ar căşuna neajunsuri. Patronilor nu le face plăcere cînd lucrătorii lipsesc de la lucru.

Şi Gurista îşi retrase încet braţul, adăugînd:

— Duceţi-vă singur... vă ajung din urmă la barieră. O dată ajunşi pe cîmp, voi fi lîngă dumneavoastră.

— Nu-ţi fie teamă de nimic, spuse Rudolf, mişcat de această gingăşie, şi reluînd braţul fetei; patronul meu nu locuieşte în acest cartier şi, de altfel, găsim o trăsură pe cheiul Florilor.

— Cum doriţi, domnule Rudolf, spuneam asta ca să nu vă pricinuiesc neplăceri...

— Te cred şi-ţi mulţumesc. Dar spune-mi sincer, ţi-e indiferent dacă mergem la ţară, într-un loc anumit sau undeva, la nimereală?

— Îmi e totuna, domnule Rudolf, numai la ţară să fie... Vremea e atît de frumoasă... aerul curat şi atît de plăcut să-l respiri! Ştiţi că de cinci luni de zile n-am trecut dincolo de Piaţa-de-Flori? Şi că dacă Ţaţa îmi dădea voie să ies din cînd în cînd din cartier, o făcea numai pentru că avea încredere în mine.

— Şi cînd te duceai în piaţă, cumpărai desigur şi flori?

— O, nu, n-aveam bani, mă duceam să le văd numai şi să le miros... În jumătatea aceea de ceas pe care Ţaţa mi-o dădea ca să mă plimb pe cheiul florilor, în zilele de tîrg, eram atît de mulţumită, încît uitam de toate.

— Şi înapoindu-te la Ţaţa... prin străzile acelea urîte...

— Mă înapoiam mai tristă decît plecasem... şi-mi înghiţeam lacrimile ca să nu fiu bătută! Să vedeţi... la tîrg, ceea ce-mi stîrnea admiraţia, o, şi

ce admirație, era priveliștea, micilor lucrătoare, tare curățele, trecînd pline de voie bună, cu cîte-un ghiveci de flori în brațe.

— Sînt sigur că dacă ai fi avut cîteva flori pe prichiciul ferestrei, ți-ar fi fost ca niște prietene dragi, nu-i așa ?

— E foarte adevărat ce spuneți, domnule Rudolf ! Închipuiți-vă că o dată Țața, de ziua ei, cunoscîndu-mi pasiunea, îmi dărui o mică tufă de trandafiri. Dacă ați ști cît am fost de fericită ! Nu mă mai plictiseam. Nu făceam altceva decît să mă uit la floricica mea... Îmi făcea plăcere să-i număr frunzele, florile. Dar aerul este atît de viciat în cartier, că numai după două zile floarea a început să îngălbenească. Atunci... Dar o să rîdeți de mine, domnule Rudolf.

— Nu, nu, continuă.

— Ei bine, atunci am cerut voie Țatei să mă duc să-mi plimb trandafirul, da, de parcă aș fi plimbat un copil. Îl duceam pe chei, îmi închipuiam că alături de alte flori, în aerul acela proaspăt și parfumat, își va reveni ; muiam bietele lui frunze ofilite în apa proaspătă a fîntînii, și apoi, pentru a le zvînta, le țineam vreun sfert de ceas la soare... Dragul meu copăcel nu vedea niciodată soarele în cartier, pentru că în strada noastră razele lui nu trec niciodată mai jos de acoperișuri... În sfîrșit. mă înapoiam... Ei bine, domnule Rudolf, mulțumită acestor preumblări, trandafirul meu a mai trăit poate zece zile mai mult decît ar fi dus-o fără această îngrijire.

— Te cred. Dar cînd s-a uscat, a fost o mare pierdere pentru dumneata, nu-i așa ?

— L-am plîns, a fost o adevărată durere... și iată, domnule Rudolf, fiindcă dumneavoastră înțelegeți ceea ce se cheamă dragostea de flori, pot

să vă mai spun ceva... Ei bine, aveam și un fel de recunoștință... de... Ah ! De rîndul acesta, veți rîde într-adevăr de mine...

— Nu, nu, iubesc... ador florile, așa că înțeleg toate nebuniile la care te îndeamnă sau ți le prilejuiesc ele.

— Ei, bine, îi eram recunoscătoare acestui biet trandafiraș, că înflorea pentru mine... deși... mă rog, eu, ce eram...

Și Gurista își lăsă capul în pămînt și se făcu roșie de rușine.

— Nenorocit copil, avînd conștiința acestei situații oribile, desigur că adeseori...

— Aveam dorința de a sfîrși o dată cu viața asta, nu-i așa, domnule Rudolf ? spuse Gurista tăindu-i vorba însoțitorului ei. Oh ! da, de multe ori m-am uitat la Sena de pe parapet... dar după aia îmi întorceam privirea la flori, la soare.. Atunci îmi spuneam : „Sena îmi va fi totdeauna la îndemînă... n-am împlinit încă șaptesprezece ani... cine știe ?“

— Cînd spuneai „cine știe“ nădăjduiai ceva ?

— Nu știu... nădăjduiam... da, nădăjduiam fără să vreau... În clipele acelea mi se părea că nu meritam soarta asta, că era totuși ceva bun în mine. Îmi spuneam : „Am fost chinuită, dar cel puțin n-am făcut rău nimănui... Dacă aș fi avut pe cineva să mă sfătuiască, n-aș fi ajuns unde sînt.“ Și asta îmi alunga puțin tristețea... Trebuie să spun că aceste gînduri îmi veniră după ce-am pierdut trandafirul, adăugă Gurista pe un ton solemn, ceea ce îl făcu pe Rudolf să surîdă.

— Mereu această mare părere de rău...

— Da.. uite, iată-l.

Și Gurista scoase din buzunar un mic mănunchi de tije tăiate cu grijă și legate cu o panglicuță trandafirie.

— L-ai păstrat ?
— Vezi bine... e tot ce am pe lume.
— Cum ? Nu ai nimic al dumitale ?
— Nimic...
— Dar acest șirag de mărgean ?
— E al Țaței.
— Cum, nu ai o buleandră, o bonetă, o batistă ?
— Nu, nimic.. nimic... afară de crenguțele uscate ale bietului meu trandafir. De aia țin atît de mult la ele...

Cu fiecare cuvînt al fetei mirarea lui Rudolf creștea ; nu putea înțelege această cumplită robie, această vînzare oribilă a trupului și a sufletului pentru un adăpost infam, cîteva zdrențe și o hrană mizerabilă.

Rudolf și Gurista ajunseră pe cheiul Florilor ; o trăsură îi aștepta ; Rudolf o ajută să urce, luă loc alături și-i zise birjarului :

— La Saint-Denis, îți spun eu mai tîrziu pe ce drum să o iei.

Trăsura porni ; soarele era strălucitor, cerul fără nori, timpul cam răcoros ; aerul intra viu și proaspăt prin ferestrele deschise ale cupeului.

— Ia te uită o mantilă de femeie ! spuse Gurista, observînd abia acum că se așezase pe ea fără să-și dea seama.

— Da, e pentru dumneata, copila mea. Am luat-o de teamă să nu-ți fie frig, acoperă-te bine cu ea.

Nefiind obișnuită cu astfel de atenții, biata fată se uită la Rudolf cu mirare. Un fel de timiditate pe care acesta i-o insufla, se accentua tot mai mult, ca și o tristețe nedeslușită pe care nu și-o putea explica.

— Doamne, domnule Rudolf, ce bun sînteți, mă faceți să-mi fie rușine.

— Pentru că sînt bun ?

— Nu, dar... îmi pare că nu mai vorbiți ca ieri, că sînteți cu totul alt om...

— Dar bine, Floarea-Mariei, ce preferi, să fiu Rudolful de ieri sau cel de azi ?

— Îmi place mai mult cel de azi... Totuși, ieri mi se părea că eram mai mult egală cu dumneavoastră.

Apoi, corectîndu-se îndată, de teamă să nu-l fi umilit pe Rudolf, reluă :

— Cînd spun egala dumneavoastră, domnule Rudolf, știu că asta nu-i cu putință...

— E ceva care mă miră la dumneata, Floarea-Mariei.

— Și ce anume, domnule Rudolf ?

— Se pare că ai uitat ce ți-a spus Cucuvaia ieri despre părinții dumitale... că-ți cunoaște mama ?

— O, n-am uitat... m-am gîndit la asta toată noaptea... și am plîns destul... dar sînt sigură că nu-i adevărat... Chioara a născocit povestea asta ca să mă chinuiască...

— O fi știind Cucuvaia mai multe decît bănuiești ; dar dacă ar fi adevărat, n-ai fi fericită să-ți regăsești mama ?

— Vai, domnule Rudolf, dacă mama nu m-a iubit niciodată... la ce bun s-o regăsesc ?... Nici n-ar dori să mă vadă, iar dacă m-a iubit... ce rușine i-aș face !... Ar muri, poate...

— Dacă mama te-a iubit, fetițo, te va compătimi, te va ierta, te va iubi și mai mult... Iar dacă te-a părăsit... văzînd în ce hal te-a adus acum groaznica ei nepăsare, rușinea te va răzbuna.

— Dar la ce-mi folosește răzbunarea ? Și-apoi dacă m-aș răzbuna, mi se pare că n-aș mai avea dreptul să mă simt nenorocită... Și adesea asta mă alină...

— Poate să ai dreptate... Să nu mai vorbim despre asta...

În clipa aceea, trăsura ajunse la Saint-Ouen, la răscrucea șoselei Saint-Denis cu Drumul Revoltei.

Cu toată monotonia peisajului, Floarea-Mariei fu atît de încîntată că vede *cîmpul*, cum zicea ea, încît uitînd gîndurile triste pe care amintirea Cucuvelei le trezise într-însa, chipul ei fermecător se lumină. Se apleacă spre portieră și bătînd din palme, strigă :

— Domnule Rudolf, ce fericire!... iarbă... cîmp!... Dacă mi-ați da voie să cobor... e atît de frumos... Mi-ar plăcea atît de mult să alerg pe aceste pajiști...

— Să alergăm, copila mea... Birjar, oprește !

— Cum, și dumneavoastră, domnule Rudolf ?

— Și eu... E o plăcere pentru mine.

— Ce fericire, domnule Rudolf !

Și cei doi se luară de mînă, alergară pînă-și pierdură răsuflarea pe o otavă întinsă, cosită de curînd.

Să descriem zburdălnicia, chiotele de veselie, încîntarea fetei, ar fi cu neputință. Biată gazelă, de atîta timp prizonieră, sorbea cu nesaț aerul curat. Se ducea, venea, se oprea, iar se depărta cu un avînt mereu sporit.

La vederea cîtorva tufe de bănuței și a cîtorva boboci aurii, cruțați de primele brume, Gurista nu-și putu reține noi exclamații de bucurie : nu lăsa nici o floricică și le culese pe toate.

După ce alergase astfel pe cîmp, obosind repede pentru că pierduse obișnuința mișcării, fata se opri pentru a-și trage răsuflarea și se așeză pe un trunchi de arbore răsturnat la marginea unei gropi adînci.

Chipul străveziu și alb al fetei, de obicei cam palid, se îmbujorase de-a binelea. Ochii ei mari, albaștri, străluceau, gura roșie cu răsuflarea precipitată, lăsa să se vadă două șiraguri de mărgăritare umede, sînul îi palpita sub vechiul ei șăluț portocaliu ; își apăsă cu una din mîini inima pentru a-i domoli bătăile, pe cînd cu cealaltă oferea lui Rudolf florile pe care le culesese.

Nimic nu-i întrecea farmecul mai mult decît expresia de bucurie nevinovată și curată ce radia din obrazul ei candid.

Cînd Floarea-Mariei putu să vorbească, îi spuse lui Rudolf cu un glas din care răzbătea un extaz și o recunoștință, aproape evlavioasă :

— Ce bun e Dumnezeu că ne-a dat o zi atît de frumoasă !

O lacrimă se ivi în ochii lui Rudolf, auzind-o pe această biată ființă părăsită, disprețuită, pierdută, fără casă și fără pîine, scoțînd un strigăt de fericire și de gratitudine nețărmurită către Creator, fiindcă se putea bucura de o rază de soare și de priveliștea unei pajiști.

Un incident neprevăzut îl trezi pe Rudolf din această contemplare.

SURPRIZA

Am spus că Gurista se așezase pe un trunchi de arbore răsturnat la marginea unei gropi adînci..

Deodată un om se săltă din fundul acestei săpături, își scutură paiele care îi ținuseră loc de așternut și izbucni într-un rîs cu hohote.

Gurista se întoarse și scoase un țipăt de groază. Era Cuțitarul.

— Să nu-ți fie frică, fata mea, spuse Cuțitarul văzînd spaima fetei, care se refugiase lîngă tovarășul ei. Iată o întîlnire minunată, nu-i așa, meștere Rudolf, la care nu te așteptai și eu cu atît mai puțin... Apoi urmă cu gravitate în glas: Vezi, dumneata, șefule, zică lumea ce-o vrea, dar e ceva în aer, acolo sus, deasupra capetelor noastre. Stăpînul-stăpînilor, un șiret și jumătate, parc-ar spune omului: „Du-te încotro te mîn eu..." dat fiind că v-a mînat încoace, lucru al dracului de surprinzător.

— Dar ce făceai acolo? îl întrebă Rudolf foarte mirat.

— Sînt cu ochii în patru pentru dumneata, stăpîne... Dar, drace! ce nostim lucru că ați nimerit tocmai în vecinătatea casei mele de la țară... E ceva la mijloc, hotărît, e ceva la mijloc!

— Încă o dată, ce făceai acolo?

— O să afli îndată, dar lasă-mă să mă cațăr întîi pe observatorul dumitale cu un singur cal. Și Cuțitarul alergă la trăsura care aștepta ceva mai departe, se urcă sus pe ea și aruncă o ochire pătrunzătoare în dreapta și-n stînga pe cîmpia întinsă; apoi se înapoie în grabă la Rudolf.

— Ai să-mi spui odată ce înseamnă toate astea?

— Răbdare, răbdare, șefule. Încă o vorbă. Cît e ceasul?

— Douăsprezece jumătate, spuse Rudolf uitîndu-se la ceas.

— Bine... avem vreme. Cucuvaia n-o să fie aici decît peste o jumătate de ceas.

— Cucuvaia? strigară în același timp și Rudolf și fata.

— Da, Cucuvaia. În două vorbe, şefule, iată povestea : Ieri cînd aţi plecat din cîrciumă, a venit...

— Un om înalt de statură cu o femeie îmbrăcată bărbăteşte au întrebat de mine, ştiu asta. Apoi ?

— Apoi mi-au dat de băut şi au vrut să mă tragă de limbă pe seama dumitale. Eu n-am vrut să spun nimic... Avînd în vedere că nu mi-ai încredinţat nimic, afară de chelfăneala cu care m-ai cinstit, nu ştiam nimic mai mult din tainele dumitale. Şi chiar de aş fi ştiut, ar fi fost acelaşi lucru. Între noi e o legătură pe viaţă şi pe moarte, meştere Rudolf. Dracu să mă ia dacă ştiu de ce simt pentru dumneata, cum s-ar zice, dragostea unui cîine mops pentru stăpînul lui. E ceva peste puterile mele, dar nu vreau să mă mai amestec în treburile voastre, ele vă privesc, descurcaţi-vă...

— Îţi mulţumesc, dragul meu, dar continuă.

— Domnul acela înalt şi muieruşca îmbrăcată bărbăteşte, văzînd că nu scot nimic de la mine, au plecat de la Ţaţa şi eu de asemeni ; au luat-o către Palatul de Justiţie, eu către Notre-Dame. Ajuns la capul străzii, încep să bag de seamă că prea turna cu găleata... Potop, nu altceva ! Era în apropiere o casă în dărîmare. Mi-am zis : „Dacă potopul ţine mult, pot dormi aici tot atît de bine ca şi în odaia mea.“ Îmi dau drumul într-un fel de pivniţă unde eram apărat de ploaie ; îmi întocmesc culcuşul dintr-o grindă veche, perna dintr-un morman de moloz şi iată-mă culcat ca un rege.

— Şi-apoi ? Şi-apoi ?

— Băuserăm împreună, stăpîne Rudolf, mai băusem şi cu găliganul şi cu micuţa aia îmbrăcată bărbăteşte, asta pentru a te face să înţelegi că-mi era capul cam greu... de altfel, nimic nu mă leagănă mai plăcut ca zgomotul ploii care cade. Încep să aţipesc. Nu trece mult şi mă trezeşte brusc

un zgomot : era Învăţătorul care vorbea, cum s-ar zice *amicabil*, cu altcineva. Ascult... Drace, pe cine recunosc ? Vocea lunganului care venise la cîrciumă cu mititica îmbrăcată bărbăteşte.

— Vorbeau cu Învăţătorul şi cu Cucuvaia ? întrebă Rudolf surprins.

— Cu Învăţătorul şi cu Cucuvaia. Vorbeau să se întîlnească a doua zi.

— Atunci e vorba de azi, spuse Rudolf.

— La ora unu !

— Apoi acum e ora unu !

— La răspîntia şoselei Saint-Denis cu cea a Revoltei.

— Chiar aici !

— După cum spui, stăpîne Rudolf, chiar aici.

— Învăţătorul, să luaţi seama, domnule Rudolf — strigă fata.

— Potoleşte-te, copila mea... el nu vine, numai Cucuvaia.

— Cum de-a putut bărbatul acela să intre în vorbă cu cele două canalii ? se miră Rudolf.

— Nu ştiu nimic, pe cinstea mea. Dar afară de asta, pare că eu nu m-am deşteptat decît spre sfîrşit, căci lunganul spunea că vrea să-şi recapete portofelul, pe care Cucuvaia trebuia să i-l aducă aici... contra a cinci sute de franci. Se vede treaba că Învăţătorul a început prin a-i jefui şi după asta au stat de vorbă prieteneşte.

— Asta-i foarte curios !

— Doamne, mi-e teamă pentru dumneavoastră, domnule Rudolf, zise Floarea-Mariei.

— Domnul Rudolf nu e un copil, fata mea, dar, precum spui, s-ar putea să iasă cu belea pentru el, aşa că iată-mă aici !

— Mai departe, dragul meu.

— Lunganul și micuța i-au făgăduit Învățătorului două mii de franci ca să-ți facă... nu știu ce. Cucuvaia trebuie să vie aici îndată, să aducă portofelul și să afle despre ce-i vorba, să se ducă apoi să-i spuie Învățătorului care să ia asupră-și restul.

Gurista tresări. Rudolf surîse cu dispreț.

— Două mii de franci ca să-ți facă de petrecanie, stăpîne Rudolf, asta mă face să-mi zic (fără supărare), că atunci cînd se dă cinci sute de franci drept răsplată pentru un cîine pierdut, mă gîndesc fără falä : dacă te-ai rătăci tu, dobitocule, n-ar da nimeni nici cinci franci să te regăsească. Două mii de franci ca să-ți facă de petrecanie ! Dar cine ești dumneata ?

— O să-ți spun îndată.

— Destul, stăpîne... Cînd am auzit ce se propune Cucuvelei, mi-am zis : „Trebuie să știu unde se cuibăresc bogătașii ăștia care vor să asmută pe Învățător pe urmele domnului Rudolf, asta îmi poate fi de folos." Cînd ei se depărtează, ies deci din dărîmături și-i urmăresc încetinel. Lunganul și micuța ajung la o trăsură în piața Notre-Dame ; se urcă, eu în spatele cupeului, și ajungem în Bulevardul Observatorului. Era întuneric ca în iad, nu puteam vedea nimic ; atunci crestez un arbore ca să descopăr a doua zi locul.

— Foarte bine, băiete !

— Azi dimineață m-am înapoiat. La zece pași de copacul meu, am văzut o străduță închisă de o barieră ; în noroiul străduței, urme de pași mici și mari ; la capătul străduței o casă... cuibul lunganului și al micuței acolo trebuie să fie.

— Mulțumesc, viteazule... Îmi faci, fără să-ți dai seama, un mare serviciu.

— Iartă-mă, stăpîne Rudolf, bănuiam și d-aia am făcut-o.

— Știu, dragul meu, și aș dori să-ți răsplătesc serviciul pe care mi l-ai făcut altfel decît numai mulțumindu-ți ; din păcate, nu sînt decît un biet lucrător... deși se oferă două mii de franci ca să mi se facă de petrecanie. Îți voi lămuri toate astea.

— Bine, dacă-ți face plăcere ; dacă nu, mi-e totuna ! Se urzește ceva împotriva dumitale ; eu mă pun contra... restul, nu mă privește.

— Bănuiesc ce vor. Ascultă bine : posed un secret : am născocit o mașină pentru tăiatul fildeșului evantaielor, dar acest secret nu-mi aparține numai mie ; aștept pe asociatul meu să pună acest procedeau în practică și sigur că ei vor să capete cu orice preț modelul mașinii, care e în păstrarea mea, pentru că cu această descoperire se pot cîștiga parale multe.

— Deci, lunganul și micuța sînt...

— Fabricanții la care am lucrat și cărora n-am vrut să le încredințez secretul.

Această lămurire păru să-l mulțumească pe Cuțitar, a cărui inteligență nu era faimoasă.

El reluă :

— Acum înțeleg. Ai văzut, lichelele n-au curaj să facă ele singure o ticăloșie. Dar pentru a isprăvi, iată ce mi-am zis azi dimineață : cunosc locul de întîlnire al Cucuvelei și al lunganului, alerg să-i pîndesc, am picioare bune ; patronul meu, hamalul, poate să mai rabde... Sosesc aici, dau de gaura asta, iau un braț de paie, mă acopăr pînă la vîrful nasului și o aștept pe Cucuvaie. Cînd colo, ce să vezi, vă zăresc pe amîndoi în plin cîmp și această biată Guristă se așează chiar pe marginea parcului meu ; atunci, am vrut să vă sperii și am strigat ca ars, ieșind din culcușul meu.

— Acum ce-ai de gînd ?

— O aștept pe Cucuvaie, care desigur că vine ea mai întîi, să încerc să aud ce-i spune lunganului, pentru că asta poate să vă folosească. În toată întinderea șesului nu e decît trunchiul ăsta de arbore ; din locul ăsta vezi peste tot, pare pus dinadins aici ca să stai pe el. Locul de întîlnire al Cucuvelei este la patru pași de aci, la răspîntia drumurilor ; pun rămășag că se vor așeza aici. Dacă nu vin aici și dacă nu pot să aud nimic, atunci, după ce se despart, mă arunc pe Cucuvaie, e același lucru, îi plătesc ce-i datorez pentru dintele Guristei și îi sucesc gîtul pînă-mi spune numele părinților bietei fete... Ce zici de planul meu meștere Rudolf ?

— În general e bun, dragul meu, numai că trebuie ceva corectat la el.

— O, înainte de toate, Cuțitare, nu intra în bucluc pentru mine. Dacă o bați pe Cucuvaie, Învățătorul...

— Destul, fata mea, Cucuvaia mi-a picat în gheare. Drace, tocmai pentru că-l are pe Învățător ca s-o apere, am să-i dau o porție dublă.

— Ascultă, tinere, am un mijloc mai bun s-o răzbun pe Gurista pentru fărădelegile Cucuvelei. Ți-l spun eu mai tîrziu. Dar pînă una-alta, urmă Rudolf depărtîndu-se cîțiva pași de Guristă și vorvind în șoaptă, pînă una-alta, vrei să-mi faci un mare serviciu ?...

— Spune, stăpîne, Rudolf !

— Cucuvaia nu te cunoaște ?

— Am văzut-o ieri în tavernă pentru prima oară.

— Iată ce trebuie să faci : deocamdată te vei ascunde, dar cînd o vei vedea apropiindu-se, vei ieși din gaura ta...

— Ca să-i sucesc gîtul ?

— Nu... asta mai tîrziu ! Azi trebuie doar s-o împiedici să vorbească cu lunganul. Văzînd pe cineva stînd de vorbă cu ea, lunganul nu va îndrăzni să se apropie. Dacă se apropie, să n-o scapi din mînă nici o clipă... Lunganul nu-i poate face propuneri în fața ta.

— Dacă dumnealui mă găsește de prisos, îl aranjez eu, că doar nu e nici Învățătorul și nici domnul Rudolf.

— Îmi cunosc eu omul, nu se va da la tine !

— Bine. Mă țin de Cucuvaie ca umbra ei. Omul n-o să poată rosti nici o vorbă pe care să n-o aud eu și va sfîrși prin a o șterge...

— Dacă vor lua înțelegere pentru o altă întîlnire, o s-o afli, pentru că nu te desparți de ei. De altfel, prezența ta va fi de-ajuns ca să-l îndepărteze pe domnul acela.

— Bine, bine. După asta îi trag o chelfăneală Cucuvelei ? Țin mult la asta...

— Nu încă. Chioara te crede hoț, sau nu ?

— Nu ; afară numai dacă Învățătorul nu i-a spus că hoția nu intră în obiceiurile mele.

— Dacă i-a spus, prefă-te că ți-ai schimbat principiile.

— Eu ?

— Tu !

— Drace ! Domnule Rudolf, ia ascultă, hm ! hm ! o asemenea glumă nu mi se prea potrivește.

— O să faci cum o să vrei. O să vezi dacă sînt în stare să-ți propun o ticăloșie...

— O, dinspre partea asta sînt liniștit.

— Și să știi că ai dreptate !

— Vorbește, stăpîne... te voi asculta.

— O dată omul plecat, vei încerca să te dai pe lîngă Cucuvaie.

— Eu? Cu ticăloasa asta bătrînă... Prefer să mă bat cu Învățătorul. Mă întreb cum mă voi stăpîni să nu-i sar îndată în spinare.

— Atunci, vei pierde totul!

— Dar ce trebuie să fac?

— Cucuvaia va fi furioasă că a scăpat afacerea din mînă; vei încerca s-o potolești, spunîndu-i că știi un pont bun, că e de dat o lovitură, că ești acolo ca să-l aștepți pe complicele tău, și că dacă și Învățătorul vrea să intre în combinație, va fi de cîștigat mult aur.

— Ia te uită... ia te uită...

— După un ceas de așteptare, vei spune: „Tovarășul meu nu vine, trebuie să amînăm lovitură"... și vei stabili o întîlnire pentru mîine, devreme, cu Cucuvaia și cu Învățătorul... ai înțeles?

— Înțeleg.

— Și diseară te vei afla la ora zece în colțul lui Champs Élysées cu aleea Văduvelor; te voi întîlni acolo și-ți voi spune restul.

— Dacă-i întinzi o cursă, să iei seama! Învățătorul e dibaci... L-ai bătut, la cea mai mică bănuială, e în stare să te ucidă.

— Fii pe pace.

— Măi să fie! E caraghios... dar dumneata faci din mine ce vrei. Nu că m-aș codi, dar ceva îmi spune că o să iasă prost pentru Învățător și pentru Cucuvaie. Totuși... Încă un cuvînt, domnule Rudolf...

— Vorbește.

— Nu că te cred capabil să întinzi o cursă Învățătorului ca să fie agățat de poliție. E un ticălos fără pereche, care merită de o sută de ori ștreangul, dar să ajut să fie arestat... asta nu intră în vederile mele.

— Nici în ale mele, băiatule. Dar am o socoteală de încheiat cu el și cu Cucuvaia, pentru că ei urzesc ceva cu niște oameni care-mi vor răul, și noi doi le vom veni de hac, dacă mă ajuți.

— Ei bine, fie! Fiindcă bărbatul nu prețuiește mai mult decît muierea, sînt gata.

— Și dacă izbîndim, adăugă Rudolf, pe un ton grav, aproape solemn, ceea ce îl zgudui pe Cuțitar, vei fi la fel de mîndru ca și cînd ai fi scăpat de la foc și de la înec pe omul și pe femeia care îți datorează viața.

— Că frumos le mai spui, stăpîne Rudolf! Niciodată nu ți-am văzut privirea asta... Dar repede, repede, strigă Cuțitarul, zăresc departe un punct alb; trebuie să fie scufa Cucuvelei. Plecați, eu mă vîr iar în gaură.

— Și diseară la zece...

— În aleea Văduvelor, colț cu Champs Élysées.

— Ne-am înțeles.

Floarea-Mariei nu auzise ultima parte a convorbirii dintre Cuțitar și Rudolf. Se urcă în trăsură împreună cu tovarășul ei de drum.

FERMA

După convorbirea cu Cuțitarul, Rudolf rămase cîteva clipe preocupat, gînditor.

Fata, neîndrăznind să tulbure tăcerea, îl privea tristă.

Rudolf, ridicîndu-și capul, îi spuse, surîzînd cu blîndețe:

— La ce te gîndești, copila mea? Întîlnirea cu Cuțitarul ți-a fost neplăcută, nu-i așa? Eram atît de veseli amîndoi!

— Dimpotrivă, — e o împrejurare fericită pentru noi, domnule Rudolf, Cuțitarul vă va putea fi de folos.

— Oare omul ăsta nu trecea drept unul dintre obișnuiții tavernei, ca să mai putem crede că ar avea oarecare simțăminte omenești ?

— Nu știu, domnule Rudolf... Înaintea scenei de ieri, îl vedeam adesea, dar de-abia îi vorbeam... îl socoteam la fel de rău ca și ceilalți...

— Să nu ne mai gîndim la asta, mica mea Floare-a-Mariei. Mi-ar părea rău dacă te-aș întrista, cu care voiam să te fac să petreci o zi bună.

— Oh, sînt foarte fericită. E atît de multă vreme de cînd n-am mai ieșit din Paris !

— De cînd cu escapadele în cabrioletă cu Rigolette...

— Doamne, da, domnule Rudolf. Atunci era primăvară... dar acum, deși e aproape iarnă, plimbarea îmi face tot atîta plăcere. Ce soare minunat... Uitați-vă la micii nori trandafirii de colo... colo... și această colină !... și casele acelea drăgălașe, albe, în mijlocul arborilor... Și mai au încă frunze ! E de mirare, în luna noiembrie, nu e așa, domnule Rudolf ? Dar la Paris frunzele cad atît de devreme... Și colo... cîrdul ăla de porumbei... iată-i că se așează pe acoperișul unei mori... La țară, să tot privești, totul este atît de înveselitor !

— E o plăcere, Floare-a-Mariei, să vadă omul cît ești de simțitoare la aceste nimicuri care fac farmecul priveliștilor cîmpenești.

Într-adevăr, pe măsură ce privea peisajul liniștitor, plin de frumusețe, ce se desfășura în jurul ei, fața i se lumina din nou.

— Și colo, focul ăla de paie, în cîmpul arat, învăluitorul fum alburiu ce urcă spre cer... și plugul cu cei doi cai blînzi, voinici, cenușii... Dacă aș

fi bărbat, cît de mult mi-ar plăcea să fiu plugar ! Să fii în mijlocul unui ogor atît de paşnic, să calci pe urmele plugului... adîncindu-ţi privirea departe, înspre pădurile bătrîne, pe o vreme ca asta de azi, de pildă... cum ţi-ar mai veni să cînţi unul din cîntecele acelea atît de duioase care-ţi storc lacrimi... ca cel al Genovevei de Brabant, nu-i aşa, domnule Rudolf ?

— Nu, fata mea, dar dacă vrei să fii drăguţă, apoi să mi-l cînţi de îndată ce ajungem la fermă.

— Ce fericire ! Mergem la o fermă, domnule Rudolf ?

— Da, la o fermă ţinută de doica mea, o femeie bună şi cinstită care m-a crescut.

— Şi o să bem lapte ? exclamă Gurista, bătînd din palme.

— Ei, ce lapte... smîntînă delicioasă, dacă doreşti, şi unt pe care gospodina o să-l bată în faţa noastră, şi ouă proaspete de tot.

— Pe care o să le luăm chiar noi din coteţ ?

— Desigur !

— Şi o să mergem să vedem vacile în staul ?

— Te cred !

— Şi la mulgătorie ?

— Şi la mulgătorie.

— Şi la porumbar ?

— Şi la porumbar !

— Ah, domnule Rudolf, nu-mi vine să cred ! Ce-o să mă mai bucur ! Ce zi minunată... ce zi minunată ! bătu din palme fata, cuprinsă de veselie.

Apoi, printr-o cotitură bruscă a gîndurilor, nenorocita, amintindu-şi că după aceste ceasuri petrecute în libertate, la ţară, avea să se înapoieze în odăiţa ei mohorîtă, îşi ascunse faţa în palme şi izbucni în plîns.

Rudolf, surprins, o întrebă :

— Ce ai, Floare-a-Mariei, ce te-a îndurerat?
— Nimic... nimic, domnule Rudolf. Și își șterse ochii, încercînd să surîdă. Iertați-mă că m-am întristat, n-o luați în seamă... n-am nimic, vă jur... e ceva trecător... vreau să fiu veselă.
— Dar adineauri erai atît de voioasă!
— Tocmai de aceea, răspunse cu naivitate fata, ridicîndu-și spre Rudolf ochii încă umezi de lacrimi.
Aceste cuvinte îl lămuriră pe Rudolf; înțelese totul.
Dorind să risipească gîndurile întunecate ale fetei, îi spuse zîmbind:
— Mă prind că te gîndeai la trandafirul acela! Îți pare rău, sînt sigur, că nu ne poate însoți la fermă. Bietul trandafir! Ai fi fost în stare să-i dai și lui să mănînce un pic de smîntînă!
Gurista se folosi de pretextul acestei glume ca să surîdă; treptat, norul de tristețe dispăru de pe chipul ei; nu se mai gîndi decît să se bucure de prezent și să uite viitorul.
Trăsura se apropie de Saint-Denis, săgeata înaltă a bisericii se și zărea în depărtare.
— Oh! ce turlă frumoasă! strigă Gurista.
— E turla de la Saint-Denis, o biserică minunată... Vrei s-o vezi? Să oprim trăsura.
Gurista plecă ochii.
— De cînd sînt la Țața, n-am mai intrat în nici o biserică, n-am cutezat! În închisoare, dimpotrivă, îmi plăcea atît de mult să cînt în timpul slujbei! Și de Joia-Verde împleteam jerbe atît de frumoase pentru altar!
— Dar Dumnezeu e bun și iertător; de ce ți-e teamă să te rogi, să intri într-o biserică?

— Oh, nu, nu... domnule Rudolf... ar fi ca o nelegiuire... Destul că-l necinstim pe Dumnezeu în altfel...

După o clipă de tăcere, Rudolf o întrebă:

— Pînă azi ai iubit pe cineva?

— Niciodată, domnule Rudolf.

— De ce?

— Ați văzut doar ce fel de oameni vin la tavernă... și ca să iubești trebuie să fii cinstit.

— Cum așa?

— Să nu depinzi decît de tine... să poți... Dar, știți, dacă n-aveți nimic împotrivă, domnule Rudolf, vă rog să nu mai vorbim de asta...

— Fie, copila mea, să vorbim despre altceva... Dar ce ai de mă privești astfel? Iată iarăși frumoșii dumitale ochi înecați în lacrimi! Te-am mîhnit?

— O! dimpotrivă, dar sînteți atît de bun cu mine că-mi vine să plîng... și apoi dumneavoastră nu mă tutuiți... în sfîrșit, s-ar zice că m-ați luat la plimbare numai de dragul meu, atît de mulțumit păreți că mă vedeți fericită. N-a fost de-ajuns că m-ați apărat ieri... acum îmi dați prilejul să petrec cu dumneavoastră o zi ca asta...

— Adevărat? Ești fericită?

— O să treacă multă vreme pînă să pot uita această fericire.

— Fericirea e atît de rară!

— Da, foarte rară...

— Pe legea mea, în lipsa bucuriilor pe care nu le am, îmi face cîteodată plăcere să visez la ce-aș dori să am și-mi zic: „Iată ce-aș vrea să fiu... iată bogăția la care aș rîvni..." Dumneata, Floare-a-Mariei, nu ai cîteodată vise de felul ăsta, cum se zice, castele în Spania?

— Odinioară da, în închisoare ; înainte de a fi căzut pe mîna Țaței, îmi petreceam viața visînd și cîntînd ; dar de atunci asta mi se întîmplă mai rar... Dar dumneavoastră, domnule Rudolf, la ce năzuiți ?

— Eu ? Aș vrea să fiu bogat, foarte bogat... să am slugi, trăsuri, o casă, să frecventez lumea bună, să mă duc în toate zilele la teatru. Dar dumneata ?

— O, eu nu am pretenții atît de mari ; aș vrea să am bani să-i plătesc Țaței datoria și să mai am o mică sumă pînă găsesc de lucru, apoi o cameră drăguță, curățică, din care să pot vedea arborii, în timp ce lucrez.

— Multe flori la ferestre...

— O, desigur... Să locuiesc la țară, dacă s-ar putea, și cam asta-i tot...

— O odăiță, să ai de lucru, fără asta nu se poate, dar cînd e vorba numai de dorinți, îți poți îngădui și mai mult... N-ai vrea să ai trăsuri, diamante și rochii frumoase ?

— N-aș vrea chiar atît de mult... Vreau libertate, să trăiesc la țară și să fiu sigură că nu mor la spital... O ! asta mai ales... să nu mor acolo !... Iată, domnule Rudolf, gîndul ăsta mă frămîntă cel mai des și... e groaznic.

— Deh, noi ăștia, oamenii săraci...

— Nu e vorba de sărăcie... Dar cînd ești moartă...

— Ei ?

— Mai știi ce se întîmplă cu tine pe urmă, domnule Rudolf ?

— Nu...

— Era o fată pe care o cunoscusem la închisoare... a murit la spital... I-au dat trupul pe mîna ălora ce despică morții... murmură nenorocita, cutremurîndu-se.

— Vai! ce groaznic! Dar cum îți vin în minte, nefericită copilă, asemenea gînduri sinistre?...

— Vă mirați, nu-i așa domnule Rudolf, că mi-e rușine... după moartea mea, vai, Doamne... dar nu mi-a mai rămas decît asta...

Aceste cuvinte amare și dureroase îl zguduiră pe Rudolf.

Își ascunse fața în mîini, cutremurat; se gîndea la fatalitatea care se abătuse asupra Floarei-Maria, se gîndea la mama acestei biete făpturi... Mama ei... poate era fericită, bogată, respectată...

Respectată, bogată, fericită și copilul ei pe care fără îndoială că l-a jertfit rușinii, părăsise podul Cucuvelei ca să intre în închisoare, iar închisoarea pentru văgăuna codoașei; din această văgăună putea să ajungă să moară pe mindirul unui spital... și după moartea ei...

Era îngrozitor!

Biata Guristă, văzînd figura întunecată a însoțitorului ei, îi spuse cu tristețe:

— Iertați-mă, domnule Rudolf, n-ar trebui să am asemenea gînduri... M-ați luat cu dumneavoastră ca să fiu veselă și eu vă spun lucruri atît de triste, atît de triste. Doamne, nu știu cum se face, dar e fără voia mea... Niciodată n-am fost mai fericită ca azi și, totuși, în fiece clipă îmi vine să plîng. Nu sînteți supărat pe mine, nu-i așa, domnule Rudolf? De altminteri, vedeți, mi-a trecut tristețea, s-a dus așa cum a venit, repede de tot. Iată, acum nici nu mă mai gîndesc la toate acestea... Voi fi înțeleaptă... Uitați-vă la mine, domnule Rudolf, priviți-mă în ochi...

Și fata, după ce clipi de două-trei ori pentru a goni o lacrimă întîrziată, îi deschise mari de tot... cît se putea de mari și îl privi pe Rudolf cu o fermecătoare nevinovăție.

— Te rog, copila mea, să nu te simţi stînjenită... Fii veselă dacă îţi vine să fii veselă... tristă dacă-ţi place să fii tristă. Doamne, eu, care-ţi vorbesc, am cîteodată, ca şi dumneata, gînduri negre... Aş fi foarte nenorocit dacă ar trebui să mă prefac vesel fără să fiu cu adevărat...

— Cum, domnule Rudolf, sînteţi şi dumneavoastră trist uneori ?

— Fără îndoială, viitorul meu nu e de loc mai frumos ca al dumitale... N-am tată, nici mamă... dacă mă îmbolnăvesc, din ce-am să trăiesc ? Cheltuiesc tot ce cîştig...

— Faceţi o greşeală, vedeţi... o mare greşeală, domnule Rudolf, răspunse Gurista pe un ton de dojană serioasă care îl făcu pe Rudolf să surîdă, ar trebui să depuneţi la casa de economii... Mie, toată nenorocirea mi s-a tras de acolo că n-am pus banii mei de-o parte... Cu două sute de franci în pungă, un lucrător nu e niciodată la cheremul cuiva, niciodată în încurcătură şi adeseori strîmtorarea e un sfetnic prost.

— Asta e foarte cuminte spus, foarte bine gîndit, mica mea gospodină. Dar două sute de franci... de unde să strîng eu două sute de franci ?

— Păi, domnule Rudolf, e foarte uşor : să facem puţină socoteală : veţi vedea... Cîştigaţi, nu-i aşa, cîteodată pînă la cinci franci pe zi ?

— Da, cînd lucrez.

— Trebuie să lucraţi zilnic. Sînteţi oare de plîns ? O meserie frumoasă ca a dumneavoastră... pictor de evantaie... dar munca asta ar trebui să fie pentru dumneavoastră o plăcere. Vedeţi, nu sînteţi cuminte, domnule Rudolf, urmă Gurista pe un ton sever. Un lucrător poate trăi bine, chiar foarte bine, cu trei franci ; vă rămîn, aşadar, doi franci, la sfîrşitul lunii şaizeci de franci econo-

misiţi... şaizeci de franci pe lună... asta-i o sumă!
— Da, dar e atît de plăcut să hoinăreşti, să nu faci nimic!
— Domnule Rudolf, v-o spun încă o dată, n-aveţi mai multă judecată decît un copil.
— Ei bine, voi fi cuminte, mică moralistă ce eşti; îmi dai idei bune... Nu m-am gîndit la asta.
— Adevărat? spuse fata, bătînd din palme de bucurie. Dacă aţi şti cîtă plăcere îmi faceţi!... Veţi pune de-o parte doi franci pe zi! Nu-i aşa?
— Da... voi economisi doi franci pe zi, spuse Rudolf, surîzînd fără voie.
— Adevărat? Adevărat?
— Îţi făgăduiesc...
— Să vedeţi ce mîndru veţi fi cînd veţi avea primele economii... Şi nu e de-ajuns... dacă îmi făgăduiţi că nu vă supăraţi...
— Îţi par oare atît de supărăcios?
— Nu, desigur... dar nu ştiu dacă se cuvine...
— Se cuvine să-mi spui orice, Floare-a-Mariei...
— Ei bine! În sfîrşit, dumneavoastră care... se vede că de fapt sunteţi mai mult decît arătaţi, cum de puteţi veni în taverne ca aceea a Ţaţei?
— Dacă nu veneam acolo, Floare-a-Mariei, n-aş fi avut plăcerea să merg azi la ţară cu dumneata.
— E foarte adevărat, dar asta nu schimbă nimic, domnule Rudolf... Iată, sînt cît se poate de fericită de ziua asta. Ei bine, aş renunţa cu dragă inimă la una asemănătoare, dacă aş şti că vă căşunez vreo supărare...
— Dimpotrivă, căci mi-ai dat sfaturi atît de cuminţi.
— Şi le veţi urma?
— Ţi-am făgăduit pe cuvînt de cinste. Voi pune de o parte cel puţin doi franci pe zi...

După care, Rudolf îi spuse vizitiului ce trecuse de satul Sorcelles :

— Ia-o pe primul drum la dreapta, treci prin Villiers-le-Bel și apoi la stînga, și ține-o mereu drept înainte.

Apoi, adresîndu-i-se fetei :

— Acum, că ești mulțumită cu mine, putem să ne distrăm, cum spuneam adineauri, clădind castele în Spania. Asta costă puțin și nu mă vei ține de rău că sînt risipitor.

— Nu... Atunci să înălțăm castelul dumneavoastră în Spania.

— Întîi pe al dumitale, Floare-a-Mariei !

— Să vedem dacă îmi veți ghici dorința, domnule Rudolf.

— Să încercăm... Să zicem că drumul ăsta — vorbesc de el pentru că ne aflăm aici...

— E drept, să nu mergem prea departe.

— Să zicem, deci, că drumul acesta ne duce într-un sat fermecător, foarte depărtat de șoseaua principală.

— Da... e mai multă liniște.

— E situat la jumătatea coastei și e presărat de mulți arbori.

— Și foarte aproape e un mic rîuleț.

— Exact... un rîuleț. La capătul satului se vede o fermă frumoasă ; de o parte a casei e o livadă, de cealaltă o minunată grădină plină de flori.

— Parcă le văd, domnule Rudolf !

— La parter o bucătărie mare pentru oamenii fermei și o sufragerie pentru rîndășoaică.

— Casa are perdele verzi... e atît de vesel, nu-i așa, domnule Rudolf ?

— Perdele verzi... sînt cu totul de părerea dumitale... nimic nu înveselește mai mult decît niște perdele verzi... Desigur fermiera va fi mătușa dumitale.

— Bineînțeles... și va fi o femeie foarte bună.

— Excelentă ; și te va iubi ca o mamă...

— Draga de ea ! Trebuie să fie atît de plăcut să fii iubită de cineva !

— Și ai iubi-o mult și dumneata ?

— O ! exclamă Floarea-Mariei, împreunîndu-și mîinile și ridicîndu-și ochii cu o expresie de nespusă fericire, oh ! da, o voi iubi și apoi o voi ajuta la lucru, la cusut, la rînduitul rufelor, la spălat, la strîngerea fructelor pentru iarnă, cu un cuvînt, la toată gospodăria... Nu va avea să se plîngă de trîndăvia mea, vă asigur... Dimineața...

— Așteaptă puțin, fetițo, ce nerăbdătoare ești !... Să termin întîi cu descrierea casei.

— Haide, haide, domnule pictor, se vede că aveți deprinderea de a zugrăvi peisaje frumoase pe evantaiele dumneavoastră, răspunse, rîzînd, Gurista.

— Vorbăreață mică... lasă-mă o dată să isprăvesc cu casa.

— E adevărat, trăncănesc, dar e atît de plăcut ! Domnule Rudolf, vă ascult, terminați cu casa fermierei.

— Odaia dumitale e la catul întîi.

— O, odaia mea ! Ce fericire ! Să vedem odaia mea, s-o vedem.

Și fata, cu ochii mari deschiși, plini de curiozitate, se strînse mai aproape de Rudolf.

— Odaia dumitale are două ferestre care răspund spre grădina cu flori și spre o pajiște la capătul căreia curge rîulețul ; de cealaltă parte a

rîulețului se ridică o colină cu castani bătrîni, în mijlocul cărora se zărește clopotnița bisericii.

— Cît e de frumos!... Cît e de frumos, domnule Rudolf. Asta te îmbie să stai mereu acolo!

— Trei sau patru vaci frumoase pasc pe pajiștea care e despărțită de grădină printr-un gard de măceș.

— Și de la fereastra mea pot vedea vacile?

— Desigur.

— Va fi una pe care o voi iubi mai mult, nu-i așa, domnule Rudolf? Și o să-i fac o legătură frumoasă la gît, cu o talangă și o s-o deprind să mănînce din mîna mea.

— E albă toată, e tînără și o cheamă Musette.

— Oh! Ce nume frumos! Săraca Musette, cît mi-e de dragă!

— Să terminăm cu odaia dumitale, Floare-a-Mariei! Pereții sînt acoperiți cu o frumoasă pînză colorată, cu perdele la fel; un copăcel de trandafir și un imens curpen alb acoperă zidurile fermei de partea aceea și înconjoară ferestrele dumitale, așa că în fiece dimineață n-ai decît să întinzi mîna ca să culegi un mănunchi frumos de trandafiri sau un fir de caprifoi.

— Ah, domnule Rudolf, ce pictor iscusit sînteți!

— Acum, iată cum îți vei petrece ziua.

— Să vedem cum.

— Mai întîi, buna dumitale mătușă te va deștepta sărutîndu-te drăgăstos pe frunte; îți va aduce o ceașcă mare cu lapte cald, pentru că ești, biată copilă, cam slabă de piept. Te îmbraci, dai o raită prin fermă, o vezi pe Musette, vezi puii, prietenii dumitale porumbeii, florile din grădină. La ora nouă soseste pedagogul dumitale care te învață carte.

— Pedagogul meu?
— Înţelegi doar că trebuie să înveţi să citeşti, să scrii şi să socoteşti, ca s-o poţi ajuta pe mătuşa dumitale la treburile fermei.
— E adevărat, domnule Rudolf, nu m-am gîndit la asta... trebuie să învăţ să scriu ca să-mi pot ajuta mătuşica, răspunse cu seriozitate biata fată, atît era de cucerită de fermecătoarea imagine a acestei vieţi liniştite, pe care o şi confunda cu realitatea.
— După lecţii, vei îngriji de rufăria casei sau îţi vei broda o frumoasă bonetă ţărănească... Vreo două ceasuri vei lucra la temele date de învăţător şi apoi vei pleca cu mătuşa să faci o plimbare frumoasă, vara să vezi cosaşii, iar toamna lucrătorii de pe arături; vei fi ostenită de-a binelea şi te vei întoarce cu un braţ de ierburi proaspete de cîmp, culese de dumneata pentru scumpa dumitale Musette.
— Fiindcă ne vom înapoia pe pajişte, nu-i aşa, domnule Rudolf?
— Fără îndoială; se află acolo, peste rîuleţ, un podeţ de lemn. La înapoiere s-au făcut orele şase sau şapte; în acest răstimp, un foc bine încins arde în brutăria mare a fermei; te vei încălzi un pic şi vei schimba cîteva vorbe cu oamenii vrednici care, întorşi de la cîmp, îşi iau cina. După care iei şi dumneata masa cu mătuşa dumitale. Cîteodată, preotul sau vreunul din vechii prieteni ai casei, se aşează cu voi la masă. După asta, citeşti sau lucrezi, în timp ce mătuşa dumitale joacă o partidă de cărţi. La zece, ea te sărută pe frunte, te urci la dumneata, iar a doua zi de dimineaţă viaţa reîncepe de la capăt...

— Aş putea trăi aşa o sută de ani, domnule Rudolf, fără să mă plictisesc o singură clipă...

— Asta încă nu-i nimic. Rămîn duminicile şi sărbătorile !

— Şi în zilele acelea, domnule Rudolf ?

— Te faci frumoasă, te îmbraci în mîndrul port ţărănesc, cu fermecătoarele bonete rotunde care-ţi vin atît de bine, te urci în gabrioleta de nuiele împreună cu mătuşa dumitale şi cu Jacques, argatul fermei, ca să mergi la slujba mare din sat, apoi, vara, nu vei lipsi, cu mătuşa dumitale, de la toate serbările din parohiile vecine. Eşti atît de drăguţă, de blîndă şi de bună gospodină, mătuşa dumitale te iubeşte atît de mult, parohul are o părere atît de bună despre dumneata, încît toţi tinerii gospodari din împrejurimi vor să te poftească la joc, căci aşa încep întotdeauna căsătoriile... Astfel, treptat-treptat, o să-ţi placă unul... şi...

Rudolf, mirat de tăcerea Guristei, se uită la ea.

Nenorocita îşi înăbuşea cu greutate suspinele.

Pentru o clipă, răpită de spusele lui Rudolf, uitase prezentul şi contrastul dintre realitate şi viziunea unei existenţe cinstite şi luminoase. Dar imediat îşi reaminti oribila ei situaţie de acum.

— Ce ai, Floare-a-Mariei ?

— Ah, domnule Rudolf, fără să vreţi m-aţi mîhnit adînc... am crezut o clipă în acest rai...

— Dar, dragă copilă, acest rai există... iată, priveşte... Stai, birjar !

Trăsura se opri.

Fata îşi ridică mecanic capul. Se găsea pe culmea unei mici coline.

Care nu-i fu surpriza, uluirea !

Minunatul sat situat la jumătatea coastei, ferma, pajiştea, vacile frumoase, rîuleţul; deluşorul cu castani, biserica în depărtare, tabloul era aievea sub ochii ei... nimic nu lipsea, pînă şi Musette, frumoasa juncă albă, viitoarea ei favorită.

Acest fermecător peisaj era luminat de un strălucitor soare de noiembrie... Frunzele galbene şi purpurii ale castanilor mai împodobeau încă arborii ce se desluşeau pe albastrul cerului.

— Ei bine, Floare-a-Mariei, ce mai zici ? Sînt un bun pictor sau nu ? o întrebă Rudolf, zîmbind.

Gurista îl privea cu o mirare amestecată cu nelinişte. Totul i se părea fantastic.

— Cum se face, domnule Rudolf ? Dar, Doamne... trăiesc oare aievea sau e un vis ? Aproape că mi-e teamă... Cum adică ? Ceea ce mi-aţi spus...

— Nimic mai simplu, copila mea... Fermiera e doica mea, aici am fost crescut... I-am scris dis-de-dimineaţă că voi veni s-o văd : am pictat după natură.

— Ah ! prin urmare e adevărat, domnule Rudolf ! rosti Gurista cu un suspin adînc...

FERMA

Ferma la care Rudolf o adusese pe Guristă era situată la marginea satului Bouqueval, o mică parohie singuratică, neştiută, înfundată în plaiuri şi la o depărtare de vreo două leghe de Écouen. Trăsura, după indicaţiile lui Rudolf, coborî pe un drum povîrnit şi intră pe o lungă alee străjuită de cireşi şi de meri. Trăsura înainta fără zgomot pe un covor ţesut din acel gazon fin şi tuns care

de obicei acoperă cele mai multe din drumurile vicinale.

Fata, tăcută, tristă, era stăpînită de un dureros simțămînt pe care cu greu și-l ascundea, iar Rudolf își făcea o vină din faptul că i l-a pricinuit.

După cîteva clipe, trăsura trecu prin fața porții principale a fermei, își continuă drumul de-a lungul unui cărpiniș și se opri înaintea unui mic portic de lemn rudimentar acoperit pe jumătate de o viță de vie vîrtoasă, cu foile împurpurate de toamnă.

— Iată-ne ajunși, Floare-a-Mariei, spuse Rudolf, acum ești mulțumită ?

— Da, domnule Rudolf... Totuși cred că-mi va fi rușine de fermieră, nu mă voi încumenta niciodată s-o privesc...

— Și de ce, copila mea ?

— Aveți dreptate, domnule Rudolf, ea doar nu știe cine sînt...

Și Gurista își înăbuși un suspin.

Sosirea trăsurii lui Rudolf era, fără îndoială, așteptată.

Birjarul deschise portiera, cînd o femeie de vreo cincizeci de ani, îmbrăcată ca fermierele bogate din împrejurimile Parisului, cu o expresie tristă și în același timp blîndă, apăru în tindă și înaintă către Rudolf, cu o grabă respectuoasă.

Fata se îmbujoră toată și coborî din trăsură, după ce pregetă o clipă...

— Bună ziua, scumpă doamnă Georges... zise Rudolf către fermieră ; după cum vezi sînt punctual...

Apoi, întorcîndu-se către birjar și punîndu-i banii în mînă :

— Poți să te înapoiezi la Paris.

Birjarul, un ins scund, îndesat, avea pălăria trasă pe ochi și fața aproape în întregime ascunsă de gulerul îmblănit al paltonului cu pelerină; băgă banii în buzunar, nu răspunse nimic, se urcă pe capră, dete bici calului și dispăru în grabă pe aleea verde.

„După un drum atît de lung, acest birjar posac e foarte grăbit să plece... gîndi mai întîi Rudolf. N-are importanță! E abia două! vrea să fie destul de devreme la Paris, să folosească răstimpul din zi ce i-a mai rămas."

Și Rudolf nu mai dădu nici o importanță primei sale nedumeriri.

Fata se apropie de el, neliniștită și tulburată, aproape îngrijorată și îi spuse încet, ca să nu fie auzită de doamna Georges:

— Doamne, domnule Rudolf, iertați-mă... ați dat drumul trăsurii... Dar Țața, vai!... Trebuie să mă înapoiez la ea încă în astă seară... Dacă nu... mă va socoti o hoață... Hainele de pe mine sînt ale ei... și îi sînt datore...

— Fii pe pace, copila mea, eu trebuie să-ți cer iertare.

— Iertare? Și de ce?

— Că nu ți-am spus mai devreme: nu-i datorezi nimic Țaței și vei putea schimba această mîrșavă îmbrăcăminte pe o alta pe care buna doamnă Georges ți-o va da. Are straie pe măsura dumitale și ți le va împrumuta bucuros, să ai cu ce să te îmbraci. După cum vezi, și-a și început rolul de mătușă.

Floarea-Mariei credea că visează; se uita cînd la fermieră, cînd la Rudolf, neputîndu-și crede auzului.

— Cum, exclamă ea cu vocea tremurătoare, nu mă voi mai întoarce la Paris ? Voi putea rămîne aici ? Doamna mi-o va îngădui ?... E cu putință !... Acest castel din Spania e aievea ?

— Era ferma asta... iată-ți visul împlinit.

— Nu, nu, prea ar fi frumos, prea mare fericirea !

— Niciodată o fericire nu poate fi prea mare, Floare-a-Mariei !

— Ah ! Fie-vă milă, domnule Rudolf, și nu mă amăgiți, prea m-ar durea dacă ați face-o !

— Draga mea copilă, crede-mă, răspunse Rudolf, cu o voce tot mai afectuoasă, dar cu un accent de demnitate pe care fata nu i-l cunoscuse încă ; da, vei putea, dacă-ți convine, să duci chiar de azi, lîngă doamna Georges, viața liniștită al cărei tablou te-a fermecat atîta mai adineauri. Cu toate că doamna Georges nu ți-e mătușă, ea va avea pentru dumneata, după ce te va cunoaște, cea mai duioasă afecțiune ; vei trece drept nepoata ei în fața oamenilor de la fermă ; această minciună nevinovată îți va crea o situație mai avantajoasă. Încă o dată, dacă-ți place, copila mea, îți vei putea împlini visul de adineauri. Îndată ce vei fi îmbrăcată ca o mică fermieră, adaugă el cu un surîs, ne vom duce s-o vedem pe viitoarea dumitale favorită, Musette, frumoasa juncă albă care nu așteaptă decît legătura de gît pe care i-ai făgăduit-o. O să dăm apoi o raită și pe la prietenii dumitale, porumbeii, apoi la mulgătorie ; vom cutreiera, în sfîrșit, toată ferma ; vreau să-mi țin făgăduiala.

Floarea-Mariei își împreună mîinile. Surpriza, bucuria, recunoștința, respectul, toate acestea se zugrăveau pe fața ei fermecătoare ; ochii i se înecară în lacrimi cînd exclamă :

— Domnule Rudolf, sînteţi oare un înger al lui Dumnezeu că faceţi atîta bine nenorociţilor, fără să-i cunoaşteţi măcar, salvîndu-i de ruşine şi de mizerie ?

— Draga mea copilă, răspunse Rudolf, cu un surîs de adîncă înduioşare şi nemăsurată bunătate, deşi foarte tînăr, am suferit destul în viaţă ; asta o să-ţi explice sentimentele mele de milă pentru cei în suferinţă. Floare-a-Mariei, sau, mai bine zis, Maria ; du-te cu doamna Georges. Da, Maria, să-ţi păstrezi de-aci înainte numele acesta blînd şi frumos ca însăşi chipul dumitale. Înainte de a pleca, vom mai vorbi şi te voi părăsi încîntat că te ştiu fericită.

Fata nu răspunse nimic, se apropie de Rudolf, îngenunchie pe jumătate şi, luîndu-i mîna, o duse respectuos la buze cu o mişcare graţioasă şi plină de cuviinţă.

Apoi o urmă pe doamna Georges, care o privea cu un profund interes.

MURPH ŞI RUDOLF

Rudolf se îndreptă către curtea fermei şi-l găsi acolo pe omul cu statura înaltă care, în ajun, travestit în cărbunar, venise să-l prevină de sosirea lui Tom şi a lui Sarah.

Murph, acesta era numele personajului, avea aproape cincizeci de ani ; cîteva şuviţe albe poleiau cu argint două smocuri de un blond deschis care se încîrlionţau pe cele două laturi ale capului său aproape în întregime chel ; faţa lui lată, roşcovană, era complet rasă, afară de nişte favoriţi

foarte scurți, de un blond aprins, care nu depășeau nivelul urechii, și care se arcuiau pe obrajii lui bucălați. Cu toată vîrsta și trupeșia lui, Murph era vioi și puternic. Deși rece din fire, fizionomia lui era binevoitoare, și totodată hotărîtă ; purta o cravată albă, o vestă largă și o redingotă neagră cu pulpane mari ; pantalonii, de un cenușiu verzui, din același postav cu ghetrele cu nasturi de sidef, îi ajungeau pînă la jartiere. Ele lăsau să se vadă ciorapii de călătorie, de lînă neînălbită.

Îmbrăcămintea și înfățișarea lui bărbătească, aminteau tipul desăvîrșit al aceluia pe care englezii îl numesc un gentilom-fermier. Ne grăbim să adăugăm că Murph era într-adevăr un gentilom englez *(squire)*, dar nu fermier.

În clipa în care Rudolf intra în curte, Murph repunea în tașca unei mici calești de călătorie o pereche de pistoale pe care apucase tocmai să le curețe cu grijă.

— Cui dracu i-ai pus tu gînd rău cu pistoalele tale ? îl întrebă Rudolf.

— Asta mă privește, monseniore, îi răspunse Murph coborînd de pe treapta trăsurii. Vedeți-vă de treburile dumneavoastră, după cum eu îmi văd de ale mele.

— La ce oră ai spus să vină caii ?

— După cum mi-ați poruncit : cînd s-o lăsa noaptea.

— Ai sosit azi dimineață ?

— La orele opt. Doamna Georges a avut vreme să pregătească totul.

— Pari cam fără chef... Oare nu ești mulțumit de mine ?

— Ba sînt și încă mult de tot, monseniore, foarte mult. Într-o zi sau alta... în sfîrșit, primejdia... viața dumneavoastră care e în joc...

— Ţi-e uşor să vorbeşti! Dacă te-aş lăsa de capul tău, primejdia n-ar fi decît pentru tine şi...

— Şi dacă aţi face binele fără să vă riscaţi viaţa, ce ar fi rău într-asta, monseniore?

— Dar atunci, unde ar fi marea satisfacţie, meştere Murph?

— Dumneavoastră, spuse gentilomul ridicînd din umeri, dumneavoastră în asemenea taverne!

— Oh! Iată-vă pe voi ăştia, alde John Bull, cu scrupulele voastre aristocratice, socotindu-i pe marii seniori de o esenţă superioară obîrşiei voastre, biete oi, mîndre de măcelarii voştri!

— Dacă aţi fi englez, monseniore, aţi înţelege asta... cinsteşti pe cel ce te cinsteşte. De altfel, chiar de aş fi turc, chinez sau american, tot aş socoti că faceţi rău expunîndu-vă în aşa chip. Ieri, în acea groaznică stradă de cartier, însoţindu-vă ca să-l descoperim pe Braţ-Roşu, înghiţi-l-ar iadul! Numai teama de a nu vă îndîrji, nedîndu-vă ascultare, m-a împiedicat să vă ajut în lupta cu banditul de care v-aţi lovit în aleea maghernitei aceleia...

— Asta înseamnă, domnule Murph, că te îndoieşti de puterea şi de curajul meu!

— Din nefericire, mi-aţi dat de o sută de ori prilejul să nu mă îndoiesc nici de una, nici de altul. Mulţumită Celui de Sus, Crabb de Ramsgate v-a învăţat să boxaţi; Lacour, de la Paris, v-a arătat cum să mînuiţi bastonul, cum să vă folosiţi de picioare şi, din simplă curiozitate, argot-ul; faimosul Bertrand v-a învăţat scrima şi, în multe din exerciţiile ce le făceaţi cu aceşti profesori, îi întreceaţi adeseori. Nimeriţi rîndunelele în zbor cu un pistol de rînd, aveţi muşchi de oţel; deşi sînteţi mlădios şi subţire, m-aţi bate tot atît de uşor ca un cal de curse pe unul de berar... asta-i adevărat.

Rudolf ascultase îngăduitor această enumerare a calităților sale de bătăuș și reluă, surîzînd :

— Ei, atunci de ce ți-e teamă ?

— Rămîn, monseniore, la părerea mea că nu se cuvine să luați de guler pe primul golan întîlnit în cale. Și nu vă spun asta din pricina neplăcerii ce o resimt cînd un gentilom onorabil ca mine își înnegrește fața cu cărbune ca să arate ca dracu ; cu toți perii mei albi, cu tot pîntecul și cu toată seriozitatea mea, m-aș travesti și în dansator pe sîrmă, dacă v-aș putea fi de folos, dar rămîn la părerea mea.

— O, știu prea bine, bătrîne Murph ; o idee o dată intrată în capul tău tare ca fierul și o dată ce devotamentul a prins rădăcini în inima ta hotărîtă și curajoasă, nici diavolul nu și-ar toci zadarnic dinții și ghearele ca să le scoată de acolo.

— Mă măguliți, monseniore, plănuiți ceva...

— Nu te sfii, dă-i înainte !

— Vreo nebunie, monseniore.

— Bietul Murph, îți pierzi vremea dojenindu-mă.

— De ce ?

— Mă simt într-una din cele mai frumoase clipe de mîndrie și de fericire... mă simt aici...

— Într-un loc unde ați făcut bine ?

— E un loc de refugiu împotriva predicilor tale, este sanctuarul meu...

— Dacă este așa, de unde dracu să vă iau, monseniore ?

— Meștere Murph, mă lauzi, vrei să mă împiedici să fac vreo nebunie.

— Monseniore, sînt unele nebunii față de care mă arăt îngăduitor.

— Nebuniile de ordin bănesc ?

— Da, fiindcă la urma urmei, cu cele aproape două milioane venit...

— Cîteodată sînt destul de strîmtorat, dragul meu Murph.

— Mie-mi spuneți, monseniore ?

— Și totuși există plăceri atît de intense, de curate, de adînci, care costă atît de puțin ! Cu ce se poate asemui ceea ce am simțit adineauri, cînd această nefericită ființă s-a pomenit aici în siguranță și cînd, cuprinsă de recunoștință, mi-a sărutat mîna ? Dar asta nu e totul ; fericirea mea are un viitor mai trainic ; mîine, poimîine, și multe zile apoi voi putea visa cu extaz la ceea ce va resimți biata copilă, deșteptîndu-se în acest refugiu liniștit, lîngă această excelentă doamnă Georges care o va iubi din inimă, fiindcă nefericirile se împacă între ele.

— O ! Cît despre doamna Georges, niciodată o binefacere n-a fost mai bine plasată. Nobilă și curajoasă femeie !... un înger de virtute, un înger ! Mă înduioșez rar, dar am fost mișcat de nenorocirile doamnei Georges... Iar în ce-o privește pe noua dumneavoastră protejată ! mai bine să nu vorbim despre asta, monseniore.

— De ce, Murph ?

— Monseniore, faceți cum credeți !

— Fac ce este drept, spuse Rudolf, cu o umbră de nerăbdare.

— Și ce e drept, după dumneavoastră ?

— Tot ce e drept în fața lui Dumnezeu și a conștiinței mele, reluă pe un ton aspru Rudolf.

— Fie, monseniore, văd că nu ne mai înțelegem. Vă repet, să nu mai vorbim de asta !

— Și eu îți ordon să vorbești ! strigă pe un ton poruncitor Rudolf.

— Niciodată n-am dat prilej monseniorului să-mi ordone să tac; nădăjduiesc că nici acum nu-mi va porunci să vorbesc, răspunse cu mîndrie Murph.

— Domnule Murph! strigă Rudolf pe un ton ridicat.

— Monseniore!

— Ştii, domnule, că nu-mi plac reticenţele.

— Şi eu înţeleg să am reticenţe, răspunse cu bruscheţe Murph.

— Află, domnule, că dacă mă cobor cu dumneata pînă la familiaritate, e cu condiţia ca dumneata să te ridici pînă la nivelul sincerităţii absolute.

E greu de redat măreţia regească a fizionomiei lui Rudolf rostind aceste ultime cuvinte.

— Monseniore, am cincizeci de ani, sînt gentilom şi n-ar trebui să-mi vorbiţi astfel.

— Să taci!

— Monseniore!

— Să taci!

— Monseniore, e nedemn să constrîngi pe un om de inimă să-şi amintească de serviciile pe care le-a făcut cuiva.

— Serviciile tale? Dar nu le plătesc oare din toate punctele de vedere?

Trebuie s-o spunem, Rudolf nu dăduse acestor vorbe aspre un înţeles umilitor care l-ar fi pus pe Murph în situaţia unui mercenar; din nefericire, el le tălmăci tocmai în acest fel. Se făcu roşu de ruşine şi îşi duse pumnii strînşi la fruntea dezgolită, cu o expresie de indignare dureroasă; apoi, deodată, revenindu-şi pe loc, aruncîndu-şi privirea asupra lui Rudolf, a cărui faţă nobilă era crispată şi schimonosită, datorită furiei şi a unui dispreţ fără margini, Murph îşi înăbuşi un

suspin, îl privi pe tînăr cu un fel de compătimire plină de duioşie şi îi spuse cu emoţie în glas :

— Monseniore, veniţi-vă în fire, nu sînteţi de loc rezonabil...

Aceste cuvinte avură un efect magic asupra lui Rudolf. Privirea lui scînteie de o lucire sălbatecă, buzele i se înălbiră şi, înaintînd ameninţător către Murph, îi strigă :

— Cum îndrăzneşti ?

Murph se dădu un pas înapoi şi, fără voia lui, exclamă :

— Monseniore, monseniore, *aduceţi-vă aminte de 13 ianuarie.*

Aceste vorbe avură din nou un efect miraculos asupra lui Rudolf. Faţa lui crispată de furie se destinse.

Se uită stăruitor la Murph, îşi lăsă capul în jos, apoi, după o clipă de tăcere, murmură cu vocea schimbată :

— Ah, domnule, cît eşti de crud... credeam totuşi... şi tocmai dumneata... dumneata...

Rudolf nu putu termina, vocea i se stinse, căzu pe o bancă de piatră şi îşi ascunse faţa în palme.

— Monseniore, strigă Murph deznădăjduit, bunul meu stăpîn, iertaţi-mă, iertaţi-l pe bătrînul şi credinciosul dumneavoastră Murph. Numai pentru că mi-am ieşit din fire, şi temîndu-mă, vai ! de urmările furiei dumneavoastră, nu pentru mine, ci pentru dumneavoastră, am spus ce-am spus... şi am spus-o fără mînie, fără dojană, am spus-o fără voia mea, cu compătimire. Monseniore, îmi recunosc vina de a mă fi simţit jignit... Doamne ! cine altul mai bine decît mine poate cunoaşte caracterul dumneavoastră dacă nu eu, care nu v-am părăsit de cînd eraţi copil ? Vă rog, spuneţi-mi că

mă iertați că v-am amintit de acea zi fatală... Vai ! cîte ispășiri nu ați...

Rudolf își înălță capul ; era foarte palid. Cu glas blînd și trist spuse tovarășului său :

— Destul, destul, bătrîne prieten, îți mulțumesc că ai înlăturat cu o vorbă pornirea mea de adineauri ; nu-ți cer scuze pentru vorbele aspre ce ți-am spus : știi bine că e drum de la inimă pînă la buze, cum spun oamenii de treabă de la noi. Am fost nebun, să nu mai vorbim de asta...

— Din păcate, acum veți fi din nou mîhnit pentru multă vreme... Cît sînt de nenorocit !... Nu doresc nimic mai mult decît să vă văd ieșit din starea de amărăciune în care v-am transpus prin stupida mea susceptibilitate. La dracu ! la ce-ți slujește faptul că ești cinstit, că ai părul alb, dacă nu știi să înduri, cu răbdare, dojenile pe care nu le meriți ! Dar, dimpotrivă — reluă Murph cu o exaltare aproape ridicolă, deoarece nu se potrivea cu firea lui de obicei potolită — dar, dimpotrivă, trebuie să fiu lăudat toată ziua, să mi se spună : domnule Murph, ești un model de slujbaș, domnule Murph, nu există devotament ca al dumitale, domnule Murph, ești un om minunat, domnule Murph, la dracu, o, o, cît e de frumos acest domn Murph, bravul de Murph ! Haide, papagal bătrîn, pune pe cineva să-ți mai scarmene părul cărunt !

Apoi, amintindu-și de vorbele afectuoase pe care Rudolf i le spusese la începutul convorbirii, exclamă cu o violență îndoit de grotescă :

— Dar mi-a spus : bunul, bătrînul, credinciosul lui Murph... și eu, ca un bădăran, pentru o toană nelalocul ei, la vîrsta mea... la dracu... îți vine să-ți smulgi părul din cap.

Și demnul gentilom își ridică mîinile la tîmple.

Aceste cuvinte şi gesturi erau semnele unei deznădejdi ajunse la culme. Din nefericire, sau spre norocul lui, Murph era aproape cu desăvîrşire chel, ceea ce făcea ca pornirea lui să fie fără scop, şi asta spre marea şi sincera sa părere de rău ; căci altfel, dacă gestul ar fi urmat îndemnului, degetele crispate neîntîlnind decît craniul lucitor şi lustruit ca marmura, demnul gentilom ar fi fost încurcat şi ruşinat de prezumţiozitatea lui, dovedindu-se flecar şi lăudăros. Ne vom grăbi să spunem, pentru a-l absolvi pe Murph de orice bănuială de lăudăroşenie, că avusese pe vremuri părul cel mai des şi mai blond care împodobise vreodată capul unui gentilom din Yorkshire.

De obicei disperarea lui Murph cu privire la părul său, îl înveselea pe Rudolf, dar gîndurile lui erau acum grave şi dureroase. Totuşi nevrînd să sporească regretele bătrînului, îi spuse, surîzînd cu blîndeţe :

— Ascultă, dragă Murph, îmi pare că ai lăudat prea mult binele ce l-am făcut doamnei Georges...

— Monseniore...

— Şi te mai miri de grija ce-i port acestei nefericite copile pierdute ?

— Monseniore, fie-vă milă... Am greşit... am greşit...

— Nu, te înţeleg, aparenţele te-au putut înşela... Numai că, aşa cum îmi cunoşti tu viaţa... cum mă ajuţi cu atîta credinţă şi curaj în sarcina ce mi-am luat-o, e de datoria mea sau, dacă preferi, din gratitudine, să te conving că nu o fac din uşurinţă.

— O ştiu, monseniore.

— Cunoşti ideile mele cu privire la binele pe care omul îl poate face. E bine să ajuţi nefericirile nedrepte care apelează la tine. Să iei partea celor ce luptă cu cinste, cu energie şi să le vii în aju-

tor, cîteodată chiar fără știrea lor, să preîntîmpini la timp mizeria sau ispita care îndeamnă la crimă. asta e și mai bine. Să le redai încrederea în ei înșiși, să-i faci buni și cu totul cinstiți pe cei ce au mai păstrat unele simțăminte generoase în mijlocul disprețului care îi înjosește, mizeriei care-i roade, corupției care-i înconjoară și pentru asta să înfrunți contactul cu această mizerie, cu această promiscuitate, cu această mocirlă... asta e și mai bine. Să urmărești cu o ură îndîrjită, cu o răzbunare necruțătoare, viciul, infamia, crima, fie că le găsești tîrîndu-se în noroi, fie că se lăfăiesc în mătase, — asta se cheamă dreptate... Dar să ajuți orbește o mizerie meritată, să necinstești dărnicia și mila, să terfelești aceste curate și pioase mîngîieri ale sufletului rănit... să le oferi în schimb ființelor nedemne, infame, — aceasta ar fi oribil, nelegiuit, o pîngărire. Ar însemna să te îndoiești de existența lui Dumnezeu.

— Monseniore, nu am vrut să spun că v-ați risipit binefacerile cui nu le merită...

— Încă un cuvînt, bătrînul meu prieten. Doamna Georges și biata fată pe care i-am încredințat-o, au pornit din două puncte extreme pentru a cădea într-un abis comun, în nenorocire. Una, cinstită, bogată, iubită, respectată, împodobită cu toate virtuțile, și-a văzut existența terfelită, distrusă de un scelerat ipocrit cu care au măritat-o niște părinți orbi... O recunosc cu bucurie, fără mine nefericita femeie ar fi pierit de mizerie și de foame, pentru că rușinea o împiedica să ceară ceva cuiva.

— Ah, monseniore, cînd am ajuns în mansarda aceea, ce cumplită sărăcie ! Era groaznic, groaznic !... Și cînd, după lunga ei boală, s-a trezit, cum s-ar spune, aici, în această casă atît de liniștită,

ce surpriză, cîtă recunoştinţă! Aveţi dreptate, monseniore, să vezi pe cineva făcînd bine unor asemenea nenorociţi, asta te face să crezi în Dumnezeu.

— Şi înseamnă că cinsteşti pe Dumnezeu, venindu-le în ajutor ; recunosc că nimic nu e mai ceresc ca virtutea senină şi chibzuită, nimeni nu e mai demn de respect ca o persoană de felul doamnei Georges care, crescută de o mamă credincioasă şi bună, şi împlinindu-şi cu judecată toate îndatoririle, n-a păcătuit niciodată, niciodată, trecînd cu fermitate prin cele mai cumplite încercări. Dar oare nu înseamnă să cinsteşti pe Dumnezeu în ceea ce are el mai divin, scoţînd din mocirlă una din acele fiinţe rare, pe care el s-a îndurat să le înzestreze cu însuşiri alese? Nu merită, oare, şi ea, milă, grijă şi respect, da, respect, nenorocita copilă, lăsată doar în voia propriului ei instinct, care, chinuită, întemniţată, înjosită, pîngărită, a păstrat cu sfinţenie în adîncul inimii ei, germenele nobleţei pe care Dumnezeu i l-a sădit? Dacă ai fi văzut-o pe această biată fiinţă... la primul cuvînt mai cald ce i l-am adresat, la prima vorbă cinstită şi prietenească pe care a auzit-o, cele mai gingaşe instincte, înclinările cele mai pure, gîndurile cele mai alese, cele mai poetice s-au trezit năvalnic în sufletul ei nevinovat, aşa cum primăvara miile de flori sălbatice de pe pajişti îmbobocesc la cea mai slabă rază de soare, fără a-şi da seama! Floarea-Mariei stînd de vorbă timp de o oră cu mine, biet lucrător, am putut descoperi în această copilă comori de bunătate, de gingăşie, de cuminţenie, bătrîne Murph. Mi s-a ivit un surîs pe buze şi o lacrimă pe gene cînd, în sporovăiala ei drăgălaşă, plină de înţelepciune, m-a sfătuit să pun de o parte

doi franci pe zi, ca să fiu la adăpost de nevoi şi de ispită! Biată micuţă, spunea astea cu un aer atît de serios şi de convins! Resimţea o asemenea mulţumire dîndu-mi un sfat cuminte şi o bucurie atît de adîncă auzindu-mă că îi voi urma sfatul! Eram mişcat — o, mişcat pînă la lacrimi, ţi-am mai spus-o; şi sînt învinuit că aş fi blazat, neîndurător, de neclintit... ah nu, nu, mulţumită Domnului! Cîteodată îmi mai simt inima bătînd caldă şi darnică... Dar tu însuţi eşti înduioşat, tu, bătrîne prieten... Haide, fata nu va fi geloasă pe doamna Georges şi te vei interesa şi de soarta ei.

— E adevărat, monseniore... această sugestie de a pune de o parte doi franci pe zi, crezîndu-vă lucrător, în loc să vă ceară să faceţi cheltuieli pentru ea... da, această pornire mă mişcă mai mult decît poate s-ar cuveni.

— Şi cînd mă gîndesc că biata copilă are o mamă bogată, după cum se spune, cu situaţie onorabilă, care a părăsit-o în mod nedemn... O! dacă e aşa, vai... vai de această femeie! Va avea să sufere o cumplită ispăşire... Murph, Murph... niciodată n-am simţit o ură mai neînduplecată ca acum, gîndindu-mă la această femeie pe care nici n-o cunosc. Tu ştii, Murph... ştii... sînt unele răzbunări la care ţin foarte mult... unele suferinţe pe care le preţuiesc... mi-e sete de anumite lacrimi!

— Din păcate, monseniore, răspunse Murph îngrijorat de expresia de diabolică răutate care se zugrăvea pe faţa lui Rudolf, în timp ce vorbea astfel, ştiu că cei ce merită grijă şi compătimire au spus adesea despre dumneavoastră: „E un înger bun!" Cei ce merită dispreţul şi ura au strigat, blestemîndu-vă, în deznădejdea lor: „Asta e diavolul!"

— Taci, te rog, iată-le pe doamna Georges și pe Maria... Pregătește totul pentru plecarea noastră ; trebuie să ajungem la timp la Paris.

DESPĂRȚIREA

Maria (așa o vom numi de aci încolo pe Guristă), mulțumită îngrijirilor doamnei Georges, nu mai era de recunoscut.

O scufiță drăguță, rotundă, țărănească și două cosițe de păr bălai îi încadrau obrazul feciorelnic. O bogată broboadă de muselină albă i se înrucișa pe sîn, acoperită pe jumătate de pătratul unui șorț de tafta ; lumini albastre și trandafirii se reflectau pe fondul întunecat ale unei rochii de un cafeniu palid, părînd croită special pentru ea.

Fizionomia ei exprima o adîncă reculegere ; anumite stări de fericire senină transpun sufletul într-o nespusă tristețe, într-o cuvioasă melancolie.

Rudolf nu fu surprins de gravitatea înfățișării Mariei ; se aștepta s-o găsească așa. Voioasă și vorbăreață, și-ar fi făcut despre ea o idee mai puțin bună.

Cu un tact desăvîrșit, nu făcu nici o aluzie la frumusețea ei, deși era plină de puritate și strălucire.

Rudolf simțea că s-a săvîrșit ceva solemn, măreț, în această izbăvire a unui suflet smuls viciului.

Pe trăsăturile serioase și resemnate ale doamnei Georges, se vedeau urmele unei lungi suferințe, ale unor profunde dureri ; o privea pe Maria cu o duioșie și cu o compătimire aproape maternă,

într-atît de atrăgătoare erau gingăşia şi blîndeţea acestei fete.

— Iată pe copila mea... Vine să vă mulţumească pentru bunătatea dumneavoastră, domnule Rudolf, spuse doamna Georges înfăţişîndu-i-o pe Maria.

La cuvintele „copila mea", Gurista îşi întoarse încet ochii mari către protectoarea ei şi o privi cîteva clipe cu o expresie de nespusă recunoştinţă.

— Mulţumesc pentru Maria, iubită doamnă Georges, merită această duioasă grijă şi o va merita întotdeauna, zise Rudolf.

— Domnule Rudolf, interveni Maria cu o voce tremurătoare, mă înţelegeţi... nu-i aşa, că nu găsesc cuvintele potrivite ?

— Emoţia dumitale ţine loc de orice răspuns, Maria.

— O ! îşi dă seama că fericirea ce i-a fost dată ţine de providenţă, spuse doamna Georges, înduioşată. Prima ei pornire, intrînd în camera mea, a fost să se lase în genunchi în faţa crucifixului meu.

— Pentru că mulţumită dumneavoastră, domnule Rudolf, pot acum îndrăzni să mă rog... rosti Maria, privindu-şi prietenul.

Murph se întoarse brusc cu spatele, răceala lui britanică, demnitatea lui de gentilom englez nu-i îngăduiau să arate cît de mult îl mişcaseră cuvintele simple ale Mariei.

Rudolf se adresă Mariei :

— Copila mea, am ceva de vorbit cu doamna Georges... Prietenul meu Murph o să te întovărăşească prin fermă, şi-ţi va face cunoştinţă cu viitorii dumitale protejaţi... Venim şi noi, curînd... Eh, Murph, Murph... nu mă auzi ?

Bunul gentilom se întoarse cu spatele, prefăcîndu-se că-şi suflă nasul cu zgomot ; îşi puse ba-

tista în buzunar, își trase pălăria pe ochi și, întorcîndu-se pe jumătate, oferi brațul Mariei.

Murph se ferise cu atîta dibăcie să-și arate simțămintele, încît nici Rudolf, nici doamna Georges nu-i putură vedea emoția de pe chipul său. Luînd brațul fetei, se îndreptă grăbit către clădirile fermei ; umbla atît de repede, încît pentru a-i ține pasul, Maria fu nevoită să alerge, cum alerga în copilărie după Cucuvaie.

— Ei bine, doamnă Georges, ce părere ai despre Maria ? o întrebă Rudolf.

— Domnule Rudolf, v-am spus-o ; cum a intrat în camera mea, văzînd crucifixul, a alergat spre el și a îngenunchiat. Mi-e peste putință să redau cît era de firesc și de adînc cuvios acest imbold. Am înțeles pe loc că sufletul ei era neîntinat. Și apoi, domnule Rudolf, mărturia recunoștinței ei față de dumneavoastră nu are nimic exagerat, nimic prefăcut ; e cu atît mai sinceră. Încă un amănunt care vă va dovedi cît de puternic este într-însa instinctul religios : i-am spus : „Ai fost desigur foarte mirată, foarte fericită, cînd domnul Rudolf ți-a spus că de-acum înainte vei rămîne aici ?... Cît trebuie să te fi impresionat !“... „O ! da, mi-a răspuns, cînd domnul Rudolf mi-a dat această veste, nu știu ce s-a petrecut deodată în mine ; am încercat un fel de fericire pioasă, de sfînt respect, ca de cîte ori intram într-o biserică... atunci cînd puteam să intru, adăugă ea, pentru că știți, doamnă...“ N-am lăsat-o să termine, văzîndu-i fața aprinsă de rușine. „Știu, copila mea... și-ți voi spune totdeauna copila mea... dacă vei vrea... știu că ai suferit destul, dar Dumnezeu binecuvîntează pe cei ce-L iubesc și pe cei care se tem de El... pe cei care au fost nenorociți și pe cei ce se căiesc...“

— Lasă, doamnă Georges, sînt de două ori mulțumit de ceea ce am făcut. Pe această biată fată o vei îndrăgi... Nu vei avea decît să semeni, ca să culegi : ai ghicit bine, pornirile ei sînt excelente.

— Ceea ce de asemeni m-a mișcat, domnule Rudolf, este că nu și-a îngăduit cea mai neînsemnată întrebare despre dumneavoastră, deși curiozitatea ei trebuia să fi fost stîrnită de-a binelea. Surprinsă de această reținere, plină de măsură, am vrut să știu dacă se gîndea la asta. I-am spus : „Trebuie să fii foarte curioasă să știi cine este tainicul dumitale ocrotitor !“ „Știu... mi-a răspuns ea cu o nevinovăție plină de farmec, se numește binefăcătorul meu.“

— Așadar, o vei iubi, femeie minunată, tovărășia ei îți va fi plăcută... Ea îți va umple cel puțin inima...

— Da, mă voi ocupa de dînsa cum m-aș fi ocupat de *el*, spuse doamna Georges, cu o voce sfîșietoare.

Rudolf îi luă mîna :

— Haide, haide, nu pierde încă nădejdea... Dacă cercetările noastre au fost zadarnice pînă acum, poate că, într-o bună zi...

Doamna Georges dădu tristă din cap și răspunse cu amărăciune :

— Bietul meu fiu ar avea acum douăzeci de ani !...

— Spuneți că *are* această vîrstă.

— Dumnezeu să vă audă și să vă împlinească gîndurile, domnule Rudolf.

— Mi le va împlini. Am multă nădejde. Ieri mă dusesem să caut — dar în zadar — pe o oarecare secătură, supranumit Braț-Roșu, care ar fi putut, cum mi se spusese, să-mi dea eventual vești despre fiul dumitale. Coborînd dinspre locuința lui,

am dat, în urma unei încăierări, de această nefericită copilă.

— Păcat, dar cu atît mai bine !... cel puțin bunele dumneavoastră intenții față de mine v-au pus pe urma unei alte nefericiri, domnule Rudolf.

— De altfel, de mult voiam să cunosc mediul acestor mizerabile pături... fiind sigur că voi mai găsi și acolo cîteva suflete pe care să le răpesc bătrînului Satan, căruia îmi face plăcere să-i pun adesea bețe în roate, adăugă Rudolf surîzînd, și căruia îi fur cîteodată cele mai bune capturi ale lui. Apoi reluă pe un ton mai serios : Nu mai e nici o veste de la Rochefort ?

— Nici una, rosti încet doamna Georges, tresărind.

— Cu atît mai bine, probabil că monstrul acela și-a găsit moartea în straturile de nămol, încercînd să evadeze. Semnalmentele lui sînt destul de răspîndite, e un scelerat de temut, așa că se întreprinde tot ce e cu putință ca individul să fie descoperit ; și cum a ieșit din temniță de aproape șase luni...

Rudolf se opri o clipă cînd fu să pronunțe acest cuvînt îngrozitor :

— Din ocnă ! O ! puteți s-o spuneți... din ocnă ! strigă îngrozită nefericita femeie și cu vocea schimbată : Tatăl fiului meu ! Ah ! dacă acest nenorocit copil mai trăiește... dacă nu și-a schimbat numele cum am făcut eu, ce rușine ! Ce rușine ! Și asta încă nu-i nimic... Tatăl lui poate că și-a împlinit cumplita făgăduială. Ah ! domnule Rudolf, iertați-mă, dar în pofida binefacerilor dumneavoastră, sînt încă foarte nenorocită !

— Biată femeie, liniștește-te !

— Cîteodată mă cuprinde o groază fără seamăn. Îmi închipui că soțul meu a scăpat teafăr de la Rochefort, ca să mă caute spre a mă ucide, așa cum poate l-a ucis și pe copilul nostru. Pentru că, la urma urmei, ce a făcut cu el ?

— Această taină constituie bezna minții mele, răspunse Rudolf dus pe gînduri. Cu ce scop acest mizerabil a luat copilul vostru cu el, cînd acum cincisprezece ani, după cum mi-ai spus, a încercat să fugă în străinătate ? Un copil de vîrsta lui nu putea decît să-i stînjenească fuga.

— Vai, domnule Rudolf, cînd soțul meu (și nenorocita se cutremură rostind acest cuvînt), arestat la frontieră, a fost adus la Paris și aruncat în închisoarea în care mi s-a îngăduit să pătrund, nu mi-a spus oare aceste cuvinte : „Ți-am răpit copilul pentru că îl iubești și pentru că e un mijloc de a te constrînge să-mi trimiți banii de care se va folosi, sau nu se va folosi... asta mă privește. Că va trăi sau nu, n-are importanță, dar dacă va trăi va fi în mîini bune : vei suferi rușinea fiului, cum ai suferit-o pe a tatălui." Vai ! după o lună, soțul meu era osîndit pe viață. De atunci, toate străduințele, rugămințile care umpleau scrisorile mele, totul a fost zadarnic, nu am putut afla nimic de soarta acestui copil... Ah, domnule Rudolf, unde e acum copilul meu ? Aceste cumplite vorbe îmi revin mereu în minte : „Vei suferi rușinea fiului tău, cum ai suferit-o pe a tatălui !"

— Dar ar fi o cruzime de neînțeles, de ce să ticăloșească, să corupă acest copil ? De ce, mai ales, să ți-l răpească ?

— V-am spus-o, domnule Rudolf, ca să mă constrîngă să-i trimit bani ; cu toate că mă ruinase, îmi mai rămăseseră ultimele resurse, care se irosiră și ele în felul acesta. Cu toată nenorocirea lui,

nu puteam crede că n-ar întrebuința cel puțin o parte din acești bani pentru creșterea acestui nenorocit copil.

— Dar fiul dumitale nu avea nici un semn, nici un indiciu care să fi ajutat la identificarea lui ?

— Nici un altul decît acela de care v-am mai vorbit, domnule Rudolf ; un mic Duh-Sfînt sculptat în lapis-lazuli, legat de gîtul lui cu un lănțișor de argint. Această relicvă, binecuvîntată de Sfîntul Părinte, o aveam de la mama mea : ea o purtase de cînd era mică și îi închinase o profundă venerație. Și eu o purtasem, apoi o pusesem la gîtul copilului meu ! Vai ! acest talisman și-a pierdut puterea.

— Cine poate ști, doamnă dragă ? Dumnezeu e atotputernic.

— Nu providența m-a îndreptat, oare, în calea dumneavoastră, domnule Rudolf ?

— Prea tîrziu, dragă doamnă Georges, prea tîrziu. Ți-aș fi cruțat poate mulți ani de suferință.

— Ah ! domnule Rudolf, dar nu m-ai copleșit, oare, cu atîta bunătate ?

— Cu ce ? Am cumpărat această fermă. Cît timp erai bogată — o făceai din plăcere — te-ai priceput să-i pui în valoare bunurile ; ai consimțit să-mi slujești ca administratoare ; mulțumită grijii și muncii dumitale pricepute, această fermă produce...

— Ce produce, domnule ? se miră doamna Georges tăindu-i vorba, nu plătesc eu, oare, arenda bunului nostru abate Laporte ? Și această sumă, din ordinul dumneavoastră, nu este împărțită de el la săraci ?

— Ei bine, și ăsta nu-i un venit excelent ? Sper că l-ai prevenit pe scumpul nostru abate de sosi-

rea mea, nu-i așa? Țin să-i recomand pe protejata mea. A primit scrisoarea ce i-am trimis-o?

— Domnul Murph i-a dus-o azi dimineață, de cum a sosit.

— În acea scrisoare relatam, în puține cuvinte, bunului nostru preot, povestea bietei copile. Nu eram sigur că voi putea veni astăzi; în acest caz, Murph ți-ar fi adus-o el pe Maria.

Un argat al fermei întrerupse această convorbire care avea loc în grădină.

— Doamnă, vă așteaptă domnul părinte.

— Caii de poștă au sosit, băiete? îl întrebă Rudolf.

— Da, domnule Rudolf, îi înhamă.

Zicînd acestea, argatul părăsi grădina.

Doamna Georges, preotul și locuitorii fermei nu-l cunoșteau pe protectorul Mariei decît sub numele de domnul Rudolf.

Discreția lui Murph era de nepătruns; pe cît era de ceremonios în a-i spune „monseniore“ cînd erau singuri, pe atît avea grijă, cînd erau și străini de față, să nu-i spună niciodată altfel decît domnul Rudolf.

— Uitasem să te previn, scumpa mea doamnă Georges, spuse Rudolf intrînd în casă, că Maria are, mi se pare, plămînii cam șubrezi; lipsurile, mizeria i-au slăbit sănătatea. Azi de dimineață, în plină zi, am fost izbit de paloarea ei, deși obrajii i se coloraseră într-un roz ceva mai aprins; și ochii mi s-au părut că au o strălucire ca de febră. Să ai mare grijă de ea.

— Bizuiți-vă pe mine, domnule Rudolf. Dar, slavă Domnului, nu e nimic serios. La vîrsta asta, la țară, în aer curat, bucurîndu-se de liniște și mulțumire, se reface ea repede.

— Totuşi n-am încredere în medicii voştri de ţară... Voi spune lui Murph să cheme un doctor priceput care îi va prescrie cel mai indicat tratament. Să-mi dai cît de des veşti despre Maria. După cîtăva vreme, după ce se va odihni bine şi se va linişti, ne vom gîndi la viitorul ei. Poate că ar fi mai bine pentru dînsa să rămînă totdeuna lîngă dumneata... dacă firea şi purtarea ei îţi vor conveni.

— Ar fi şi dorinţa mea, domnule Rudolf, ar ţine locul copilului meu după care jinduiesc în fiecare zi.

— În sfîrşit, să nădăjduim pentru dumneata, să nădăjduim pentru ea.

În clipa cînd Rudolf şi doamna Georges se apropiară de fermă, sosiră şi Murph cu Maria.

Maria era îmbujorată datorită plimbării pe care o făcuse. Rudolf atrase atenţia doamnei Georges asupra obrajilor împurpuraţi ai Mariei, care contrastau puternic cu albul delicat al feţei.

Demnul gentilom părăsi braţul Mariei şi şopti la urechea lui Rudolf, cu un aer cam încurcat :

— Această copilă m-a vrăjit ; nu ştiu cine mă interesează mai mult acum, ea sau doamna Georges. Eram o fiară sălbatică şi fioroasă.

— Nu-ţi smulge părul din pricina asta, bătrîne Murph, îi spuse Rudolf surîzînd şi strîngîndu-i mîna.

Doamna Georges, sprijinindu-se de braţul Mariei, intră cu ea în mica încăpere de la parter, unde aştepta preotul Laporte.

Murph se duse să supravegheze pregătirile de plecare.

Doamna Georges, Maria, Rudolf şi preotul rămaseră între ei.

Simplu, dar foarte confortabil, acest salonaş avea pereţii ca şi mobila, acoperiţi de pînză colorată, la fel cu restul casei, aşa cum i-o descrisese Rudolf Mariei.

Un covor gros acoperea podeaua, un foc bun ardea în cămin, şi două mari mănunchiuri de bănuţei învolţi de toate culorile, aşezaţi în două vase de cristal, răspîndeau în odaie parfumul lor discret.

Prin perdelele verzi, coborîte pe jumătate, se vedeau pajiştea, rîuleţul şi mai departe coasta acoperită de castani.

Preotul Laporte, care şedea lîngă cămin, era un bătrîn de peste optzeci de ani ; slujea în această săracă parohie din ultimele zile ale revoluţiei.

Nu se putea închipui ceva mai venerabil, mai blînd şi mai impunător, ca obrazul lui îmbătrînit, supt şi puţin suferind, încadrat de un păr lung, alb, care îi cădea pe gulerul anteriului negru, cîrpit în mai multe locuri ; preotul fiind mai bucuros, după cum spunea el, să îmbrace doi sau trei copii sărmani cu haine de stofă groasă şi caldă, decît s-o facă pe filfizonul, adică să poarte antiriele mai puţin de doi sau trei ani.

Bunul preot era atît de bătrîn, atît de bătrîn, că mîinile îi tremurau într-una ; era ceva înduioşător în această mişcare ; ridicîndu-le cîteodată cînd vorbea, ai fi zis că binecuvîntează.

Rudolf o examina pe Maria cu atenţie.

Dacă n-ar fi cunoscut-o sau n-ar fi ghicit ce se petrece în ea, s-ar fi mirat poate văzînd-o apropiindu-se de preot cu un fel de seninătate pioasă.

Minunatul instinct al Mariei îi şoptea că ruşinea încetează acolo unde începe pocăinţa şi ispăşirea.

— Domnule abate, i se adresă în chip respectuos Rudolf, doamna Georges va fi atît de bună să aibă în grija ei pe această fată, căreia te rog şi pe dumneata să-i acorzi tot sprijinul.

— Are drept la asta, domnule, ca toţi acei care vin la noi. Mila lui Dumnezeu este fără margini, scumpa mea copilă... Ţi-a dovedit-o, pentru că nu te-a părăsit în clipe de foarte dureroase încercări... Ştiu tot — şi luă mîna Mariei în mîinile sale tremurînde şi venerabile. Omul mărinimos care te-a salvat, continuă el, a împlinit aceste vorbe ale *Sfintei Scripturi* : „Dumnezeu e aproape de cei care îl chemă : El va împlini dorinţele acelora ce se tem de El ; le va asculta plîngerile şi îi va mîntui". Acum să cauţi ca prin purtările tale să meriţi binefacerile lui ; voi fi totdeuna gata să te îmbărbătez şi să te susţin pe calea cea bună spre care te îndrepţi. Vei avea în doamna Georges o pildă de fiecare clipă şi în mine un sfătuitor sincer. Domnul îşi va desăvîrşi opera.

— Şi eu mă voi ruga pentru cei ce au milă de mine şi m-au readus la El, părinte, spuse Maria.

Printr-o pornire aproape involuntară căzu în genunchi în faţa preotului.

Emoţia era prea mare şi o înăbuşiră suspinele.

Doamna Georges, Rudolf, abatele erau cu toţii adînc mişcaţi :

— Ridică-te, scumpa mea copilă, spuse preotul, vei merita curînd iertarea marilor greşeli cărora le-ai căzut mai degrabă victimă decît ai fost vinovată ; căci ca să vorbesc ca profetul : „Dumnezeu susţine pe cei ce sînt pe cale de a se prăbuşi şi ridică pe cei năpăstuiţi".

— Adio, Maria, îi spuse Rudolf, dîndu-i o cruciuliţă de aur, numită Jeanette (o poartă ţărăncile la gît), legată cu o panglică de catifea neagră. Şi

adăugă : Păstrează această cruciuliță drept amintire de la mine, am pus să se graveze azi dimineață pe ea data zilei mîntuirii dumitale, a izbăvirii. Curînd voi veni să te văd.

Maria duse crucea la buze.

In clipa aceea, Murph deschise ușa salonului.

— Domnule Rudolf, îi spuse, caii sînt gata de drum.

— Adio, părinte, adio bună doamnă Georges... Îți încredințez dumitale copila. Încă o dată, adio Maria !

Venerabilul preot, sprijinit de doamna Georges și de Maria, care îi susțineau pașii șovăitori, ieși să-l vadă plecînd pe Rudolf. Ultimele raze de soare colorau puternic acest grup atît de trist și demn de interes :

un preot bătrîn, simbolul milosteniei, iertării și speranței eterne ;

o femeie încercată de toate durerile, care pot copleși o soție, o mamă ;

o fată, abia trecută de vîrsta copilăriei, zvîrlită odinioară de mizerie în prăpastia viciului apăsată de cumplita obsesie a păcatului.

Rudolf se urcă în trăsură, Murph luă loc lîngă el.

Caii porniră în galop.

ÎNTÎLNIREA

În dimineața zilei următoare în care o dăduse pe Maria în grija doamnei Georges, Rudolf, îmbrăcat tot ca lucrător, se afla la douăsprezece fix în ușa cîrciumii „La coșul cu flori", nu departe de bariera Bercy.

În ajun, la zece seara, Cuţitarul venise punctual la locul întîlnirii ce-i fusese hotărît de Rudolf. Vom povesti mai departe rezultatul acestei întîlniri.

Era, deci, douăsprezece. Ploua cu găleata ; Sena umflată de ploaia ce nu mai contenea, atinsese o mare înălţime şi inundase o parte a cheiului.

Rudolf se uita, din cînd în cînd, cu nerăbdare, către barieră ; în sfîrşit, zărind în depărtare un om şi o femeie, care înaintau adăpostiţi de o umbrelă, recunoscu pe Cucuvaie şi pe învăţător.

Aceste două personaje arătau acum cu totul altfel : banditul îşi lepădase hainele proaste şi aerul lui de brutalitate fioroasă : purta o redingotă lungă dè castor, verde şi o pălărie tare ; cravata şi cămaşa îi erau de o albeaţă desăvîrşită. Dacă am trece peste urîciunea groaznică a trăsăturilor obrazului şi sălbatica lucire a privirii mereu aprinsă şi neliniştită, l-am putea socoti pe acest om, după mersul potolit şi sigur de sine, drept un paşnic cetăţean.

Chioara, gătită şi ea, purta o bonetă albă, un şal mare de borangic, şi ţinea în mînă o coşniţă mare.

Ploaia încetase pentru o clipă. Rudolf îşi stăpîni dezgustul şi se îndreptă spre îngrozitoarea pereche.

În locul argo-ului de tavernă, Învăţătorul folosea acum un limbaj aproape ales, care părea cu atît mai cumplit cu cît dovedea un spirit cultivat, contrastînd cu sîngeroasele isprăvi ale acestui bandit.

Cînd Rudolf se apropie de ei, Învăţătorul îl salută respectuos ; Cucuvaia făcu o reverenţă.

— Domnule... sluga dumneavoastră... spuse Învăţătorul. Vă prezint respectele mele, încîntat

să fac sau mai bine zis să vă fac cunoştinţa, căci alaltăieri mi-aţi tras doi pumni buni să doboare un rinocer. Dar acum să nu mai vorbim de asta, a fost o glumă din partea dumneavoastră, sînt sigur, o simplă glumă. S-o dăm uitării ; avem grave interese comune. Am văzut aseară, la orele unsprezece, pe Cuţitar la tavernă şi i-am dat întîlnire aici, pentru dimineaţa asta în caz că ar vrea să lucreze cu noi... dar pare că e hotărît să nu primească.

— Dumneata primeşti ?

— Dacă doriţi, domnule... numele dumneavoastră ?

— Rudolf.

— Domnule Rudolf, să intrăm la „Coşul cu flori“, nici eu nici doamna n-am prînzit... Vom vorbi de micile noastre afaceri, îmbucînd cîte ceva.

— Cu plăcere !

— Putem vorbi şi pe drum. Dumneavoastră şi Cuţitarul aveţi, fără îndoială, o obligaţie să ne despăgubiţi pe soţia mea şi pe mine... Ne-aţi făcut să pierdem mai mult de douăzeci de franci. Cucuvaia a avut o întîlnire, lîngă Saint Ouen, cu un domn înalt, în doliu, care venise să întrebe de dumneavoastră ieri seara la tavernă, şi ne propusese douăzeci de franci ca să vă facem nu ştiu ce... Cuţitarul mi-a explicat oarecum despre ce era vorba... Dar mă gîndesc... Isteaţo, se adresă banditul femeii, du-te şi rezervă un cabinet particular la „Coşul cu flori“ şi comandă prînzul : cotlete, o friptură de viţel, salată şi două sticle de Beaune prima ; venim şi noi îndată.

Cucuvaia nu-l pierduse din ochi pe Rudolf nici o clipă ; plecă, după ce schimbase o privire cu Învăţătorul. Acesta continuă :

— Vă spuneam, așadar, domnule Rudolf, că Cuțitarul mă informase asupra acelei propuneri de douăzeci de franci.

— Ce înseamnă aia că te informase ?

— E drept, expresia... e puțin cam prezumțioasă pentru dumneavoastră, voiam să zic că mi-a cam spus Cuțitarul ce voia de la dumneavoastră acel domn înalt în doliu, cu cei douăzeci de franci ai lui.

— Bine, bine...

— Bine și nu prea, tinere ; căci Cuțitarul, întîlnind-o ieri dimineață pe Cucuvaie lîngă Saint Ouen, de cum l-a văzut venind pe domnul în doliu, s-a ținut scai de femeie, așa că dumnealui n-a mai cutezat să se apropie. Trebuie deci să mă faceți să recîștig cei douăzeci de franci, fără a socoti cei cinci sute de franci pentru un portofel pe care trebuia să-l înapoiem, dar pe care de altfel nu l-am fi restituit, pentru că, cercetînd actele aflate înăuntru, mi s-a părut că ele prețuiesc mai mult.

— Conține oare valori atît de însemnate ?

— Conține niște acte care mi s-au părut foarte ciudate, deși cele mai multe erau scrise în englezește și le păstrez aici, spuse banditul, lovindu-și cu palma buzunarul de la piept al redingotei.

Aflînd că Învățătorul avea încă la dînsul actele pe care le furase în ajun de la Tom, Rudolf fu foarte mulțumit ; actele prezentau o mare însemnătate pentru el. Instrucțiunile ce le dase Cuțitarului, n-avuseseră alt scop decît să-l împiedice pe Tom să se apropie de Cucuvaie ; aceasta păstra, deci, mai departe portvizitul și Rudolf spera să pună mîna pe el.

— Păstrez deci aceste acte, ca pe niște bani albi pentru zile negre, spuse banditul ; căci am aflat

adresa domnului în doliu și, într-un fel sau altul, dau eu de el.

— Dacă vrei am putea face afacerea ; de-o fi ca lovitura noastră să izbîndească, îți voi cumpăra acele acte, eu cunoscînd omul, îmi va fi mai ușor mie decît dumitale...

— Vom vedea... Dar mai întîi să ne întoarcem la ale noastre.

— Ei bine ! Așadar propusesem Cuțitarului o afacere minunată ; la început a primit, apoi s-a răzgîndit.

— Totdeauna a avut idei ciudate...

— Dar, răzgîndindu-se, mi-a observat...

— Adică te-a făcut să observi, îl întrerupse banditul pe Rudolf.

— Drace, ești tare în gramatică.

— Sînt învățător de meserie.

— M-a făcut deci să înțeleg că, dacă el nu vrea să-și mînjească mîinile cu sînge, nu înțelege să oprească pe alții și că dumneata m-ai putea ajuta.

— Mi-ați putea spune, fără indiscreție, de ce ați dat întîlnire Cuțitarului ieri dimineață la Saint Ouen ? Asta i-a dat prilejul s-o vadă pe Cucuvaie ? A fost cam încurcat cînd l-am iscodit în legătură cu asta...

Rudolf își mușcă în ascuns buzele și răspunse, ridicînd din umeri :

— Te cred, nu-i dezvăluisem planul meu decît pe jumătate... înțelegi... neștiind dacă era hotărît sau nu...

— Era mai prudent.

— Cu atît mai prudent cu cît nu aveam de gînd să mă las cu una, cu două.

— Haida de !

— Desigur !

— Ești un om prevăzător... Deci, dădurăți întîlnire Cuțitarului la Saint Ouen pentru...

Rudolf, după o clipă de șovăire, avu norocul să născocească o poveste, pentru a acoperi cît de cît stîngăcia Cuțitarului și reluă :

— Iată afacerea... Lovitura care o propun e foarte bună, deoarece stăpînul casei cu pricina e plecat la țară... toată teama mea era să nu se înapoieze. Ca să fiu liniștit, mi-am zis : „Nu e de făcut decît un lucru..."

— Să te asiguri că stăpînul era cu adevărat la țară, zise învățătorul.

— Precum spui... Plec dar la Pierrefitte, unde e conacul lui... am pe vara mea servitoare acolo... înțelegi !

— Foarte bine, voinice. Ei, ș-apoi ?

— Vară-mea mi-a spus că stăpînul ei nu se înapoiază la Paris decît poimîine...

— Poimîine ?

— Da !

— Foarte bine. Dar revin la întrebarea mea... de ce i-ați dat întîlnire Cuțitarului la Saint Ouen ?

— Nu era prea deștept... Cît e de la Pierrefitte pînă la Saint Ouen ?

— Cam o leghe.

— Și de la Saint Ouen la Paris ?

— Tot atît.

— Ei bine, dacă n-aș fi găsit pe nimeni la Pierrefitte, adică să fi fost casa goală... puteam da o lovitură bună și acolo — mai puțin bună ca acea de la Paris, dar totuși mulțumitoare... Aș fi revenit la Saint Ouen să-l iau pe Cuțitar, care mă aștepta. Ne-am fi reîntors la Pierrefitte, pe un drum mai scurt pe care îl cunosc și...

— Înțeleg. Dar dacă, dimpotrivă, lovitura trebuia dată la Paris ?...

— O luam pe bariera Stelei, pe drumul Revoltei şi de acolo pe aleea Văduvelor...

— Nu e decît un pas... e foarte simplu. La Saint Ouen eraţi călare pe ambele operaţii... asta era o idee foarte deşteaptă. Acum îmi explic prezenţa Cuţitarului la Saint-Ouen... Spuneai, deci, că pînă poimîine casa din aleea Văduvelor e nelocuită.

— Nelocuită... afară de portar.

— Bineînţeles... Şi operaţia merită încercată ?

— Vara mea mi-a vorbit de şaizeci de mii de franci în aur, aflaţi în biroul stăpînului ei.

— Şi cunoşti interiorul acestei case ?

— Cum îmi cunosc buzunarul... Vara mea e acolo de un an... şi, tot auzind-o vorbind de sumele pe care stăpînul şi le scotea de la bancă spre a le plasa aiurea, mi-a venit ideea... Deoarece portarul e puternic, vorbisem cu Cuţitarul... consimţise după multe mofturi... dar apoi s-a dezis... De altfel, nu e în stare să vîndă un prieten.

— Nu, asta e partea lui bună... Dar iată-ne ajunşi. Nu ştiu dacă eşti ca mine, dar aerul dimineţii mi-a făcut foame...

Cucuvaia se afla pe pragul cîrciumii.

— Pe aici, spuse ea, pe aici ! am comandat prînzul nostru.

Rudolf vru să-l lase pe bandit să treacă înainte ; avea el motivele lui... dar Învăţătorul stăruise atît de mult să refuze această politeţe, încît Rudolf intră cel dintîi.

Pînă a se aşeza la masă, Învăţătorul ciocăni pe rînd pereţii ca să se asigure de grosimea şi sonoritatea lor.

— Nu va fi nevoie să vorbim prea încet, spuse el, pereţii nu sînt prea subţiri. Ne vor servi toate felurile deodată, aşa că nu vom mai fi stînjeniţi în discuţia noastră.

Una din servitoarele cîrciumii aduse dejunul. Înainte ca ușa să se închidă, Rudolf îl zări pe cărbunarul Murph stînd, îngîndurat, la o masă, dintr-o încăpere vecină.

Odaia în care se petrecea scena pe care o descriem, era lungă, strîmtă și luminată de o fereastră care dădea în stradă de partea opusă ușii.

Cucuvaia ședea cu spatele la fereastră, Învățătorul ocupa o parte a mesei și Rudolf cealaltă.

După ce servitoarea ieși, banditul se ridică, își luă tacîmul și se așeză lîngă Rudolf, dar în așa fel ca să-i mascheze ușa.

— Ne vom întreține mai bine așa, spuse el și nu vom fi nevoiți să vorbim prea tare...

— Și-apoi vrei să te așezi între ușă și mine ca să mă împiedici să ies... răspunse calm Rudolf.

Învățătorul făcu un gest afirmativ ; apoi scoase numai pe jumătate, dintr-un buzunar al redingotei, un stilet rotund și gros ca o pană de gîscă. prins într-un mîner de lemn, care dispărea sub degetele lui păroase...

— Vezi asta ?

— Da.

— Aviz amatorilor.

Și, încruntîndu-și sprîncenele printr-o mișcare ce-i încreți fruntea largă și teșită ca aceea a unui tigru, făcu un gest plin de înțeles.

— Și las' pe mine. Am ascuțit șișul omului meu, adăugă Cucuvaia.

Rudolf, cu un calm desăvîrșit, băgă mîna sub bluză și scoase de-acolo un pistol cu două țevi, îl arătă Învățătorului și îl puse apoi la loc.

— Sîntem făcuți să ne înțelegem, spuse banditul, dar nu vrei să asculți ce spun ?... Să presupu-

nem imposibilul... Dacă vor veni să mă aresteze, fie că mi-ai întins sau nu o cursă... eu te curăț!

Și aruncă o privire fioroasă lui Rudolf.

— În timp ce eu mă arunc pe el ca să te ajut, Învățătorule! strigă Cucuvaia.

Rudolf nu răspunse nimic, ridică din umeri, își turnă un pahar de vin și-l bău.

Acest sînge rece îi impuse Învățătorului.

— Țineam numai să te previn.

— Bine, bine! bagă țepușa în buzunar, aici n-aveam nici un pui de pus la frigare. Sînt un cocoș bătrîn și am pinteni buni, omule, îl asigură Rudolf. Acum să vorbim de treburile noastre...

— Să vorbim de ele... Dar să nu-spui nimic rău de frigăruia mea. Nu face zgomot și nu tulbură pe nimeni...

— Și face treabă bună, nu-i așa, Învățătorule, adăugă Cucuvaia.

— Dar ia spune-mi, o întrebă Rudolf pe Cucuvaie, e adevărat că știi cine sînt părinții Guristei?

— Omul meu a pus în portofelul coconașului ăluia înaltul, îmbrăcat în negru, două scrisori în care e vorba despre asta... dar n-o să le vadă tîrfa aia mică... I-aș scoate mai bine ochii cu mîna mea... Ah! mă socotesc eu cu dînsa cînd oi întîlni-o în tavernă...

— Măsluitoare bătrînă, vorbim, vorbim și afacerea nu merge.

— Putem discuta în fața ei? întrebă Rudolf.

— Cu toată încrederea: e încercată și ne poate fi de mare ajutor, să stea la pîndă, să culeagă informații, să tăinuie, să vîndă, are toate calitățile unei bune menajere... Drăguța de ea, șmecheroaica! adăugă tîlharul, întinzînd mîna oribilei bătrîne, n-ai idee cîtă servicii mi-a făcut... Dar

ce-ar fi să scoţi şalul, isteaţo, poate să-ţi fie frig, cînd ieşim... pune-l pe scaun împreună cu coşniţa...

Gucuvaia îşi scoase şalul.

Cu toată prezenţa de spirit şi stăpînirea de sine ce-o avea, Rudolf nu-şi putu opri un gest de surprindere, văzînd atîrnat de un inel de argint pe un lanţ gros de dublé pe care bătrîna îl avea la gît, un mic Duh-Sfînt de lapislazuli, la fel cu cel pe care fiul doamnei Georges îl purta la gît, în ziua dispariţiei sale.

Această descoperire stîrni în mintea lui Rudolf o idee neaşteptată. După spusele Cuţitarului, Învăţătorul evadat de şase luni din ocnă înşelase toate cercetările poliţiei, desfigurîndu-se şi tot de şase luni soţul doamnei Georges dispăruse de la ocnă, fără să se ştie ce se alesese de el.

Ciudata coincidenţă îl făcu pe Rudolf să-şi spună că Învăţătorul putea fi foarte bine soţul acelei nenorocite.

Mizerabilul aparţinuse clasei înstărite a societăţii... şi Învăţătorul avea un vocabular ales.

O amintire trezeşte pe alta : lui Rudolf îi veni în minte faptul că doamna Georges, povestindu-i într-o zi, cutremurîndu-se, arestarea soţului ei, a pomenit de rezistenţa desperată a acelui monstru, care era pe punctul să scape, mulţumită forţei sale herculeene.

Dacă acest bandit era soţul doamnei Georges. trebuia să ştie ceva de soarta fiului său. Mai mult, Învăţătorul păstra în portofelul furat de el străinului cunoscut sub numele de Tom, cîteva acte privitoare la naşterea Guristei.

Rudolf avea aşa dar noi şi puternice motive să persevereze în planurile sale.

Din fericire, tulburarea lui Rudolf n-a fost observată de tîlhar care era foarte atent față de Cucuvaie.

Rudolf se adresă Chioarei :

— Drace !... frumos lanț mai ai...

— Frumos... și nu scump... îi răspunse, rîzînd, bătrîna. E o imitație, așteptînd ca omul meu să-mi dea unul veritabil...

— Asta depinde de dumnealui, isteațo... dacă facem o treabă bună, fii liniștită.

— E curios cît de bine e imitat, reluă Rudolf... Și la capătul lui... Ce e lucrul acela mic, albastru ?

— E un dar al omului meu, pînă să-mi dea ceva mai de soi... nu-i așa, Învățătorule ?

Rudolf constată că bănuielile îi sînt pe jumătate confirmate. Aștepta cu neliniște replica Învățătorului. Acesta îi răspunse cu gura plină :

— Și va trebui să-l păstrezi și pe ăsta, cu toate că nu e de preț, Cucuvaio... E un talisman... aduce noroc.

— Un talisman ? întrebă cu aparentă nepăsare Rudolf. Crezi în talismane, dumneata ? Și unde dracu l-ai găsit ?... Dă-mi adresa fabricii.

— Nu se mai fac, scumpul meu domn, prăvălia s-a închis... Așa cum o vezi, această podoabă e aproape o antichitate... de trei generații... Țin mult la ea, e o tradiție de familie, adăugă el cu un rînjet hidos. De aceea i-am dat ei lanțul... ca să-i poarte noroc în afacerile în care mă ajută cu multă îndemînare... O s-o vezi la treabă, o s-o vezi... dacă vom face împreună vreo operație comercială... Dar ca să revenim la ale noastre... spuneai, deci, că în aleea Văduvelor...

— La numărul 17, e o casă locuită de un bogătaș... îl cheamă... domnul...

— Nu comit indiscreţia de a-ţi cere nume. Spui că se află şaizeci de mii de franci aur, în biroul lui ?

— Şaizeci de mii de franci aur! exclamă Cucuvaia.

Rudolf făcu un gest afirmativ cu capul.

— Şi cunoşti interiorul acestei case? întrebă Învăţătorul.

— Foarte bine.

— Intrarea e anevoioasă ?

— Un zid de şapte picioare dinspre aleea Văduvelor, o grădină, ferestre la nivelul pămîntului, casa n-are decît un parter.

— Şi numai un portar păzeşte această comoară ?

— Da.

— Şi care ar fi planul dumitale de bătaie, tinere ? întrebă la întîmplare Învăţătorul.

— E foarte simplu... te urci pe zid, descui cu şperaclul uşa casei, sau forţezi obloanele.

— Şi dacă portarul se trezeşte ? întrebă Învăţătorul, privind stăruitor pe tînăr.

— Va fi din vina lui... făcu acesta cu un gest care spunea mult. Ei bine, îţi surîde ?

— Înţelegi că nu-ţi pot răspunde înainte de a fi cercetat totul eu însumi, adică cu ajutorul femeii mele ; dar dacă ceea ce-mi spui este adevărat, mi se pare că ar fi bine să lucrăm repede, chiar astă-seară.

Şi tîlharul privi ţintă în ochii lui Rudolf.

— Astă seară, cu neputinţă, răspunse acesta cu răceală.

— De ce, dacă cetăţeanul nu se înapoiază decît poimîine ?

— Da, dar nu pot eu în astă-seară...

— Adevărat ? Ei bine, eu nu pot mîine.

— Care-i motivul ?

— Acelaşi care te împiedică pe dumneata să lucrezi astă-seară... spuse banditul rînjind.

După o clipă de gîndire, Rudolf reluă :

— Ei bine ! E-n regulă... fie şi astă-seară. Unde ne întîlnim ?

— Să ne întîlnim ? Dar nici nu ne vom mai despărţi, spuse Învăţătorul.

— Cum ?

— De ce să ne mai despărţim ? Dacă vremea se mai luminează puţin, vom merge, plimbîndu-ne, să aruncăm o ochire pînă în aleea Văduvelor, vei vedea cum ştie să lucreze femeia mea. După asta ne întoarcem, jucăm un pichet şi gustăm ceva într-o pivniţă de pe Champs-Elysées, pe care o ştiu eu, aproape de rîu, şi cum aleea Văduvelor e pustie devreme, ne vom îndrepta într-acolo pe la ora zece.

— Eu la nouă vă ajung.

— Vrei sau nu să lucrăm împreună ?

— Vreau.

— Ei bine, nu ne despărţim pînă diseară... că de nu...

— Că de nu ?

— Aş crede că ai de gînd să mă tragi pe sfoară, şi că de aceea vrei s-o ştergi...

— Dacă aş vrea să-ţi întind o cursă... ce m-ar împiedica s-o fac astă-seară ?

— Totul... Nu te-ai aşteptat să-ţi propun să începem treaba atît de repede. Aşa că, rămînînd mereu împreună, nu vei putea preveni pe nimeni...

— N-ai încredere în mine ?...

— De loc... dar cum s-ar putea să fie ceva adevărat în ceea ce-mi propui şi cum jumătate din şaizeci de mii de franci merită osteneala... sînt

dispus să încerc, dar ori astă-seară, ori niciodată... Dacă e niciodată, știu la ce mă aștept din partea dumitale, și-ți voi arăta la rîndul meu, într-o zi sau alta, de ce sînt eu în stare.

— Nici eu nu-ți voi rămîne dator, fii sigur !

— Toate astea sînt prostii, spuse Cucuvaia. Sînt de părerea omului meu : diseară ori niciodată.

Rudolf era pradă unei neliniști cumplite : dacă lasă să-i scape acest prilej de a pune mîna pe Învățător, cu o asemenea împrejurare nu se mai întîlnește niciodată ; tîlharul, de-acum încolo prevenit și poate recunoscut, arestat și trimis din nou la ocnă, ar lua cu el tainele pe care Rudolf era atît de dornic să le afle.

Bizuindu-se pe noroc, pe îndemînarea și curajul lui, spuse Învățătorului :

— Consimt, nu ne vom mai despărți pînă diseară.

— Atunci sînt omul dumitale... Dar iată că e aproape două... De aici pînă în aleea Văduvelor e departe, plouă cu găleata ; să plătim consumația și să luăm o trăsură.

— Dacă luăm o trasură, aș putea pînă atunci să fumez un trabuc.

— Fără îndoială, pe dumneaei n-o supără fumul de tutun.

— Ei, atunci mă duc să cumpăr țigări, spuse Rudolf ridicîndu-se.

— Nu te osteni pentru asta, îl opri Învățătorul, se duce Șmechera...

Rudolf se așeză din nou.

Învățătorul îi ghicise gîndurile.

Cucuvaia se depărtă.

— Bună menajeră mai am, ce zici ? întrebă scelaratul, și cît de îndatoritoare ! S-ar arunca în foc pentru mine.

— Fiindcă veni vorba de foc, drace, nu prea e cald aici, spuse Rudolf ascunzîndu-și amîndouă mîinile sub bluză.

Apoi, tot continuînd discuția cu Învățătorul, luă un creion și o bucată de hîrtie din buzunarul vestei și fără să poată fi observat, așternu în grabă cîteva cuvinte, avînd grijă să rărească literele, ca să nu le încurce, pentru că scria fără să vadă, pe sub bluză.

Acest bilet, scăpat de sub supravegherea Învățătorului, trebuia să ajungă la destinație.

Rudolf se ridică, se apropie de fereastră și începu să fredoneze între dinți un cîntec, ciocănind ritmul pe geam. Învățătorul veni și el să se uite pe geam și-l întrebă pe un ton nepăsător :

— Ce arie cînți ?

— Cînt „*Nu-ți voi da trandafirul*".

— E un cîntec frumos... Voiam să văd dacă-i va impresiona în așa măsură pe trecători, încît să le atragă atenția și să-și întoarcă spre noi capul.

— Nu am această pretenție.

— Ba da, tinere, pentru că bați toba destul de tare pe geam... Dar mă gîndesc... poate că portarul casei de pe aleea Văduvelor e gata la orice. Dacă face urît... n-ai decît un pistol și ăsta face zgomot, pe cînd o sculă ca asta (și-i arătă lui Rudolf mînerul stiletului), nu face tărăboi și nu tulbură liniștea nimănui.

— Ce, ai de gînd să-l asasinezi ? se împotrivi Rudolf. Dacă umbli cu gînduri de astea... să nu mai vorbim... nu e nimic de făcut... să nu te bizui pe mine.

— Dar dacă se trezește ?

— O ștergem...

— E în regulă, te-am priceput greşit; mai bine să stabilim totul de la început... Aşadar e vorba de un furt simplu cu escaladare şi spargere.

— Nimic mai mult...

— Fie cum spui...

„Şi cum nu te voi scăpa din ochi nici o clipă, gîndi Rudolf, te voi împiedica să faci vărsare de sînge."

PREGĂTIRILE

Cucuvaia se înapoie, aducînd ţigările.

— Pare că nu mai plouă, spuse Rudolf, aprinzîndu-şi trabucul, ce-ar fi să mergem să luăm o trăsură? Asta ne-ar mai dezmorţi picioarele.

— Cum nu mai plouă? glăsui Învăţătorul. Ce, eşti orb? Crezi că am s-o expun pe dumneaei să capete un guturai? Să primejduiesc o viaţă atît de preţioasă... şi să-i stric frumosul ei şal nou?

— Aşa e, bărbate, afară e o vreme cîinească!

— Ei bine, o să vie servitoarea... şi cînd plătim, îi spunem să ne aducă o trăsură, reluă Rudolf.

— Iată că ai rostit ceva foarte înţelept, tinere. Vom putea hoinări în jurul aleii Văduvelor.

Servitoarea intră. Rudolf îi dete cinci franci.

— Vai domnule... exagerezi... nu îngădui... exclamă Învăţătorul.

— Lasă, te rog!... Fiecare la rîndul lui.

— Atunci mă supun... dar cu condiţia să-ţi ofer acum ceva într-o cîrciumioară — pe care o cunosc — pe Champs-Élysées, un local excelent.

— Bine... Bine... primesc.

Socoteala o dată plătită, se ridicară să plece. Rudolf vru să iasă ultimul, din politețe față de Cucuvaie. Învățătorul însă, nu-l lăsă și-l urmă foarte de aproape, pîndindu-i cele mai mici mișcări.

Negustorul avea și o tarabă de vinuri. Printre ceilalți clienți, un cărbunar cu fața înnegrită, cu pălăria mare trasă pe ochi, își plătea consumația la tejghea, cînd apărură cele trei personaje. Cu toată atenta supraveghere a Învățătorului și a Chioarei, Rudolf, care mergea înaintea hidoasei perechi, schimbă o privire rapidă și imperceptibilă cu Murph...

Portiera trăsurii era deschisă. Rudolf se opri, hotărît de astă dată să urce cel din urmă, căci, pe nesimțite, cărbunarul se apropiase de el. Într-adevăr, Cucuvaia urcă cea dintîi, dar asta după multe mofturi ; Rudolf fu nevoit s-o urmeze, pentru că Învățătorul îi șopti la ureche :

— Vrei cu orice preț să-mi pierd încrederea în dumneata ?

Rudolf, o dată urcat în trăsură, cărbunarul înaintă fluierînd și, din pragul ușii îl privea cu un aer surprins și neliniștit.

— Unde mergem, cetățene ? întrebă birjarul.

Rudolf răspunse cu glas tare :

— În aleea...

— Des Acacias, la Bois de Boulogne, strigă Învățătorul, întrerupîndu-l, apoi strigă : Și vei fi bine plătit, birjar !

Portiera se închise.

— Cum dracu spui unde mergem, față de haimanalele astea ! reluă Învățătorul. Dacă se descoperă mîine isprava, o asemenea indicație ne poate veni de hac ! Ah, tinere, tinere, ești foarte neprevăzător !

Trăsura o luase din loc; Rudolf răspunse:

— E drept că nu m-am gîndit la asta. Dar cu țigara mea vă voi afuma ca pe niște scrumbii; dacă am lăsa în jos una din ferestre?

Și Rudolf, unindu-și gestul cu vorba, lăsă cu îndemînare să-i cadă micul răvaș împăturit foarte strîns, pe care avusese vreme să-l scrie, în grabă, cu creionul, sub bluză.

Privirea Învățătorului era atît de ascuțită, încît, în pofida aparenței calme a lui Rudolf, banditul fără îndoială că deslușise pe chipul lui o fugară expresie de izbîndă, pentru că, scoțînd capul pe portieră, strigă birjarului:

— Dă cu biciul... dă cu biciul! E cineva agățat în spatele trăsurii.

Rudolf se cutremură, dar își însoți și el strigătele cu cele ale însoțitorului său.

Trăsura se opri. Vizitiul urcat pe capră, privi și spuse:

— Nu, nu, cetățene, nu e nimeni.

— La dracu, vreau să mă conving și eu, răspunse Învățătorul, sărind în stradă.

Nu văzu pe nimeni, nu surprinse nimic. De cînd Rudolf aruncase biletul prin portieră, trăsura făcuse numai cîțiva pași.

Învățătorul crezu că se înșelase.

— Vei rîde de mine, poate, zise el, urcîndu-se în trăsură, dar mi s-a părut că ne urmărea cineva.

Birjarul o luă acum pe o stradă transversală.

O dată trăsura dispărută, Murph, care nu o pierduse din ochi, și care observase manevra lui Rudolf, alergă și ridică de jos bilețelul ascuns în spațiul dintre două pietre de pavaj.

După un sfert de ceas, Învățătorul spuse birjarului:

— Vizitiule, am schimbat destinația ; ia-o către piața Madeleine.

Rudolf îl privi mirat.

— Fără îndoială, tinere, din piața aia poți să te îndrepți în o mie de direcții. Dacă am fi cercetați, depoziția birjarului n-ar mai avea nici o valoare.

În clipa în care se apropiau de barieră, un om înalt, îmbrăcat într-o redingotă cenușie, cu pălăria trasă pe ochi și părînd foarte brun la față, trecu repede pe lîngă ei, aplecat pe gîtul unui splendid cal de vînătoare, care alerga în trap cu o iuțeală extraordinară.

— La așa cal, așa călăreț ! observă Rudolf, aplecîndu-se în afara portierei și urmărindu-l cu ochii pe Murph. Cît de bine călărește acest om trupeș... L-ai văzut ?

— Nu prea ! A trecut așa de repede că n-am băgat de seamă.

Rudolf își ascundea foarte bine bucuria : Murph descifrase semnele aproape hieroglifice ale bilețelului. Învățătorul, fiind sigur că trăsura nu e urmărită, se liniști și, vrînd s-o imite pe Cucuvaie care moțăia sau se prefăcea că dormitează, îi spuse lui Rudolf :

— Să mă ierți tinere, dar legănatul trăsurii are totdeauna un efect curios asupra mea : mă adoarme ca pe un copil...

Banditul, la adăpostul acestui somn prefăcut, voia să vadă dacă fizionomia tovarășului său nu trăda vreo emoție.

Rudolf simți această șiretenie și răspunse :

— M-am trezit devreme azi, mi-e somn, o să fac și eu ca voi...

Și închise ochii.

Curînd respirația zgomotoasă a Învățătorului și a Cucuvelei, care sforăiau la unison, înșelară în așa măsură pe Rudolf, încît, crezînd că tovarășii lui dorm adînc, întredeschisese pleoapele. Învățătorul și Cucuvaia, cu toate sforăielile lor zgomotoase, țineau ochii deschiși și schimbau semne misterioase cu ajutorul degetelor așezate ciudat sau îndoite în palmă. Deodată, acest limbaj al mîinilor încetă. Banditul, băgînd de seamă fără îndoială, după vreun indiciu imperceptibil, că Rudolf nu doarme, strigă, rîzînd :

— Ah ! ah ! amice, îți pui deci la încercare prietenii ?

— Nu trebuie să te mire asta, pentru că sforăiți cu ochii deschiși.

— Cu mine e altceva, tinere, sînt somnambul.

Trăsura se opri în piața Madeleine.

Ploaia încetase o clipă, dar norii mînați de puterea vîntului erau atît de negri, de coborîți, încît părea că se lăsase noaptea. Rudolf, Cucuvaia și Învățătorul se îndreptară către Cours-la-Reine.

— Tinere, am o idee care nu e rea, spuse tîlharul.

— Care ?

— Să mă conving dacă tot ce ne-ai spus cu privire la interiorul casei din aleea Văduvelor este exact.

— Ai vrea să te duci acum acolo sub un pretext oarecare ? Aceasta ar da loc la bănuieli.

— Nu sînt atît de naiv ca să fac una ca asta, tinere, dar de ce am o femeie căreia i se zice „Șmechera" ?

Cucuvaia ciuli urechile.

— O vezi, tinere ? S-ar zice că e un cal de cavalerie care aude sunînd atacul !

— Vrei s-o trimiți ca iscoadă ?

— Precum spui.
— Numărul 17, aleea Văduvelor, nu-i așa dragă ? exclamă nerăbdătoare Cucuvaia. Fii liniștit, n-am decît un ochi, dar e bun.
— O vezi, tinere, o vezi ? Arde de nerăbdare să ajungă acolo.
— Dacă procedează cu îndemînare ca să intre, ideea dumitale nu e de loc rea.
— Ține-mi umbrela, bărbate... Într-o jumătate de ceas sînt înapoi și o să vezi de ce sînt eu în stare, strigă Cucuvaia.
— O clipă, Șmecheroaico, coborîm la „Inima sîngerîndă", e la doi pași de-aici. Dacă micul șchiop e acolo, îl iei cu tine ; va sta la pîndă afară, lîngă poartă, în timp ce tu vei intra.
— Ai dreptate ; e șiret ca o vulpe. Șchiopul ăla mic n-a împlinit nici zece ani, și deunăzi el fu acela care...
Un semn al Învățătorului o întrerupse.
— Ce e aia „Inima sîngerîndă" ? Ciudată firmă pentru o cîrciumă, se miră Rudolf.
— N-ai decît să-i ceri socoteală cîrciumarului.
— Cum îl cheamă ?
— Pe cîrciumarul „Inimii sîngerînde" ? El nu întreabă de numele clienților.
— Dar totuși...
— Zi-i cum vrei, Pierre, Tom, Cristofor sau Barnabas, îți va răspunde neapărat. Dar iată-ne ajunși și tocmai la vreme, că răpăiala a reînceput și auzi fluviul cum urlă ! S-ar zice că-i un potop... Ia te uită ! Încă două zile de ploaie și apa trece de arcadele podului.
— Zici că am ajuns... Dar unde dracu e cîrciuma ? Nu văd pe aici nici o casă.
— Dacă te uiți împrejur, sigur că nu e.
— Dar unde vrei să mă uit ?

— La picioarele dumitale.
— La picioarele mele ?
— Da.
— Unde ?
— Uite aici — vezi acoperişul ?... Ia seama să nu calci pe el.

Rudolf, într-adevăr, nu observase una din acele cîrciumi subterane, care încă mai existau acum cîţiva ani în unele străzi ale Champs-Élysées-ului, şi mai ales lîngă la Cours-la-Reine.

O scară săpată în pămîntul umed şi gras ducea în fundul unui fel de şanţ larg ; de una din laturi, tăiate vertical, se rezema o clădire joasă, murdară, scorojită ; acoperişul ei de olane năpădite de muşchi, abia depăşea nivelul terenului pe care se găsea Rudolf ; două sau trei şoproane din scînduri putrede, slujind de pivniţă, de magazie, de coteţ pentru iepuri, prelungeau această mizerabilă maghernită.

O potecă foarte strîmtă, traversînd şanţul, ducea de la scară la uşa casei ; restul spaţiului dispărea sub un umbrar de nuiele, care adăpostea două rînduri de mese înfipte grosolon în pămînt.

Vîntul făcea să scîrţîie dureros, din ţîţîni, o firmă ordinară de tinichea ; sub rugina ce o acoperea, se mai putea desluşi o inimă roşie străpunsă de o săgeată. Firma se clătina pe un par ridicat deasupra acestei hrube, veritabilă vizuină de tîlhari.

O ceaţă deasă, umedă însoţea ploaia ; se apropia noaptea.

— Ce zici de casa asta boierească, tinere ? reluă Învăţătorul.

— Mulţumită ploilor care cad cu găleata de cincisprezece zile... nu e prea umedă pentru un

eleşteu. Trebuie să fie rost aici şi de un pescuit bogat... Fie, să intrăm !

— O clipă, să văd dacă e cîrciumarul acolo. Atenţie !

Şi banditul, pocnindu-şi cu putere limba de cerul gurii, scoase un strigăt ciudat, un fel de gîlgîit sonor şi prelung, care s-ar putea reproduce cam aşa :

— Prrrr !

Un zgomot identic se auzi din adîncul cocioabei.

— E aici, spuse Învăţătorul. Scuză-mă, tinere... Respect doamnelor, lasă să treacă mai întîi Cucuvaia, te urmez ! Ia seama să nu cazi, că scara e alunecoasă.

„INIMA SÎNGERÎNDĂ"

Patronul „Inimii sîngerînde", după ce răspunsese la semnalul Învăţătorului, înaintă politicos pînă în pragul uşii.

Acest personaj, pe care Rudolf îl căutase în cartier, şi pe care nu avea să-l cunoască încă sub numele lui adevărat, sau mai bine zis sub porecla obişnuită, era Braţ-Roşu.

Mic şi slab, pirpiriu şi debil, acest om putea să tot aibă cincizeci de ani. Înfăţişarea lui aducea cu a unui dihor şi în acelaşi timp cu a unui şobolan ; nasul lui ascuţit, bărbia teşită, pomeţii osoşi, ochii negri, mici, mobili, pătrunzători, dădeau trăsăturilor lui o nemaipomenită expresie de şiretenie, de rafinament şi de inteligenţă. O veche perucă blondă sau mai mult decolorată, aidoma feţii lui gălbejite, perucă aşezată pe creştetul capului lăsa

să i se vadă ceafa căruntă. Purta o vestă scurtă și unul din acele șorțuri negricioase de care se servesc chelnerii din cîrciumi.

Cele trei personaje ale noastre nu coborîseră bine ultima treaptă a scării, că un copil de cel mult zece ani, însă foarte mic de statură, cu aerul inteligent, dar bolnăvicios, șchiop și cam diform, veni lîngă Braț-Roșu cu care semăna atît de bine, încît nu te puteai îndoi că n-ar fi propriu-i fiu.

Avea aceeași privire pătrunzătoare și vicleană ; fruntea copilului dispăruse pe jumătate sub o pădure de peri gălbui, tari și aspri, ca părul de porc. Un pantalon cafeniu și o bluză cenușie strînsă cu o curea de piele, constituiau costumul „Șontorogului", poreclit astfel din cauza beteșugului său ; stătea lîngă tatăl lui, în picioare, sprijinindu-se pe piciorul sănătos, ca un bîtlan pe malul unui lac.

Rudolf trebui să se aplece ca să treacă pe ușa cîrciumii împărțite în două săli. Într-una se vedea o tejghea și un biliard uzat, în cealaltă mese și scaune de grădină, pe vremuri vopsite în verde. Două ferestre înguste se zăreau între pereții verzui, mucezi de umezeală.

Rudolf rămase singur doar un minut ; Braț-Roșu și Învățătorul avură astfel răgazul să schimbe repede între ei cîteva vorbe și cîteva semne tainice.

— Bei un pahar de bere sau un țoi de rachiu, pînă vine Isteața ? întrebă Învățătorul.

— Nu, nu mi-e sete.

— Fiecare cu gustul lui. Eu aș bea un pahar de rachiu, reluă banditul. Și se așeză la una din micile mese verzi, din cealaltă odaie.

Întunericul pătrundea în așa fel în acea vizuină, încît era peste putință să vezi pînă într-unul din colțurile celei de a doua odăi, unde se afla des-

chizătura căscată a unei pivnițe în care se cobora printr-un chepeng cu două canaturi, primul rămînînd mereu deschis pentru ușurința serviciului.

Masa la care se așezase Învățătorul, era foarte aproape de această gaură neagră și adîncă ; banditul, cu spatele la pivniță, o ascundea cu totul privirilor lui Rudolf.

Acesta se uita pe geam, ca să-și țină firea și să-și ascundă îngrijorarea. Imaginea lui Murph, îndreptîndu-se grăbit spre aleea Văduvelor, nu-l liniștea pe deplin ; se temea că demnul „squire“ n-a înțeles tîlcul bilețelului pe care îl scrisese în grabă atît de laconic și care nu conținea decît aceste cuvinte : *„Astă seară la ora zece“*.

Hotărît să nu meargă în aleea Văduvelor înainte de acea oră și pînă atunci să nu-l părăsească pe Învățător, se temea, totuși, să nu piardă unicul prilej ce i se oferea de a pătrunde tainele pe care dorea atît de mult să le deslege. Cu toate că era foarte viguros și bine înarmat, trebuia să lupte cu șiretenia unui asasin temut și în stare de orice.

Trebuie s-o mai spunem ? Energia acestui caracter bizar, însetat de emoții tari și violente, era călită în așa măsură, încît Rudolf găsea un fel de farmec cumplit în îngrijorările și dificultățile ce stinghereau executarea planului urzit în ajun cu credinciosul Murph și cu Cuțitarul.

Totuși, nevrînd să se trădeze, se așeză la masa Învățătorului și ceru un pahar pentru a-și ține firea.

Braț-Roșu, după ce schimbase cele cîteva vorbe, pe șoptite, cu banditul, se uită la Rudolf cu curiozitate, sarcasm și neîncredere.

— Sînt de părere, tinere, glăsui Învățătorul, — dacă muierea mea ne aduce vestea că persoanele

pe care dorim să le vedem sînt acasă, — că putem să le vizităm pe la ceasul opt.

— Ar fi mai devreme cu două ore, răspunse Rudolf — asta le-ar stingheri.

— Crezi ?

— Sînt sigur.

— Ei ! dar între prieteni nu te ţii de etichetă.

— Îi cunosc şi îţi repet că nu trebuie să mergem acolo înainte de ora zece.

— Pe mine nu mă stînjeniţi, nu închid niciodată prăvălia înainte de miezul nopţii, spuse Braţ-Roşu cu glasul lui piţigăiat. E ora cînd sosesc cei mai buni clienţi ai mei şi vecinii nu se plîng de larma de aici.

— Trebuie să accept tot ce-mi propui, tinere, reluă Învăţătorul. Fie, nu vom pleca să-i vizităm decît la zece.

— Uite Cucuvaia ! spuse Braţ-Roşu auzind şi răspunzînd chemării ce semăna aidoma cu aceea de care Învăţătorul se folosise spre a coborî în mizerul lăcaş subteran.

După o clipă Cucuvaia îşi făcu apariţia în odaia cu biliard.

— Gata, bărbate, afacerea e în mîna noastră ! strigă Chioara de cum intră.

Braţ-Roşu se retrase discret, fără a întreba ce se făcuse cu micul infirm pe care poate că nici nu-l aştepta să se înapoieze curînd.

Cu hainele leoarcă, bătrîna se aşeză în faţa lui Rudolf şi a banditului.

— Ei bine ? întrebă Învăţătorul.

— Pînă acum băiatul ăsta a spus adevărul.

— Ei, vedeţi ? exclamă Rudolf.

— Lasă pe Cucuvaie să ne lămurească, tinere. Aide, dă-i drumul, Isteaţo.

— Am ajuns la numărul 17 lăsîndu-l pe șchiop ghemuit într-o groapă, la pîndă. Era încă ziuă. Am tras de clopot la o mică poartă cu țîțînile în afară, în fine, nimic. Sun, păzitorul îmi deschide, unul înalt, gras, cam de cincizeci de ani, cu aspect somnoros și cu mutra unui om de treabă, favoriți roșcați în chip de semilună pe obraz, capul chel... Înainte de a suna, îmi pusesem boneta în buzunar ca să pară că sînt vreo vecină. De îndată ce-l văd pe paznic, încep să mă smiorcăi din toate puterile strigînd că l-am pierdut pe Coco, un papagal mic pe care îl iubesc mult. Îi spun că locuiesc în strada Marboeuf și că, din grădină în grădină, umblu după Coco. În fine, îl rog călduros pe domnul să-mi îngăduie să caut pasărea.

— Ei, ce zici ? rosti Învățătorul cu un aer de mîndrie și de satisfacție, arătînd-o pe Chioară, ai văzut ce femeie ?

— Foarte dibace, aprobă Rudolf ; și apoi ?

— Paznicul îmi îngădui să-mi caut pasărea și iată-mă umblînd prin grădină și strigînd : Coco ! Coco ! uitîndu-mă pe sus și pretutindeni ca să văd tot... Înăuntrul gardului de zid, reluă bătrîna, continuînd să descrie amănunțit locuința, pretutindeni parmaclîcuri, să te tot cațeri pe ele ; la colțul zidului, în stînga, un pin în formă de scară ; pînă și o lăuză ar putea coborî pe acolo. Casa are șase ferestre la parter, nici un cat, patru răsuflători în pivniță, fără gratii. Ferestrele de la parter sînt închise cu obloane ; zăvor jos, clanță sus, apeși pe prichiciul ferestrei, tragi de sîrmă...

— Tranc... spuse Învățătorul și s-a deschis...

Cucuvaia continuă :

— Ușa de la intrare cu geamuri, două jaluzele în afară.

— De luat aminte, spuse banditul.
— Aşa e, ca şi cum am fi fost acolo, întări Rudolf.
— În stînga, reluă Cucuvaia, lîngă curte, un puţ ; frînghia lui ne poate servi, pentru că acolo nu sînt zăbrele lîngă zid, în cazul că retragerea ar fi tăiată pe poartă... Intrînd în casă...
— Ai intrat în casă ? A intrat în casă, tinere ! spuse Învăţătorul cu mîndrie. Ce zici d-asta ?
— Desigur c-am intrat. Negăsindu-l pe Coco, atît m-am văitat, încît era ca şi cum mi s-ar fi tăiat răsuflarea ; l-am rugat pe paznic să mă lase să mă aşed pe pragul uşii ; bietul om mi-a spus să intru şi mi-a oferit un pahar cu apă sau cu vin, la alegere. „Un simplu pahar cu apă, am spus eu, un simplu pahar cu apă, bunul meu domn." Atunci m-a poftit în anticameră... covoare peste tot, bună măsură de prevedere, nu se aude cînd umbli, nu se aude nici căderea cioburilor de sticlă dacă ar trebui să spargi vreun ochi de geam ; în dreapta şi în stînga, uşi şi broaşte cu mînere încovoiate. Ajunge să sufli pe ele, că se şi deschid... În fund, o uşa solidă, încuiată cu cheia, aducea cu o casă de bani... mirosea a biştari !... aveam ceara mea în coşniţă...
— Avea ceara ei, tinere... nu pleacă niciodată fără ceară ! se entuziasmă banditul.
Cucuvaia continuă :
— Trebuia să mă apropii de uşa care mirosea a bani. Atunci m-am prefăcut că m-apucă un acces de tuse atît de puternic, că am simţit nevoia să mă reazim de zid. Auzindu-mă tuşind, paznicul îmi spuse : „Să-ţi aduc un pic de zahăr". A căutat o lingură, pentru că am auzit zdrăngănind argintăria... argintăria din odaia din dreapta... să

nu uiţi asta, zăpăcitule. În fine, tuşind şi gemînd, mă apropiam de uşa din fund... aveam ceara în palmă... m-am sprijinit de broască ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Iată tiparul. Dacă nu ne va folosi azi, ne va servi el în altă zi.

Şi Cucuvaia dădu tîlharului o bucată de ceară galbenă în care se vedea perfect tiparul.

— Acuma trebuie să ne spui, îl întrebă Cucuvaia pe Rudolf, dacă aia este uşa casei de bani.

— Desigur, acolo sînt banii, preciză Rudolf.

Şi-şi spuse în sinea lui : „Să se fi lăsat oare Murph păcălit de această bătrînă mizerabilă ? E posibil, el nu se aşteaptă să fie atacat decît la zece... la ora aceea va fi luat toate măsurile".

— Dar nu toţi banii sînt acolo, reluă Cucuvaia, al cărui ochi verde scînteia. Apropiindu-mă de fereastră, pentru a-mi căuta, chipurile, papagalul, am văzut într-una din odăi, în stînga uşii, săculeţe cu monezi pe o masă de scris... Le-am văzut aşa cum te văd, bărbate... Erau cel puţin o duzină.

— Unde a rămas şchiopul ? întrebă deodată Învăţătorul.

— E tot în groapa lui... la doi paşi de poarta grădinii... Vede în întuneric ca o mîţă. Nu e decît o intrare la numărul 17 ; cînd vom ajunge, ne va spune dacă a venit cineva.

— Bine.

De cum auzise aceste vorbe, Învăţătorul se repezi pe neaşteptate asupra lui Rudolf, îl apucă de gît şi-l aruncă în pivniţa deschisă în spatele mesei.

Atacul a fost atît de rapid, atît de neaşteptat, atît de puternic, încît Rudolf n-avusese vreme nici să-l prevadă, nici să-l evite.

Cucuvaia, speriată, scoase un ţipăt puternic, pentru că la început nu văzuse rezultatul acestei lupte de o clipă.

Cînd zgomotul produs de căderea trupului lui Rudolf pe trepte încetă. Învăţătorul, care cunoştea perfect vizuinile subterane ale acestei case, coborî încet în pivniţă, trăgînd cu urechea atent.

— Învăţătorule... fereşte-te... strigă Cucuvaia, plecîndu-se peste deschizătura chepengului. Pregăteşte-ţi stiletul !...

Tîlharul nu răspunse şi dispăru.

La început nu se auzi nimic, dar după cîteva clipe, zgomotul îndepărtat al unei porţi ruginite care scîrţiia în balamale răsună înăbuşit în adîncul pivniţei — după care se făcu din nou linişte.

Era o întunecime desăvîrşită.

Cucuvaia cotrobăi în coşniţa ei, făcu să scapere un chibrit şi aprinse o luminărică al cărei pîlpîit răspîndi o lumină slabă în acea sală lugubră.

În acea clipă, faţa monstruoasă a Învăţătorului apăru la deschizătura chepengului.

Cucuvaia nu-şi putu stăpîni o exclamaţie de groază la vederea acelei feţe palide, cîrpite, mutilate, oribile, cu ochii aproape fosforescenţi, care părea că se tîrăşte pe pămînt, printre neguri... şi pe care raza luminării cu greu o risipea.

Revenindu-şi din emoţia prin care trecuse, bătrîna strigă cu un fel de înspăimîntătoare admiraţie :

— Cît poţi fi de groaznic, fiorosule ! Mi-a fost pînă şi mie frică de tine... mie !

— Repede, repede, în aleea Văduvelor, spuse tîlharul, închizînd cele două canate ale chepengului cu un drug de fier, peste un ceas poate fi

prea tîrziu ! Dacă e vorba de capcană, n-a fost încă timp să ne fie întinsă — şi dacă nu e — dăm lovitura numai noi amîndoi.

CAVOUL

De pe urma cumplitei căderi, Rudolf rămase leşinat, în nemişcare, pe ultimele trepte ale pivniţei.

Învăţătorul, tîrîndu-l pînă la intrarea unui al doilea cavou, cu mult mai adînc, îl închisese printr-o poartă masivă încercuită cu fier, apoi se înapoiase la Cucuvaie, să comită un furt, dacă nu şi un asasinat, în aleea Văduvelor.

După vreun ceas, Rudolf îşi reveni treptat în simţiri.

Era culcat la pămînt, în mijlocul unei bezne de nepătruns ; întinse braţele în juru-i şi dădu de trepte de piatră. Simţind la picioare o puternică senzaţie de umezeală, îşi duse mîna într-acolo... Era o baltă de apă.

Cu o sforţare, izbuti să se aşeze pe ultima treaptă a scării ; buimăceala i se risipea încet, încet, şi începu să facă vreo cîteva mişcări. Din fericire, nici un mădular nu-i era frînt. Trase cu urechea... n-auzi nimic... nimic decît un fel de uşoară clipoceală, surdă, slabă, dar continuă.

La început nu bănuia de unde venea.

Pe măsură ce mintea i se limpezea, împrejurările atacului a cărui victimă fusese, îi reveneau în gînd, dar în chip vag şi cu încetineală... Era gata să-şi adune toate amintirile, cînd simţi la picioare,

o nouă senzaţie de umezeală : se aplecă, pipăi, apa îi ajunsese pînă la glezne.

Şi, în mijlocul acelei tăceri apăsătoare, auzea şi mai lămurit, persistent, clipocitul acela surd, slab, necontenit.

De data asta înţelese ; apa inunda cavoul... Creşterea apelor Senei era formidabilă, şi acest loc subteran se găsea la nivelul fluviului...

Această primejdie îl făcu pe Rudolf să-şi revină cu totul ; iute ca fulgerul, urcă scara umedă. Ajuns sus, se lovi de o poartă ; zadarnic încercă s-o clintească, ea rămase nemişcată în balamalele ei de fier.

În această situaţie disperată primul lui gînd fu la Murph !

— Dacă nu se apără, acest monstru îl va ucide... şi eu, strigă el, eu voi fi fost acela care a provocat moartea lui... Sărmane Murph !

Acest gînd cumplit îi întări puterile. Proptindu-se pe picioare şi arcuindu-şi umerii, se istovi în încercări nemaipomenite împotriva porţii, dar nu izbuti nici măcar să o urnească din loc.

Nădăjduind să găsească în cavou vreo pîrghie, coborî puţin. La penultima treaptă dădu de nişte trupuri moi care se rostogoleau şi fugeau de sub picioarele sale ; erau şobolani pe care apa îi gonea din culcuşurile lor.

Rudolf dădu ocol pivniţei, orbecăind în toate direcţiile, apa ajungîndu-i pînă la genunchi ; nu găsi nimic. Urcă încet scara, într-o deznădejde amară.

Numără treptele, erau treisprezece ; trei fuseseră acoperite de apă.

Treisprezece ! Cifră fatală !... În anumite situaţii, minţile cele mai lucide nu sînt la adăpost de idei superstiţioase ; Rudolf vedea în această ci-

fră o prevestire rea. Se gîndi la ce i se putea întîmpla lui Murph. Căută zadarnic vreo spărtură între pămînt și poartă — a cărei umezeală umfla, desigur, lemnul, deoarece se lipea ermetic de lutul umed și gras.

Rudolf începu să scoată strigăte puternice, crezînd că poate vor fi auzite de mușteriii cîrciumii și apoi trase cu urechea.

Nu auzi nimic, nimic, decît micul clipocit surd, slab și continu al apei care creștea mereu, creștea într-una.

Rudolf se așeză zdrobit, cu spatele rezemat de poartă și îl plînse pe amicul său care se zbătea poate sub cuțitul asasinului.

Încercînd un simțămînt de amărăciune, îi părea acum rău de îndrăznețele și necugetatele sale planuri, deși motivul care le determinase era nobil. Cu durerea-n suflet își aminti de miile de dovezi de devotament din partea lui Murph, care, bogat, onorat, părăsise o soție și un copil iubit, lăsase deoparte interesele și sentimentele sale cele mai scumpe, pentru a-l însoți și ajuta pe Rudolf într-o curajoasă, dar ciudată ispășire, pe care el și-o impusese.

Apa creștea mereu... numai cinci trepte rămăseseră încă neinundate. Ridicîndu-se în picioare, lîngă poartă, Rudolf atinse bolta cu fruntea. Putea calcula timpul cît ar ține agonia lui. Era o moarte lentă, mută și cumplită.

Își aminti de pistolul pe care-l avea la el. Cu riscul de a se răni, trăgînd în poartă de foarte aproape, poate ar izbuti s-o deschidă... Fatalitate !... Fatalitate !... în căderea lui, arma fusese pierdută sau furată de Învățător.

De nu l-ar fi îngrijorat soarta lui Murph, Rudolf ar fi așteptat moartea cu seninătate... Trăise

destul... Fusese iubit cu patimă... Făcuse mult bine și ar fi voit să facă și mai mult. Dumnezeu o știa! Nu cîrtea împotriva sentinței care îl lovea; vedea în destinul său o pedeapsă dreaptă pentru o faptă funestă, neispășită încă; gîndurile îl copleșeau și se intensificau o dată cu primejdia.

Un nou chin avea să-i pună la încercare resemnarea.

Șobolanii goniți de apă, se urcau din treaptă în treaptă, negăsind nici o ieșire. Neputîndu-se cățăra pe o ușă sau pe un perete vertical, se urcară pe hainele lui. Cînd începu să-i simtă mișunînd pe trup, scîrba și oroarea lui deveniră de nedescris; vru să-i alunge; mușcături ascuțite și reci îi însîngerară mîinile; în căderea lui, bluza și vesta i se desfăcuseră, așa că simțea pe pieptu-i gol contactul labelor reci și al trupurilor păroase. Azvîrlea cît de departe putea aceste animale scîrboase, după ce și le smulgea de pe haine, dar ele reveneau înot.

Rudolf reîncepu să strige, dar nimeni nu-l auzea... Curînd nu va mai putea striga, apa îi ajunsese pînă la gît, de aici i se va urca peste puțin pînă la gură.

Aerul începu să se împuțineze în acest spațiu îngust. Primele semne de asfixiere îl copleșiră și arterele tîmplelor îi zvîcneau cu violență, era amețit, avea să moară. Avu un ultim gînd pentru Murph și își îndreptă sufletul către Dumnezeu... Nu ca să-l salveze din primejdie, ci doar ca să-i primească ispășirea.

În aceste clipe supreme, cînd era gata să părăsească nu numai ceea ce alcătuise existența lui fericită, strălucită, invidiată, dar și un titlu aproape regal, o putere suverană, constrîns să renunțe la

o acţiune care, împlinind cele două postulate de care era însufleţit : dragostea de bine şi ura contra celor răi, puteau să-i fie socotite cîndva ca o expiere a păcatelor sale, — în aceste clipe, pregătit să piară de o moarte îngrozitoare, — Rudolf n-avea acea pornire de furie, de neputincioasă ură datorită căreia sufletele slabe acuză sau blestemă, rînd pe rînd, pe oameni, destinul şi pe Dumnezeu.

Nu ; cît timp mintea îi rămase limpede, Rudolf îşi suportă soarta supus şi cu smerenie. Cînd agonia începu să-i întunece judecata, pradă cu totul instinctului vital, Rudolf se zbătu împotriva morţii, dacă se poate spune, trupeşte şi nu sufleteşte.

O ameţeală îi cuprinsese mintea într-un vîrtej rapid şi clocotitor, apa îi năvălea în urechi, i se părea că se învîrteşte pe loc în jurul lui ; ultima licărire a judecăţii era pe cale să se stingă, cînd paşi grăbiţi şi un zgomot de glasuri se auziră lîngă uşa pivniţii.

Nădejdea reînsufleţi ultimele sale puteri ; printr-o supremă încordare a spiritului putu prinde aceste vorbe, ultimele pe care le-a auzit şi pe care le-a înţeles :

— Vezi bine că nu e nimeni.

— Drace, e adevărat... răspunse trist vocea Cuţitarului. Şi paşii se depărtară.

Rudolf, istovit, nu mai avu putere să stea în picioare şi alunecă de-a lungul scării.

În chip fulgerător uşa pivniţii se deschise deodată, apa din subterană ţîşni afară ca prin deschizătura unui stăvilar... Şi Cuţitarul putu prinde cele două braţe ale lui Rudolf, care, pe jumătate înecat, se agăţa de pragul uşii printr-o mişcare convulsivă.

Smuls de la o moarte sigură de către Cuţitar şi transportat în casa din aleea Văduvelor, cercetată de către Cucuvaie înainte ca Învăţătorul să încerce o lovitură, Rudolf fu culcat într-o cameră frumos mobilată ; un foc bine încins ardea în cămin, o lampă aşezată pe un scrin răspîndea o lumină vie în cuprinsul încăperii ; patul lui Rudolf, înconjurat de pologuri groase de damasc verde, rămăsese în întuneric.

Un negru, de statură mijlocie, cu părul şi sprîncenele albe, îmbrăcat cu îngrijire, şi cu o panglicuţă verde-portocalie la butoniera fracului său albastru, ţinea în mîna stîngă un ceas de aur cu secundar la care se uita, numărînd pulsaţiile stăpînului.

Acest negru era trist şi gînditor ; se uita la Rudolf care dormea, cu expresia celei mai afectuoase griji.

Cuţitarul, îmbrăcat în zdrenţe, murdar de noroi, stătea rezemat de piciorul patului ; braţele îi atîrnau şi îşi ţinea mîinile împreunate ; barba lui roşie îi crescuse ; părul des, ca un caier era zbîrlit şi plin de apă ; trăsăturile feţei arămii, aspre ; totuşi sub acest înveliş urît şi necioplit, mijea o nespusă expresie de îngrijorare şi milă... Abia îndrăznind parcă să respire, îşi apăsa pieptul larg, neliniştit de atitudinea gînditoare a doctorului negru, temîndu-se de vreun diagnostic grav. Riscă, totuşi, cu glas scăzut, această reflexie filozofică, uitîndu-se la Rudolf :

— Cine ar putea spune, totuşi, văzîndu-l atît de slab, că el a fost acela care mi-a ars loviturile alea de pumni de la urmă !... Nu-i va trebui mult

timp ca să-și recîștige puterile... nu e așa, domnule doctor ? Pe cinstea mea, cu dragă inimă i-aș mai oferi o dată spinarea. Asta l-ar înviora cu siguranță... nu-i așa, domnule doctor ?

Negrul, fără a-i răspunde, făcu un semn ușor cu mîna.

Cuțitarul amuți.

— Doctoria, ceru negrul.

Pe loc, Cuțitarul care-și lăsase la ușă bocancii țintuiți, se duse către scrin, umblînd în vîrful degetelor cît mai ușor cu putință, dar cu astfel de strîmbături și bălăbănindu-și brațele, de parcă ar fi purtat niște poveri pe spate și pe umeri, care ar fi stîrnit rîsul în orice altă împrejurare.

Bietul de el, s-ar fi zis că vrea să-și lase toată greutatea în acea parte a trupului care nu atingea pămîntul, ceea ce, cu toată grosimea covorului, nu împiedica dușumeaua să scîrțiie sub masiva statură a Cuțitarului. Din nefericire, în dorința lui de a face bine și de teamă să nu scape din mînă sticluța subțire, îi strînse gîtul în mîna lui puternică cu atîta putere încît flaconul se sparse și doctoria se vărsă pe covor.

Le vederea acestei isprăvi, Cuțitarul rămase nemișcat, cu unul din picioarele lui mari în aer, cu degetele zgîrcite nervos, uitîndu-se încurcat cînd la doctor, cînd la gîtul sticlei care-i rămăsese în mînă.

— Stîngaci afurisit ! strigă negrul contrariat.

— Lua-m-ar dracu de nătîng ! strigă Cuțitarul, dojenindu-se singur.

— Ah ! adăugă Esculapul, uitîndu-se la scrin, noroc că ai greșit sticluța, o voiam pe cealaltă...

— Aia mică roșiatică ? întrebă încet nepriceputul infirmier.

— Fără îndoială... aia îmi trebuie.

Cuțitarul, învîrtindu-se repede pe călcîie, după o

veche deprindere militară, merse pe cioburile de sticlă ; alte picioare mai gingașe s-ar fi rănit, dar fostul hamal, datorită specificului meseriei sale, avea o pereche de sandale naturale, tari ca niște copite de cal.

— Ia seama, te vei răni ! îi strigă medicul.

Cuțitarul nu ținu de loc seama de această recomandare. Preocupat cu totul de noua lui însărcinare, în care voia să exceleze pentru ca să i se uite prima neîndemînare, merita să privești cu cîtă gingășie, cu cîtă ușurință, cu cîtă grijă își desfăcu cele două degete groase și prinse între ele sticla de cristal subțire... Un fluture n-ar fi putut lăsa un fir din pulberea aurită a aripilor lui între degetul mare și artătorul Cuțitarului.

Doctorul negru se cutremură la gîndul că ar putea interveni un nou accident, de astă dată dintr-o exagerată grijă a Cuțitarului. Din fericire, doctoria scăpă de primejdie. Cuțitarul apropiindu-se de pat, zdrobi sub picioarele lui ce mai rămăsese din vechea sticlă.

— Dar bine, nenorocitule, vrei cu orice preț să te schilodești ? întrebă doctorul cu vocea înăbușită.

Cuțitarul se uită curios la el.

— Eh ! cum să mă schilodesc, domnule doctor ?

— De două ori ai călcat pe sticlă.

— Dacă nu e decît asta, nu o lua în seamă, am labele ca încălțate în galenți.

— O lingură mică ! ceru doctorul.

Cuțitarul reluă mersul lui „grațios“ și aduse ce îi ceruse doctorul.

După ce înghiți cîteva lingurițe din acea doctorie, Rudolf făcu o mișcare și agită ușor mîinile.

— E bine, bine ! iese din toropeală, spuse doctorul. Luarea de sînge l-a ușurat, curînd o să fie în afară de orice primejdie.

— Salvat ! Bravo ! Trăiască Constituţia ! strigă Cuţitarul, în explozia lui de bucurie.

— Ci stai liniştit o dată !

— Da, domnule doctor.

— Pulsul devine regulat... De minune ! De minune !

— Şi bietul prieten al domnului Rudolf, domnule doctor ? Drace ! Cînd o să afle ! Bine că...

— Tăcere !

— Da, domnule doctor.

— Stai jos !

— Dar, domnule doctor...

— Ci stai jos o dată, mă tulburi tot învîrtindu-te în jurul meu, asta mă distrage. Haide, stai jos !

— Domnule doctor, sînt murdar ca un trunchi de lemn cînd îl dai jos de pe plută, o să murdăresc mobilele.

— Atunci aşează-te pe jos.

— Murdăresc covorul.

— Fă ce vrei, dar, pentru Dumnezeu, stai liniştit, spuse doctorul plictisit şi, afundîndu-se într-un fotoliu, îşi prinse fruntea în palme.

După un moment de chibzuială, Cuţitarul, mai mult pentru a asculta de doctor decît din nevoia de a se odihni, luă un scaun cu mare grijă şi, foarte satisfăcut, îl întoarse cu speteaza pe covor, cu intenţia să se aşeze uşurel şi cuviincios pe picioarele din faţă, pentru a nu murdări nimic... ceea ce şi făcu cu tot felul de menajamente.

Din păcate, Cuţitarul nu cunoştea legea pîrghiei şi a gravităţii corpurilor : scaunul se răsturnă, nenorocitul printr-o mişcare nesocotită întinse braţele, răsturnă o mescioară pe care era o tavă, o ceaşcă şi un ceainic.

La acest formidabil tărăboi, doctorul negru ridică ochii şi sări de pe fotoliu.

Rudolf, trezit brusc, se ridică în capul oaselor, se uită în juru-i cu teamă, își adună gîndurile și strigă :

— Murph ! unde e Murph ?

— Alteța-voastră să fie liniștită, îi răspunse respectuos negrul, avem bune nădejdi.

— E rănit ? strigă Rudolf.

— Vai ! da, monseniore.

— Unde e ?... Vreau să-l văd. Și Rudolf încercă să se ridice, dar recăzu pe pat, covîrșit de durerea provocată de contuziile ale căror urmări le simțea de-abia acum. Să fiu dus numaidecît lîngă Murph, pentru că nu pot să umblu ! strigă el.

— Monseniore, domnul Murph se odihnește... Ar fi primejdios să-i provocăm acum o emoție puternică...

— Ah ! Mă mințiți ! Murph e mort... E mort, asasinat !... Și din vina mea ! strigă Rudolf cu un glas sfîșietor, ridicîndu-și mîinile la cer.

— Monseniore, știți că nu sînt în stare să mint... Vă afirm pe cuvînt de onoare că domnul Murph trăiește... E rănit destul de grav, e adevărat, dar sînt semne aproape sigure că se va vindeca.

— Îmi spuneți asta ca să mă pregătiți pentru cine știe ce veste îngrozitoare. E desigur într-o stare disperată.

— Monseniore !

— Sînt sigur că mă păcăliți ! Vreau să fiu imediat trasportat lîngă el... Vederea unui prieten e totdeauna salvatoare....

— Încă o dată, monseniore, vă afirm pe cuvînt de onoare, că în afară de ivirea unei complicații, ceea ce e puțin probabil, domnul Murph poate intra curînd în convalescență.

— Adevărat, chiar adevărat, dragul meu David ?

— Chiar adevărat, monseniore.

— Ascultă-mă, ştii cîtă consideraţie am pentru dumneata, de cînd aparţii casei mele, am avut totdeauna încredere în dumneata... Niciodată nu m-am îndoit de ştiinţa dumitale... Dar pentru Dumnezeu, dacă e necesar vreun consult...

— A fost primul meu gînd, monseniore. Dar acum orice consult este cu totul inutil, puteţi să mă credeţi. De altfel, n-am vrut să bag în casă pe cineva înainte de a şti dacă ordinele dumneavoastră de ieri...

— Dar cum s-au petrecut toate astea? întrebă Rudolf, tăind vorba negrului; cine m-a scos din pivniţa aceea în care eram gata să mă înec?... În mintea mea tulbure mi-a făcut impresia că l-aş fi auzit pe Cuţitar; oare să mă fi înşelat?

— Nu, nu, acest om de treabă vă va spune adevărul, monseniore, căci el a făcut totul!

— Dar unde e? Unde e?

Doctorul căută din ochi pe infirmierul improvizat, care, încurcat de isprava lui, se ascunsese în dosul pologului.

— Iată-l, spuse doctorul, se pare că-i foarte ruşinat.

— Haide, înaintează, viteazule! îl îndemnă Rudolf, întinzînd mîna salvatorului său.

POVESTIREA CUŢITARULUI

Emoţia Cuţitarului era cu atît mai mare, cu cît îl auzise pe doctorul negru adresîndu-se, în mai multe rînduri, lui Rudolf cu titlul de „monseniore".

— Dar apropie-te o dată... Dă-mi mîna! îl îndemna Rudolf.

— Iertați-mă, domnule... adică nu... voiam să spun monseniore... dar...

— Spune-mi „domnule Rudolf", ca întotdeauna... Prefer.

— Și eu aș fi mai puțin stînjenit... dar cît privește mîna... iertați-mă... am făcut atîta treabă pînă mai adineauri...

Și-i întinse, timid, mîna lui neagră și bătătorită. Rudolf i-o strînse cu afecțiune.

— Haide, stai jos și povestește-mi tot... cum ai descoperit pivnița?... Dar ia spune: Învățătorul unde-i?

— E bine păzit, spuse doctorul negru.

— Legat fedeleș... și el și Cucuvaia... Ce mutră trebuie să-și facă unul altuia cînd se privesc. Acum cred că nu se mai pot suferi.

— Și bietul meu Murph, Doamne, de-abia acum mă gîndesc la el! David, unde e rănit?

— În partea dreaptă, monseniore... Din fericire între ultimele două coaste...

— O! trebuie să mă răzbun în chip cumplit, cumplit de tot... David! Mă bizui pe dumneata.

— Monseniore, știți că vă sînt devotat cu trup și suflet, răspunse calm negrul.

— Dar cum de ai ajuns la timp, bravul meu prieten? îl întrebă Rudolf pe Cuțitar.

— Dacă vreți, monse... pardon, domnule Rudolf... voi începe cu începutul...

— Ai dreptate: te ascult.

— Vă amintiți că aseară mi-ați spus, cînd ne înapoiam de la țară, unde v-ați dus cu biata Guristă: „Caută să dai de Învățător în cartier, îi vei spune că ai de dat o lovitură strașnică; dar că tu nu te bagi, însă dacă vrea să-ți ia locul, n-are decît să

vie a doua zi la bariera Bercy, la «Coșul cu flori» și acolo va întîlni pe cel ce-i va vinde pontul".

— Foarte bine.

— Părăsindu-vă, dau fuga în mahala... mă duc la hoașcă — nici urmă de Învățător ; trec prin strada Saint-Éloi, strada Bobului, strada Vieille Draperie... nimeni. În sfîrșit, îl întîlnesc cu acea rîmă de Cucuvaie în piața Notre-Dame, la un mic croitor, vînzător de haine vechi, tăinuitor și hoț ; puneau la cale o învîrteală cu niște bani furați de la domnul ăla înalt, în doliu, care avea de gînd să vă facă nu știu ce ; cumpărau haine de ocazie. Cucuvaia se tocmea pentru un șal roșu... Dihanie bătrînă !... Îi spun Învățătorului totul de-a fir a păr ; el zice că-i place afacerea și că vine la întîlnire. Azi dimineață, potrivit ordinului pe care mi l-ați dat ieri, alerg să vă dau răspunsul... Mi-ați spus : „Băiete, vino mîine dimineață, înainte de se face zi, o să stai tot timpul în casă, iar pe seară... o să vezi ceva care merită să fie văzut". Doar atît mi-ați spus, dar eu am înțeles mai mult. Ce mi-am zis ? E o capcană pregătită, să pună mîna pe Învățător, d-aia i s-a propus lovitura. Mare ticălos și Învățătorul ăsta... A ucis pe negustorul de vite... O știu...

— Și greșeala mea a fost că nu ți-am spus totul, băiete. Această cumplită nenorocire poate că nu s-ar fi întîmplat.

— Vă privea pe dumneavoastră, domnule Rudolf ; cît despre mine, eu eram dator să vă servesc, pentru că, la urma urmei... nu știu cum se face, v-am mai spus-o, mă simt aidoma cîinelui dumneavoastră mops... În sfîrșit, destul, îmi zic ; mîine e tămbălăul, azi sînt liber. Domnul Rudolf mi-a plătit două zile pe care le pierdusem și alte două zile înainte, pentru că iată că de trei zile n-am mai dat

pe la șeful meu, al hamalilor, și nefiind milionar, munca... e pîinea mea. Mai adaog : de fapt, domnul Rudolf îmi plătește timpul irosit, deci timpul meu îi aparține, îl pun în slujba lui. Și asta uite ce idee mi-a dat : Învățătorul e șiret, trebuie să-i fie teamă că i se întinde o cursă. Domnul Rudolf îi propunea afacerea pentru mîine, e adevărat, dar haimanaua e în stare să vină în timpul zilei pe aici să recunoască vecinătățile și, dacă se îndoiește de domnul Rudolf, să ia cu el alt hoț, sau poate să zică : „Mîine“ și să dea lovitura numai pentru el azi.

— Ai ghicit adevărul... așa s-a și întîmplat și Providența a vrut să-ți datorez viața !

— E de mirare, domnule Rudolf, cum, de cînd vă cunosc, se petrec niște întîmplări care s-ar zice că se pun la cale acolo sus ! Și apoi îmi vin niște idei acum care nu-mi trecuseră niciodată prin cap. Asta de cînd mi-ați spus : „Băiete, ești un om de inimă și de onoare“. Inimă ! Onoare ! Drace, vorbele astea parcă îți răscolesc măruntaiele. Vedeți, domnule Rudolf, cînd ești obișnuit să auzi cum ți se strigă : „păzea, lupul ; păzea cîinele turbat“ ; cînd încerci doar să te apropii de oameni cinstiți...

— Așa că de cîteva zile ai alte gînduri ?

— Desigur, domnule Rudolf. Iată, îmi ziceam, acum, dacă aș întîlni pe unul care ar fi făcut vreo ticăloșie, o beție, o ispravă la mînie, mă rog, orice, i-aș spune : „Omule, ai făcut o prostie, bine... Dar asta nu-i tot. Dumnezeu n-a făcut de florile mărului pe oamenii care se îneacă, ard sau crapă de foame ; îmi vei face deci plăcerea, cînd cîștigi doi franci pe zi, să dai un franc bătrînilor sau copiilor neajutorați, în sfîrșit, unora care, mai nenorociți ca tine, n-au nici pîine, nici nu pot munci și mai ales nu pregeta, omule, dacă e cineva care poate fi salvat,

să-ți pui pielea în joc, — ăsta-i acum rostul tău în viață ! ! ! Ținînd seama de asta și cu condiția să nu reîncepi să faci prostii, mă vei găsi totdeauna..." Dar iertați-mă, domnule Rudolf, eu trăncănesc... și dumneavoastră sînteți curios...

— Nu, îmi place să te ascult vorbind astfel. Și-apoi am destul timp să aflu cum s-a întîmplat nenorocirea a cărei victimă a fost bietul Murph... Credeam că nu-mi va scăpa din mînă Învățătorul, nici un pas, nici un minut, în timpul acestei primejdioase încercări... Atunci m-ar fi ucis de o mie de ori, înainte de a se fi atins de Murph. Dar vai ! soarta a vrut altfel... Continuă, dragul meu.

— Dorind, dar, să folosesc timpul în slujba dumneavoastră, domnule Rudolf, ce mi-am zis ? Trebuie să mă cuibăresc undeva de unde să pot vedea zidurile, poarta grădinii — nu e decît o singură intrare — dacă găsesc un adăpost bun... plouă, stau toată ziua, toată noaptea, chiar și a doua zi dimineața aș fi fost gata... Mi-am spus toate astea pe la două, la Batignolles, unde mă dusesem să îmbuc ceva, după ce m-am despărțit de dumneavoastră, domnule Rudolf... Mă înapoiez la Champs-Élysées... caut să mă cuibăresc... Și ce văd ? O cîrciumioară la nici zece pași de poarta dumneavoastră... Ploua cu găleata, nu trecea nimeni, noaptea se lăsa...

— Dar, îl întrerupse Rudolf, de ce nu te-ai dus la mine ?

— Mi-ați spus să viu a doua zi dimineața, domnule Rudolf... N-am îndrăznit să viu înainte. Ați fi zis că o fac pe zelosul, că vă perii, cum se spunea în armată. La urma urmei, știu că nu sînt decît un condamnat liberat, și cînd cineva se poartă cu mine cum vă purtați dumneavoastră, domnule Rudolf... nu te duci la el decît cînd îți spune : „Vino" ! În schimb, dacă aș vedea un păianjen pe gulerul hai-

nei dumneavoastră, l-aș lua și l-aș strivi fără să cer voie... Ați înțeles ?... Așadar, iată-mă la fereastra cîrciumioarei, spărgînd nuci și bînd din poșirca aia, cînd o văd, prin ceață, pe Cucuvaia venind cu puștiul lui Braț-Roșu, șchiopul ăla mic...

— Braț-Roșu ! Așadar el e patronul cîrciumioarei din Champs-Élysées ? exclamă Rudolf.

— Da, domnule Rudolf, nu știați ?

— Nu, credeam că locuiește în cartier.

— Stă și acolo... stă peste tot acest Braț-Roșu... E o pușlama șireată și pricepută, cu peruca lui galbenă și cu nasul lui ascuțit ! Pînă la urmă, cînd am văzut-o venind pe Cucuvaie însoțită de șchiop, mi-am zis : „Hait, se îngroașă gluma !“ Într-adevăr, șchiopul se ghemui într-un șanț al aleei, drept în fața porții, ca și cum s-ar fi adăpostit de ploaie, făcînd-o pe cîrtița... Cucuvaia își scoate scufia, o pune în buzunar și sună la poartă. Bietul domnul Murph, amicul dumneavoastră, deschide Chioarei și iat-o desfăcîndu-și brațele și alergînd prin grădină. Îmi dădeam cu pumnii-n cap fiindcă nu înțelegeam ce avea Cucuvaia de gînd... În sfîrșit iese, își pune scufia, șoptește două vorbe șchiopului care reintră în ascunzișul lui și ea o șterge... Îmi zic : o clipă !... să nu ne pierdem capul. Ologul a venit cu Cucuvaia, Învățătorul și domnul Rudolf sînt deci la Braț-Roșu. Cucuvaia venise înainte să adulmece locul și rosturile casei, deci vor să dea lovitura încă în astă seară. Dacă vor să dea lovitura în astă seară, domnul Rudolf, care crede că e vorba de mîine, este băgat în cofă. Dacă domnul Rudolf e băgat în cofă, trebuie să mă duc la Braț-Roșu să văd ce coace el ; da, dar dacă în vremea asta sosește Învățătorul... Ei, atunci cu atît mai rău, o să intru în casă să-i spun: domnule Murph, ferește-te. Da, dar rîia aia mică de olog e lîngă poartă, o să mă audă

sunînd, o să mă vadă, o să dea alarma Cucuvelei ; dacă revine... se strică toată treaba... cu atît mai mult cu cît poate că domnul Rudolf are alt plan pentru astă seară... Drace ! dă-i cu *da* și dă-i cu *nu*, uite așa mi se răsucea creierul... Mă tîmpisem de-a binelea, vedeam stele verzi... nu mai știam ce să fac ; îmi zic : ies de aici, aerul proaspăt poate să mă liniștească. Ies... Aerul mă liniștește : îmi scot bluza și cravata, mă duc la șanțul ologului, îl iau pe puști de ceafă, zadarnic se zbate, mă zgîrie, țipă... îl înfășor în bluza mea ca într-un sac, fac la un cap un nod cu mînecile, la celălalt cu cravata, putea răsufla ; iau bocceaua sub braț, văd pe aproape o grădină de zarzavat înconjurată de un zid mic, îl arunc pe șchiop în mijlocul unei răsadnițe de morcovi ; puștanul guiță înfundat ca un purcel de lapte, dar glasul nu se auzea nici la doi pași... O șterg, era și timpul ! Mă urc pe unul din arborii mari din alee drept în fața porții dumneavoastră, deasupra gropii unde zăcuse ologul. După zece minute aud pași... ploua mereu. Era atît de întuneric... atît de întuneric... că pînă și dracul și-ar fi călcat pe coadă... Trag cu urechea, era Cucuvaia. „Șchiopule ! Șchiopule !" chema ea încet. „Da, caută-l pe șchiop ! Plouă și puștiul s-o fi plictisit tot așteptînd", observă Învățătorul, înjurînd. „Dacă pun mîna pe el, îl jupoi ! ! !" „Hoțule, ia seama, zise Cucuvaia, poate că a plecat ca să ne dea de veste cine știe ce... Dacă ni se întinde vreo capcană !... Ăla nu voia să dea lovitura decît la zece". „Asta așa e, răspunde Învățătorul, acum nu e decît ora șapte. Tu zici că ai văzut banii... cine nu riscă, nu cîștigă ; dă-mi cleștele și dalta".

— Și sculele alea ? întrebă Rudolf.

— Le luase de la Braț-Roșu ; o, are o casă cu de toate. Cu un fleac și ușa se deschide. „Stai aici,

îi spune Învățătorul Cucuvelei, stai așa, ia seama și fluieră ca sturzul dacă auzi ceva". „Trece-ți pumnalul printr-o cheotoare a vestei, să-l ai la îndemînă", îl sfătuiește Chioara. Și Învățătorul intră în grădină. Mi-am spus numaidecît : domnul Rudolf nu e acolo ; e mort sau trăiește, — acum, nu pot face nimic, dar prietenii prietenilor noștri sînt... O ! nu, iertați-mă, Monseniore !

— Lasă, lasă ! Ei bine ?

— Mi-am spus : Învățătorul îl poate ucide pe domnul Murph, amicul domnului Rudolf, care nu bănuiește nimic. Acolo o să înceapă balamucul. Sar de pe arborele meu, cad peste Cucuvaie, o buimăcesc cu doi pumni zdraveni... dînsa se-ntinde fără să sufle... Intru în grădină... Drace, domnule Rudolf... era prea tîrziu.

— Bietul Murph !

— Auzind zgomot la ușă, desgiur că a ieșit din vestibul și se rostogolea cu Învățătorul pe micul peron ; deși rănit, rezista fără să ceară ajutor. Bravul de el ! E cum sînt cîinii buni, care mîrîie, dar nu mușcă, mi-am zis eu... și mă arunc ca la rișcă peste amîndoi și-l apuc pe Învățător de un crac, — mi-era deocamdată singura parte a trupului său la îndemînă. „Trăiască Constituția ! Sînt eu, Cuțitarul ! Să-l împărțim pe din două, domnule Murph." „Ah ! Tîlharule, da' de unde ai mai ieșit și tu ?" îmi strigă Învățătorul, amețit de atacul neașteptat. „Curiosule !" îi răspund, încleștîndu-i o pulpă între genunchii mei și prinzîndu-i o mînă, aceea în care ținea pumnalul ; era mîna lui cea zdravănă. „Și domnul Rudolf, îmi strigă domnul Murph, unde-i ?".

— Ce om devotat și cinstit ! murmură Rudolf, îndurerat.

— Nu știu nimic de el, i-am răspuns. Poate că l-a omorît tîlharul ăsta ! Și dau mai tare în Învățător, care încerca să mă înjunghie cu pumnalul, numai că eram culcat cu pieptul pe brațul lui, n-avea decît încheietura mîinii liberă. „Ești oare singur, domnule Murph ?“ îl întrebai, în timp ce ne luptam cu Învățătorul.

„E lume pe aproape, dar dacă strig nu voi fi auzit.“ „E departe ?“ „Cam la vreo zece minute de aici.“ „Să strigăm după ajutor, dacă sînt trecători, vor veni să ne ajute.“ „Nu căci deocamdată îl stăpînim noi, trebuie să-l ținem aici... Dar mă simt slăbit... sînt rănit“, îmi spuse domnul Murph. „Drace, atunci aleargă după ajutor dacă ai cînd. Voi încerca să-l țin pe loc, ia-i cuțitul, ajută-mă numai să mă așez peste el ; măcar că e de două ori mai tare ca mine, mă însărcinez să am eu grijă de el, o dată ce l-am încopcit.“ Învățătorul nu zicea nimic, îl auzeam numai suflînd ca un bou, dar, drace, cîte sforțări ! Domnul Murph nu reușise să-i smulgă pumnalul, mîna individului era ca o menghină. În sfîrșit, lăsîndu-mă mereu, cu tot trupul peste brațul lui drept, îmi trec ambele mîini în dosul cefei lui și le împreun... ca și cum aș fi vrut să-l îmbrățișez. Era mîndria mea să-l mardesc așa ! Atunci îi zic lui Murph : „Grăbește-te... te aștept. Dacă ai un om de prisos, pune-l s-o înșface, s-o culeagă din spatele grădinii pe Cucuvaia pe care am năucit-o.“ Rămîn singur cu Învățătorul. Știa ce-l așteaptă.

— Nu știa... nici tu, dragul meu, spuse Rudolf întunecat, cu trăsăturile contractate de acea expresie dură, aproape fioroasă, despre care am mai vorbit. Cuțitarul, mirat, îi răspunse lui Rudolf :

— Credeam că Învățătorul bănuia ce-l așteaptă, pentru că, drace, nu ca să mă laud, dar a fost o clipă cînd mi-am dat seama că nu-i de glumit. Eram pe jumătate la pămînt, jumătate pe ultima treaptă a peronului... aveam brațele în jurul gîtului lui... obraz lîngă obarz. Îl auzeam scrîșnind din dinți. Era întuneric... și ploua mereu, și lampa rămasă în vestibul ne lumina puțin. Trecusem unul din picioarele lui între ale mele. Cu toate astea, avea șale atît de puternice, încît ne-am ridicat amîndoi la o înălțime ca de un picior de la pămînt. Voia să mă muște, dar nu izbutea. Niciodată nu m-am simțit atît de puternic. Inima îmi bătea al dracului, dar se afla la locul ei. Îmi spuneam : „Sînt ca unul care ar stăpîni un cîine turbat, ca nu cumva să se dea la om". „Dă-mi drumul să scap și nu-ți voi face nimic", îmi spuse Învățătorul. „Ah ! lașule, i-am răspuns, curajul tău nu stă decît în forță ? N-ai fi îndrăznit să-l ucizi pe negustorul de vite din Poissy, ca să-l jefuiești, dacă ar fi fost tot atît de puternic ca mine ! Nu-i așa ?" „Nu, dar te voi ucide tot ca pe el." Și spunînd asta, făcu un salt atît de violent, încordîndu-și în același timp picioarele, că mă aruncă într-o parte, noroc că aveam încă mîinile încleștate pe după capul lui și brațul său drept sub mine. De îndată ce avu ambele picioare libere, se pricepu să se slujească bine de ele. Asta i-a dat avînt. M-a răsturnat pe jumătate. Dacă nu i-aș fi ținut brațul în care avea pumnalul, s-ar fi zis cu mine. În clipa aceea, încheietura mîinii stîngi mi-a slăbit, am fost nevoit să-mi descleștez degetele. Situația începea să fie proastă. Îmi spuneam : „Sînt dedesubt, el e deasupra, mă va ucide. Mi-e tot una, îmi convine mai bine locul meu decît al lui. Domnul Rudolf mi-a spus că am inimă și

onoare. Simt că e adevărat." Asta îmi venea în minte, cînd o văd pe Cucuvaie în picioare, pe peron, cu ochiul ei rotund și cu șalul ei roșu. Drace! Am crezut că-i un vis rău. „Isteațo!, îi strigă Învățătorul, am lăsat să-mi scape cuțitul, ridică-l... e acolo... sub el... și înfige-i-l în spate, între umeri." „O clipă, bărbate, să-mi dau seama cum stă toată treaba..." Și iat-o pe Cucuvaie învîrtindu-se în jurul nostru și croncănind ca o pasăre aducătoare de ghinion ce era. În fine, zărește pumnalul... vrea să se arunce pe el. Eu, lungit pe burtă, îi dau o lovitură de picior în stomac, o răstorn, dar ea se ridică și se îndîrjește. Nu mai puteam, mă mai țineam încleștat de Învățător, dar el îmi dădea de jos în sus, în falcă, lovituri atît de puternice încît eram pe cale să cedez... Începeam să amețesc... cînd văd trei sau patru oameni zdraveni, înarmați, care coborau pe peron... și domnul Murph, foarte palid, de-abia ținîndu-se pe picioare, susținut de domnul doctor. Învățătorul și Cucuvaia sînt înhățați și legați. Dar asta nu era destul. Trebuia să știu unde e domnul Rudolf. Sar pe Cucuvaie și-mi amintesc cum îi scosese dintele bietei Guriste, îi apuc brațul, i-l răsucesc și-o întreb: „Unde e domnul Rudolf?" Ea se ține bine. La a doua răsuceală, îmi strigă: „La Braț-Roșu, în pivnița cîrciumii «Inima sîngerîndă»". Bine! În trecere, vreau să-l iau pe olog din răsadul lui de morcovi, era în drumul meu. Mă uit... nu mai era acolo decît bluza mea. O rosese cu dinții. Sosesc la „Inima sîngerîndă" și-l iau de gît pe Braț-Roșu. „Unde e tînărul care a venit astă seară aici cu Învățătorul?" „Nu mă strînge așa tare, zice, că-ți spun, au vrut să facă o glumă cu el, l-au închis în piv-

nița mea, îl scoteam noi de-acolo". Coborîm... nimeni.

„O fi ieșit cînd eram noi cu spatele, spune Braț-Roșu, vezi că nu e nimeni."

Plec foarte trist, cînd, la lumina felinarului, văd o altă ușă. Alerg, o trag spre mine, și primesc cum s-ar zice o găleată zdravănă cu apă în obraz. Văd sărmanele dumneavoastră brațe în aer. Vă pescuiesc și vă duc în spate pînă aici, negăsindu-se nimeni prin apropiere care să cheme o trăsură. Asta-i, domnule Rudolf, și o pot spune, fără să mă laud, că sînt foarte mulțumit...

— Dragul meu, îți datoresc viața; e o datorie pe care o voi plăti, fii sigur, și în orice caz... ai atîta inimă, că vei împărtăși simțămîntul care mă însuflețește în ceasul acesta... Sînt stăpînit pe de o parte de o cumplită îngrijorare pentru prietenul pe care l-ai salvat cu atîta curaj și pe de altă parte de nevoia unei crunte răzbunări împotriva aceluia care era gata, gata să vă ucidă pe amîndoi.

— Înțeleg toate astea, domnule Rudolf... S-a aruncat asupra dumneavoastră ca un laș, v-a azvîrlit într-o pivniță și v-a lăsat acolo leșinat ca să vă înece; Învățătorul va avea ce merită... Mi-a mărturisit că el îl asasinase pe negustorul de vite... Nu sînt un mișel, dar, drace! de data asta m-aș duce cu inima împăcată să chem garda să-l înhațe, tîlharul!

— David, vrei să te duci să vezi ce face Murph? glăsui Rudolf, fără a-i răspunde Cuțitarului. Să te înapoiezi.

Negrul plecă.

— Știi unde e Învățătorul, băiete dragă?

— Într-o sală de jos, cu Cucuvaia. Veți trimite după gardă, domnule Rudolf?

— Nu...

— Nu cumva vreţi să-i daţi drumul ? Ah ! Să nu faceţi asemenea gesturi de mărinimie. Revin la ce-am spus : e un cîine turbat. Să ţinem seamă de cei de pe stradă.

— Fii liniștit... nu va mai mușca pe nimeni.

— Deci o să-l închideţi undeva ?

— Nu, într-o jumătate de oră va pleca de aici.

— Învăţătorul ?

— Da...

— Fără jandarmi ?

— Fără...

— Cum, va pleca de aici liber ?

— Liber...

— Și singur ?

— Da, singur...

— Și unde să se ducă ?

— Unde o să vrea, spuse Rudolf tăind vorba Cuţitarului, cu un surîs care-l îngrozi...

Negrul se înapoie.

— Ei bine, David... Ce-i cu Murph ?

— Dormitează, monseniore, spuse întristat doctorul. Dar tot mai respiră greu.

— Mai e în primejdie ?

— Situaţia... e destul de gravă, monseniore... Totuși, trebuie să sperăm...

— Oh ! Murph ! Răzbunare !... Răzbunare !... strigă Rudolf cu o furie rece şi reţinută. Apoi adăugă :

— David... o vorbă...

Și șopti ceva la urechea negrului.

Acesta tresări.

— Pregeţi ? îl întrebă Rudolf. Totuși ţi-am împărtășit deseori această idee... Momentul de a o aplica a sosit...

— Nu preget, monseniore... aprob această idee... ea cuprinde o întreagă reformă penală, demnă de cercetarea marilor criminalişti, pentru că această pedeapsă este în acelaşi timp simplă... cumplită... şi dreaptă. În cazul de faţă, se poate aplica. Fără să mai numărăm crimele pentru care acest tîlhar a fost condamnat la ocnă pe viaţă... dar a mai comis acum trei crime... negustorul de vite... Murph... şi dumneavoastră, monseniore. Se va face dreptate.

— Va avea în faţa lui orizontul fără hotar al căinţei... adăugă Rudolf. Bine, David... mă înţelegi...

— Colaborăm la aceeaşi operă... monseniore. După o clipă de tăcere, Rudolf adăugă : după aceea crezi că cinci mii de franci îi vor ajunge, David ?

— Desigur, monseniore.

— Băiete, se adresă Rudolf Cuţitarului uluit, vreau să-i spun două vorbe domnului. Între timp, du-te în camera alăturată... o să găseşti pe un birou un portvizit mare, roşu, scoate cinci hîrtii a cîte o mie de franci şi adu-mi-le...

— Şi pentru cine sînt aceşti bani ? strigă fără să vrea Cuţitarul.

— Pentru Învăţător... Şi vei spune totodată să-l aducă aici...

PEDEAPSA

Scena se petrece într-un salon tapetat în roşu, puternic luminat.

Rudolf, îmbrăcat într-un halat de catifea neagră, care-i măreşte şi mai mult paloarea obrazului,

șade în fața unei mese mari acoperită de un covor. Pe această masă se văd două portofele : cel furat lui Tom de către Învățător în mahala și cel aparținînd tîlharului ; lănțugul de dublé al Cucuvelei, de care era prins micul Duh-Sfînt de lapislazuli, pumnalul încă plin de sînge cu care fusese lovit Murph, cleștele de fier care slujise la spargerea ușii și, în sfîrșit, cele cinci hîrtii a o mie de franci pe care Cuțitarul le adusese din odaia învecinată.

Doctorul negru șade într-o parte a mesei, iar Cuțitarul în cealaltă.

Învățătorul, legat cobză, în neputință de a face vreo mișcare, este așezat pe un mare fotoliu cu rotile, în mijlocul salonului.

Oamenii care îl aduseseră se retrag. Rudolf, doctorul, Cuțitarul și ucigașul sînt singuri.

Rudolf nu mai e furios ; rămîne calm, mîhnit, dus pe gînduri ; va îndeplini o sarcină solemnă și cumplită.

Doctorul e preocupat.

Cuțitarul resimte o teamă nedeslușită ; nu-și poate deslipi privirea din ochii lui Rudolf.

Învățătorul e livid... îi e frică.

O arestare legală i-ar fi părut poate mai puțin de temut, îndrăzneala nu l-ar fi părăsit în fața unui tribunal obișnuit ; dar tot ce-l înconjoară îl surprinde, îl îngrozește ; e în mîinile lui Rudolf pe care-l credea un meseriaș în stare să-l trădeze sau să șovăie în ceasul crimei. Din pricina acestor bănuieli și în nădejdea că va profita singur de pe urma furtului, a vrut să-l suprime...

Și, în acest ceas, Rudolf îi părea neînduràtor și măreț ca Justiția însăși.

Afară domnește cea mai adîncă tăcere. Nu se aude decît răpăitul ploii care cade... cade de pe acoperiș pe caldarîm.

Rudolf se adresează Învăţătorului :

— Evadat de la închisoarea Rochefort unde ai fost condamnat pe viaţă pentru crimă de fals, furt şi de omucidere, eşti Anselme Duresnel !

— Nu e adevărat, să mi se dovedească ! strigă Învăţătorul cu glasul schimbat, aruncînd în juru-i o privire sălbatică şi în acelaşi timp neliniştită.

— Cum ? se indignă Cuţitarul. Nu am fost împreună la Rochefort ?

Rudolf făcu un semn Cuţitarului să tacă.

După care continuă :

— Eşti Anselme Duresnel... o vei recunoaşte mai tîrziu... ai asasinat şi ai jefuit un negustor de vite pe drumul care duce la Poissy.

— Nu e adevărat.

— O vei recunoaşte mai tîrziu.

Tîlharul se uită surprins la Rudolf.

— Noaptea asta te-ai introdus aici ca să furi ; ai înjunghiat pe stăpînul acestei case...

— Dumneata mi-ai propus să comit acest furt, răspunse Învăţătorul, recîştigînd un pic de încredere în sine ; am fost atacat... m-am apărat.

— Omul pe care l-ai lovit, nu te-a atacat... nu era înarmat... Ţi-am propus acest furt... e adevărat... îţi voi spune de îndată în ce scop. În ajun, după ce jefuiseşi în cartier un om şi o femeie, după ce le-ai furat portofelul pe care-l vezi, te-ai oferit, pentru o mie de franci, să mă ucizi.

— Am auzit asta şi eu ! strigă Cuţitarul.

Învăţătorul îi aruncă o privire de ură înfiorătoare.

Rudolf reluă :

— Vezi, nu era nevoie să fii îndemnat de mine pentru a face rău !...

— Nu eşti judecător de instrucţie şi nu-ţi voi mai răspunde...

— Iată de ce ți-am propus furtul acela. Te știam fugit din temniță... Cunoșteai numele părinților unei nefericite copile căreia Cucuvaia, complicea dumitale, i-a provocat aproape toate nenorocirile... Voiam să te atrag aici, cu momeala unui furt, singura în stare să te ispitească. O dată în puterea mea, te puneam să alegi : fie să te dau pe mîinile justiției care te-ar fi pus să ispășești uciderea negustorului de vite...

— Nu e adevărat ! N-am făcut eu asta !

— ...fie să fii scos din Franța, prin grija mea, într-un loc de detențiune pe viață, dar cu condiția să-mi dai informațiile pe care voiam să le am. Fuseseși condamnat pe viață ; ți-ai călcat osînda. Prinzîndu-te și punîndu-te de aci înainte în neputință de a mai face vreun rău, slujeam societatea și, prin mărturisirile pe care mi le-ai fi făcut, găseam poate mijlocul de a reda o familie unei biete ființe mai mult nenorocită decît vinovată. Acesta a fost la început planul meu ; nu era legal ; dar, prin evadarea dumitale și datorită noilor crime pe care le-ai comis, ești în afara legii... Ieri, o mărturisire providențială mi-a dezvăluit adevăratul dumitale nume.

— Nu e adevărat ! Nu mă cheamă Duresnel !

Rudolf luă de pe masă lănțucul Cucuvelei și arătînd Învățătorului micul sfînt de lapislazuli :

— Nelegiuire ! Strigă el cu glas amenințător. Ai pîngărit, dînd unei ființe infame, acest talisman... de trei ori sfînt !... deoarece copilul dumitale avea acest dar de la mama și de la bunica lui !

Învățătorul, înmărmurit de această descoperire, își înclină capul fără să răspundă.

— Ieri am aflat că acum cincisprezece ani ți-ai răpit copilul de la maică-sa și că numai dumneata cunoști taina existenței lui ; această nouă ticăloșie

mi-a oferit un motiv în plus să pun mîna pe dumneata, fără să mai vorbim de problemele care mă privesc personal ; dar nu acesta este mobilul principal al răzbunării mele... Noaptea asta ai făcut o nouă vărsare de sînge fără să fi fost provocat. Omul pe care l-ai asasinat te-a întîmpinat cu încredere, nebănuind pofta dumitale de sînge. Te-a întrebat doar ce dorești. „Banii și viața“... și l-ai lovit cu pumnalul.

— Așa mi-a povestit domnul Murph, cînd i-am dat primele îngrijiri, spuse doctorul.

— Nu e adevărat, a mințit.

— Murph nu minte niciodată, răspunse cu răceală Rudolf. Crimele dumitale cer o răzbunare exemplară. Te-ai introdus, înarmat, în grădina asta, ai înjunghiat un om ca să-l jefuiești. Ai mai făcut o crimă... Vei muri aici... Din îndurare pentru soția și fiul dumitale, te vom cruța de rușinea eșafodului... Se va spune că ai fost omorît într-un atac de către niște oameni înarmați... Pregătește-te... armele sînt încărcate.

Înfățișarea lui Rudolf era aceea a unui om neînduplecat.

Învățătorul văzuse în camera cealaltă doi oameni înarmați cu carabine... Numele lui era cunoscut ; se gîndea, că voiau să scape de el într-adevăr, pentru a face să se uite ultimele lui crime și a-i cruța familia de această nouă rușine.

Ca toți cei de teapa lui, acest om era pe cît de fioros, pe atît de laș. Socotind că i-a sunat ceasul din urmă, tremura spasmodic ; buzele i se albiseră : cu vocea gîtuită, strigă :

— Îndurare !

— Nu există îndurare pentru dumneata, îi răspunse Rudolf. Dacă nu ți se zboară creierii aici, te așteaptă eșafodul.

— Prefer eşafodul... Voi mai trăi cel puţin două-trei luni... Ce importanţă are pentru dumneavoastră, ce vă stinghereşte, dacă pînă la urmă tot voi fi pedepsit! Îndurare!... Îndurare!

— Dar soţia dumitale... fiul dumitale... ei îţi poartă numele...

— Numele meu e atît de terfelit... chiar de-ar fi să nu mai trăiesc decît opt zile, îndurare!...

— N-ai nici măcar acel dispreţ faţă de viaţă, pe care îl întîlneşti cîteodată la marii criminali! observă Rudolf cu dezgust.

— De altfel, legea nu îngăduie să-ţi faci singur dreptate, adăugă cu îndrăzneală Învăţătorul.

— Legea! exclamă Rudolf, legea!... Îndrăzneşti să invoci legea, dumneata, care de douăzeci de ani trăieşti în continuă răzvrătire împotriva legii?

Tîlharul îşi plecă fruntea fără a răspunde, apoi spuse cu glas umil:

— Cel puţin, din milă, îngăduiţi-mi să trăiesc!

— Îmi vei spune unde e fiul dumitale?

— Da, da,... vă voi spune tot ce ştiu.

— Îmi vei spune cine sînt părinţii acelei fete a cărei copilărie a fost chinuită de Cucuvaie?

— În portofelul meu sînt acte care vă vor pune pe urma lor. Pare că mama ei este o mare doamnă.

— Unde e băiatul dumitale?

— Mă veţi lăsa să trăiesc?

— Mărturiseşte mai întîi tot...

— Dar cînd veţi afla... rosti şovăitor Învăţătorul.

— L-ai omorît!

— Nu, nu, l-am încredinţat unuia din complicii mei care, în clipa cînd am fost arestat, a izbutit să evadeze. L-a crescut, i-a dat cultura necesară ca să intre în comerţ, ca să ne servească

nouă şi... Dar nu mai spun restul, decît dacă-mi făgăduiţi că nu mă omorîţi.

— Mai pui şi condiţii, mizerabile ?

— Ei bine ! nu, nu ; dar fie-vă milă ; lăsaţi să fiu arestat ca vinovat numai pentru crima de azi ; să nu vorbiţi de cealaltă. Lăsaţi-mi şansa de a-mi salva capul.

— Vrei aşadar să trăieşti ?

— Oh ! da, da ; cine ştie ?... Nu poţi prevedea ce se poate întîmpla, spuse fără voia lui tîlharul.

Se şi gîndea la eventualitatea unei noi evadări.

— Vrei să trăieşti cu orice preţ... să trăieşti.

— Da, să trăiesc... chiar în lanţuri ! Măcar o lună, opt zile... Oh ! să nu mor acum, în clipa asta...

— Mărturiseşte-ţi toate crimele şi vei trăi.

— Voi trăi, oh ! adevărat, oare ? Voi trăi ?

— Din milă pentru soţia ta şi pentru fiul tău, îţi dau un sfat înţelept : să mori mai bine acum, să mori...

— Oh ! nu vă luaţi cuvîntul înapoi, lăsaţi-mă să trăiesc ; viaţa cea mai îngrozitoare, cea mai cumplită, nu înseamnă nimic, pe lîngă moarte.

— Vrei tu asta ?

— Oh, da, da...

— Ţii cu tot dinadinsul ?

— Oh ! Nu mă voi plînge niciodată !

— Ce-ai făcut cu copilul tău ?

— Prietenul despre care v-am vorbit, îl pusese să înveţe contabilitatea ca să-l plaseze într-o bancă ; asta ca să ne informeze în unele privinţe. Aşa era înţelegerea dintre noi. Deşi mă aflam la Rochefort, în aşteptarea evadării, eu conduceam planul acestei lovituri şi corespondam între noi prin alfabet cifrat.

— Acest om mă îngrozeşte ! exclamă Rudolf cutremurîndu-se ; există crime pe care nici nu le bă-

nuiam. Mărturisește... mărturisește... pentru ce voiai ca fiul tău să intre în slujbă la un bancher ?

— Pentru că... pricepeți... el fiind înțeles cu noi... fără să pară... să inspire încrederea bancherului... să ne ajute și...

— Oh ! Doamne, Dumnezeule, fiul lui, fiul lui ! strigă Rudolf cu o groază crescîndă, ascunzîndu-și fața în palme.

— Dar nu era vorba decît de falsuri ! replică tîlharul ; numai că fiul meu aflînd despre ce e vorba, s-a indignat la culme... După o ceartă aprinsă cu omul care îl crescuse pentru planurile noastre, băiatul a dispărut... iată, se împlinesc optsprezece luni... De atunci nu se mai știe ce e cu el... Veți găsi în portofelul meu lista demersurilor pe care persoana în chestie le-a întreprins ca să-l regăsească, de teamă să nu dea pe față tovărășia cu noi, dar i s-au pierdut urmele la Paris. A locuit ultima oară în strada Templului numărul 17, sub numele de François Germain ; adresa e și ea în portofelul meu. După cum vedeți, am spus tot... tot... Țineți-vă făgăduiala, puneți să mă aresteze numai pentru hoția de aseară.

— Și negustorul de vite de la Poissy ?

— Nu se poate descoperi făptașul, nu există dovezi. Vi-o mărturisesc dumneavoastră ca să vă dovedesc buna mea credință, dar în fața judecătorului voi nega...

— Deci, mărturisești ?

— Eram în mizerie, nu aveam din ce să trăiesc... Cucuvaia m-a îndemnat... Acum mă căiesc... după cum vedeți, deoarece mărturisesc... Ah ! dacă ați fi atît de mărinimos și să nu mă dați pe mîna justiției, v-aș da cuvîntul de onoare că n-aș mai reîncepe.

— Vei trăi şi... nu te voi da pe mîna justiţiei.

— Mă iertaţi? strigă Învăţătorul, nevrînd să-şi creadă auzului, mă iertaţi?

— Te judec... şi te pedepsesc! rosti Rudolf cu voce tunătoare. Nu te voi preda justiţiei pentru că vei fi trimis la ocnă sau la eşafod, şi asta nu trebuie să se întîmple... nu trebuie... La ocnă! Ca să te bucuri de stimă printre bandiţi pentru puterea şi ticăloşia ta, ca să-ţi îndestulezi şi mai mult instinctul de dominaţie brutală, ca să fii urît şi temut de toţi, căci crima îşi are orgoliul ei, şi tu te bucuri de el în monstruozitatea ta!... La ocnă! nu, nu: trupul tău de fier înfruntă munca de ocnaş şi bîta gardienilor. Şi-apoi lanţurile se rup, zidurile se străpung, meterezele se escaladează; şi într-o zi vei evada iar ca să te arunci din nou asupra societăţii, aidoma unei fiare sălbatice şi turbate, lăsînd în urma ta jaful şi crima... căci nimic nu rezistă puterii tale de Hercule şi cuţitului tău; şi asta nu trebuie să se mai întîmple... nu, nu trebuie! fiindcă la ocnă îţi vei rupe iar lanţurile... Ce-i de făcut ca să punem societatea la adăpost de turbarea ta? Să te dăm călăului?

— Vreţi aşadar moartea mea? strigă banditul, vreţi moartea mea?

— Moartea? Să n-o nădăjduieşti... Eşti atît de laş, ţi-e atîta teamă de ea, încît niciodată nu vei crede că e aproape! În îndărătnicia ta de a trăi, în speranţa ta nesăbuită, ai scăpa de groaza cumplitei ei apropieri! Iluzie stupidă, nesăbuită! Oricum, ea îţi va atenua oroarea supliciului, nu te vei convinge de moarte decît sub gheara călăului! Şi atunci, îndobitocit de groază, nu vei fi decît o masă inertă, nesimţitoare, oferită ca jertfă victimelor tale... Asta nu se poate... ai crede că vei fi salvat în ultimul minut. Tu, monstrule, să speri? Cum!

Speranța să vie să-și fluture mirajele dulci și alinătoare pe zidurile celulei tale... pînă cînd moartea ți-ar fi întunecat lumina ochilor... Haida de ! bătrînul Satan prea ar face haz !... Dacă nu te căiești... eu nu mai vreau ca tu să speri în această viață, eu...

— Dar ce-am făcut oare acestui om ?... Cine e ? Ce vrea de la mine ? Unde mă aflu ? strigă Învățătorul, aproape delirînd.

Rudolf urmă :

— Dacă, dimpotrivă, ai înfrunta cu îndrăzneală moartea, nici în acest caz n-ar trebui să fii dat supliciului... Pentru tine eșafodul ar fi o capră de lemn, însîngerată, unde, ca atîția alții, te-ai făli cu ferocitatea ta, unde, nepăsător față de o viață mizerabilă, ți-ai afurisi sufletul într-un blestem final !... Nici așa nu trebuie să fie... Nu e bine ca poporul să vadă pe osîndit glumind cu tăișul ghilotinei, bătîndu-și joc de călău și stingînd cu un rînjet divina scînteie pe care Creatorul a iscat-o în noi... Salvarea unui suflet e o acțiune sfîntă. Orice crimă se ispășește sau se răscumpără, a spus Mîntuitorul, dar numai pentru cel ce dorește cinstit ispășire și căință. De la tribunal la eșafod, drumul e prea scurt. Nu trebuie să mori astfel...

Învățătorul era distrus... Pentru prima oară în viața lui încerca un simțămînt de care se temea mai mult decît de moarte... Această teamă nedeslușită era oribilă...

Doctorul negru și Cuțitarul se uitau la Rudolf cu spaimă, ascultau zguduiți acest accent al vocii sale, sonor, tăios, neînduplecat ca tăișul une securi ; simțeau cum li se strînge inima de teamă.

Rudolf continuă :

— Anselme Duresnel, nu vei merge la ocnă, deci nu vei muri...

— Atunci ce vreţi de la mine ? Oare iadul vă trimite ?

— Ascultă... rosti Rudolf, ridicîndu-se cu solemnitate şi dînd gestului său o autoritate ameninţătoare : ai abuzat în mod criminal de puterea ta, o voi paraliza... Cei mai tari tremurau în faţa ta ; vei tremura tu în faţa celor mai slabi... Asasin, ai scufundat făpturile lui Dumnezeu în noaptea veşnică ; beznele veşniciei vor începe să te cuprindă încă în această viaţă, chiar azi, chiar acum... Pedeapsa ta va fi pe măsura crimelor tale... Dar, adăugă Rudolf cu un fel de milă dureroasă, această groaznică pedeapsă îţi va lăsa cel puţin orizontul fără hotare al ispăşirii... Aş fi tot atît de criminal pe cît eşti şi tu dacă, pedepsindu-te, n-aş săvîrşi decît o răzbunare, oricît de dreaptă ar fi ea... Departe de a fi stearpă ca moartea, pedeapsa ta trebuie să fie rodnică ; departe de a te stigmatiza, ea te poate mîntui... Dacă, pentru a te împiedica să mai faci rău, te lipsesc pentru totdeauna de splendoarea creaţiunii, dacă te afund într-o noapte de nepătruns, singur, cu amintirea fărădelegilor tale, este ca să le poţi măsura mereu enormitatea... Da, izolat pentru totdeauna de lumea din afară, vei fi nevoit să priveşti mereu în tine însuţi... şi atunci nădăjduiesc că fruntea ta înnegrită de infamie, va roşi de ruşine... sufletul tău împietrit de sălbăticie, ros de crimă, se va muia prin milă ; fiecare din vorbele tale e un blestem, fiecare din vorbele tale va fi o rugă. Eşti îndrăzneţ şi crud pentru că eşti puternic... Vei fi blînd şi umil pentru că vei fi slab... Remuşcarea nu-şi află loc în inima ta... Va veni o zi cînd îţi vei plînge victimele. Ai terfelit inteligenţa pe care Dumnezeu ţi-a dăruit-o, ai redus-o la instincte de jaf şi de omor, din om te-ai transformat într-o fiară sălbatică. Într-o zi

inteligența ta va renaște prin remușcare, se va înălța prin ispășire... N-ai respectat măcar ceea ce respectă animalele sălbatice — femelele și puii lor... După o viață lungă închinată izbăvirii crimelor tale, cea din urmă rugăciune a ta va fi pentru a-l implora pe Dumnezeu, să-ți acorde fericirea nevisată de a muri lîngă soția și lîngă fiul tău.

Rostind aceste cuvinte, vocea lui Rudolf trăda o tristă emoție.

Învățătorului aproape că nu-i mai era frică... Crezuse că Rudolf vroise doar să-l sperie înainte de a-i face această morală. Aproape liniștit, datorită blîndeții glasului judecătorului său, banditul, cu atît mai obraznic cu cît era mai puțin speriat, răspunse cu un rîs grosolan :

— Ah ! dezlegăm oare ghicitori acum sau ascultăm o predică religioasă, hai ?

Negrul se uită la Rudolf cu neliniște ; se aștepta la o izbucnire de furie din partea lui.

Dar nu... tînărul își scutură capul cu o expresie de nespusă tristețe și se adresă doctorului :

— Fă ce se cuvine, David !... Dumnezeu să mă pedepsească numai pe mine dacă greșesc cumva !

Și Rudolf își ascunse fața în palme...

La rostirea acestor cuvinte : „Fă ce se cuvine, David“, negrul sună din clopoțel.

Doi oameni îmbrăcați în negru intrară în încăpere. Cu un semn, doctorul le arătă ușa unui cabinet lateral.

Cei doi oameni împinseră fotoliul de care era legat Învățătorul în așa fel încît tîlharul să nu poată face nici o mișcare. Capul îi era fixat de speteaza fotoliului printr-o legătură care-i prindea gîtul și umerii.

— Fixați-i fruntea de fotoliu cu o basma și cu alta puneți-i un căluș în gură, le spuse David, fără a intra în cabinet.

— Vreți să-mi tăiați gîtul acum ?... Îndurați-vă ! se rugă Învățătorul, îndurați-vă... și...

Apoi nu se mai auzi nimic decît un murmur nedeslușit. Cei doi oameni reveniră... Doctorul le făcu un semn și ei părăsiră odaia.

— Monseniore ?... se adresă pentru ultima oară negrul către Rudolf, cu un aer întrebător.

— Fă ce se cuvine, răspunse Rudolf fără a se clinti din loc.

David intră încet în cabinet.

— Domnule Rudolf, mi-e frică, spuse Cuțitarul, palid și cu voce tremurătoare. Domnule Rudolf, vorbiți o dată... mi-e frică... oare visez ? Ce-i face negrul Învățătorului ? Domnule Rudolf, nu se aude nimic... Asta mă înfricoșează și mai mult.

David ieși din cabinet ; avea paloarea negrilor. Buzele îi erau albe.

Sună.

Cei doi oameni reapărură.

— Aduceți fotoliul !

Fu adus Învățătorul.

— Scoateți-i călușul.

Călușul fu scos.

— Vreți dar, să mă puneți la tortură ?... strigă Învățătorul mai mult de furie decît de durere. Ce plăcere ați avut să-mi înțepați ochii în felul ăsta ?... M-a durut... Ați vrut să mă chinuiți pe întuneric, de-ați stins luminile și de aici ca și de alături ?

Fu o clipă de tăcere înspăimîntătoare.

— Ești orb... spuse într-un tîrziu David, cu o voce gîtuită de emoție.

— Nu e adevărat ! Nu e cu putință ! Ați făcut intenționat întuneric !... strigă tîlharul, străduindu-se în chip sălbatic să se ridice de pe fotoliul său.

— Scoateți-i legăturile, să se ridice, să umble, spuse Rudolf.

Cei doi oameni desfăcură legăturile.

Învățătorul se ridică dintr-o dată, făcu un pas întinzîndu-și mîinile, apoi recăzu în fotoliu, ridicînd brațele la cer.

— David, dă-i portofelul acesta.

Negrul puse în mîinile tremurătoare ale Învățătorului un mic portofel.

— În acest portofel sînt destui bani ca să-ți asiguri un adăpost și pîine, pînă la sfîrșitul zilelor tale, într-o singurătate deplină. Acum ești liber, pleacă și pocăiește-te... Dumnezeu e îndurător.

— Orb ! repetă Învățătorul, ținînd în neștire portofelul în mînă.

— Deschideți-i ușile să plece ! decise Rudolf.

Ușile fură deschise cu zgomot.

— Orb ! orb ! orb ! repetă tîlharul, zdrobit. Doamne ! Așadar e adevărat !

— Ești liber, ai bani, pleacă !

— Dar nu pot pleca singur ! Cum vreți să fac ? Nu mai văd ! strigă el, deznădăjduit. Dar e o crimă groaznică să te folosești astfel de forța ta pentru...

— E o crimă groaznică să te folosești de forța ta pentru... repetă Rudolf, tăindu-i cu o voce solemnă vorba. Dar tu ce-ai făcut cu puterea ta ?

— Oh, moartea... Da, aș fi preferat moartea ! strigă Învățătorul. Să fiu la cheremul oricui, să-ți fie teamă de orice ! Și un copil m-ar putea bate acum ! Ce să fac ? Doamne, Doamne, ce să mă fac ?

— Ai bani...

— Îmi vor fi furați ! spuse banditul.

— Îţi vor fi furaţi ? Auzi ce vorbe rostite cu frică, de tine care ai furat ! Pleacă !

— Pentru numele lui Dumnezeu, spuse Învăţătorul pe un ton umil, să mă conducă cineva ! Cum să mă descurc pe străzi ?... Ah ! Omorîţi-mă, omorîţi-mă ! Vă rog, fie-vă milă... omorîţi-mă !

— Nu, într-o zi te vei pocăi.

— Niciodată, niciodată nu mă voi pocăi ! strigă Învăţătorul înfuriat. Ah ! o să mă răzbun ! Da... o să mă răzbun !...

Şi, scrîşnind din dinţi, se avîntă cu furie din fotoliu, cu pumnii închişi şi ameninţători.

Dar la primul pas pe care îl făcu, se împiedică.

— Nu, nu, nu voi putea ! Şi totuşi să fii atît de puternic ! Ah ! cît sînt de plîns... Nimănui nu-i e milă de mine, nimănui !

Şi începu să plîngă.

Nu este cu putinţă să descriem spaima, înmărmurirea Cuţitarului, în timpul acestei teribile scene ; faţa lui aspră şi sălbatică exprima compătimirea. Se apropie de Rudolf şi îi spuse cu glas scăzut :

— Domnule Rudolf, poate că n-are decît ceea ce merită... e un bandit faimos ! Şi pe mine a vrut să mă omoare adineauri ; dar acum e orb, plînge. Să mă ia dracu dacă nu mi-e milă de el... nu ştie cum să se descurce. Poate fi strivit de trăsuri pe stradă. Vreţi să-l duc undeva, unde ar putea fi cel puţin la adăpost ?

— Bine... spuse Rudolf, mişcat de această generozitate şi strîngînd mîna Cuţitarului, bine, du-te...

Cuţitarul se apropie de Învăţător şi îi puse mîna pe umăr. Tîlharul tresări.

— Cine mă atinge ? întrebă el cu voce înăbuşită.

— Eu...

— Care ești tu ?
— Cuțitarul.
— Vii și tu să te răzbuni, nu-i așa ?
— Nu știi cum să ieși de-aici !... Ia-mi brațul, te voi însoți.
— Tu ! Tu !
— Da, acum mi-e milă de tine, vino !
— Vrei așadar să-mi întinzi o cursă ?
— Știi prea bine că nu sînt laș, nu voi profita de pe urma nenorocirii tale. Să mergem, s-a făcut ziuă.
— S-a făcut ziuă ! ! ! Vai, nu voi mai vedea niciodată cînd se face ziuă ! strigă Învățătorul.
Rudolf nu mai putu suporta această scenă ; ieși repede din cameră, urmat de David, făcînd semn celor doi servitori să se depărteze.
Cuțitarul și Învățătorul rămaseră singuri.
— E oare adevărat că în portofelul ce mi s-a dat sînt bani ? întrebă banditul după o lungă tăcere.
— Da, eu însumi am pus într-însul cincii mii de franci. Cu banii ăștia te poți duce într-o pensiune, undeva, într-o localitate mică, la țară, pentru tot restul vieții... sau mai bine vrei să te duc la Pezevenghe.?
— Nu, că mă va jefui.
— La Braț-Roșu ?
— M-ar otrăvi, ca să mă fure !
— Atunci unde vrei să te duc ?
— Nu știu. Tu nu ești hoț, tu, Cuțitare. Ține, ascunde bine portofelul în surtucul meu, să nu-l vadă Cucuvaia, că m-ar fura.
— Cucuvaia ? A fost dusă la spitalul Beujon. Zbătîndu-mă între voi doi, i-am cam schilodit un picior.

— Atunci, ce să mă fac? Doamne! Ce să mă fac, mereu cu perdeaua asta neagră în fața ochilor! Și dacă pe perdeaua asta neagră aș vedea fețele palide și moarte ale celor...

Tresări, și, cu glas înăbușit, îl întrebă pe Cuțitar:

— Omul ăla de astă-noapte, a murit oare?

— Nu.

— Cu atît mai bine!

Și banditul rămase cîtăva vreme tăcut; apoi, deodată strigă, plin de furie:

— Și totuși din pricina ta, Cuțitare, am ajuns în halul ăsta! Banditule... dacă n-ai fi fost tu, l-aș fi curățat pe omul ăla și i-aș fi luat banii. Dacă sînt orb, tu ești vinovat! da, tu ești vinovat!

— Nu te mai gîndi la asta, îți faci mai mult rău. Haide, vii sau nu?... Sînt ostenit și vreau să dorm. Am vegheat și așa destul. Mîine mă înapoiez la plutele mele. Te conduc unde vrei și apoi mă duc să mă culc.

— Dar eu nu știu unde să mă duc. În camera mea mobilată, nu îndrăznesc; ar trebui să spui...

— Ei bine, ascultă-mă, vrei să vii pentru o zi sau două în cotețul meu? O să-ți găsesc, poate, niște oameni de treabă care, neștiind cine ești, să te ia în grija lor ca pe-un infirm. Iată... am un om din portul Saint-Nicolas! îl cunosc; mama lui stă la Saint-Mandé, e o femeie cumsecade și nu prea fericită. Poate că ea s-ar însărcina să vadă de tine... Vii sau nu?

— Am încredere în tine, Cuțitarule. Nu mi-e teamă să merg la tine cu banii mei. Tu n-ai furat niciodată, tu... tu nu ești rău, ești mărinimos.

— Haide, bine, destul cu atîtea osanale!

— Ce vrei, îți sînt recunoscător pentru ceea ce vrei să faci pentru mine, Cuțitare. Tu nu porți ură

și nu ești răzbunător, tu... spuse brigandul cu umilință, ești mai bun decît mine.

— Drace, cred și eu ; domnul Rudolf mi-a spus că am inimă.

— Dar cine este acest om ? Nu e om, strigă Învățătorul, cu desperare și furie crescîndă, e un călău, un monstru !

Cuțitarul ridică din umeri și-i zise :

— Plecăm ?

— Mergem la tine, nu-i așa, Cuțitare ?

— Da.

— Nu-mi porți pică pentru cele ce s-au petrecut azi noapte, mi-o juri, nu-i așa ?

— Ți-o jur.

— Și ești sigur că n-a murit... omul acela ?

— Sînt sigur.

— Ar fi în orice caz unul mai puțin, spuse banditul cu voce scăzută.

Și, rezemîndu-se de brațul Cuțitarului, părăsi casa din aleea Văduvelor.

Partea a doua

ÎN ORĂŞELUL L'ÎLE-ADAM

Trecuse o lună de la întîmplările despre care am vorbit. Îl vom conduce pe cititor în micul oraş l'Île-Adam, aşezat într-un loc fermecător, pe malul rîului Oise, la poalele unei păduri.

Cele mai mici întîmplări devin, în provincie, evenimente. Astfel, oamenii fără treabă, care se plimbau în dimineaţa aceea prin piaţa bisericii, erau foarte curioşi să afle cînd va sosi cumpărătorul celei mai frumoase măcelării din oraş, vîndută de curînd de către proprietara ei, văduva Dumont.

De bună seamă, cumpărătorul era bogat, pentru că pusese să se zugrăvească şi să se împodobească luxos prăvălia. Timp de trei săptămîni meşterii lucraseră ziua şi noaptea. De-a lungul faţadei măcelăriei se întindeau nişte obloane de bronz poleite cu aur, care se puteau închide, lăsînd totuşi să intre aerul. De ambele părţi ale obloanelor se ridicau doi stîlpi, în vîrf cu cîte o căpăţînă mare de taur cu coarnele aurite ; susţineau rama largă în care urma să fie atîrnată firma. Restul casei, care avea un singur cat, fusese vopsit în culoarea pietrei, iar obloanele în cenuşiu deschis. Lucrările erau terminate, afară de fixarea firmei, operaţie

aşteptată cu nerăbdare de cei fără treabă, foarte dornici să afle numele succesorului văduvei.

În sfîrşit, lucrătorii aduseră o firmă mare şi curioşii putură citi, în litere aurite, pe un fond negru : „Francoeur, măcelar".

Curiozitatea acestor gură-cască din l'Île-Adam nu fu satisfăcută decît în parte prin acest amănunt. Cine era acest domn Francoeur ? Unul dintre cei mai nerăbdători, se duse să întrebe pe ucenicul măcelarului care, sprinten şi cu faţa jovială, făcea sîrguincios ultimele pregătiri în vitrină.

Băiatul, întrebat cine îi e stăpînul, acest domn Francoeur, răspunse că nu-l cunoaşte încă, fondul de comerţ fiind cumpărat prin procură ; dar flăcăul nu se îndoia că noul lui stăpîn îşi va da toată silinţa să cîştige simpatia viitorilor săi clienţi, onorabilii cetăţeni ai tîrgului l'Île-Adam.

Acest mic compliment, rostit pe un ton curtenitor şi cordial, adăugat la frumoasa înfăţişare a prăvăliei, dispuse pe curioşi în favoarea domnului Francoeur ; unii făgăduiră ucenicului chiar pe dată că vor deveni clienţii domnului Francoeur.

Casa avea o poartă pe unde puteau intra şi ieşi căruţele ; ea dădea în strada de l'Église.

Cam la două ore după deschiderea prăvăliei, o gabrioletă nouă de tot, la care era înhămat un cal bun şi puternic din regiunea Perche, intră în curtea măcelarului : doi domni coborîră din trăsură.

Unul era Murph, pe deplin vindecat de rana lui, cu toate că era încă palid la faţă ; celălalt, Cuţitarul.

Cu riscul de a repeta o banalitate, vom spune că prestigiul hainelor e atît de puternic, încît muşteriul tavernelor din vechiul cartier rău famat, era aproape de nerecunoscut în noua sa îmbrăcăminte.

Fizionomia se schimbase și ea : lepădase, o dată cu zdrențele, acel aer sălbatic, brutal și agresiv; văzîndu-l cum mergea ținîndu-și mîinile în buzunarele redingotei sale lungi și călduroase de castorină în culoarea alunei, cu bărbia proaspăt rasă înfășurată într-o cravată albă cu colțuri brodate, l-ai fi luat drept un cetățean din cei mai pașnici.

Murph priponi căpăstrul calului de un belciug de fier înfipt în zid și făcu semn Cuțitarului să-l urmeze ; intrară într-o sală frumoasă și joasă, cu mobile de nuc ; era odaia din spatele prăvăliei, cele două ferestre dînd în curtea unde calul tropăia de nerăbdare. Murph părea să fie la el acasă, căci deschise un dulap, luă o sticlă de rachiu, un pahar și îi spuse Cuțitarului :

— A fost cam frig azi-dimineață, tinere, poate vei bea cu plăcere un pahar de rachiu.

— Dacă nu te superi, domnule Murph... nu beau.

— Mă refuzi ?

— Da, sînt prea mulțumit, și bucuria încălzește. Și-apoi, dacă spun mulțumit, poate...

— Cum așa ?

— Ieri m-ai găsit în portul Saint-Nicolas, unde descărcam de zor butuci grei, să mă mai încălzesc. Nu te mai văzusem din noaptea aceea... în care negrul cu părul alb îl orbise pe Învățător. *Era primul lucru pe care Învățătorul nu-l furase :* vederea — e adevărat, dar totuși, drace, asta m-a tulburat. Și domnul Rudolf cum arăta ! El care are o față atît de blajină : în clipa aceea mi-a fost frică de el.

— Bine, bine... Apoi ?

— Mi-ai spus, deci : „Bună ziua, Cuțitare". „Bună ziua, domnule Murph. Iată-te dar pe picioare ? Cu atît mai bine, ei, drace ! cu atît mai

bine ! Și domnul Rudolf ?“ „A fost nevoit să plece pentru cîteva zile după afacerea din aleea Văduvelor, și te-a uitat, dragul meu.“ „Ei bine, domnule Murph, ți-am răspuns eu, dacă domnul Rudolf m-a uitat, îți spun drept că-mi pare rău.“ „Voiam să zic, dragul meu, că deocamdată a uitat să-ți răsplătească serviciile, dar că nu le va uita niciodată.“ Așa că, domnule Murph, vorbele alea m-au înviorat pe loc... Doamne ! Eu nu-l voi uita niciodată, să știi... Mi-a spus că am inimă și că sînt un om cinstit ; asta mi-ajunge !

— Din nefericire, băiete, monseniorul a plecat fără să lase nici o dispoziție pentru dumneata ; eu nu am nimic în afară de ceea ce-mi dă monseniorul, nu te pot răsplăti cum aș vrea, pentru tot ce-ți datorez din partea mea.

— Haida de ! Domnule Murph, glumești !

— Dar de ce dracu n-ai mai revenit în aleea Văduvelor după noaptea aceea fatală ? Monseniorul n-ar fi plecat fără să se gîndească la dumneata.

— Ei, Doamne, domnul Rudolf nu m-a mai chemat. Am crezut că nu mai are nevoie de mine.

— Dar trebuia să te gîndești că avea cel puțin nevoie să-ți dovedească recunoștința sa.

— Mi-ai spus doar, domnule Murph, că domnul Rudolf nu m-a uitat.

— Bine, bine, să nu mai vorbim de asta. Să știi, însă, că mi-a fost greu să te găsesc... Oare nu te mai duci pe la tavernă ?

— Nu.

— De ce ?

— Am ideile mele... prostii.

— Foarte bine, dar să revenim la ce-mi spuneai.

— La ce, domnule Murph ?

— Îmi spuneai : „Sînt mulțumit că te-am întîlnit ; și apoi, dacă spun mulțumit, poate...“

— Atunci să urmez, domnule Murph. Ieri, venind de la plutele mele mi-ai spus : „Băiete, nu sînt bogat, dar pot să-ți găsesc un loc unde vei trudi mai puțin ca în port, și unde vei cîștiga patru franci pe zi". Patru franci pe zi... trăiască Constituția ! Nu-mi venea să cred ; leafă de plutonier-major. Răspund : „Îmi convine, domnule Murph". Dar îmi spui că nu pot arăta ca un golan, asta ar speria pe cetățeanul la care mă duc. Îți răspund : „Dar n-am cu ce să mă îmbrac ca să arăt altfel". Îmi zici : „Hai la Temple". Te urmez ; aleg ce e mai arătos la telălița Hubart, îmi dai bani să plătesc și într-un sfert de oră sînt înțolit ca un proprietar sau ca un dentist. Îmi dai întîlnire pentru azi dimineață la poarta Saint-Denis, cînd se face ziuă ; dau de dumneata, cu brișca dumitale și iată-ne aici.

— Ei bine, ce te face să-ți pară rău de toate astea ?

— Faptul că... vezi dumneata, gătit așa, domnule Murph, te înveți rău și cînd va fi să-mi iau iar bluza veche și boarfele mele, de, n-o să mai îmi placă. Și apoi, să cîștigi patru franci pe zi, eu care nu cîștigam decît doi, și asta încă așa, dintr-o dată, mi se pare prea frumos, ca să fie de durată ; și mi-ar plăcea mai bine să dorm toată viața pe păcătosul meu mindir de paie din camera mobilată, decît să mă culc doar cinci sau șase nopți într-un pat ca lumea. Iată felul meu de a fi !

— Nu e lipsit de sens ce spui. Dar tot e mai bine să dormi totdeauna într-un pat bun.

— E adevărat că e mai bine să ai pîine pe săturate decît să crăpi de foame. Ah ! dar asta nu-i oare o măcelărie ? întrebă Cuțitarul, trăgînd cu urechea la loviturile de satîr ale ucenicului și zărind prin obloane sferturile de vită.

— Da, dragul meu, e proprietatea unui prieten. Pînă mai răsuflă calul, n-ai vrea s-o vizitezi ?

— Sigur că da, asta mi-aduce aminte de tinerețea mea... numai că atunci aveam Montfaucon-ul ca abator și gloabe bătrîne drept vite. E curios! dacă aș fi avut cu ce, dintre meserii aceea de măcelar mi-ar fi plăcut cel mai mult. S-o pornești pe un căluț bun, să cumperi vite de la bîlciuri, și să vii acasă, la gura vetrei, să te încălzești dacă ți-e frig, să-ți usuci hainele dacă te-a plouat, și s-o găsești acolo pe nevastă-ta, o femeie zdravănă, bună, harnică și voioasă, cu o droaie de copii care te caută prin buzunare să vadă dacă le-ai adus ceva. Și-apoi dimineața, în abator să apuci boul de coarne, mai ales cînd e îndărătnic, Dumnezeul mă-si, trebuie să fie îndărătnic, să-l legi de belciug, să-l înjunghii, să-l spinteci, să pregătești carnea... Drace, asta ar fi fost ambiția mea, cum a fost a Guristei să mănînce acadele cînd era mică... Dar pentru că, domnule Murph, veni vorba de biata fată... Nemaivăzînd-o pe la tavernă, am bănuit că domnul Rudolf a scos-o de-acolo. Vezi, asta e o faptă bună, domnule Murph... Săraca de ea ! Nu dorea să facă ce făcea... Era atît de tînără ! Și mai tîrziu, obișnuința... în sfîrșit, domnul Rudolf a făcut bine ce-a făcut.

— Sînt și eu de părerea dumitale. Dar nu vrei să vedem prăvălia, în timp ce așteptăm să-și mai vină calul în fire ?

Cuțitarul și Murph intrară în prăvălie, apoi se duseră la staul unde erau închiși trei boi minunați și vreo zece oi, apoi la grajd, la magazie, la abator, la hambare și la dependințele acelei case, întreținută cu grijă și de o curățenie care trădau ordinea și belșugul.

După ce văzură totul, afară de catul de sus, Murph zise :

— Recunoaște că prietenul meu este un om cît se poate de fericit. Această casă şi tot ce-ai văzut sînt ale lui, fără să mai vorbim de cei o mie de taleri pe care îi are pentru mînuirea negustoriei sale. Pe lîngă asta, e în vîrstă de treizeci și opt de ani, puternic ca un taur, sănătate de fier, și o dragoste grozavă pentru meseria lui. Ucenicul vrednic și cinstit pe care l-ai văzut jos, îl înlocuieşte cu multă pricepere cînd stăpînul pleacă la tîrg ca să cumpere vite. Repet, nu e oare fericit prietenul meu ?

— Ah ! Doamne, da, domnule Murph. Dar ce vrei, există oameni fericiţi și oameni nefericiţi ; cînd mă gîndesc că voi cîștiga patru franci pe zi în timp ce alţii nu cîștigă decît jumătate sau chiar mai puţin...

— Vrei să ne urcăm să vezi și restul casei ?

— Cu plăcere, domnule Murph.

— Cetăţeanul care vrea să te angajeze e acuma sus.

— Cetăţeanul care urmează să mă angajeze ?

— Da.

— Dar de ce oare nu mi-ai spus asta mai din timp ?

— Te lămuresc eu mai tîrziu.

— O clipă, zise Cuţitarul trist și încurcat, reţinîndu-l pe Murph de braţ ; ascultă, trebuia să-ţi spun ceva, ceea ce poate că domnul Rudolf nu ţi-a spus încă, dar pe care nu trebuie să o ascund cetăţeanului care vrea să mă angajeze, pentru că dacă nu-i convine, mai bine să o ştiu de pe acum decît mai tîrziu.

— Ce vrei să spui ?

— Vreau să spun...

— Ei bine ?

— Că sînt un osîndit... că am fost la ocnă... rosti Cuţitarul cu voce înăbuşită.

— Aha ! făcu domnul Murph.

— Dar n-am căşunat nici un rău nimănui, strigă Cuţitarul şi mai bine aş crăpa de foame decît să fur... Am făcut ceva mai rău decît să fur, adăugă Cuţitarul cu ochii în pămînt : am ucis... din furie. În sfîrşit, nu e numai asta ! Şi după o clipă de tăcere urmă : patronii nu vor niciodată să aibă în slujba lor un fost ocnaş ; au dreptate, — nu în puşcărie se încununează fetele mari cu premii de virtute. Asta m-a împiedicat mereu să găsesc de lucru în alte părţi decît în porturi, să descarc buşteni, pentru că am mărturisit totdeauna cînd mă înfăţişam ca să lucrez : „Iată aşa şi aşa... mă vrei sau nu mă vrei ?" Prefer să fiu respins imediat decît să fiu descoperit mai tîrziu... Îţi spun asta ca să ştii că voi mărturisi totul patronului. Dumneata îl cunoşti, dacă crezi că mă refuză, cruţă-mă, spunîndu-mi-o dumneata, şi îmi voi lua tălpăşiţa...

— Totuşi vino, stărui Murph.

Cuţitarul îl urmă pe Murph ; suiră o scară ; se deschise o uşă şi... amîndoi se pomeniră în faţa lui Rudolf.

— Dragul meu Murph... lasă-ne singuri, spuse Rudolf.

RĂSPLATA

— Trăiască Constituţia ! sînt foarte mulţumit că v-am regăsit, domnule Rudolf, sau mai bine monseniore, exclamă Cuţitarul.

Simţea o reală bucurie revăzîndu-l pe Rudolf, căci inimile generoase se apropie atît prin serviciile pe care le aduc cît şi prin cele ce li se fac.

— Bună ziua, băiete, sînt şi eu mulţumit că te văd.

— Păcăliciul de domnul Murph! Îmi spunea că aţi plecat. Dar, iată, monseniore...

— Spune-mi „domnule Rudolf", îmi place mai mult.

— Ei bine, domnule Rudolf, iertaţi-mă că n-am mai venit să vă văd după noaptea aceea cu Învăţătorul... Îmi dau seama că am făcut o necuviinţă; dar, cred că nu sînteţi supărat pe mine, nu-i aşa?

— Te iert, spuse Rudolf, surîzînd.

Apoi adăugă:

— Murph, ţi-a arătat casa?

— Da, domnule Rudolf, frumoasă locuinţă, frumoasă prăvălie; totul e din plin şi bine îngrijit. Pentru că veni vorba „din plin"; eu voi fi cel îndestulat, domnule Rudolf, patru franci pe zi pe care domnul Murph mă face să-i cîştig... patru franci!

— Îţi voi propune ceva şi mai bun: casa asta, cu tot ce e în ea, prăvălia şi o mie de taleri care se află în portofelul acesta, toate sînt ale dumitale.

Cuţitarul surîse cu un aer prostesc, îşi turti între genunchii care se strîngeau convulsiv, pălăria lui groasă de castor, fără să înţeleagă spusele lui Rudolf, deşi cuvintele rostite erau destul de clare.

Acesta continuă cu blîndeţe:

— Îmi dau seama de mirarea dumitale, dar, ţi-o repet, această casă şi aceşti bani sînt ai dumitale, sînt proprietatea dumitale.

Cuţitarul se făcu roşu, îşi trecu mîna bătătorită pe fruntea scăldată de sudoare şi îngăimă cu o voce schimbată :

— O ! adică... adică... proprietatea mea...

— Da ! proprietatea dumitale, pentru că-ţi datorez toate astea. Înţelegi ! Ţi le dau dumitale...

Cuţitarul se foia pe scaun, se scărpină în cap, tuşi, lăsă ochii în jos, dar nu răspunse. Nu-şi mai putea stăpîni gîndurile. Înţelegea perfect ce-i spunea Rudolf şi tocmai de aceea nu putea crede în ceea ce auzea. Între mizeria cumplită, între starea de degradare în care trăise totdeauna şi situaţia pe care i-o asigura Rudolf, era o prăpastie care nu se putea umple cu serviciul făcut binefăcătorului său. Negrăbind clipa în care protejatul lui urma să-şi deschidă, în sfîrşit, ochii spre a privi realitatea în faţă, Rudolf se desfăta copios de această stupoare, de această buimăceală pe care ţi-o dă o fericire neaşteptată.

Constata cu un amestec de bucurie şi de nespusă amărăciune că, la unii oameni, deprinderea cu suferinţa şi nenorocirea este atît de înrădăcinată, încît judecata lor refuză să admită posibilitatea unui viitor care, pentru un număr însemnat dintre ei, ar constitui o existenţă demnă de invidiat.

„Desigur, se gîndea el, dacă omul, după exemplul lui Prometeu, răpeşte divinităţii vreo rază, în clipele acelea el realizează (să mi se ierte acest sacrilegiu), ceea ce Providenţa ar fi trebuit să împlinească din timp în timp pentru înălţarea sufletească a omenirii : să dovedească astfel atît celor buni cît şi celor păcătoşi că există o răsplată pentru unii şi o pedeapsă pentru alţii."

După ce se mai înveseli un timp pe seama zăpăcelii fericitului Cuţitar, Rudolf continuă :

— Ceea ce îţi dau depăşeşte aşadar atît de mult ceea ce nădăjduiai ?

— Monseniore, spuse Cuţitarul, ridicîndu-se brusc, îmi propuneţi această casă şi bani mulţi ca să mă ispitiţi ; dar nu pot...

— Ce nu poţi ? întrebă mirat Rudolf.

Faţa Cuţitarului se însufleţi, nu mai era ruşinat şi zise cu glas hotărît :

— Ştiu bine că nu pentru a mă tocmi să fur îmi oferiţi atît de mulţi bani. De altfel n-am furat niciodată în viaţa mea. Poate însă pentru a ucide pe cineva... Dar sînt sătul de visul cu sergentul ! adăugă posomorît Cuţitarul.

— Ah ! Nenorociţii ! exclamă Rudolf cu amărăciune. Compătimirea sau recunoştinţa ce le-o arăţi sînt oare însuşiri atît de rare, încît nu-şi pot explica dărnicia decît prin îndemnul la crimă ?

Apoi către Cuţitar cu un glas plin de blîndeţe :

— Mă judeci rău... te înşeli, nu-ţi voi cere nimic altceva decît un lucru cinstit. Ceea ce îţi dau, îţi dau pentru că o meriţi.

— Eu ! strigă Cuţitarul, cuprins din nou de mirare, o merit, şi cum ?

— Îţi voi spune : fără să ai conştiinţa binelui şi a răului, lăsat pradă instinctelor dumitale sălbatice, închis timp de cincisprezece ani în ocnă laolaltă cu cei mai cumpliţi răufăcători, constrîns de mizerie şi foame, silit prin degradarea dumitale şi prin dispreţul oamenilor cinstiţi să continui legăturile cu drojdia tîlharilor, nu numai că ai rămas cinstit, dar remuşcarea de pe urma crimei dumitale a întrecut ispăşirea pe care justiţia omenească ţi-a impus-o.

Acest limbaj simplu şi nobil stîrni un nou val de mirare pentru Cuţitar. Se uită la Rudolf cu un

respect amestecat cu teamă şi gratitudine. Dar încă nu-şi putea crede ochilor.

— Cum, domnule Rudolf, pentru că m-aţi bătut, pentru că am presupus că sînteţi lucrător ca şi mine, pentru că vorbeaţi pe limba mea, ca tata şi ca mama, pentru că v-am povestit viaţa mea la un pahar de vin şi-apoi v-am scăpat de la înec... Dumneavoastră... cum,? Însfîrşit, eu... o casă... bani... eu să fiu un cetăţean onorabil... Ascultaţi-mă, încă o dată, domnule Rudolf, asta nu e cu putinţă !

— Crezînd că sînt de-ai voştri, mi-ai povestit viaţa dumitale în chip firesc şi fără prefăcătorie, fără să ascunzi ce era urît într-însa şi nici ce era mărinimie. Te-am cîntărit... te-am judecat bine şi-mi face plăcere să te răsplătesc.

— Dar, domnule Rudolf, asta nu se poate. Nu, la urma urmei sînt destui lucrători săraci, care toată viaţa au fost cinstiţi şi care...

— O ştiu, şi poate că am făcut pentru unii dintre ei mai mult chiar decît fac pentru dumneata. Dar dacă cel ce trăieşte cinstit în mijlocul semenilor săi cinstiţi, încurajat de stima lor, merită interes şi sprijin, cel ce, ocolit de oamenii de treabă rămîne totuşi cinstit în mijlocul celor mai mîrşavi scelerați de pe pămînt, merită cu atît mai mult interes şi sprijin. De altfel, asta nu e tot ; mi-ai scăpat viaţa, ai scăpat-o şi pe a lui Murph, prietenul meu cel mai drag. Ceea ce fac pentru dumneata, îmi este impus atît de recunoştinţa personală cît şi de dorinţa de a scoate din mocirlă o fiinţă inimoasă şi vitează care s-a rătăcit, dar nu s-a pierdut... Şi asta încă nu e tot...

— Dar ce am mai făcut oare, domnule Rudolf ?

Rudolf îi strînse călduros mîna şi îi spuse :

— Cuprins de milă pentru nenorocirea unui individ care înainte a vrut să te ucidă, i-ai oferit ajutorul dumitale, i-ai dat chiar găzduire în sărăcăcioasa dumitale locuință din fundătura Notre-Dame numărul 19.

— Știați unde locuiesc, domnule Rudolf ?

— Dacă dumneata uiți serviciile pe care mi le-ai făcut, nu le uit eu. Cînd ai părăsit locuința mea, ai fost urmărit și ai fost văzut intrînd la dumneata împreună cu Învățătorul.

— Dar domnul Murph mi-a spus că nu știați unde locuiesc, domnule Rudolf.

— Voiam să te supun la o ultimă încercare, voiam să știu dacă erai dezinteresat în generozitatea dumitale. Într-adevăr, după o astfel de faptă mărinimoasă, te-ai înapoiat la munca grea de toate zilele, necerînd nimic, nenădăjduind nimic, nerostind nici un cuvînt de amărăciune pentru a critica aparenta ingratitudine cu care aș fi nesocotit tot ce-ai făcut pentru mine, și cînd domnul Murph ți-a propus ieri o slujbă mai bine plătită decît munca dumitale obișnuită, ai acceptat cu bucurie și recunoștință !

— Ascultați dar, domnule Rudolf, în privința asta, patru franci pe zi sînt totuși patru franci pe zi. Cît despre serviciul ce v-am făcut, eu sînt acela care trebuie să vă mulțumesc.

— Cum așa ?

— Da, da, domnule Rudolf, adăugă el cu gravitate, mi-au revenit în minte anumite lucruri... pentru că, de cînd vă cunosc și mi-ați spuse aceste vorbe : „Totuși, tu ai *inimă* și *cinste*“, e uimitor cum mă muncesc gîndurile. E însă ciudat cum două vorbe, doar două vorbe, să mă frămînte atît. De altfel, încearcă de seamănă două biete boabe de grîu în pămînt, și vor răsări spice bogate.

Această justă comparaţie, aproape poetică, îl impresionă pe Rudolf. Într-adevăr, două vorbe, dar două vorbe cuprinzătoare şi magice pentru cei ce le înţeleg, scoseseră dintr-o dată la iveală, în această fire energică, porniri bune şi generoase care mocneau acolo în germene.

— Vedeţi, monseniore, reluă Cuţitarul, v-am salvat pe dumneavoastră şi, în oarecare măsură, pe domnul Murph, e adevărat, dar chiar de aş salva sute şi mii de oameni, asta nu va readuce la viaţă pe cei...

Şi Cuţitarul îşi înclină capul cu un aer întunecat.

— Această remuşcare e salutară, dar o faptă bună e totdeauna luată în seamă.

— Şi apoi ceea ce i-aţi spus Învăţătorului, despre ucigaşi, domnule Rudolf, mi s-ar potrivi şi mie, în bine ca şi în rău.

Voind să curme şirul gîndurilor Cuţitarului, Rudolf îi zise :

— Dumneata l-ai instalat pe Învăţător la Saint-Mandé ?

— Da, domnule Rudolf... M-a pus să-i schimb bancnotele în monezi de aur şi să-i cumpăr un brîu cu care l-am încins... Am cusut biştarii înăuntru, şi, drum bun ! E în gazdă cu un franc cincizeci pe zi la nişte oameni cumsecade, care cu banii ăştia se mai ajută şi ei.

— Va trebui, băiete, să-mi mai faci o treabă.

— Spuneţi, domnul Rudolf.

— Te vei duce peste cîteva zile la el... cu hîrtia asta : este aprobarea pentru un loc pe viaţă la azilul „Bons Pauvres“. Va plăti patru mii cinci sute de franci şi va fi acceptat să rămînă acolo toată viaţa, prezentînd această aprobare. Totul este aranjat. M-am gîndit că aşa ar fi mai bine. I-am asigurat astfel un adăpost şi pîinea pentru

toată viața, și nu va avea nimic de făcut decît să cugete la pocăință. Îmi pare rău că n-am făcut asta de la început, în loc să-i dau o sumă care poate fi cheltuită sau furată, dar prezența lui îmi producea atîta oroare, încît voiam să scap de el cît mai curînd. Îi vei face deci această propunere și îl vei conduce la azil. Dacă, din întîmplare, refuză, vom vedea ce-i de făcut. Deci, ne-am înțeles : te duci la el ?

— Vă fac cu plăcere acest serviciu, precum spuneți, dar nu știu dacă voi fi liber. Domnul Murph mi-a găsit un loc la un cetățean cu patru franci pe zi.

Rudolf se uită mirat la Cuțitar :

— Cum, dar prăvălia ? Dar casa dumitale ?

— Domnule Rudolf, nu vă mai bateți joc de un biet nenorocit ! Destul v-ați făcut cheful punîndu-mă la încercare, cum ați zis. „Casa dumitale" și „prăvălia dumitale" sînt cîntece pe aceeași strună. Ce v-ați gîndit ! să vedem dacă dobitocul de Cuțitar se va umfla în pene ca un curcan și își va închipui că... Destul, destul, domnule Rudolf. Sînteți un hîtru... Asta-i !

— Cum așa, adineauri te-am lămurit doar...

— Ca să înfrumusețați lucrurile... le știu eu astea... și pe cinstea mea că începusem să cred puțin. Cum de-am putut fi atît de nătărău !

— Dar, dragul meu, ești nebun !

— Nu, nu, monseniore. Iată, vorbiți-mi de domnul Murph. Cu toate că faptul este și așa destul de surprinzător, la nevoie însă, poți să crezi că patru franci pe zi e cu putință să ți se dea, — dar o casă, o prăvălie, bani din belșug, ce păcăleală ! Doamne, ce păcăleală !

Și începu să rîdă în hohote și din toată inima.

— Dar încă o dată...

— Ascultați, monseniore, sincer vorbind, la început m-ați cam dus cu preșul ; mi-am zis atunci : domnul Rudolf e un mucalit cum nu se află mulți ; are de bună seamă ceva de împărțit cu dracu, îmi dă însărcinarea și vrea să mă ungă, să nu-mi fie teamă de arsură. Dar după asta mi-am zis că greșeam judecîndu-vă așa, și atunci mi-am dat cu ideea că vreți să-mi faceți o șotie ; căci dacă aș fi fost destul de neghiob să cred că-mi dați o avere, așa pe degeaba, dumneavoastră, monseniore, ați fi zis : „Biete Cuțitar, mi-e milă de tine dar... ești oare țicnit ?“.

Rudolf era destul de plictisit că nu-l putea convinge pe Cuțitar. Îi spuse pe un ton serios și poruncitor, aproape aspru :

— Niciodată nu glumesc cu recunoștința și cu simpatia ce-mi inspiră o purtare onestă... Ți-am spus, casa asta și banii sînt ai dumitale, eu ți-i dăruiesc ! Și pentru că nu vrei să mă crezi, pentru că mă silești să prestez un jurămînt, îți jur pe cinstea mea că toate astea sînt ale dumitale și că ți le dăruiesc pentru motivele pe care ți le-am împărtășit.

Față de tonul hotărît, demn, și față de expresia gravă a feței lui Rudolf, Cuțitarul nu se mai îndoi de adevărul celor auzite. Îl privi cîteva clipe în tăcere, apoi îi răspunse pe un ton firesc și cu o voce adînc mișcată :

— Vă cred, monseniore, și vă mulțumesc mult. Un biet om ca mine nu știe să mînuiască vorbele. Încă o dată, deci, vă mulțumesc mult. Tot ce pot să vă spun, vedeți, este că nu voi pregeta niciodată să ajut pe nenorociți, pentru că foamea și mizeria sînt căpcăuni de teapa acelora care au prins-o în gheare pe biata Guristă și, o dată în mocirlă, nu toată lumea are puterea de a ieși din ea.

— Nu-mi puteai mulțumi într-un chip mai frumos, băiatule... mă înțelegi, nu-i așa ? Vei găsi în acest birou titlurile proprietății cumpărate pentru dumneata, pe numele de domnul Francoeur.

— Domnul Francoeur ?

— Nu ai nume și ți-l dau pe acesta. Îți va purta noroc. Îl vei cinsti, sînt sigur.

— Monseniore, o făgăduiesc.

— Curaj, băiete ! Mă vei putea ajuta într-o acțiune bună.

— Eu, monseniore ?

— Da ; în fața lumii vei fi o pildă vie și demnă de urmat. Situația fericită în care Providența te-a plasat, va dovedi că oamenii, oricît de decăzuți, se pot înălța și nădăjdui, dacă se căiesc și mai păstrează neîntinate cîteva însușiri alese. Văzîndu-te fericit, fiindcă după ce ai săvîrșit o faptă criminală, ispășită printr-o pedeapsă groaznică, ai rămas totuși cinstit, curajos și dezinteresat, cei ce au căzut în păcat se vor strădui să devină mai buni. Vreau ca lumea să-ți cunoască tot trecutul. Mai curînd sau mai tîrziu tot îl vor fi aflat ; e mai bine să preîntîmpini o dezvăluire neașteptată. Voi merge chiar acum la primarul și la parohul acestei comune ; am luat informații în privința lor ; sînt oameni care merită să contribuie la acțiunea ce am întreprins-o. Voi arăta cine sînt eu și mă voi pune chezaș pentru dumneata ; și, pentru a stabili de la început relații onorabile dintre dumneata și cele două persoane care reprezintă moralmente populația acestei comune, voi afecta, pe timp de doi ani, o sumă de o mie de franci lunar pentru săraci ; în fiecare lună îți voi trimite această sumă, a cărei destinație o vei hotărî dumneata împreună cu primarul și cu parohul comunei. Dacă vreunul din ei ar ezita oarecum să aibă legături

cu dumneata, această șovăială se va risipi în fața cerințelor carității. Asemenea raporturi o dată asigurate, nu va depinde decît de dumneata să meriți stima acestor oameni de ispravă și sînt sigur că o vei cîștiga.

— Monseniore, înțeleg. Nu mie, Cuțitarului, îi faceți acest mare bine, ci nefericiților de teapa mea care s-au aflat cîndva în nevoie, în vîrtejul crimelor, și care au ieșit din ele, cum spuneți, cu inimă și cinste. Să fiu iertat, dar e ca în armată ; cînd un batalion întreg și-a expus viața, nu poate fi toată lumea decorată ; nu sînt decît patru medalii pentru cinci sute de viteji ; dar cei care n-au obținut-o, își zic : „Bine, o s-o obțin rîndul viitor", și rîndul viitor pornesc la atac cu același eroism.

Rudolf îl asculta fericit pe protejatul său. Redînd acestui om încrederea în sine, ridicîndu-l în fața propriilor săi ochi, dîndu-i, cum am zice, conștiința virtuților sale, declanșase aproape fulgerător în inima și în sufletul Cuțitarului gînduri pline de bun simț, de onorabilitate, am zice de gingășie chiar.

— Ceea ce-mi spui, Francoeur, reluă Rudolf, e un nou fel de a-mi dovedi recunoștința, și pentru asta îți mulțumesc.

— Cu atît mai bine, monseniore, pentru că altminteri aș fi foarte încurcat, neștiind cum să v-o dovedesc.

— Acum hai să-ți vedem casa ; bătrînul Murph a avut această plăcere și vreau să o am și eu.

Rudolf împreună cu Cuțitarul coborîră

În clipa cînd pășiră în curte, ucenicul, adresîndu-se Cuțitarului, îi spuse respectuos :

— Pentru că dumneata ești patronul, domnule Francoeur, trebuie să-ți spun că treaba merge. Dar

nu mai sînt cotlete, nici buturi, o să trebuie să tăiem unul sau doi berbeci.

— Perfect! spuse Rudolf către Cuţitar, iată un bun prilej să-ţi arăţi îndemînarea... şi vreau să-ţi fac safteaua... aerul curat mi-a stîrnit pofta de mîncare şi aş gusta bucuros din cotletele dumitale, dar mă tem că vor fi cam tari.

— Sînteţi foarte bun, domnule Rudolf, spuse înveselit Cuţitarul, mă măguliţi; voi face cum mă pricep mai bine.

— Să duc doi berbeci la tăiat, jupîne? întrebă ucenicul.

— Da, şi să-mi aduci un cuţit bine ascuţit, cu tăişul nu prea subţire, dar cu muchea tare.

— Am tot ce-ţi trebuie, jupîne, fii liniştit... poţi să te bărbiereşti cu acest cuţit. Poftim!

— Drace, domnule Rudolf, spuse Cuţitarul, scoţîndu-şi redingota în grabă şi, suflecîndu-şi mînecile cămăşii, dădu la iveală braţele lui de atlet. Asta mi-aduce aminte de tinereţe şi de abator; o să vedeţi cum mă pricep la tăiat... Dumnezeul mă-si, aş vrea să mă văd şi la treabă! Cuţitul, băiete, cuţitul! Aşa... văd că te pricepi. Phiu, ce tăiş! Cine are ceva de zis? Drace, cu un cuţit ca ăsta vin de hac şi unui taur furios.

Şi începu a roti cuţitul. Ochii i se injectară; bestia ieşea la iveală; instinctul, pofta de sînge, reapărură în toată forţa lor înspăimîntătoare.

Abatorul se afla în curte.

Era o încăpere boltită, întunecată, podită cu pietre şi luminată de sus printr-o deschizătură îngustă.

Ucenicul împinse unul din berbeci pînă la uşe.

— Să-l leg de belciug, jupîne?

— Să-l legi, ptiu, drace! cu genunchii ăștia ai mei? Fii liniștit, o să-l strîng ca într-o menghină. Dă-mi berbecul și du-te în prăvălie.

Ucenicul plecă.

Rudolf rămase singur cu Cuțitarul; se uita la el cu îngrijorare, aproape cu teamă.

— Haide! la treabă! îi spuse.

— N-o să dureze decît o clipă! O să vedeți dacă știu să mînuiesc cuțitul. Îmi ard mîinile, îmi vîjîie urechile... Tîmplele îmi bat ca și cînd aș vedea roșu... Vino-ncoa, tu, berbecuțule, să-ți arăt eu!

Și, cu ochii arzînd de o lucire sălbatică, nemaiținînd seama de prezența lui Rudolf, ridică, fără greutate, animalul și, dintr-o săritură, intră cu el în abator, cu o plăcere sălbatică.

S-ar fi zis că e un lup care fuge cu prada în vizuina lui.

Rudolf îl urmă; se rezemă de un stîlp al ușii pe care o închise.

Abatorul era întunecat, dar o rază strălucitoare cădea de sus, luminînd ca în pînzele lui Rembrandt figura aspră a Cuțitarului, părul lui blond deschis și favoriții săi roșii. Încovoiat, ținînd între dinți un cuțit lung care lucea în penumbră, trăgea animalul între genunchi. După ce pusese stăpînire pe dobitoc, îl luă de cap, îi întinse gîtul și i-l tăie.

În clipa cînd animalul simți tăișul, scoase un mic behăit blînd, plîngăreț, își întoarse privirea stinsă către Cuțitar și două țîșnituri de sînge stropiră fața celui ce-l ucisese.

Acest behăit, acea privire, sîngele care picura de pe fața lui, produseră o groaznică impresie asupra bietului om. Cuțitul îi căzu din mîini, fața îi deveni lividă, crispată, înspăimîntătoare sub sîngele care i-o inundase, ochii i se holbară, părul i

se zbîrli, apoi, dîndu-se înapoi cu oroare, strigă cu glas înăbuşit :

— Oh ! Sergentul, sergentul !

Rudolf alergă la el.

— Vino-ţi în fire, băiatule !

— Acolo... acolo... sergentul... repetă Cuţitarul retrăgîndu-se pas cu pas, cu privirea fixă, rătăcind şi arătînd cu degetul o fantomă invizibilă. Apoi, scoţînd un ţipăt cumplit, ca şi cum arătarea l-ar fi atins, se repezi în fundul abatorului, în colţul cel mai întunecat, unde proptindu-şi pieptul de zid, cu braţele întinse ca şi cum ar fi vrut să-l dărîme pentru a izgoni groaznica vedenie, repeta mereu cu voce răguşită şi întretăiată :

— Oh ! sergentul... sergentul... sergentul...

PLECAREA

Graţie îngrijirilor lui Murph şi ale lui Rudolf care i-au potolit cu multă greutate zbuciumul, Cuţitarul îşi reveni cu totul după o criză îndelungată.

Era singur cu Rudolf într-una din odăile catului de sus al măcelăriei.

— Monseniore, spuse el abătut, aţi fost foarte bun cu mine... dar... vedeţi, aş prefera să fiu de o mie de ori mai nenorocit de cum am fost, decît să primesc situaţia pe care mi-o propuneţi...

— Gîndeşte-te bine... totuşi.

— Iată, monseniore... cînd am auzit behăitul jalnic al acelui biet animal care nu se putea apăra, cînd i-am simţit sîngele stropindu-mi obrazul, un sînge cald care părea că trăieşte... Oh ! Nu ştiţi ce înseamnă asta... atunci, am retrăit visul cu

sergentul şi cu acei bieţi soldaţi tineri pe care îi spintecam... care nu se puteau apăra şi care, murind, mă priveau cu un aer atît de blînd, atît de blînd, încît păreau că mă plîng ei pe mine... Oh! monseniore, mă înnebuneşte, nu altceva!

Şi nenorocitul îşi ascunse faţa în palme cu o mişcare convulsivă.

— Haide, linişteşte-te.

— Scuzaţi-mă, monseniore, acum, vederea sîngelui, a cuţitului... nu le-aş mai putea suporta... În fiecare clipă mi s-ar redeştepta visurile pe care începusem să le uit... Să ai toată ziua mîinile şi picioarele în sînge, să ucizi biete animale, care nu se pot apăra... Oh! nu, nu, n-aş mai putea... Mai degrabă aş dori să fiu orb ca Învăţătorul, decît să fiu silit a face meseria asta.

E cu neputinţă de descris energia gestului, expresia feţei Cuţitarului şi pasiunea cu care rostise aceste vorbe.

Rudolf se simţea profund mişcat. Era satisfăcut de groaznica impresie pe care vederea sîngelui o pricinuise protejatului său.

Pentru o clipă, fiara sălbatică, instinctul sîngeros învinsese pe omul din el, dar remuşcarea înfrînsese instinctul. Aceasta constituia o mare şi frumoasă izbîndă.

Trebuie s-o spunem, spre lauda lui Rudolf, că nu-şi pierduse nădejdea în acest reviriment. Voinţa lui şi nu întîmplarea dezlănţuise scena din abator.

— Iertaţi-mă, monseniore, continuă sfios Cuţitarul, răsplătesc foarte prost bunătatea pe care o aveţi faţă de mine... dar...

— Departe de mine gîndul acesta.... Dumneata îmi depăşeşti toate aşteptările... Totuşi, mărtu-

risesc, nu credeam să descopăr la dumneata această sfîntă exaltare a remuşcării.

— Cum, monseniore ?

— Ascultă, spuse Rudolf, iată care era părerea mea : alesesem pentru dumneată meseria de măcelar, pentru că înclinările, instinctele dumitale o indicau...

— Vai ! monseniore, e adevărat... Dar dacă nu s-ar fi petrecut ceea ce ştiţi, asta ar fi fost fericirea mea... o spuneam chiar mai adineauri domnului Murph.

— O ştiam şi eu, bietul meu Francoeur [1], nume atît de potrivit, dacă ai fi primit oferta ce-ţi făceam... şi o puteai face fără să pierzi stima mea, tot ce este aici ar fi fost al dumitale ; îmi plăteam astfel o datorie sfîntă... Te scoteam dintr-o situaţie groaznică şi dădeam, prin dumneata, o pildă bună, convingătoare şi utilă... şi aş fi continuat să am grijă de viitorul dumitale. Dacă dimpotrivă, vederea sîngelui pe care erai obligat să-l verşi fără voie, ţi-ar fi amintit de crima dumitale, dacă o silă involuntară pe care ai fi încercat-o mi-ar fi dovedit că remuşcarea veghează mereu în străfundul sufletului dumitale, planurile mele în ceea ce te privea, s-ar fi schimbat, pentru că meseria pe care ţi-o ofeream ar fi devenit un chin zilnic.

— Oh ! e foarte adevărat, domnule Rudolf, un chin groaznic.

— Acum, iată ce-ţi propun ; cred că vei accepta, căci voi proceda potrivit acestei certitudini. O persoană care are multe proprietăţi în Algeria, mi-a vîndut, pentru dumneata, (nu mai trebuie decît semnat actul), o mare fermă destinată crescătoriei de vite. Pămîntul pe care se află e foarte rodnic şi în plină exploatare ; dar nu ţi-o ascund, cunoscînd

[1] Inimă sinceră.

curajul dumitale și nevoia pe care o simți de a te folosi de el, am cumpărat aceste terenuri cu anumite condiții, cu toate că se află pe alt continent... Trebuie să fii acolo cel puțin în aceeași măsură soldat ca și agricultor ; e o redută și o moșie totodată. Omul care, în lipsa proprietarului, pune în valoare această fermă, o să te îndrumeze și o să te informeze despre toate. Se spune că e cinstit și credincios ; îl vei păstra pe lîngă dumneata cîtă vreme îți va fi util. O dată stabilit acolo, nu numai că îți vei putea spori bunăstarea prin muncă și pricepere, dar vei aduce și reale servicii țării prin curajul dumitale. Coloniștii sînt organizați în miliții. Întinderea proprietății dumitale, numărul arendașilor care depind de dumneata, vor face să fii numit în fruntea unei trupe armate, destul de numeroasă. Disciplinată, însuflețită prin vitejia dumitale, va putea fi de mare folos pentru apărarea proprietăților risipite în cîmp deschis. Repet că am ales asta, cu toată primejdia de acolo, sau poate tocmai din pricina ei, voind să folosesc neclintitul dumitale curaj ; căci, deși ai ispășit, aproape răscumpărat o crimă, reabilitarea îți va fi mai nobilă, mai totală, mai eroică dacă se desfășoară în mijlocul primejdiilor dintr-o țară nesupusă, decît în mijlocul vieții tihnite a unui orășel. Dacă nu ți-am oferit dintru început această situație, este că socoteam mai mult ca sigur că cealaltă te va satisface ; și-apoi astălaltă e atît de aventuroasă încît nu voiam să te expui fără a-ți lăsa alegerea... Ai încă timp, dacă această propunere nu ți-e pe plac, spune-mi-o deschis, vom căuta altceva... dacă da, mîine totul va fi semnat, îți voi preda titlurile proprietății dumitale, după care vei pleca în Alger, însoțit de o persoană indicată de vechiul proprietar al moșiei, ca să te pună în po-

sesia bunurilor... Ţi se va cuveni arenda pe doi ani ; cînd vei sosi acolo, o vei primi. Moşia are un venit de 3.000 de franci ; munceşte, îmbunătăţeşte-o, fii vrednic şi cu ochii în patru şi vei izbuti uşor să faci să sporească atît bunăstarea dumitale cît şi a coloniştilor pe care trebuie să-i ajuţi, căci nu mă îndoiesc că te vei arăta totdeauna milostiv şi darnic ; îţi vei aminti că a fi bogat îţi incumbă obligaţia de a da mult... Deşi departe de dumneata, nu te voi pierde din ochi. Nu voi uita niciodată că eu şi cel mai bun amic al meu îţi datorăm viaţa. Singura dovadă de afecţiune şi de devotament ce-ţi cer, este să înveţi repede să citeşti şi să scrii, ca să mă poţi informa regulat, o dată pe săptămînă, despre tot ce faci, şi ca să mi te poţi adresa personal ori de cîte ori vei avea nevoie de vreun sfat sau de vreun sprijin.

E greu de descris izbucnirile de bucurie ale Cuţitarului. Caracterul şi înclinările lui sînt destul de cunoscute cititorului, ca să se înţeleagă că nici o altă propunere nu i s-ar fi potrivit mai bine.

Într-adevăr, a doua zi, Cuţitarul plecă în Alger.

CERCETĂRI

Casa pe care o stăpînea Rudolf în aleea Văduvelor nu era reşedinţa lui obişnuită. Locuia într-unul din cele mai mari palate din cartierul Saint-Germain, la capătul străzii Plumet.

Ca să scape de onorurile datorite rangului său princiar adoptase, de cînd sosise la Paris un *incognito*. Însărcinatul său cu afaceri de pe lîngă Curtea Franţei, anunţase că stăpînul lui va face vizitele

oficiale necesare sub numele şi titlul de conte de Duren.

Mulţumită acestui procedeu, obişnuit la Curţile statelor nordice, un principe putea călători nestingherit, scăpînd astfel de plictiselile legate de o reprezentare supărătoare

Cu tot acest transparent *incognito*, Rudolf ţinea, cum se şi cuvenea, o casă pe picior mare. Vom introduce pe cititor în palatul său din strada Plumet, a doua zi după plecarea Cuţitarului în Algeria.

Tocmai sunase ceasul zece dimineaţa.

În mijlocul unui salon mare, la parter, care dădea în cabinetul de lucru al lui Rudolf, Murph, în faţa unui birou, sigila nişte misive. Un fecior îmbrăcat în negru cu un lanţ de argint atîrnat la gît, deschise ambele canaturi ale uşii salonului de aşteptare şi anunţă :

— Excelenţa sa baronul de Graün !

Murph, fără a se opri din ocupaţia lui, salută pe baron cu un gest cordial şi totodată familiar.

— Domnule Însărcinat cu afaceri, spuse el surîzînd, fii bun şi încălzeşte-te niţel, sînt al dumitale în cîteva clipe.

— Sir Walter Murph, secretar particular al alteţei-sale serenisime... voi aştepta ordinele dumneavoastră, răspunse pe un ton jovial domnul de Graün, şi făcu în glumă o plecăciune adîncă şi respectuoasă demnului gentilom.

Baronul să tot fi numărat vreo 50 de ani, avea părul cărunt, rărit, uşor pudrat şi creţ. Bărbia, puţin ieşită în afară, îi era acoperită pe jumătate de o cravată de muselină, foarte scrobită şi de o albeaţă strălucitoare. Fizionomia îi era plină de fineţe, ţinuta distinsă ; sub sticlele ochelarilor cu rama de aur, lucea o privire pe cît de şireată pe atît de pătrunzătoare. Deşi erau orele zece dimi-

neață, domnul de Graün purta un frac negru ; așa cerea eticheta : o panglică dungată în mai multe culori țipătoare era înnodată la cheutoarea reverului. Își puse pălăria pe un fotoliu și se apropie de cămin, în timp ce Murph își continua lucrul.

— Alteța-sa desigur că a lucrat o parte din noapte, dragul meu Murph, căci corespondența mi se pare voluminoasă.

— Monseniorul s-a culcat la șase dimineața. A scris între altele o scrisoare de opt pagini către Marele mareșal, și mi-a dictat una tot atît de mare către șeful Consiliului suprem.

— Trebuie să aștept să se trezească alteța-sa ca să-i comunic informațiile ce i le aduc ?

— Nu, dragă baroane... Monseniorul a poruncit să nu fie trezit înainte de orele două sau trei după amiază ; dorește să expediezi acum de dimineață, printr-un curier special, aceste scrisori, în loc să aștepți pînă luni. Îmi vei comunica mie informațiile culese și le voi transmite monseniorului cînd se va deștepta. Acestea sînt dispozițiile lui.

— Perfect ! Alteța-sa cred că va fi mulțumită de cele ce îi voi comunica. Dar, dragul meu Murph, sper că expedierea acestui curier nu e un semn rău. Ultimele scrisori pe care am avut cinstea să le transmit alteței-sale...

— Vesteau că totul merge bine acolo și tocmai pentru că monseniorul ține să-și exprime cît mai curînd aprobarea față de șeful Consiliului suprem și față de Marele mareșal, vrea ca dumneata să expediezi curierul chiar azi.

— Aici o recunosc pe alteța-sa... Dacă ar fi fost vorba de o mustrare, nu s-ar fi grăbit așa ; de altfel nu e decît un singur glas care hotărăște în sigura și priceputa administrare interimară a guvernanților noștri. E foarte simplu, adăugă baronul

surîzînd ; ceasul era bun și potrivit perfect de stăpînul nostru, nu trebuia decît întors la timp pentru ca mersul lui neschimbat și sigur să continue a arăta zilnic întrebuințarea fiecărei ore și sarcina fiecăruia. Ordinea în guvernare asigură încrederea și liniștea poporului ; iată cum se explică veștile bune pe care mi le dai.

— Și aici nimic nou, scumpe baroane ? Nu s-a aflat nimic de aventurile noastre misterioase ?

— Nu știe nimeni de ele. De cînd monseniorul a venit la Paris, lumea s-a deprins să nu-l vadă decît foarte rar, la puținele persoane care, cu îngăduința lui, i-au fost prezentate ; se crede că îi place mult singurătatea, că face dese plimbări în împrejurimile Parisului. Alteța-sa, din prudență, s-a lipsit pentru cîtăva vreme de șambelanul și aghiotantul pe care îi adusese în Germania.

— Și care ne-ar fi fost niște martori foarte incomozi.

— Așa că în afară de contesa Sarah Mac-Gregor, de fratele éi, Tom Seyton de Halsbury și de Karl, fie sufletul lor blestemat, nimeni nu știe de travestirile alteței-sale ; de altfel nici contesa, nici fratele ei, nici Karl n-au interese să trădeze această taină.

— Ah ! scumpe baroane, spuse Murph surîzînd, ce nenorocire că această blestemată de contesă e acum văduvă !

— Oare nu se recăsătorise în 1827 sau 1828 ?

— În 1827, puțină vreme după moartea acelei nenorocite fetițe care ar fi avut acum șaisprezece sau șaptesprezece ani și pe care monseniorul o plînge încă și acum, dar de care nu vorbește niciodată...

— Păreri de rău cu atît mai înțelese cu cît alteța-sa n-a avut alți copii din căsătoria lui.

— Așa că iată, dragă baroane, am ghicit bine că, în afară de mila ce i-o inspiră biata Guristă, interesul pe care monseniorul îl poartă acestei nenorocite făpturi vine mai ales de acolo, că fiica atît de amar regretată (detestînd totuși pe contesă, mama ei), ar fi avut aceeași vîrstă.

— E cu adevărat o fatalitate că această Sarah, de care ne-am crezut scăpați pentru totdeauna, să fie liberă tocmai acum, la optsprezece luni de cînd alteța-sa a pierdut un model de soție, după numai cîțiva ani de căsătorie. Contesa se crede, sînt sigur, favorizată de noroc, prin această dublă văduvie.

— Și nădejdile ei nesăbuite renasc mai arzătoare ca oricînd ; totuși ea știe că monseniorul are pentru dînsa aversiunea cea mai adîncă, cea mai meritată. N-a fost oare ea cauza a... Ah ! baroane, spuse Murph, fără a sfîrși fraza, această femeie e o piază rea... Să dea domnul să nu ne aducă și alte nenorociri.

— Dar la ce ne-am mai putea aștepta din partea ei, dragul meu Murph ? Odinioară a avut asupra monseniorului influența pe care o exercită totdeauna o femeie abilă și intrigantă asupra unui tînăr care iubește pentru prima oară și care se află în împrejurările pe care le știi ; dar această influență a fost înlăturată prin descoperirea manevrelor nedemne ale acestei creaturi și mai aleș prin amintirea groaznicei întîmplări pe care a provocat-o.

— Mai încet, scumpul meu Graün, mai încet, spuse Murph. Vai ! Ne aflăm în luna asta sinistră și ne apropiem de acea dată, nu mai puțin sinistră, de 13 ianuarie ; mereu mi-e teamă pentru monsenior de această teribilă aniversare.

— Totuși, dacă un mare păcat poate fi iertat prin ispășire, alteța-sa nu poate fi oare izbăvit ?

— Ai milă, iubitul meu Graün, să nu mai vorbim de asta ; voi fi îndurerat toată ziua.

— Îţi spusesem doar că la ora asta planurile contesei Sarah sînt absurde, moartea acelei biete fetiţe de care vorbeai adineauri a rupt şi ultimul lanţ care îl mai putea lega pe monsenior de această femeie ; e o nebună dacă stăruie în speranţele ei.

— Da, dar e o nebună primejdioasă. Fratele ei, o ştii, îi împărtăşeşte ambiţiile şi obsesiile ei absurde, cu toate că această demnă pereche are tot atîtea motive să dispere astăzi cît avea de nădăjduit acum optsprezece ani.

— Ah ! cîte nenorociri n-a provocat în timpul acela diabolicul abate Polidori, prin criminala sa îngăduinţă.

— Dar fiindcă veni vorba de acest mizerabil, mi s-a spus că s-ar afla aici de un an, doi, fără îndoială într-o cumplită mizerie sau dedîndu-se cine ştie cărei îndeletniciri tenebroase.

— Ce decădere pentru un om atît de cult, cu atîta spirit, cu atîta inteligenţă !

— Dar şi de o atît de respingătoare perversitate... Facă cerul să nu se întîlnească niciodată cu contesa. Asociaţia acestor două spirite rele ar fi foarte primejdioasă. Încă o dată, scumpul meu Murph, chiar interesul contesei, oricît de nesăbuită i-ar fi ambiţia, o va împiedica să profite de pasiunea pentru aventuri a monseniorului şi să mai încerce vreo acţiune duşmănoasă.

— O sper şi eu ca şi dumneata ; totuşi, hazardul a dejucat, nu ştiu ce propunere, reprobabilă, fără îndoială, pe care femeia asta voia s-o facă Învăţătorului, acest cumplit scelerat, care astăzi, nemaiputînd face rău nimănui, trăieşte uitat, poate pocăit, la nişte ţărani cinstiţi din satul Saint-Mandé. Vai ! Sînt convins că numai pentru a mă răzbuna

pe mine de fapta acestui criminal, monseniorul, osîndindu-l la o pedeapsă cumplită, riscă să se pună într-o situaţie foarte gravă.

— Gravă ? Nu, nu, dragă Murph, pentru că iată cum se pune chestiunea : un puşcăriaş evadat, un ucigaş inveterat, îţi intră în casă şi te loveşte cu un pumnal ; îl poţi omorî, întrucît eşti în legitimă apărare sau să-l trimiţi la eşafod : în ambele cazuri ticălosul e sortit morţii ; acum, în loc de a-l ucide sau de a-l trimite la eşafod, printr-o pedeapsă grea, dar meritată, îl împiedici pe acest monstru să mai constituie o primejdie pentru societate. Cine te-ar putea acuza ? Crezi oare că justiţia s-ar constitui parte civilă, luînd apărarea acestui bandit ? Ai fi oare condamnabil, pentru că făcînd mai puţin chiar decît dădea legea dreptul, ai răpit vederea aceluia pe care legalmente puteai să-l ucizi ? Cum adică, pentru a-mi apăra viaţa sau pentru a mă răzbuna de un flagrant adulter, societatea îmi recunoaşte dreptul de viaţă şi de moarte, asupra semenului meu, drept cumplit, drept fără control, fără apel, care face din mine judecător şi călău, şi totuşi n-aş putea modifica după plac pedeapsa capitală pe care aş fi putut-o aplica fără vreo răspundere ? Şi mai ales, mai ales cînd e vorba de tîlharul despre care discutăm ? Căci asta e problema. Las deoparte situaţia noastră de prinţ suveran al Confederaţiei germanice. Ştiu că în drept asta nu înseamnă mare lucru ; dar în fapt sînt imunităţi impuse ; dar ia să admitem că un atare proces s-ar putea intenta monseniorului, cîte fapte de generozitate ar pleda pentru el ! Cîtă dărnicie, cîte binefaceri ar ieşi la iveală ! Încă o dată, să presupunem că, în condiţiile în care se înfăţişează, acest caz ar veni în faţa unui tribunal, ce crezi că s-ar întîmpla ?

— Monseniorul mi-a spus-o mereu : își va recunoaște vinovăția și nu s-ar folosi în nici un fel de imunitatea pe care i-o conferă rangul său. Dar cine, oare, ar denunța această nenorocită întîmplare ? Cunoști discreția neclintită a lui David și a celor patru servitori maghiari din casa de pe aleea Văduvelor. Cuțitarul, pe care monseniorul l-a copleșit de binefaceri, n-a suflat un cuvînt despre pedepsirea Învățătorului, de teamă să nu fie și el compromis. Înainte de a pleca în Alger, mi-a jurat că nu va destăinui nimănui nimic despre această întîmplare. În ce-l privește pe tîlhar, el știe că dacă ar reclama, ar însemna să-și pună capul pe butuc.

— În sfîrșit, nici monseniorul, nici dumneata, nici eu n-o să vorbim despre asta, nu-i așa ? Iubite Murph, această taină, deși cunoscută de mai multe persoane, va fi foarte bine păstrată. În cazul cel mai rău, trebuie să ne temem numai de unele neplăceri, dar și atunci, cu prilejul unui astfel de ciudat proces, vor apărea la lumina zilei fapte atît de mari și de nobile, încît o atare învinuire, o repet, va fi pentru alteța-sa un triumf.

— M-ai liniștit cu desăvîrșire. Dar îmi aduci, după cum spui, informații culese din scrisorile aflate la Învățător și din declarațiile făcute de Cucuvaie, în timp ce era la spital, de unde a ieșit acum cîteva zile, complet vindecată de fractura de la picior.

— Iată aceste informații, spuse baronul scoțînd din buzunar o hîrtie. Sînt privitoare la cercetările făcute asupra nașterii fetei aceleia numită Gurista, și despre locuința actuală a lui François Germain, fiul Învățătorului.

— Vrei să-mi citești aceste note, dragă de Graün ? Cunosc intențiile monseniorului ; voi

vedea dacă aceste informații sînt suficiente. Continui să fii mulțumit de agentul dumitale ?

– E un om prețios, plin de inteligență, de îndemînare și discreție. Sînt chiar nevoit cîteodată să-i potolesc zelul, pentru că știi că monseniorul își rezervă sieși lămurirea unor anumite detalii.

— Și el nu știe încă nimic despre partea pe care alteța-sa o are în toate astea ?

— Nimic. Situația mea diplomatică constituie un minunat pretext pentru cercetările pe care le întreprind. Domnul Badinot (acesta e numele omului nostru), are mult tact și întreține legături pe față sau pe ascuns cu aproape toate clasele societății ; pe vremuri avocat, silit să renunțe la profesie pentru grave abuzuri de încredere, a păstrat totuși informații foarte exacte asupra averii și situației foștilor lui clienți ; cunoaște anumite taine pe care se laudă cu cinism că le-a exploatat ; de două-trei ori a făcut avere și a sărăcit apoi în afaceri ; prea cunoscut ca să mai încerce noi speculații, redus să trăiască de azi pe mîine prin mijloace mai mult sau mai puțin ilicite ; e un fel de Figaro, destul de pasionat cînd îl asculți. Atîta vreme cît are pentru ce, se dă trup și suflet aceluia care îl plătește ; n-are deci nici un interes să ne înșele ; de altfel, îl țin sub supraveghere fără ca el să simtă ; n-avem așadar nici un motiv să ne îndoim de el.

— De altfel, informațiile pe care ni le-a furnizat sînt foarte exacte.

— Are oarecare probitate în felul lui de a lucra, dragă Murph, și te asigur că domnul Badinot este una din acele figuri foarte originale, cu o existență misterioasă, pe care nu le întîlnim des și a căror prezență nu e posibilă decît la Paris. Alteța-sa ar

face mare haz de un asemenea tip, dacă n-ar fi necesar să n-aibă nici un fel de raporturi cu el.

— Am putea spori onorariul domnului Badinot ; crezi că o gratificaţie e indicată ?

— Cinci sute de franci pe lună şi micile cheltuieli, care se urcă aproape la aceeaşi sumă, cred că ajung ; pare mulţumit ; vom vedea mai tîrziu...

— Şi nu se ruşinează de meseria pe care o face ?

— El ? Dimpotrivă, i se pare o cinste deosebită ; totdeauna cînd mi-aduce rapoartele, îşi ia un anumit aer plin de importanţă, nu cutez să spun diplomatic, deoarece caraghiosul se preface a crede că e vorba de afaceri de stat, şi se minunează de raporturile tăinuite care pot exista între interesele cele mai deosebite şi destinele imperiilor. Da, are neobrăzarea să-mi spună cîteodată : „Cîte complicaţii necunoscute vulgului sînt în guvernarea unui stat ! Cine ar crede totuşi că notele pe care vi le prezint, domnule baron, au, fără îndoială, importanţa lor în treburile Europei !"

— Aşa e, ticăloşii caută să-şi ascundă josnicia pentru a face plăcere oamenilor cinstiţi. Dar acele note, dragă baroane ?

— Iată-le redactate aproape în întregime după raportul domnului Badinot :

Domnul de Graün citi cele ce urmează :

NOTĂ PRIVITOARE LA FLOAREA-MARIEI

„Pe la începutul anului 1827 un anume Pierre Tournemine, actualmente deţinut în temniţa de la Rochefort pentru crimă de fals, a propus femeii Gervais, zisă Cucuvaia, să ia în îngrijirea ei, pentru totdeauna, o copiliţă de cinci sau şase ani şi să primească drept plată o sumă de 1.000 de franci, o dată pentru totdeauna."

— Vai, dragă baroane, spuse Murph, întrerupîndu-l pe domnul de Graün... 1827... este chiar anul în care monseniorul a aflat de moartea nefericitei copile pe care o plînge în chip atît de inconsolabil... Din pricina asta și din altele, anul acela a fost funest pentru stăpînul nostru.

— Anii fericiți sînt rari, bietul meu Murph. Dar merg mai departe.

„Tîrgul o dată încheiat, copilul a rămas la femeia aceia timp de doi ani, după care, voind să scape de viața grea pe care o ducea acolo, fetița a dispărut. Cucuvaia n-a mai auzit vorbindu-se de ea cîțiva ani în șir, cînd a revăzut-o pentru prima oară într-o tavernă de cartier, acum vreo șase săptămîni. Copila crescuse mare și i se dăduse porecla de Gurista.

Puține zile după această întîlnire, numitul Tournemine pe care Învățătorul îl cunoscuse la pușcăria Rochefort, dăduse lui Braț-Roșu (un tăinuitor obișnuit al ocnașilor închiși sau liberați), o scrisoare amănunțită privitoare la copilul încredințat odinioară femeii Gervais, zisă Cucuvaia.

Din această scrisoare și din declarațiile Cucuvelei, reieșea că o doamnă Séraphin, menajera unui notar pe nume Jacques Ferrand, însărcinase prin 1827 pe Tournemine să-i găsească o femeie care, în schimbul sumei de 1.000 de franci, ar fi primit să ia în îngrijirea ei un copil de cinci-șase ani, pe care părinții voiau să-l abandoneze, după cum s-a spus mai sus.

Cucuvaia primi propunerea.

Scopul lui Tournemine, cînd dăduse aceste informații lui Braț-Roșu, era să-l determine s-o șantajeze pe doamna Séraphin cu ajutorul unui terț, amenințînd-o că va da în vileag această întîmplare

de multă vreme uitată. Tournemine afirmă că această doamnă Séraphin nu era decît mandatara unor persoane cunoscute.

Braţ-Roşu încredinţase această scrisoare Cucuvelei, de cîtva timp complice a delictelor Învăţătorului ; în felul acesta se lămureşte cum aceste ştiri se găseau în posesia tîlharului şi cum, cu prilejul întîlnirii cu Gurista, la cîrciuma «Iepurele alb», Cucuvaia, ca s-o chinuiască pe Floarea-Mariei, i-a spus : «S-a aflat cine sînt părinţii tăi, dar tu nu îi vei cunoaşte».

Chestiunea era de a se şti dacă scrisoarea lui Tournemine privitoare la copilul încredinţat odinioară Cucuvelei cuprindea adevărul.

A fost căutată doamna Séraphin ; de asemenea şi notarul Jacques Ferrand.

Amîndoi trăiesc.

Notarul stă în strada du Sentier nr. 41, trece drept un solitar şi un evlavios ; în orice caz se duce foarte des la biserică ; în afaceri este de o corectitudine excesivă, considerată ca o dovadă de seriozitate ; biroul lui de notariat este excelent, trăieşte cu o economie vecină cu zgîrcenia ; doamna Séraphin continuă să-i fie menajeră.

Domnul Ferrand, care era foarte sărac, şi-a cumpărat biroul de notariat cu suma de 350.000 franci, sumă ce i-a fost împrumutată cu garanţii serioase de către domnul Charles Robert, ofiţer superior de Stat-Major în garda naţională a Parisului, un tînăr foarte frumos, mult solicitat într-o anumită societate. Împarte cu Jacques Ferrand veniturile notariatului, apreciate cam la 50.000 de franci anual, dar, bineînţeles că el nu se amestecă de loc în afacerile acestuia. Unele guri rele afirmă că de pe urma unor speculaţii norocoase sau lovituri de bursă, întreprinse în înţelegere cu domnul Charles

Robert, notarul ar fi, în clipa de față, în măsură să restituie costul notariatului; dar reputația domnului Jacques Ferrand e atît de solidă, încît toată lumea e de acord că aceste zvonuri sînt pure calomnii. Pare deci sigur că doamna Séraphin, menajera acestui om de ispravă ar putea da lămuriri prețioase despre nașterea Guristei "

— De minune, scumpe baroane, spuse Murph, declarațiile lui Tournemine au o oarecare aparență de adevăr. Poate vom găsi, prin notar, mijlocul de a descoperi pe părinții acestei nefericite copile. Acum, despre fiul Învățătorului, ai informații tot atît de precise ?

— Poate nu chiar atît, dar totuși destul de mulțumitoare.

— Într-adevăr, Badinot al dumitale e o comoară.

— După cum vezi, Braț-Roșu este sufletul acestei afaceri. Domnul Badinot, care pare să aibă oarecari relații cu poliția, ni-l descrisese ca pe intermediarul mai multor ocnași ; asta cu prilejul primelor demersuri pe care monseniorul le întreprinsese pentru a găsi pe fiul doamnei Georges Duresnel, soția nefericită a acelui monstru de Învățător.

— Fără îndoială, și, ducîndu-se să dea de Braț-Roșu în cocioaba lui din cartier, strada Bobului nr. 13, monseniorul l-a întîlnit pe Cuțitar și pe Guristă. Alteța-sa a vrut cu orice preț să se folosească de acest prilej ca să vadă cu ochii lui acele groaznice cuiburi de hoți, socotind că poate va da de vreun nenorocit pe care să-l scoată din mocirlă. Presimțirile sale nu l-au înșelat, dar cu prețul căror primejdii, Doamne mare !

— Primejdii pe care le-ai împărţit cu el, bărbăteşte, dragul meu Murph...

— Nu sînt oare în acest scop Cărbunarul titular al alteţei-sale ? răspunse surîzînd gentilomul.

— Spune mai bine viteazul aghiotant, bravul meu prieten. Dar ce să mai vorbesc de curajul şi de devotamentul dumitale ? Ar fi să mă repet... Îmi voi continua deci raportul... Iată nota privitoare la François Germain, fiul doamnei Georges şi al Învăţătorului, zis şi Duresnel.

INFORMAŢII ASUPRA LUI FRANÇOIS GERMAIN

Domnul de Graün continuă :

„Să tot fie vreo optsprezece luni de cînd un tînăr numit François Germain a sosit la Paris, venind de la Nantes, unde era funcţionar în biroul casei de bancă «Noël & Co».

Din mărturiile Învăţătorului şi din mai multe scrisori găsite la el, rezulta că mizerabilul, căruia Învăţătorul îi încredinţase propriu-i fiu spre a-l ticăloşi şi a-l folosi cîndva în scopuri criminale, a dezvăluit acestui tînăr acea groaznică uneltire, propunîndu-i să înlesnească o încercare de furt şi fals ce se plănuia în paguba casei «Noël & Co.» unde lucra François Germain.

Tînărul respinse, cu indignare, propunerea, dar nevrînd să-l denunţe pe omul care-l crescuse, a trimis o scrisoare anonimă patronului său informîndu-l de complotul ce se urzea împotriva lui şi părăsi în taină oraşul Nantes, pentru a se pune la adăpost de cei ce încercaseră să-l facă instrumentul şi complicele crimelor lor. Aceşti mizera-

bili, aflînd de plecarea lui Germain, au venit la Paris, s-au pus în legătură cu Braț-Roșu și au pornit în urmărirea fiului Învățătorului, fără îndoială cu intenții criminale, pentru că tînărul le cunoștea planurile.

După îndelungi și numeroase cercetări, au izbutit să-i afle adresa, dar era prea tîrziu : Germain, întîlnind cu cîteva zile înainte pe cel ce încercase să-l corupă, a schimbat pe dată locuința, bănuind motivul care-l adusese pe omul acela la Paris. Fiul Învățătorului scăpă astfel încă o dată de prigonitorii lui.

Acum vreo șase săptămîni, însă, aceștia au aflat că tînărul locuia în strada Templului, numărul 17. Într-o seară, înapoindu-se acasă, era cît pe-aci să fie victima unei capcane. (Învățătorul ascunsese această întîmplare monseniorului.)

Germain bănui de îndată de unde venea lovitura, părăsi strada Templului și din nou i se pierdu urma. Cercetările ajunseseră aici, cînd Învățătorul fu pedepsit pentru faptele lui.“

De la această dată — spuse baronul — cercetările au fost reluate din ordinul monseniorului

Și iată rezultatul : François Germain a locuit timp de vreo trei luni în casa din strada Templului, numărul 17, casă de altfel destul de ciudată, avînd în vedere moravurile și îndeletnicirile celor mai mulți dintre locatarii ei. Germain era foarte iubit, pentru firea lui veselă, îndatoritoare și sinceră. Cu toate că părea să trăiască din venituri neînsemnate sau din vreo leafă foarte modestă, arătase o grijă afectuoasă unei familii de nevoiași care locuia în mansarda acelei case. Zadarnic s-au cerut informații în strada Templului asupra noii sale locuințe și a profesiei lui ; se bă-

nuieşte că era funcţionar în vreun birou sau în vreo casă de comerţ, pentru că pleca dimineaţa şi se înapoia pe la zece ceasuri.

Singura persoană care desigur ştie unde locuieşte acest tînăr, este o chiriaşă a casei din strada Templului ; această fată, care părea să aibă legături mai strînse cu Germain, e o foarte frumoasă şi tînără lucrătoare, numită domnişoara Rigolette. Stă într-o cameră, vecină cu aceea în care locuise Germain. Această odaie, nelocuită de cînd acesta plecase, este acum liberă. Sub pretextul că vrem s-o închiriem, ne-am putut procura informaţiile ulterioare.

— Rigolette ? exclamă deodată Murph, care de cîtva timp părea adîncit în gînduri, Rigolette ? Dar acest nume mi-e cunoscut !

— Cum, sir Walter Murph, reluă baronul, rîzînd, cum, o persoană demnă şi respectabilă, tată de familie, cunoaşte lucrătoare tinere şi uşuratice ? Cum, numele unei domnişoare Rigolette nu e nou pentru dumneata ? Ah ! Ce ruşine !

— Doamne, monseniorul m-a silit să fac cunoştinţe atît de bizare, încît nu ai de loc dreptul să te miri de asta, baroane. Dar, stai niţel... Da, acum mi-amintesc foarte bine : monseniorul, relatîndu-mi povestea Guristei, nu s-a putut opri să facă haz de acest nume caraghios, Rigolette. Din cîte îmi amintesc, era numele unei prietene de închisoare a acelei nefericite Floare-a-Mariei.

— Ei bine, acum, domnişoara Rigolette ne-ar putea fi de mare folos. Să termin raportul meu :

„Poate că ar fi indicat să se închirieze camera liberă din casa de pe strada Templului. Nu primisem dispoziţia să merg mai departe cu investigaţiile : dar, din nişte vorbe ce i-au scăpat portăresei,

avem toate motivele să credem nu numai că vom căpăta informații precise asupra fiului Învățătorului, dar monseniorul va putea face acolo studii asupra moravurilor, uneltirilor și mai ales asupra mizeriei, a căror existență nici măcar n-o bănuiește.“

MARCHIZUL D'HARVILLE

— Precum vezi, iubite Murph, spuse domnul de Graün, terminînd lectura acestui raport pe care îl înmînase gentilomului, după informațiile noastre, urma părinților Guristei trebuie căutată la notarul Jacques Ferrand, iar adresa la care locúiește acum François Germain trebuie aflată la domnișoara Rigolette. Cred că e destul, după cît îmi pare, să știi unde să cauți,.. ceea ce cauți.

— Fără îndoială, baroane ; cu atît mai mult cu cît monseniorul va avea — sînt sigur — o recoltă bogată de observații în casa de care vorbim. Dar n-am terminat : te-ai informat cu privire la marchizul d'Harville ?

— Da, și, cel puțin în ceea ce privește problema bănească, temerile alteței-sale nu sînt întemeiate. Domnul Badinot afirmă — și-l socotesc bine informat — că averea marchizului n-a fost niciodată mai consolidată și cu mai multă chibzuință administrată ca acum.

— După ce-am căutat să aflu pricina acestei mari îndurerări de care e copleșit domnul d'Harville, monseniorul își închipuise că e vorba de vreo jenă financiară ; i-ar fi venit în ajutor cu discreta delicatețe pe care i-o cunoști, dar pentru

că s-a înşelat în presupunerile lui, va trebui să renunţe a dezlega această enigmă, cu atît mai mare părere de rău cu cît are o sinceră afecţiune pentru domnul d'Harville.

— E foarte simplu. Alteţa-sa n-a uitat niciodată ceea ce părintele lui datorează tatălui marchizului. Ştii, dragă Murph, că în 1815, cînd cu remanierea Statelor Confederaţiei germanice, tatăl alteţei-sale era în primejdie de a fi eliminat, din pricina devotamentului său notoriu faţă de Napoleon. În această împrejurare, răposatul marchiz, bătrînul d'Harville, a făcut mari servicii tatălui stăpînului nostru; mulţumită prieteniei cu care îl cinstea împăratul Alexandru, prietenie care data de cînd marchizul imigrase în Rusia şi care, invocată de el, a avut o înrîurire hotărîtoare asupra deliberărilor congresului unde se dezbăteau interesele principilor Confederaţiei germanice.

— Şi iată, baroane, cum se înlănţuie acţiunile nobile: în '92, tatăl marchizului e proscris; el găseşte în Germania, la tatăl monseniorului, cea mai generoasă ospitalitate; după o şedere de trei ani la curtea noastră, pleacă în Rusia, se bucură de favoarea ţarului şi, mulţumită acesteia, e la rîndul lui foarte folositor principelui care l-a primit odinioară cu atîta prietenie.

— Oare nu din 1815, în timpul stabilirii bătrînului marchiz d'Harville pe lîngă marele duce care domnea atunci, s-a legat prietenia dintre monsenior şi tînărul d'Harville?

— Da, ei au păstrat cele mai duioase amintiri din acele fericite vremuri ale tinereţii lor. Dar asta nu e tot; monseniorul poartă o recunoştinţă atît de adîncă memoriei omului a cărui prietenie a fost atît de folositoare tatălui său, încît toţi cei

ce aparţin familiei d'Harville au dreptul la bunăvoinţa alteţei-sale. Aşa că nu numai nenorocirilor şi virtuţii ei, ci şi înrudirii cu familia d'Harville datoreşte doamna Georges neîncetatele atenţii ale alteţei-sale.

— Doamna Georges! Soţia lui Duresnel, ocnaşul supranumit Învăţătorul? exclamă baronul.

— Da, mama acestui Fraçois Germain pe care îl căutăm şi pe care nădăjduim că-l vom găsi...

— E rudă cu domnul d'Harville?

— Era vară cu mama lui şi prietena ei intimă. Bătrînul marchiz avea pentru doamna Georges o afecţiune plină de devotament.

— Dar cum se face că familia d'Harville a lăsat-o să se mărite cu monstrul acela de Duresnel, dragă Murph?

— Tatăl acestei nenorocite, domnul de Lagny, intendent[1] al Languedoc-ului, poseda înainte de Revoluţie o mare avere; şi a scăpat de surghiunire. În primele zile de linişte care au urmat acelei cumplite epoci, s-a gîndit la măritişul fetei. S-a înfăţişat Duresnel; aparţinea unei foarte bune familii de parlamentari, era bogat, ascundea cu ipocrizie sub aparenţe oneste înclinările lui perverse; s-a căsătorit cu domnişoara de Lagny. Cîtva timp ascunse, viciile acestui om ieşiră curînd la iveală: risipitor, jucător de cărţi pătimaş, desfrînat, josnic, o făcea pe soţia lui să se simtă foarte nenorocită. Nu se plîngea, îşi ascundea suferinţele şi, după moartea tatălui ei, s-a retras la o moşie pe care a pus-o în valoare, ca să-şi mai aline durerea. În foarte scurtă vreme bărbatul ei risipi la cărţi şi în desfrîu toată averea lor comună: proprietatea a fost vîndută. Atunci fe-

[1] Inspector al provinciilor, care avea sarcina să aprovizioneze cu cele necesare armata.

meia şi-a luat băiatul şi s-a dus la ruda ei, marchiza d'Harville, pe care o iubea ca pe o soră. Duresnel, după ce şi-a mîncat averea şi pe aceea a soţiei, s-a văzut nevoit să trăiască din expediente, recurgînd chiar şi la crimă în căutarea de noi resurse de existenţă; deveni falsificator, hoţ, asasin şi fu condamnat pe viaţă ; răpi copilul de la soţia sa şi îl încredinţă unui ticălos de teapa lui. Restul îl ştii...

— Dar cum a descoperit-o monseniorul pe doamna Duresnel ?

— Cînd Duresnel a fost aruncat în temniţă, soţia lui, ajunsă în cea mai neagră mizerie, şi-a luat numele de doamna Georges.

— În această cumplită situaţie, de ce oare nu s-a adresat marchizei d'Harville, ruda şi cea mai bună prietenă a ei ?

— Marchiza murise înainte de condamnarea lui Duresnel şi de-atunci, dintr-o sfială de neînfrînt, doamnei Georges i-a fost imposibil să se mai arate familiei ei, care desigur că ar fi avut pentru ea compasiunea şi ajutorul îndreptăţite de atîtea nenorociri. Totuşi, o singură dată, constrînsă de mizerie şi de boală, se hotărî să implore ajutorul domnului d'Harville, fiul celei mai bune prietene a ei... Aşa s-a făcut că a întîlnit-o monseniorul.

— Dar cum ?

— Într-o zi se dusese să-l vadă pe domnul d'Harville ; la cîţiva paşi înaintea lui, păşea o biată femeie, prost îmbrăcată, palidă, suferindă, abătută. Ajunsă în faţa porţii casei d'Harville, în clipa cînd, după o lungă ezitare, era gata să sune, făcu o mişcare bruscă şi se întoarse din drum, ca şi cum ar fi părăsit-o curajul. Foarte intrigat, monseniorul o urmări, profund mişcat de expresia ei de blîndeţe şi de durere. Femeia pătrunse

într-o locuință cu aspect trist și mohorît. Monseniorul culese cîteva informații asupra ei : ele erau cît se poate de onorabile. Ca să aibă din ce trăi, muncea, dar sănătatea îi era șubredă și nici de lucru nu prea găsea ; era redusă la cea mai neagră mizerie. A doua zi m-am dus la ea cu monseniorul. Am ajuns la timp pentru a o împiedica să moară de foame.

După o boală lungă, în care timp i s-au dat toate îngrijirile, doamna Georges, în elanul ei de recunoștință, și-a povestit viața monseniorului, al cărui nume și rang îi erau necunoscute ; i-a povestit, după cum am spus, viața ei, condamnarea lui Duresnel și răpirea copilului.

— Așa deci a aflat alteța-sa că doamna Georges aparținea familiei d'Harville ?

— Da, și după aceste lămuriri, monseniorul, care prețuia din ce în ce mai mult însușirile doamnei Georges, a scos-o din Paris și a instalat-o la ferma de la Bouqueval, unde se află acum împreună cu Gurista. A găsit în acest pașnic refugiu, dacă nu fericirea, dar cel puțin liniștea, putînd să-și mai uite suferințele, administrînd acea moșioară... Și pentru a cruța dureroasa sensibilitate a doamnei Georges, cît și pentru că nu-i place să se vorbească de binefacerile sale, monseniorul a tăinuit domnului d'Harville că-i scosese ruda dintr-o cumplită mizerie.

— Înțeleg acum îndoitul interes ce-l are monseniorul de a descoperi urmele fiului acestei nefericite femei.

— Se explică, de asemenea, scumpe baroane, și afecțiunea pe care alteța-sa o are pentru această întreagă familie și cît de mare îi e durerea cînd îl vede pe tînărul marchiz atît de abătut, cînd ar avea toate motivele să fie fericit.

— Într-adevăr, ce-i lipsește domnului d'Harville ? Posedă totul, origine aleasă, avere, inteligență, tinerețe, soția lui e fermecătoare, pe cît de inteligentă pe atît de frumoasă...

— E adevărat, și monseniorul nu s-a gîndit la informațiile de care am vorbit decît după ce încercase zadarnic să descopere cauzele negrei melancolii a domnului d'Harville ; acesta s-a arătat adînc mișcat de atențiile alteței-sale, dar s-a ținut într-o totală rezervă cu privire la motivele tristeții lui. Să fie oare o chestiune de inimă ?

— Se spune că e foarte îndrăgostit de soția lui care nu-i dă nici un prilej de gelozie. O întîlnesc adesea în societate ; e obiectul atenției tuturor, cum se întîmplă întotdeauna cu o femeie tînără și fermecătoare, dar reputația ei n-a suferit niciodată o cît de mică știrbire.

Dar, marchizul e totdeauna foarte mîndru de soția lui... N-a avut cu ea decît o neînsemnată discuție cu privire la contesa Sarah Mac-Grégor !

— Așadar, se întîlnește cu ea ?

— Printr-o împrejurare din cele mai nenorocite, tatăl marchizului d'Harville a cunoscut-o acum șaptesprezece sau optsprezece ani pe Sarah Seyton de Halsbury și pe fratele ei, Tom, în timpul șederii lor la Paris, unde se aflau sub protecția doamnei ambasadoare a Angliei. Aflînd că fratele și sora plecau în Germania, bătrînul marchiz le-a dat scrisori de recomandare către tatăl monseniorului cu care întreținea o corespondență continuă. Vai ! dragă Graün, poate că dacă n-ar fi existat aceste scrisori de recomandare, multe nenorociri ar fi fost evitate, căci fără îndoială că, altminteri, monseniorul n-ar fi avut prilejul s-o cunoască pe această femeie. În sfîrșit, cînd contesa Sarah s-a reîntors, cunoscînd prie-

tenia pe care alteța-sa o avea pentru marchiz, a căutat să fie introdusă în casa d'Harville, în nădejdea că-l va întîlni acolo pe monsenior, deoarece pune tot atîta dîrzenie să-l întîlnească, pe cît stăruie el să fugă de ea.

— Să se travestească în bărbat pentru a-l urmări pe alteța-sa pînă în cartiere rău famate... Numai ea poate să aibă asemenea idei.

— Spera probabil în modul acesta să-l înduplece pe monsenior și să-l constrîngă la o întrevedere pe care el a refuzat-o și a evitat-o totdeauna. Dar să revenim la doamna d'Harville. Soțul ei, căruia monseniorul îi vorbise de Sarah, așa cum merita, și-a sfătuit soția s-o vadă cît mai puțin posibil ; dar tînăra marchiză, sedusă de măgulirile ipocrite ale contesei, s-a cam revoltat de sfaturile domnului d'Harville. De aici, mici neînțelegeri, care de altfel nu pot justifica starea de profundă descurajare a marchizului.

— Ah ! femeile... femeile !... dragă Murph ; îmi pare foarte rău că doamna d'Harville o frecventează pe această Sarah. Tînăra și seducătoarea marchiză nu poate decît să piardă din contactul cu această creatură diabolică.

— Fiindcă veni vorba de ființe diabolice, adăugă Murph, iată o scrisoare privitoare la Cecily, nedemna soție a cinstitului David.

— Între noi fie zis, dragă Murph, acestei neobrăzate corcituri i s-ar fi cuvenit cumplita pedeapsă pe care soțul ei, scumpul nostru doctor negru, a aplicat-o Învățătorului din ordinul monseniorului. Ea a făcut de asemenea să curgă sînge, și depravarea ei e înspăimîntătoare.

— Și totuși e atît de frumoasă, atît de fermecătoare ! Un suflet pervers sub un aspect atrăgător îmi provoacă totdeauna o dublă oroare.

— Sub acest raport Cecily e de două ori odioasă ; dar sper că această misivă revocă ultimele dispoziţii date de monsenior cu privire la această mizerabilă.

— Dimpotrivă, baroane.

— Monseniorul tot mai doreşte s-o ajutăm să evadeze din fortăreaţa unde a fost închisă pe viaţă ?

— Da.

— Şi ca pretinsul ei seducător s-o aducă în Franţa, la Paris ?

— Da, şi mai mult chiar, această scrisoare ne ordonă să grăbim, pe cît cu putinţă, evadarea Cecily-ei şi să-i înlesnim o călătorie cît mai rapidă ca să ajungă aici în cel mult cincisprezece zile.

— Nu mai înţeleg nimic... Monseniorul manifestase totdeauna atîta aversiune faţă de ea !

— Şi-o manifestă şi acum într-o şi mai mare măsură, dacă ar mai fi cu putinţă !

— Şi, totuşi, o aduce încoace ! De altfel, după cum e convins alteţa-sa, îi va fi totdeauna uşor să obţină extrădarea Cecily-ei, dacă nu execută ceea ce aşteaptă el de la dînsa. Se va porunci fiului temnicerului fortăreţei Gerolstein s-o răpească pe această femeie, prefăcîndu-se înamorat de ea, şi i se vor da toate înlesnirile necesare pentru executarea acestui proiect. În culmea fericirii că i se dă prilejul de a evada, metisa îl urmează pe presupusul seducător şi ajunge la Paris ; fie, dar ea se află mereu sub povara osîndei, rămîne mereu o prizonieră evadată şi sînt oricînd în măsură să afirm că, de îndată ce monseniorul va dori, voi putea cere şi obţine extrădarea ei.

— Vom trăi şi vom vedea, dragă Graün ; o să te mai rog, din ordinul monseniorului, să scrii cancelariei noastre să-mi trimită prin acelaşi

curier o copie legalizată de pe actul de căsătorie al lui David ; căci s-a căsătorit la palatul ducal în calitatea lui de ofiţer al casei monseniorului.

— Trimiţînd misiva prin curierul de azi, vom avea actul acesta în cel mult opt zile.

— Cînd David a aflat de la monsenior apropiata sosire a Cecily-ei, a rămas înmărmurit, apoi a strigat : „Sper că alteţa-voastră nu mă va obliga să văd acest monstru ?“ „Fii liniştit, a răspuns monseniorul, n-ai s-o vezi... dar am nevoie de ea pentru anumite planuri“. David s-a văzut liberat de o mare povară. Totuşi, sînt convins că s-au deşteptat în el amintiri foarte dureroase.

— Bietul negru !... e în stare s-o iubească şi azi. Se spune că e încă atît de frumoasă !

— Fermecătoare... prea fermecătoare... Numai ochiul neîndurat al unui creol ar putea deosebi „sîngele amestecat“, în uşor perceptibila nuanţă cafenie de la coroana unghiilor roze ale acestei corcituri : strălucitoarele noastre frumuseţi nordice n-au o piele mai transparentă, un ten mai alb şi un păr de un castaniu cu reflexe mai aurii.

— Eram în Franţa cînd monseniorul s-a reîntors din America, aducînd cu sine pe David şi pe Cecily ; ştiu că, de atunci, acest om este legat de alteţa-sa prin cea mai caldă recunoştinţă, dar niciodată n-am aflat în urma cărei aventuri se devotase cu trup şi suflet stăpînului meu şi în ce împrejurare s-a însurat cu Cecily pe care am văzut-o pentru prima oară cam la un an după căsătorie ; şi Dumnezeu ştie cît scandal iscase ea încă de pe atunci !...

— Sînt în măsură să-ţi povestesc tot ce doreşti să ştii, dragă baroane. Eu l-am întovărăşit pe monsenior în călătoria aceea în America, unde

i-a scăpat pe David și pe metisă de la o soartă din cele mai cumplite...

— Ești prea bun, dragă Murph, te ascult, spuse baronul.

POVESTEA LUI DAVID ȘI A CECILYEI

— Domnul Willis, un bogat plantator din Florida, începu Murph, descoperise printre sclavii săi, tinerii negri, la un anume David, atașat infirmeriei coloniei, o inteligență deosebită, o milă profundă și atentă față de bieții bolnavi, cărora le aducea cu dragoste îngrijirile prescrise de medici și, în sfîrșit, o vocație atît de neobișnuită pentru studiul botanicii aplicate medicinii că, fără nici o pregătire, alcătuise și clasase un fel de ierbar al plantelor din așezarea unde se afla, ca și al celor din împrejurimi. Exploatarea domnului Willis era situată pe malul mării, la o depărtare de cincisprezece-douăzeci de leghe de orașul cel mai apropiat ; medicii localnici, destul de ignoranți, se deplasau cu greu atît din cauza distanțelor mari cît și a stării proaste a drumurilor. Vrînd să remedieze aceste grave inconveniente într-o țară bîntuită de molime primejdioase și pentru a avea mereu la îndemînă un practician îndemînatec, Willis s-a gîndit să-l trimită pe David în Franța să studieze chirurgia și medicina. Încîntat de această propunere, tînărul negru plecă la Paris ; plantatorul plăti cheltuielile studiilor și, după opt ani de muncă stăruitoare, David căpătă, cu cea mai mare distincție, diploma de doctor în medicină și reveni în

America pentru a pune la dispoziția stăpînului său știința dobîndită.

— Dar David ar fi trebuit să se socotească liber, de fapt și de drept, aflîndu-se pe teritoriul Franței.

— Vezi că David este de o rară lealitate ; făgăduise domnului Willis că se înapoiază și s-a înapoiat. Și apoi socotea că învățătura ce și-o însușise cu banii stăpînului, nu constituia — ca să zic așa — un bun al lui. Și, mai spera să poată îndulci moral și fizic suferințele sclavilor, foștii lui tovarăși. Își propunea să fie nu numai medicul lor, dar și susținătorul, apărătorul lor pe lîngă plantator.

— Într-adevăr, trebuie să fii înzestrat cu un caracter extrem de cinstit și cu o dragoste pioasă pentru semenii tăi, ca să te înapoiezi la un stăpîn, după o ședere de opt ani la Paris, în mijlocul tineretului cel mai democrat din Europa.

— După această trăsătură de caracter poți judeca omul. Iată-l dar la Florida și, trebuie să o spunem, tratat de domnul Willis cu considerație și bunătate, luînd masa cu el și locuind sub același acoperiș. De altfel, acest proprietar stupid, rău, muieratic, despot cum sînt unii creoli, se considera foarte darnic fixîndu-i lui David un salariu de șase sute de franci. După cîteva luni, un tifos cumplit izbucni în rîndurile oamenilor exploatării ; domnul Willis se îmbolnăvește și el, dar este repede vindecat, datorită excelentelor îngrijiri ale lui David. Din treizeci de negri greu bolnavi, nu mor decît doi. Domnul Willis, încîntat de serviciile lui David, îi urcă leafa la o mie două sute de franci ; doctorul negru se putea socoti cel mai fericit om din lume ; frații lui îl considerau o adevărată providență ; obținuse, într-adevăr, cu mare greutate, să le îmbunătățească întrucîtva soarta, dar nădăjduia mai mult pentru viitor ; și, în așteptare, îi reeduca, îi

consola pe aceşti bieţi oameni şi îi sfătuia să se resemneze ; le vorbea de Dumnezeu care veghează asupra negrului ca şi asupra albului ; le pomenea de altă lume, în care nu mai sînt stăpîni şi sclavi, ci drepţi şi răi ; despre o altă viaţă... veşnică, aceea în care unii nu mai sînt vite de povară aparţinînd altora, dar în care victimele de pe pămînt erau atît de fericite, încît se rugau în cer pentru călăii lor... Ce să mai spun ? Aceşti nenorociţi care, spre deosebire de alţi oameni, numără cu o bucurie amară paşii ce îi apropie zilnic de mormînt, acestor nenorociţi care nu mai aşteptau altceva decît neantul, David le dădu speranţa unei libertăţi eterne ; astfel că lanţurile le părură mai puţin grele şi munca mai puţin istovitoare. David era idolul lor. Trecu în acest fel aproape un an. Printre cele mai frumoase sclave ale acestei exploatări, se distingea o metisă în vîrstă de cincisprezece ani, numită Cecily. Domnul Willis resimţea un capriciu de sultan faţă de această fată. Pentru prima oară în viaţa lui, poate, se izbi de un refuz, de o împotrivire dîrză. Cecily iubea... îl iubea pe David, care în timpul ultimei epidemii, o îngrijise şi o salvase cu un devotament admirabil ; mai tîrziu, o dragoste, cea mai neprihănită dragoste, răsplătise această datorie de recunoştinţă. David avea simţăminte prea gingaşe ca să-şi dezvăluie fericirea înainte de ziua cînd ar fi putut să se însoare cu Cecily ; aştepta ca fata să împlinească şaisprezece ani. Domnul Willis neavînd cunoştinţă de această dragoste împărtăşită, pusese ochii pe frumoasa metisă. Fata, cu lacrimi în ochi, povesti lui David încercările brutale ale patronului, din care scăpase cu mare greutate. Negrul o linişti şi se duse imediat la domnul Willis, s-o ceară în căsătorie pe Cecily.

— Drace ! Dragă Murph, tare mi-e teamă că am ghicit răspunsul sultanului american... A refuzat ?

— A refuzat. Susţinea că îi place această fată, că în toată viaţa lui nu se izbise de dispreţul unei sclave, şi că o vrea pe asta şi o va avea. David n-are decît să-şi aleagă altă soţie sau o altă ibovnică pe placul lui. Existau în colonie zece mulatre sau alte metise tot atît de frumoase ca Cecily. David îi vorbi de dragostea lui pe care Cecily o împărtăşea de multă vreme. Plantatorul ridică din umeri. David stărui ; dar totul fu în zadar. Creolul avu neruşinarea să-i spună că ar fi o pildă rea ca un stăpîn să cedeze unui scalv, şi această pildă n-o s-o dea tocmai el pentru a satisface un capriciu al lui David. Acesta îl imploră, stăpînul îşi pierdu răbdarea ; David, fiindu-i ruşine să se umilească mai mult, vorbi pe un ton mai hotărît despre serviciile pe care i le adusese şi despre dezinteresarea lui, mulţumindu-se cu cel mai mic salariu. Domnul Willis, enervat, îi răspunse cu dispreţ că era de o mie de ori mai bine tratat ca un scalv. La aceste vorbe, David nu-şi mai putu reţine indignarea... Pentru prima oară vorbi ca un om conştient de drepturile lui, după o şedere de opt ani în Franţa. Domnul Willis, furios, îl trată drept sclav răzvrătit şi-l ameninţă că-l va pune în lanţuri. David rosti cîteva vorbe amare şi violente... Două ore după acest schimb de cuvinte, David era legat la stîlp, cu trupul sfîşiat de curelele gîrbaciului, în timp ce, sub ochii lui, Cecily era tîrîtă în haremul plantatorului.

— Purtarea acestuia a fost idioată şi îngrozitoare... Este absurditatea cruzimii... La urma urmei, avea nevoie de omul acesta...

— Atît de multă nevoie avea de el, că, în aceeaşi zi chiar, accesul de furie dinainte, unit cu beţia în

care această brută se afunda în fiecare seară, îi provocă o boală inflamatorie din cele mai grave, ale cărei simptome se arătară cu rapiditatea specifică acestor afecţiuni ; plantatorul se băgă în pat, cuprins de o febră groaznică... Trimite un curier să aducă un medic, dar medicul nu poate ajunge la plantaţie decît după treizeci şi şase de ore...

— Această întîmplare era cu adevărat providenţială... Starea gravă a acestui om era pe deplin meritată...

— Răul făcea progrese înspăimîntătoare... Numai David îl putea salva pe proprietar ; dar Willis, bănuitor ca orice scelerat, era sigur că negrul, pentru a se răzbuna, îi va pune otravă într-o poţiune — căci, după ce îl bătuseră cu nuiele, David fusese aruncat într-o carceră... În sfîrşit, îngrozit de mersul bolii, zdrobit de suferinţă şi judecînd că-i era dat să moară, după multe şovăieli, Willis ordonă descătuşarea lui David.

— Şi David îl salvă pe plantator !

— Cinci zile şi cinci nopţi l-a vegheat cum l-ar fi vegheat pe tatăl său, luptînd pas cu pas împotriva bolii, cu o pricepere şi cu nespusă îndemînare ; pînă la urmă învinse, spre marea mirare a medicului care fusese chemat, dar care nu sosise decît a doua zi.

— Şi o dată însănătoşit... patronul ?

— Nevrînd să roşească în faţa sclavului său care l-ar fi umilit în fiecare clipă din înălţimea minunatei sale generozităţi, cu enorme jertfe colonistul a reuşit să angajeze la exploatarea lui pe medicul chemat şi David fu aruncat din nou în carceră.

— Asta e groaznic ! Dar nu mă miră : David ar fi fost pentru acest om o întrupare vie a remuşcării.

— Această purtare barbară nu era determinată numai de răzbunare şi de gelozie. Negrii domnului

Willis îl iubeau pe David cu toată ardoarea recunoștinței ; el era pentru ei salvatorul trupurilor și sufletelor lor. Știau de îngrijirile pe care le dăduse plantatorului în timpul bolii acestuia... Așa că, ieșind ca prin minune din apatia abrutizantă în care sclavia afundă de obicei ființa omenească, acești nenorociți își manifestară în chip vădit indignarea sau mai bine zis durerea lor, cînd îl văzură pe David sfîșiat de loviturile gîrbaciului. Domnul Willis crezu că descoperă în această manifestare sîmburele unei răzmerițe, datorită ascendentului pe care David îl cîștigase asupra sclavilor. Îl crezu pe David gata să se pună mai tîrziu în fruntea sclavilor și să se răzbune pe revoltătoarea ingratitudine a stăpînului său... Această teamă neîntemeiată fu pentru plantator încă un motiv ca să-l copleșească pe David cu fel de fel de prigoane, să nu mai fie în stare să-și îndeplinească țelurile sinistre pe care patronul i le bănuia.

— Din acest punct de vedere — al unei temeri sălbatice, — această purtare ar părea mai puțin absurdă, deși tot atît de barbară.

— Puțin după aceste întîmplări am sosit și noi în America. Monseniorul închiriase un bric danez la Saint-Thomas ; urma să vizităm, ca simpli particulari, toate așezările litoralului american pe lîngă care navigam. Am fost excepțional de bine primiți de domnul Willis. A doua zi după sosirea noastră, seara, după ce băusem, domnul Willis, excitat de vin cît și plin de o lăudăroșenie cinică, ne-a relatat, cu glume josnice, povestea lui David și a Cecilyei, căci am uitat să-ți spun că și această nenorocită fusese aruncată în temniță ca să fie pedepsită pentru disprețul ce-l arătase patronului. În timpul acestei groaznice povestiri, alteța-sa crezu că Willis se laudă sau că era beat... Da, era beat,

dar nu se lăuda. Pentru a fi crezut, plantatorul se ridică de la masă și porunci unui scalv să ia un felinar și să ne conducă la carcera lui David.

— Ei bine ?

— În toată viața mea n-am văzut un spectacol mai sfîșietor. Istoviți, decărnați, pe jumătate despuiați, acoperiți de răni, David și nenorocita fată, cu lanțuri de mijloc, el la un capăt al temniței, ea la cel opus, păreau niște fantome. Felinarul care ne lumina arunca asupra acestui tablou o culoare și mai lugubră. David, văzîndu-ne, n-a scos nici un cuvînt : privirea lui era de o groaznică fixitate. Plantatorul îi spuse pe un ton de o crudă ironie : „Ei bine, doctore, ce mai faci ?!... Tu care ești atît de savant, salvează-te !“ Negrul răspunse printr-o vorbă și un gest sublim ; își ridică încet mîna dreaptă, cu arătătorul îndreptat către tavan și fără a privi pe colonist, rosti cu un glas solemn : „Dumnezeu !“ Și tăcu. „Dumnezeu ? reluă plantatorul, izbucnind în rîs ; Spune-i dar lui Dumnezeu să vie să te smulgă din mîinile mele. Îl desfid !...“ După care Willis, orbit de furie și de beție, arătă cerului pumnul și strigă blestemînd : „Da, înfrunt pe Dumnezeu să-mi elibereze sclavii înainte de moartea lor !... Dacă n-o face, îi tăgăduiesc existența !...“

— Era un nebun stupid !

— Asta ne-a umplut sufletul de dezgust... Monseniorul n-a spus o vorbă. Am ieșit din celulă... Această văgăună era situată, ca și conacul, la marginea mării. Ne înapoiarăm la bricul nostru, acostat la o foarte mică distanță. La unu noaptea, în timp ce întreaga așezare era cufundată în somnul cel mai adînc, monseniorul coborî de pe vas pe uscat, împreună cu opt oameni bine înarmați, merse drept la celulă, o deschise și-i scoase pe David și

pe Cecily. Cele două victime fură aduse pe bord, fără ca cineva să fi simțit isprava noastră, apoi monseniorul și cu mine ne-am dus la casa colonistului. Ciudată mentalitate! acești oameni își torturează sclavii dar nu iau împotriva lor nici o măsură de precauție: dorm cu ferestrele și ușile deschise. Ajunserăm foarte ușor la odaia de dormit a plantatorului, luminată de un opaiț. Acesta se ridică în capul oaselor, cu mintea încă îngreunată de aburii beției.

„Astă seară l-ai înfruntat pe Dumnezeu spunînd că nu-ți va putea răpi cele două victime decît după ce vor fi murit! Ei bine, ți le-a răpit“, spuse monseniorul. Apoi, luînd un săculeț pe care-l adusesem cu mine și în care se aflau douăzeci și cinci de mii de franci în aur, îl aruncă pe patul acestui om adăugînd: „Iată ce te va despăgubi de pierderea celor doi sclavi. Silniciei dumitale care ucide, îi opun silnicia care izbăvește. Dumnezeu te va judeca!“ Și dispărurăm, lăsîndu-l pe domnul Willis înmărmurit, nemișcat, crezîndu-se în puterea unui vis. După cîteva minute, am ajuns la bricul nostru și am ridicat pînzele.

— Îmi pare, dragă Murph, că alteța-sa a despăgubit cu prea mare larghețe pe acel mizerabil de pierderea sclavilor lui, căci, la urma urmei, David nu-i mai aparținea.

— Am calculat aproximativ cheltuielile făcute timp de opt ani cu studiile lui David; apoi am întreit valoarea lui și aceea a Cecilyei ca simpli sclavi. Știu că procedeul nostru era contrar dreptului ginților, dar dacă ai fi văzut starea groaznică în care se aflau acești nenorociți, aproape în agonie, dacă ai fi asistat la sfidarea nelegiuită aruncată lui Dumnezeu de către acest om beat de vin și de cruzime, ai fi înțeles că monseniorul a vrut, cum s-a

și rostit cu acest prilej : „Să joace întrucîtva rolul Providenței“.

— Este o convingere tot atît de discutabilă și de litigioasă ca și pedepsirea Învățătorului, cinstite *squire*. Și această aventură n-a avut urmări ?

— Nu putea să aibă nici una. Bricul era sub pavilion danez, anonimatul nostru fusese păstrat cu grijă, treceam drept niște englezi bogați. Dacă ar fi îndrăznit, cui ar fi putut să ne reclame domnul Willis ? De fapt, ne-a mărturisit-o el însuși și medicul monseniorului a consemnat-o într-un proces-verbal, că cei doi sclavi n-ar fi putut trăi mai mult de opt zile în acea cumplită celulă. A fost nevoie de cele mai atente îngrijiri pentru ca Cecily să fie smulsă unei morți aproape sigure. În sfîrșit, au fost readuși la viață. De-atunci, David a rămas atașat pe lîngă monsenior ca medic și are față de el un devotament nemărginit.

— David, ajungînd în Europa, s-a căsătorit, fără îndoială, cu Cecily ?

— Această căsătorie, care părea că va fi atît de fericită, s-a oficiat într-o capelă a palatului monseniorului, dar printr-o schimbare neașteptată, văzîndu-se beneficiara unei situații la care nu s-ar fi așteptat, uitînd cît suferise David pentru ea și ea însăși pentru el, Cecily, fiindu-i rușine, în această lume nouă că e soția unui negru, sedusă de un om cumplit de depravat, a comis prima ei greșeală. S-ar fi zis că perversitatea înnăscută a acestei nenorocite, pînă atunci în stare latentă, n-a așteptat decît acest ferment primejdios pentru a lua asemenea proporții cumplite. Cunoști restul, scandalul provocat de aventurile ei. După doi ani de căsătorie, David care era tot atît de încrezător pe cît de îndrăgostit, află toate aceste ticăloșii : ca de

un trăsnet fu trezit din încrederea sa oarbă şi totală.

— Se spune că ar fi vrut să-şi omoare nevasta ?

— Da, dar mulţumită stăruinţelor monseniorului, a consimţit ca această femeie să fie închisă pe viaţă într-o fortăreaţă. Şi aceasta e închisoarea căreia monseniorul îi deschide acum porţile, spre marea dumitale mirare şi a mea, de altfel, ceea ce nu-ţi ascund, dragă baroane.

— Sincer vorbind, hotărîrea monseniorului mă miră cu atît mai mult cu cît guvernatorul fortăreţei a prevenit de mai multe ori pe alteţa-sa că această femeie nu poate fi îmblînzită, nimic nu i-a putut înfrînge firea temerară şi înecată în vicii şi, cu toate acestea, monseniorul stăruie s-o aducă încoace. În ce scop ? Pentru care motiv ?

— Iată, dragă baroane, ceea ce nu ştiu nici eu. Dar e tîrziu. Alteţa-sa doreşte să plece curierul dumitale cît mai curînd la Gerolstein.

— Pînă în două ceasuri va fi pe drum. Aşadar, dragă Murph, pe diseară !

— Pe diseară !

O CASĂ DIN STRADA TEMPLULUI

Pentru a se folosi de informaţiile pe care baronul de Graün le culesese despre Guristă şi despre Germain, fiul Învăţătorului, Rudolf trebuia să se ducă în strada Templului şi la notarul Jacques Ferrand... Şi aceasta, pentru a încerca să afle de la doamna Séraphin oarecari indicii asupra familiei Floarei-Maria.

Apoi în casa din strada Templului, unde locuise pînă nu demult Germain, pentru a încerca să descopere, prin domnișoara Rigolette, adăpostul acelui tînăr ; sarcină destul de grea, deoarece lucrătoarea știa poate că fiul Învățătorului avea cel mai mare interes să nu fie cunoscută noua sa locuință.

Dacă ar lua acolo cu chirie camera ocupată odinioară de Germain, Rudolf și-ar fi ușurat cercetările, pe lîngă că era în măsură să observe de aproape diferitele categorii de oameni care ocupau acea clădire.

Chiar în ziua în care avusese loc convorbirea dintre baronul de Graün și Murph, Rudolf se duse, pe la orele trei, în strada Templului, pe o vreme mohorîtă de iarnă.

Situată într-un cartier de negustori și foarte aglomerată, casa nu trăda, prin înfățișarea ei, nimic deosebit ; se compunea dintr-un parter ocupat de un cîrciumar, din patru caturi și din niște mansarde.

O alee întunecoasă, îngustă, dădea într-o curticică, mai bine-zis într-un fel de puț pătrat de cinci sau șase picioare, cu totul lipsit de aer, de lumină, o hazna infectă a tuturor murdăriilor din casă. aruncate de la caturile superioare, niște ochiuri fără geam, deschizîndu-se la fiecare etaj.

La intrarea unei scări umede și negre, o lumină roșietică indica odăița portarului : o încăpere afumată din pricina unei lămpi care trebuia să ardă în plină zi ca să lumineze această vizuină întunecoasă, unde îl vom urmări pe Rudolf, în haine de gata, aidoma unui vînzător de prăvălie.

Purta un palton de culoare îndoielnică, o pălărie puțin cam pleoștită, o cravată roșie, o umbrelă și niște imenși bocanci cu șireturi. Pentru desăvîrșirea iluziei personajului ce și-l compusese, Rudolf

purta sub braţ un sul mare de stofă, învelit cu grijă.

Intră la portar, ca să ceară să-i arate camera ce se liberase.

O lampă cu ulei, aşezată în spatele unui glob de sticlă umplut cu apă, care slujea drept reflector, lumina odăiţa. În fund, un pat acoperit cu un macat pestriţ, combinat dintr-o mulţime de petece de stofă de tot felul şi de toate culorile ; în stînga, pe un scrin de nuc, a cărui marmură suporta drept podoabă : un mic sfînt-Ion de ceară, cu mielul lui alb şi peruca-i blondă, totul aşezat sub un clopot de sticlă înstelat, ale cărui plesnituri erau lipite cu dibăcie prin nişte benzi de hîrtie albastră ; două sfeşnice polcite, coclite de vreme şi purtînd, în loc de lumînări, portocale acoperite cu paiete, fără îndoială oferite de curînd portăresei. ca dar de Anul Nou ; două cutii, una de paie în diferite culori, alta acoperită de scoici mici ; aceste două cutii artistice miroseau de la o poştă a vreo casă de detenţie sau a ocnă. (Să sperăm, pentru buna reputaţie a portarului din strada Templului, că acest dar nu provenea din partea creatorului cutiei). În sfîrşit, între cele două cutii şi sub un glob de pendulă, se putea admira o pereche de cismuliţe de marochin roşu, adevărată încălţăminte de păpuşă, dar lucrate îngrijit şi cu pricepere, fasonate şi brodate.

Această capodoperă, cum ziceau bătrînii noştri, în mijlocul unei duhori cumplite de piele mucedă, de arabescuri fantastice desenate de-a lungul pereţilor ca şi mulţimii de ghete vechi, arăta că portarul casei cu pricina lucrase pe vremuri încălţăminte de comandă, înainte de a ajunge cîrpaci de ghete vechi.

Cînd Rudolf se aventură în această încăpere, domnul Pipelet, portarul, deocamdată absent, era

înlocuit de doamna Pipelet. Femeia, așezată lîngă o sobă de fontă aflată în mijlocul odăii, părea să asculte, foarte serioasă, cum „cînta“ oala care fierbea (expresia e consacrâtă).

Hogarth[1]-ul francez și anume Henry Monnier[2], a prins atît de bine imaginea stereotipă a portăresei, încît noi îl vom ruga pe cititor, dacă vrea să și-o închipuie pe doamna Pipelet, să-și aducă aminte de cea mai urîtă, cea mai zbîrcită, cea mai plină de coșuri pe obraz, cea mai murdară, cea mai zdrențăroasă, cea mai gîlcevitoare, cea mai veninoasă dintre portăresele imortalizate de acest mare artist.

Singura trăsătură pe care ne vom îngădui s-o adăugăm acestui ideal, dar care este o minunată realitate, va fi o ciudată coafură compusă dintr-o perucă à la Titus, perucă odinioară blondă, dar tărcată de vreme cu o mulțime de nuanțe roșietice și gălbui, cafenii și arămii, smălțuind, ca să zicem așa, o încîlceală de nedescurcat de șuvițe aspre, țepoase, zbîrlite, amestecate. Doamna Pipelet nu părăsea niciodată această podoabă unică și eternă a craniului ei de sexagenară.

Văzîndu-l pe Rudolf, portăreasa pronunță cu glas răgușit sacramentalele cuvinte :

— Unde mergi mata ?

— Doamnă, mi se pare că e de închiriat o cameră și un cabinet în această casă ? întrebă Rudolf, apăsînd pe cuvîntul „doamnă“, ceea ce o măguli simțitor pe portăreasă.

Răspunse cu mai puțină acreală :

---

[1] William Hogarth (1697—1764), celebru gravor și pictor englez.

[2] Scriitor și caricaturist francez care a trăit între anii 1805—1877.

— E o cameră de închiriat la al patrulea, dar nu se poate vizita... Alfred e plecat...

— Fiul dumitale, fără îndoială, doamnă? Se înapoiază curînd?

— Nu, domnule, nu e fiul meu, e soțul meu!... De ce oare lui Pipelet să nu i se zică Alfred?

— E dreptul lui, doamnă, dar, dacă îmi îngădui, voi aștepta o clipă să se înapoieze. Aș vrea să iau cu chirie această cameră, cartierul și strada îmi convin; casa îmi place, fiindcă mi se pare foarte bine îngrijită. Totuși, înainte de a vizita locuința pe care doresc s-o ocup, aș vrea să știu, doamnă, dacă ți-ai putea lua obligația de a-mi face menajul? Am obiceiul să nu mă folosesc decît de portărese, numai dacă, bineînțeles, sînt și ele de acord.

Această propunere, rostită în cuvinte atît de amabile, o cîștigă cu totul pe doamna Pipelet.

— Dar bine-nțeles, domnule... răspunse ea, mă voi ocupa de gospodăria dumitale... sînt chiar onorată de propunere, și pentru șase franci pe lună vei fi servit ca un prinț.

— De acord cu șase franci, doamnă... Numele dumitale?

— Pomone-Fortunée-Anastasie Pipelet.

— Ei bine, doamnă Pipelet, accept să-ți plătesc șase franci pe lună ca salariu. Și dacă îmi convine camera, ce preț are?

— Împreună cu cabinetul, 150 de franci, domnule; nici o centimă mai puțin... Chiriașul principal e un cîine... un cărpănos în stare să-și mănînce de sub unghii.

— Și cum se numește?

— Domnul Braț-Roșu.

Numele acesta și aducerile aminte îl făcură pe Rudolf să tresară.

— Spuneți, doamnă Pipelet, că principalul locatar se numește...

— Ei bine... domnul Braț-Roșu.

— Și locuiește ?

— În strada Bobului nr. 13 ; ține o cîrciumă în gropile din Champs-Élysées.

Nu mai exista nici o îndoială... Era același om... Această coincidență i se păru lui Rudolf ciudată.

— Dacă domnul Braț-Roșu este principalul locatar, întrebă el, cine e proprietarul casei ?

— Domnul Bourdon, dar n-am avut niciodată de-a face decît cu domnul Braț-Roșu.

Voind să cîștige încrederea portăresei, Rudolf reluă :

— Dragă doamnă Pipelet, sînt cam obosit, frigul m-a răzbit... Fă-mi un serviciu : du-te la cîrciumarul care șade în această casă și adu o sticlă de cassis [1] și două pahare... sau mai bine trei, pentru că soțul dumitale se va înapoia și el.

Și-i dădu femeii o piesă de cinci franci.

— Ah, domnule, dar dumneata vrei ca din prima clipă să te adore lumea, exclamă portăreasa al cărui nas acoperit de coșuri păru că se luminează de toate focurile unei lăcomii bachice.

— Da, doamnă Pipelet, vreau să fiu adorat.

— Asta îmi convine, îmi convine, dar nu voi aduce decît două păhărele, pentru că Alfred și cu mine bem totdeauna dintr-un singur pahar. Dragul de el, e atît de pofticios în tot ceea ce se referă la femei ! ! !

— Du-te, doamnă Pipelet, o să-l așteptăm pe Alfred.

— Da, dar dacă vine cineva... vei rămîne dumneata aici ?

[1] Lichior de coacăze negre.

— Fii liniştită.

Bătrîna ieşi.

Rămas singur, Rudolf se gîndi la această bizară împrejurare care îl apropia de Braţ-Roşu ; se miră numai că François Germain a putut să stea trei luni în această casă fără să fie descoperit de complicii Învăţătorului care erau în legătură cu Braţ-Roşu.

În clipa aceea, factorul ciocăni în geamul odăiţei, îşi trecu prin el braţul şi întinse două scrisori, zicînd :

— Cincisprezece centime.

— Treizeci de centime, căci sînt două scrisori, spuse Rudolf.

— Una e francată, răspunse factorul.

După ce plăti, Rudolf se uită mai întîi distrat la cele două scrisori, dar imediat ele îi părură demne de un examen mai atent.

Una, adresată doamnei Pipelet, exala prin plicul de hîrtie velină, un puternic miros „L'eau d'Espagne". Pe sigiliul de ceară roşie se vedeau două litere : C.R., deasupra un coif, aşezate pe un suport împodobit cu crucea Legiunii de onoare ; adresa era scrisă de o mînă sigură. Pretenţiozitatea heraldică a coifului şi a acelei cruci, îl făcură pe Rudolf să surîdă, întărindu-l în convingerea că acea scrisoare nu era scrisă de o femeie.

Dar cine, oare, era corespondentul parfumat, blazonat... al doamnei Pipelet ?

Cealaltă scrisoare, pe hîrtie cenuşie, ordinară, şi închisă cu un bulin perforat de împunsături de ac, era pentru domnul Cesar Bradamanti, dentist chirurg.

Scrisul adresei, vizibil prefăcut, era alcătuit numai din litere mari.

Să fi fost o presimţire, un joc al închipuirii sau o realitate, dar această scrisoare îi păru lui Rudolf aducătoarea unor veşti triste. Observă cîteva litere ale adresei, pe jumătate şterse, într-un loc unde hîrtia era puţin boţită.

Acolo picurase o lacrimă.

Doamna Pipelet se înapoie, aducînd sticla de lichior şi două pahare.

— Am cam zăbovit, nu-i aşa, domnule? Dar o dată intrat în prăvălia lui moş Joseph, nu mai e chip să ieşi. Ah! bătrînul ăsta aiurit!... Ai putea oare crede cînd ţi-oi spune că unei femei de vîrsta mea îi mai povesteşte ghiujul glume pipărate?

— Drace... dar dacă Alfred ar afla asta?

— Nu mai vorbi, mi se urcă sîngele la cap doar cînd mă gîndesc. Alfred e gelos ca un beduin; şi, de altfel, cînd e vorba de moş Joseph, totul e spus cu gînd bun.

— Iată două scrisori pe care le-a adus factorul, spuse Rudolf.

— Ah, Doamne... scuză-mă, domnule... Şi-ai plătit?

— Da.

— Eşti foarte bun. O să reţin asta din restul pe care ţi l-am adus... Cît face?

— Cincisprezece centime, răspunse Rudolf, surîzînd de felul ciudat în care doamna Pipelet înţelegea să-i restituie banii.

— Cum, cincisprezece centime?... Dar sînt treizeci de centime, sînt două scrisori.

— Ar însemna să abuzez de încrederea dumitale făcîndu-te să reţii din banii mei treizeci de centime în loc de cincisprezece, dar nu sînt în stare, doamnă Pipelet... una din cele două scrisori, ce ţi-a fost adresată, e francată. Şi, fără să fiu indis-

cret, voi observa că ai un corespondent ale cărui bileţele dulci au un parfum al dracului de bun.

— Să vedem, spuse portăreasa luînd scrisoarea velină. E adevărat... are aparenţa unei scrisori de dragoste. Ah, Doamne, dar cine e dezmăţatul care ar îndrăzni ?

— Şi dacă Alfred ar fi fost de faţă, doamnă Pipelet ?

— Nu spune asta, că leşin în braţele dumitale.

— N-o mai spun, doamnă Pipelet !

— Dar ce proastă sînt !... Ştiu ce este, spuse portăreasa ridicînd din umeri, ştiu... ştiu... e de la comandant... Ah, ce spaimă am tras... dar asta nu ne împiedică să facem socoteala : Să vedem, cincisprezece pentru cealaltă scrisoare, nu-i aşa ? Deci, să zicem şaptezeci şi cinci de centime lichiorul şi cincisprezece centime marca scrisorii, pe care le reţin, fac nouăzeci de centime şi zece pe care le am, sînt un franc plus patru, fac cu totul cinci franci : socotelile încurcate strică prietenia.

— Şi iată un franc pentru dumneata, doamnă Pipelet, posezi un fel atît de minunat de a restitui avansurile că ţin să te încurajez.

— Un franc ! Îmi dai un franc ! şi pentru ce, mă rog ? strigă doamna Pipelet pe un ton de îngrijorare şi surpriză faţă de această nemaipomenită dărnicie.

— Va fi o arvună, dacă iau camera, sau chiria pe douăzeci şi patru de ore.

— Aşa primesc, dar îi voi spune lui Alfred.

— Desigur, dar iată şi cealaltă scrisoare, e adresată domnului Cesar Bradamanti.

— Ah, da... dentistul de la al treilea... O s-o pun în cizma cu scrisori.

Rudolf crezu că nu auzise bine, dar o văzu pe doamna Pipelet aruncînd, foarte serioasă, scrisoa-

rea într-o cizmă veche cu carîmbii răsfrînți, atîrnată de perete.

Rudolf o privea cu surprindere.

— Cum, spuse el, pui scrisoarea asta...

— Da, domnule, o pun în cizma cu scrisori... În felul acesta nu se pierde nimic ; cînd locatarii vin acasă, Alfred sau eu scuturăm cizma, facem triajul și fiecare are scrisoarea lui.

— Casa dumitale e atît de bine organizată că mă face să doresc din ce în ce mai mult să locuiesc aici. Mai ales această cizmă pentru scrisori mă încîntă.

— Doamne, e doar atît de simplu, reluă modestă doamna Pipelet. Alfred avea cizma asta desperecheată, așa că ne-am hotărît s-o folosim ca să-i servim pe chiriași.

Spunînd aceste cuvinte, portăreasa deschise scrisoarea care îi era adresată ; o întoarse pe toate fețele și, după cîteva clipe de ezitare, îi spuse lui Rudolf :

— De obicei, Alfred se ocupă cu cititul, fiindcă eu nu știu carte. N-ai vrea dumneata, domnule, să fii acum pentru mine ceea ce este de obicei Alfred ?

— Să citesc scrisoarea aceasta ? Cu plăcere, spuse Rudolf, foarte curios să-l cunoască pe corespondentul doamnei Pipelet.

Citi cele ce urmează de pe hîrtia velină, în colțul căreia se afla coiful, literele C.R., suportul heraldic și crucea de onoare :

„Mîine, vineri, la 11 ore, se vor încălzi bine cele două odăi ; se vor spăla cu grijă oglinzile, se vor scoate husele de pe toate mobilele, se va băga de seamă să nu se jupoaie poleiala de pe mobile cînd vor fi scuturate.

Dacă din întîmplare nu voi fi sosit cînd o doamnă, plimbîndu-se pe acolo, către ora 1, va veni să întrebe de domnul Charles, să fie condusă în apartament, luîndu-se cheia înapoi ca să mi se dea cînd voi sosi.“

Cu toate că redactarea biletului nu era prea academică, Rudolf înţelese bine despre ce era vorba şi spuse portăresei :

— Cine locuieşte la primul etaj ?

Bătrîna apropie degetul ei galben şi zbîrcit de buza care îi atîrna şi răspunse cu un rînjet răutăcios :

— Nici o vorbă... Sînt încurcături femeieşti.

— Te întreb asta, scumpă doamnă Pipelet, pentru că înainte de a te muta într-o casă... doreşti să ştii...

— E foarte simplu... spune-mi cu cine te aduni... ca să-ţi spun cine eşti, nu-i aşa ?

— Vorba dumitale !

— De altminteri, pot să-ţi comunic ceea ce ştiu, şi nu va fi o poveste lungă... Să tot fie şase săptămîni de cînd un tapiţer a venit aici, a cercetat primul etaj care era de închiriat, a întrebat preţul şi a doua zi a sosit cu un om tînăr, blond, frumos, cu mustaţă mică, cruce de onoare, cămaşă frumoasă. Tapiţerul îi spunea... comandant.

— Deci era un militar ?

— Militar ? reluă doamna Pipelet, ridicînd din umeri, da de unde ! Este ca şi cum Alfred şi-ar spune că e intendent.

— Cum aşa ?

— E pur şi simplu din garda naţională, în statul major, tapiţerul îi spune comandant ca să-l măgulească... după cum se simte măgulit Alfred cînd i se spune intendent. În sfîrşit, cînd comandantul

(noi nu-l cunoaştem decît sub numele ăsta), a văzut totul, a spus tapiţerului : „E-n regulă, îmi convine, aranjează asta şi vezi-l pe proprietar". „Da, domnule comandant !" a răspuns celălalt... Şi a doua zi tapiţerul a semnat, pe numele lui, contractul de închiriere cu Braţ-Roşu, i-a plătit chiria pe şase luni înainte, pare-se pentru că tînărul nu vrea să fie cunoscut. Îndată după aceea au venit lucrătorii care au schimbat totul la primul etaj, au adus sofale, perdele de mătase, oglinzi cu rame aurite, mobile minunate, aşa că acum e frumos ca într-o cafenea de pe bulevarde ! Fără a mai socoti covoarele de peste tot, şi atît de groase şi de plăcute, de parcă ai călca pe blănuri de animale... Cînd totul a fost gata, comandantul a revenit ca să vadă camerele şi i-a spus lui Alfred : „Te poţi însărcina cu întreţinerea acestui apartament, în care nu voi veni prea des, să faci focul din cînd în cînd şi să pregăteşti totul ca să mă primeşti cînd îţi voi scrie prin poşta mică ?" „Da, domnule comandant", i-a răspuns linguşitorul de Alfred. „Şi cît o să-mi iei pentru asta ?" „Douăzeci de franci pe lună, domnule comandant." „Douăzeci de franci ! Haida de, glumeşti, portarule." Şi iată pe acest frumos domnişor tocmindu-se ca un calic, să exploateze lumea săracă. Ce ziceţi de asta, pentru o piesă sau două de cinci franci, cînd a făcut cheltuieli atît de mari cu un apartament în care nu locuieşte ! În sfîrşit, după multe ciorovăieli, am obţinut doisprezece franci. Doisprezece franci ! Spuneţi, să nu-ţi ieşi din sărite ?... Comandant de trei parale ! Ce diferenţă între el şi dumneavoastră, domnule ! adăugă portăreasa, adresîndu-se lui Rudolf şi făcîndu-i ochi dulci. Nu-ţi spui comandant, nu-ţi dai aere şi te-ai înţeles cu mine pentru şase franci de la primele vorbe.

— Şi de-atunci tînărul a mai dat pe aici ?

— Staţi să vedeţi nostimadă, pare că e tras bine pe sfoară comandantul. A scris de trei ori, ca şi acum, să se facă focul, să se pregătească totul, că va veni o cucoană. Ei bine, da, du-te şi-o aşteaptă !

— N-a venit nimeni ?

— Stai niţel ! Prima dată din cele trei, comandantul a venit foarte grabit, fredonînd încet şi dîndu-şi ifose ; a aşteptat timp de două ceasuri încheiate... nimeni ; cînd a trecut prin faţa odăiţei în care pîndeam noi, cei doi Pipelet, ca să-i vedem mutra şi să-l stîrnim, spunîndu-i : „Domnule comandant, n-a venit de loc, dar de loc acea mică doamnă care să întrebe de dumneata", „Bine, bine !" îmi răspunde el cu un aer ruşinat şi furios, şi o şterge repede rozîndu-şi unghiile de necaz. A doua oară, înainte să vină el, un comisionar aduce o scrisorică pentru domnul Charles ; îmi dau eu cu gîndul că s-a ars şi de rîndul ăsta, rîdeam cu poftă împreună cu Pipelet, cînd, iată-l pe comandant. „Domnule comandant, îi spun, ducînd mîna stîngă la perucă întocmai ca un adevărat ostaş, iată o scrisoare, pare că şi de data asta e un contra-ordin !" Mă priveşte mîndru, deschide scrisoarea, o citeşte, se face roşu ca un rac fiert, apoi ne spune, prefăcîndu-se că nu e contrariat : „Ştiam că n-o să vină ; am trecut pe-aici numai să vă recomand să luaţi seama la toate". Nu era adevărat, a zis aşa numai ca să ne ascundă că era dus cu preşul ; şi după asta a plecat fîţîindu-se şi fredonînd, dar te asigur că era foarte jignit. Aşa-i trebuie, îmi pare bine, comandant de trei parale ! Să te înveţi minte altă dată, să nu dai doisprezece franci pe lună pentru gospodăria ta !

— Şi a treia oară ?

— Ah ! A treia oară am crezut că totul era în regulă. Comandantul sosi spilcuit, ochii îi ieșeau din cap, atît părea de mulțumit și de sigur de sine. Era frumos băiat, totuși... bine îmbrăcat și mirosind a mosc... De abia atingea pămîntul, atît era de fudul... Ia cheia și ne spune, urcîndu-se la el, cu un aer împăunat ca și cum ar fi vrut să se răzbune pentru celelalte dăți : „Veți spune acestei doamne că ușa e descuiată..." Bine ! Noi, cei doi Pipelet, eram atît de curioși s-o vedem pe cuconiță, deși nu eram siguri că vine, încît am ieșit din odăița noastră să ne punem la pîndă pe pragul unei uși din gang. De data asta o trăsură mică, albastră, cu perdelele lăsate, se oprește în fața noastră. „Ei bine, ea e, îi spui eu lui Alfred... Să ne retragem puțin ca să n-o speriem." Birjarul deschide portiera. Atunci vedem o doamnă măruntică, cu un manșon pe genunchi și un văl negru pe față, fără să mai socotim batista pe care o ținea la gură, încît s-ar fi zis că plînge ; dar ce să vezi, o dată scara trăsurii lăsată, în loc să coboare, doamna spune cîteva cuvinte birjarului care, foarte mirat, închide portiera la loc.

— Femeia n-a coborît ?

— Nu, domnule, s-a aruncat în fundul trăsurii și și-a acoperit ochii cu mîinile. Eu mă reped și, înainte ca birjarul să se fi urcat pe capră, îi spun : „Ei bine, voinice, o iei înapoi ? „Da", îmi spune el. „Și unde ?" îl întreb. „Acolo de unde vin !" „Și de unde vii, mă rog ?" „Din strada Saint-Dominique, colț cu strada Belle-Chasse."

La aceste vorbe Rudolf tresări. Marchizul d'Harville, unul din cei mai buni prieteni ai săi, care era pradă de cîtăva vreme unei adînci melancolii, după cum am mai spus, locuia în strada Saint-Dominique, colț cu strada Belle-Chasse.

Să fie oare marchiza d'Harville cea care se îndrepta spre prăpastie ? Nu cumva soțul ei are unele bănuieli cu privire la purtarea ei ?... Singura cauză, poate, a durerii care îl macină.

Aceste îndoieli se învălmășeau tumultoase în mintea lui Rudolf. Cunoștea totuși anturajul marchizei și nu-și amintea să fi văzut vreodată pe cineva asemănător comandantului. Tînăra femeie în chestiune putea, la urma-urmei, să fi luat o trăsură din locul acela, fără să locuiască neapărat pe strada aceea ; nimic nu-i dovedea lui Rudolf că femeia cu pricina era marchiza. Păstrase totuși vagi și penibile bănuieli. Aerul îngrijorat și preocupat nu-i scăpase portăresei.

— Ei bine, domnule, la ce te tot gîndești ? îl întrebă ea.

— Mă gîndesc ce motiv avea această femeie, care venise pînă la ușa asta... să-și schimbe deodată intenția...

— Ce vrei, domnule, o idee, o teamă, o superstiție. Noi astea, biete femei, sîntem atît de slabe, atît de fricoase ! spuse groaznica portăreasă cu un aer timid și înfricoșat. Îmi pare că dacă eu i-aș fi jucat, pe ascuns, asemenea feste lui Alfred, aș fi fost nevoită să-mi iau valea de nu știu cîte ori. Dar asta nu, niciodată ! Dragul de el ! Nu există ființă pe pămînt care s-ar putea lăuda că...

— Te cred, doamnă Pipelet... Dar acea tînără femeie...

— Nu știu dacă era tînără, că nu i se vedea nici vîrful nasului. Fapt este că plecase așa cum venise, fără surle și tobe. De ni s-ar fi dat zece franci nouă, mie și lui Alfred, n-am fi fost mai mulțumiți.

— De ce ?

— Gîndindu-ne la mutra care avea s-o facă domnul comandant, fără îndoială că aveai de ce să te strici de rîs. În loc să-i spunem numaidecît, de la început, că doamna plecase, îl lăsăm să aştepte mult şi bine şi să bombănească un ceas întreg. După asta, urc la etaj, n-aveam decît călţuni de casă în bietele mele picioare, ajung la uşa care e tocmai la capătul coridorului. O împing, ea scîrţîie ; pe scară e întuneric ca într-un cuptor, ca şi la intrarea apartamentului. Dar iată că, în clipa cînd dau să intru, comandantul mă ia în braţe şi-mi spune cu un glas dezmierdător : „Doamne, îngerul meu, ce tîrziu vii !..."

În pofida gîndurilor grave care îl frămîntau, Rudolf nu putu să nu rîdă, privind mai ales peruca grotescă şi figura cumplit de zbîrcită, buburoasă a eroinei acestei caraghioase încurcături.

Doamna Pipelet reluă, strîmbîndu-se în chip atît de caraghios încît deveni şi mai hidoasă.

— Ha, ha, ha, ce mai boroboaţă ! Dar stai să vezi mai departe. Eu nu răspund nimic, îmi ţin răsuflarea şi mă las în braţele comandantului, dar deodată îl văd că, respingîndu-mă, strigă, grosolanul, cu un aer atît de scîrbit de parcă ar fi atins un păianjen : „Dar cine dracu eşti ?" „Eu, domnule comandant, doamna Pipelet, portăreasa, şi de aceea te rog să-ţi ţii mîinile acasă, să nu mă iei de mijloc, să nu-mi spui «îngerul meu» şi nici să-mi spui că vin prea tîrziu. Ce făceai dacă ar fi fost de faţă Alfred ?" „Ce vrei ?" îmi spuse el furios. „Comandante, coniţa cea mică a venit cu trăsura." „Ei bine, zi-i să urce ; eşti o proastă, nu ţi-am spus s-o conduci pînă la mine ?" îl las să vorbească, îl las să vorbească. „Da, domnule comandant, e adevărat, mi-ai spus s-o conduc sus." „Ei bine ?" „Dar mica doamnă..." „Ci vorbeşte o dată !" „Vezi că

mica doamnă a plecat". „Desigur că ai spus sau ai făcut vreo prostie!" strigă el și mai furios. „Nu, domnule comandant, conița nici nu s-a dat jos din trăsură; cînd vizitiul a deschis portiera, i-a spus s-o ducă de unde a luat-o". „Trăsura nu poate să fie departe", strigă comandantul, fugind spre ușă. „Ba da, e mai mult de o oră de cînd a plecat", i-am răspuns. „O oră! o oră! Și de ce-ai întîrziat atîta ca să mă previi?" strigă el tremurînd de furie. „De, pentru că ne temeam că întîmplarea te va supăra foarte, pentru că nu ți-ai scos nici de astă dată cheltuielile." Înghite-o, mi-am zis eu, fandositule, asta te va învăța minte s-o mai faci pe scîrbitul ca atunci cînd m-ai luat în brațe. „Ieși afară, nu faci și nu spui decît prostii!" strigă el furios, desfăcîndu-și halatul tătăresc și dînd de pămînt cu scufia grecească de catifea brodată cu aur... Frumoasă scufie, totuși... și halatul, îți luau ochii. Comandantul semăna cu un licurici...

— Și de-atunci, nici el nici doamna n-au mai revenit?

— Nu, dar așteaptă sfîrșitul tărășeniei, zise doamna Pipelet.

CELE TREI ETAJE.

— Iată sfîrșitul povestirii, continuă doamna Pipelet. Cobor apoi să dau de Alfred. Se afla tocmai atunci în odăița noastră portăreasa de la numărul 19 și precupeața care vinde stridii — aia care își face negustoria în fața ușii cîrciumarului; le povestesc cum comandantul m-a numit îngerul lui și m-a luat de mijloc. Să te ții rîsete! Și

Alfred, cu toate că e foarte melan... da, melancolic, cum spune el, cu toate că e foarte melancolic de cînd cu isprăvile monstrului de Cabrion...

Rudolf o privi mirat.

— Într-o zi, cînd ne vom mai împrieteni, o s-o știi și p-asta. În sfîrșit, ce mai tura-vura, Alfred, cu toată melancolia, se pornește să-mi zică „îngerul lui". În clipa aceea, comandantul iese de la dînsul și închide ușa ca să plece, dar pentru că ne auzea rîzînd, nu mai cutează să coboare, de teamă să nu ne batem joc de el, silit fiind să treacă prin fața odăiței noastre. Noi înțelegem manevra și iată că precupeața, cu vocea ei groasă, începe să strige : „Pipelet, de ce vii atît de tîrziu, îngerul meu ?" După care comandantul reintră în camera lui, trîntește ușa cu un zgomot îngrozitor, ca un turbat ce e, pentru că omul ăsta trebuie să fie turbat ca un tigru... are și vîrful nasului alb... Pe urmă, a deschis poate de zece ori ușa ca să asculte dacă mai e lume la noi. Mai era, și nu ne mișcam de-acolo. Pînă ce, văzînd că nu plecăm, și-a luat inima în dinți și a coborît scara, sărind cîte patru trepte deodată ; mi-a aruncat cheia fără să spună un cuvînt și a șters-o furios în mijlocul hohotelor noastre de rîs, în timp ce precupeața de stridii o ținea într-una : „De ce vii atît de tîrziu, îngerul meu ?"

— Dar riscai ca acest comandant să renunțe la serviciile dumitale.

— Ei bine, da, dar n-ar fi îndrăznit. Îl aveam la mînă. Știam unde stă coțofana lui, și dacă ne spunea ceva, îl amenințam că-l dăm de gol. Și apoi, pentru nenorociții ăia de doisprezece franci, cine s-ar găsi să-i facă gospodăria ! O femeie din afară ? I-am face viața grea. Cîrpănos nesuferit ! În sfîrșit, domnule, o să mă crezi că a avut mes-

chinăria să se uite la lemnele lui, să socotească numărul buturugilor pe care a trebuit să le ardem, aşteptîndu-l ? E vreun parvenit, desigur, un om de nimic, îmbogăţit. Are un chip de senior şi apucături de golan, risipeşte într-o parte şi se caliceşte în alta. Nu-i doresc nici un rău, dar mă înveselesc la gîndul că dama l-a tras pe sfoară. Pun rămăşag că mîine tot aşa se va întîmpla. O să-i dau de veste şi precupeţei care a fost rîndul trecut aici ; să mai petrecem şi noi niţel. Dacă vine coniţa, o să vedem dacă e brună sau blondă şi dacă e drăguţă. Şi cînd te gîndeşti, spune şi dumneata, că în toată afacerea asta se mai află şi un nătăfleţ de soţ ! Ce mai păcăleală, nu-i aşa ? Dar asta îl priveşte, bietul om ! Ce mai, mîine o vom vedea pe coconiţa care, cu tot voalul ei, va trebui să-şi plece nasul mult prea jos ca să nu-i vedem culoarea ochilor. Iată, aşadar, încă o mironosiţă şi jumătate, cum se spune la noi la ţară ; vine la un bărbat şi se preface că-i e frică. Dar, pardon, te rog iartă-mă că trebuie să iau oala de pe foc, a fiert destul. Tocana trebuie mîncată. E o mîncare din mezeluri grase, asta îl va bucura oarecum pe Alfred care are o vorbă : „Pentru o tocană grasă aş trăda şi Franţa“, frumoasa lui Franţă !... Scumpul meu bătrînel...

În timp ce doamna Pipelet se ocupa de aceste detalii gospodăreşti, Rudolf căzu pradă unor gînduri triste.

Femeia despre care era vorba (fie că fusese sau nu marchiza d'Harville), a pregetat şi a rezistat fără îndoială mult, înainte de a consimţi să vină la o primă, la o a doua întîlnire, apoi, speriată de urmările imprudenţei ei, o remuşcare binevenită a împiedicat-o, de bună seamă, să-şi împlinească această uşuratică făgăduială.

În sfîrşit, cedînd unei porniri irezistibile, soseşte, plînsă, zbuciumată de mii de temeri pînă în pragul acestei case; dar în clipa cînd trebuia să se dedea pierzării pentru totdeauna, aude glasul datoriei şi scapă încă o dată de dezonoare.

Şi pentru cine, oare, înfruntă ea atîta ruşine, atîta primejdie?

Rudolf cunoştea lumea şi inima omenească; intuia aproape, fără greş, caracterul comandantului după cele cîteva trăsături schiţate de portăreasă cu o grosolană nevinovăţie.

Nu era, oare, un om prosteşte orgolios, împăunîndu-se cu apelativul unui grad absolut neînsemnat din punct de vedere militar; un om destul de lipsit de tact, ca să nu caute să se ascundă sub cel mai riguros anonimat, ca să acopere cu un mister de nepătruns purtările vinovate ale unei femei care risca totul pentru el; un om, în sfîrşit, atît de prost şi de zgîrcit, care nu înţelegea că, pentru a economisi cîţiva poli îşi expunea amanta la glumele obraznice şi neruşinate ale indivizilor din casa aceea?

Aşa că, a doua zi, împinsă de un îndemn fatal, dar avînd conştiinţa imensităţii păcatului ei, neavînd alt sprijin în mijlocul acestor groaznice torturi sufleteşti decît credinţa oarbă în discreţia, în onoarea omului căruia îi dădea mai mult decît viaţa, această tînără, dar nefericită femeie dacă ar veni totuşi la întîlnire, palpitînd, pierdută, i-ar fi dat să înfrunte privirile iscoditoare şi îndrăzneţe ale unor mizerabili şi chiar să audă glumele lor deşănţate.

Ce ruşine! Ce lecţie! Ce deşteptare pentru o femeie rătăcită, care pînă atunci nu se legănase decît în iluziile fermecătoare şi poetice ale dragostei!

Și oare omul pentru care înfrunta ea atîta oprobriu, se expunea la atîtea primejdii, fi-va conștient de sfîșietoarele temeri ce le-a prilejuit ?

Nu...

Biata femeie ! Patima o orbește și o împinge pentru cea din urmă oară pînă la marginea prăpastiei. Un curajos efort de virtute o salvează din nou. Ce va simți acest om la gîndul unei lupte dureroase și sfinte ?

Va resimți necaz, furie, turbare, gîndind că a așteptat degeaba de trei ori și că stupida lui îngîmfare e grav compromisă în ochii portarului său...

În sfîrșit, o ultimă stîngăcie de caracter : acest om vorbește și se îmbracă pentru această primă întîlnire în așa fel, încît ar face să moară de rușine și decepție o femeie și așa zdrobită sub povara stingherelii, a indecenței !

O ! gîndea Rudolf, ce cumplită lecție pentru această femeie (care sper că mi-e necunoscută), dacă ar fi putut auzi în ce termeni odioși se vorbea de o purtare, vinovată fără îndoială, dar care se săvîrșise cu atîta dragoste, cu atîtea lacrimi, cu atîtea spaime, cu atîtea remușcări !

Și apoi, gîndindu-se că trista eroină a acestei aventuri ar putea fi marchiza d'Harville, Rudolf se întreba prin ce aberație, prin ce fatalitate domnul d'Harville, tînăr, spiritual, devotat, generos și mai ales atît de îndrăgostit de soția lui, putea fi jertfit altuia, desigur nătîng, zgîrcit, egoist și ridicul. Oare marchiza să se fi înamorat numai de chipul acelui om care se spunea că e foarte frumos ?

Rudolf o cunoștea totuși pe doamna d'Harville ca pe o femeie de inimă, de spirit și de bun gust, cu un caracter plin de noblețe ; niciodată reputația

ei nu fusese mînjită de cea mai neînsemnată clevetire. Unde l-a cunoscut ea pe omul acesta? Rudolf o întîlnea destul de des și nu-și amintea să fi văzut vreodată pe cineva, în casa d'Harville, care să semene cu comandantul. După mature reflecții, sfîrși prin a fi convins că nu era vorba de marchiză.

Doamna Pipelet, desăvîrșindu-și îndatoririle culinare, reluă convorbirea cu Rudolf.

— Cine locuiește la al doilea ? o întrebă el pe portăreasă.

— Mama Burette, o femeie pricepută în datul în cărți. Îți citește în palmă ca într-o carte. Vin la ea persoane foarte cumsecade, să li se ghicească viitorul... și cîștigă mulți bani, tot atît de grei pe cît e ea de grasă. Și totuși asta nu-i decît una din îndeletnicirile ei.

— Dar cu ce se mai ocupă ?

— Are, cum s-ar zice, un mic Munte de pietate particular.

— Cum ?

— Îți spun asta pentru că ești tînăr și faptul nu poate decît să te întărească în dorința de a fi chiriașul nostru.

— De ce, oare ?

— O presupunere : iată-ne aproape de zilele carnavalului, sezonul cînd răsar din pămînt fetele costumate și vesele, turcii și sălbaticii, în perioada aceea chiar și cei bine situați sînt cîteodată stingheriți... Ei, nu strică niciodată să găsești un ajutor chiar la tine acasă, în loc să fii nevoit să recurgi la „mătușa-mea", ceea ce e mai umilitor, pentru că te văd și te știu pînă și autoritățile.

— La mătușa dumitale ? Oare ea împrumută pe amanet ?

— Ce, nu știi? Haida de, glumețule!... O faci pe nevinovatul la vîrsta dumitale?

— Fac pe nevinovatul! Cu ce, doamnă Pipelet?

— Păi da, cînd mă întrebi dacă „mătușa mea“ dă cu împrumut pe amanet...

— Fiindcă...

— Fiindcă tinerii cînd ajung la vîrsta dumitale la care judecă, știu că atunci cînd depui ceva la Muntele de pietate, spui *„că te duci la mătușa-mea“*.

— Ah! înțeleg... chiriașa de la al doilea împrumută și pe amanet?

— Haida-de, domnule prefăcut, sigur că împrumută pe amanet și încă mai ieftin decît la Muntele cel mare... Și-apoi nu e nici o încurcătură, nu ești sîcîit cu un maldăr de hîrtii, de adeverințe, de cifre... de nimic, de nimic. Să zicem că vii la mama Burette cu o cămașe care face trei franci : ea îți dă cincizeci de centime, după opt zile îi aduci un franc, dacă nu, cămașa e a ei. E foarte simplu, nu-i așa? Totdeauna socoteli rotunde! Și un copil le-ar pricepe.

— Într-adevăr, e foarte lămurit, dar credeam că e interzis să dai bani cu împrumut pe amanet.

— Ha! Ha! Ha! rîse cu hohote doamna Pipelet, dar de unde vii tinere, de la țară? Iartă-mă, îți vorbesc ca și cum aș fi mama dumitale și ai fi copilul meu.

— Ești foarte bună.

— Firește că nu e voie să dai cu împrumut pe amanet, dar dacă ai face numai ceea ce este îngăduit, nu-i așa? ai rămîne adeseori de căruță. Mama Burette nu scrie, nu dă chitanțe, nu sînt dovezi împotriva ei și-și bate joc de poliție. E foarte comic să vezi ce catrafuse i se aduc. Nu-ți dai seama pe ce fel de lucruri dă ea uneori bani cu

împrumut. Am văzut-o o dată cum a primit drept amanet un papagal cenușiu care înjura ca un apucat, ticălosul.

— Un papagal ? Dar ce valoare are ?

— Stai nițel... era cunoscut, era papagalul văduvei unui factor care stă pe aici, pe-aproape, pe strada Sainte-Avoye, doamna d'Herbelot ; se știa că ține la papagal ca la viața ei. Mama Burette i-a spus : „Te împrumut cu zece franci, dar îmi dai în gaj animalul dumitale. Dacă în opt zile, la amiază, nu am în mînă cei douăzeci de franci ai mei..."

— Cei zece franci.

— Cu dobînda face exact douăzeci de franci, totdeauna socoteli rotunde. „Dacă nu-mi dai cei douăzeci de franci ai mei și cheltuielile cu semințele, îi dau lui Jacquot o mică salată de pătrunjel, preparată cu arsenic." Își cunoștea meseria, ce mai încoa-ncolo ! Cu această amenințare, mama Burette a avut în șapte zile cei douăzeci de franci și doamna d'Herbelot și-a reluat urîcioasa ei pasăre, care înșira toată ziua niște măscări, de-l făcea pe Alfred să roșească — el care e atît de virtuos. Și e firesc, tatăl lui a fost doar preot, știi, au fost preoți care s-au însurat cu călugărițe.

— Și mama Burette bănuiesc că nu mai are altă meserie ?

— N-are alta, dacă vrei. Totuși, nu prea știu ce uneltește ea cîteodată într-o cameră mică în care nu intră nimeni afară de Brat-Roșu și de o chioară bătrînă căreia i se spune Cucuveaua.

Rudolf se uită la portăreasă, mirat.

Aceasta, tălmăcind în felul ei uimirea viitorului ei chiriaș, zise :

— E un nume curios, Cucuveaua, nu-i așa ?

— Da... și femeia asta vine des pe aici ?

— N-a mai apărut de șase săptămîni, dar alaltăieri am văzut-o, șchiopăta puțin.

— Și ce caută la această cărturăreasă ?

— Iată ceva ce nu știu ; cît despre ceea ce se petrece în camera mică, de care-ți vorbeam, în care Cucuveaua intră singură cu domnul Braț-Roșu și cu mama Burette, am băgat de seamă că, în zilele acelea, chioara aduce întotdeauna un pachet în tașca ei și domnul Braț-Roșu un pachet sub palton, iar cînd pleacă nu mai duc nimic cu ei.

— Și pachetele acelea ce conțin ?

— Nu știu nimic, nimic, decît că fac o fiertură drăcească, pentru că se simte pînă jos un miros ca de pucioasă, de cărbune și de cositor topit și apoi îi auzi suflînd, suflînd, suflînd... ca niște foale de fierari. Fără îndoială că mama Burette uneltește ceva în legătură cu ghicitul sau cu magia. Așa cel puțin mi-a spus domnul Cezar Bradamanti, chiriașul de la al treilea. Și ăsta, ce individ ciudat, acest domn Cezar ! Cînd zic ciudat, înțeleg că e italian, deși vorbește franțuzește tot atît de bine ca dumneata și ca mine, numai că are un accent străin, și-ți scoate măselele, nu pentru bani, ci pentru glorie. Da, domnule, pentru glorie și pentru nimic altceva. Dacă ai șase măsele stricate, și o spune chiar el cui vrea să-l creadă, scoate cinci din ele pe gratis și nu te pune s-o plătești decît pe a șasea.

— E generos din partea lui !

— Pe lîngă asta mai vinde o apă foarte bună care oprește căderea părului, vindecă bolile de ochi, bătăturile de la picioare, slăbiciunile stomacului, și omoară șobolanii fără arsenic.

— Aceeași apă vindecă și slăbiciunile stomacului ?

— Da, aceeaşi apă.

— Omoară şi şobolanii ?

— Fără să scape unul, pentru că cea ce prieşte omului, este foarte nesănătos pentru animale.

— E adevărat, doamnă Pipelet, nu m-am gîndit la asta.

— Şi dovadă că e o apă foarte bună, e că e făcută din buruieni culese de domnul Cezar în munţii Libanului, dinspre partea unde se află un neam de americani şi de unde şi-a adus şi calul care seamănă cu un tigru ; e alb de tot, stropit cu pete cafenii. Cînd domnul Cezar Bradamanti iese călare, cu fracul lui roşu cu revere galbene şi cu pălăria cu pene, merită să-l vezi, căci, cu voia dumitale, seamănă, cu barba lui mare, roşie, cu Iuda Iscariotul. E o lună de cînd l-a luat în serviciul lui pe fiul domnului Braţ-Roşu, pe şontorogul ăla mic pe care l-a îmbrăcat ca pe un trubadur, cu comănac negru, guleraş şi surtuc de culoarea caisei ; băiatul bate toba în faţa locuinţei domnului Cezar, ca să atragă muşterii, fără să mai socotim că îngrijeşte şi de calul tărcat al dentistului.

— S-ar zice că fiul locatarului dumitale principal are o slujbă foarte modestă.

— Tată-su spune că o să-l cam muştruluiască pe ţîncul ăsta, fiindcă altminteri va sfîrşi pe eşafod. De altfel, e un poznaş şi jumătate şi rău de n-are pereche. Face fel de fel de şotii bietului domn Cezar Bradamanti, care e floarea oamenilor cinstiţi. Deoarece l-a vindecat pe Alfred de reumatism, ne este drag tuturor. Ei bine, domnule, există unii oameni îndeajuns de ticăloşi care... dar nu, asta ţi-ar face părul măciucă. Alfred spune că dacă ar fi adevărată povestea asta, s-ar termina cu munca silnică pe viaţă.

— Dar despre ce-i vorba?
— Ah! Nu cutez, nu voi cuteza niciodată.
— Atunci să nu mai vorbim.
— E că... în sfîrşit, pe cuvîntul meu de femeie cinstită, nu prea face să vorbeşti despre asemenea lucruri cu un tînăr...
— Să nu mai vorbim de asta, doamnă Pipelet.
— La urma urmei, pentru că tot vei fi locatarul nostru, e mai bine să ştii dinainte că sînt minciuni. Dumneata eşti, nu-i aşa, în situaţia de a te împrieteni şi de a avea de-a face cu domnul Bradamanti; dar dacă ai da crezare unor astfel de zvonuri, poate ţi-ar fi silă să-l cunoşti.
— Vorbeşte, te ascult.
— Se spune că... dacă o fată mare face o prostie... înţelegi... nu-i aşa? şi-i este teamă de urmări...
— Ei bine?
— Iată că nu mai cutez.
— Şi apoi?
— Nu, că sînt prostii...
— Spune totuşi...
— Minciuni.
— Spune totuşi...
— Guri rele!
— Da, şi...?
— Oameni care-l invidiază pe domnul Cezar pentru calul lui tărcat.
— Foarte bine, dar la urma urmei ce spun ei?
— Mi-e ruşine.
— Dar ce legătură poate fi între o fetiţă care a făcut o greşeală şi un şarlatan?
— Nu spun că-i adevărat!
— Dar pentru Dumnezeu! Despre ce e vorba? strigă Rudolf scos din răbdări de ciudatele şovăieli ale doamnei Pipelet.

— Ascultă, tinere, reluă portăreasa pe un ton solemn, îmi juri, pe onoare, că n-o să repeţi asta nimănui ?

— Cînd voi şti despre ce-i vorba, voi face sau nu acest jurămînt.

— Dacă îţi spun asta, nu e pentru cei şase franci pe care mi i-ai făgăduit, nici pentru cassis-ul...

— Bine, bine !

— E pentru că îmi inspiri încredere.

— Fie.

— Şi ca să-l servesc pe bietul domn Cezar Bradamanti, dezvinovăţindu-l.

— Intenţia dumitale e de lăudat, de asta nu mă îndoiesc. Ei bine ?

— Se spune... dar taina asta să nu mai iasă din odăiţa mea !

— Desigur, deci spune...

— Iată că iar nu cutez... Dar o să-ţi spun asta la ureche, o să-mi vină mai puţin greu... Ce zici, ce copilă sînt, nu ?

Şi bătrîna murmură foarte încet cîteva vorbe la urechea lui Rudolf, care tresări de spaimă.

— Oh, dar e ceva oribil, strigă el, ridicîndu-se printr-o mişcare bruscă şi uitîndu-se aproape îngrozit în jur, ca şi cum s-ar fi aflat într-o casă blestemată. Doamne ! Doamne ! murmură el cu vocea zugrumată de o dureroasă indignare, oare asemenea crime abdominale să fie posibile ? Şi această hidoasă bătrînă care este aproape nesimţitoare faţă de groaznica destăinuire ce mi-a făcut !

Portăreasa nu-l auzise pe Rudolf, şi reluă, continuînd să-şi vadă de gospodărie :

— Nu-i aşa că există o mulţime de guri rele ? Cum se poate, un om care l-a vindecat pe Alfred de reumatism, un om care a adus un cal tărcat din Liban, un om care-ţi propune să-ţi scoată gratis

cinci măsele din șase, un om care a căpătat certificate din toată Europa și care își plătește chiria pînă la o centimă... Asta-i bună ! Păi... mai bine moartea decît să crezi una ca asta !

În timp ce doamna Pipelet dădea curs liber indignării ei împotriva bîrfitorilor, Rudolf își aduse aminte de scrisoarea adresată acestui șarlatan, ticluită pe hîrtie ordinară cu un scris prefăcut și pe jumătate șters de urma unei lacrimi.

În această lacrimă, în această scrisoare misterioasă adresată omului acela, Rudolf întrezări o dramă...

O groaznică dramă.

Fără să vrea, o presimțire îi spunea că zvonurile cumplite care circulau pe seama italianului, erau întemeiate.

— Iată-l pe Alfred, strigă portăreasa, îți va confirma și el că nu sînt decît guri-rele acelea care-l învinovățesc de asemenea grozăvii pe bietul domn Cezar Bradamanti, pe omul care l-a vindecat pe Alfred de reumatism.

DOMNUL PIPELET

Reamintim cititorului că aceste fapte se petreceau în 1838...

Domnul Pipelet intră în odăiță cu un aer grav, marțial ; avea vreo șaizeci de ani, un nas enorm, o burtă respectabilă și o față brăzdată și colorată, în felul moșneagului cu bărbia în formă de clește, spărgătorul de alune de la Nürenberg. Această mască stranie purta pe cap un „tromblon“, adică un joben cu boruri mari și cu fundul lărgit, deco-

lorat de vreme. Alfred, care nu se lipsea de pălăria asta, după cum soţia sa nu se despărţea de peruca ei fantastică, se lăfăia într-un frac vechi, verde, cu pulpane imense, cu reverele, ca să zic aşa, grele de pete, de un cenuşiu lucios ce se iveau ici şi colo. Cu tot jobenul şi fracul lui verde care îi dădeau un anume aer ceremonios, domnul Pipelet nu lepădase simbolul modest al meseriei sale : un şorţ de piele îşi arăta triunghiul galben peste o vestă lungă şi tărcată în tot atîtea culori cît şi macatul bălţat al doamnei Pipelet.

Salutul pe care portarul i-l făcu lui Rudolf era neprietenos, dar vai ! surîsul omului acestuia era destul de acru.

Citeai în el expresia unei adînci melancolii, după cum îi spusese doamna Pipelet lui Rudolf.

— Alfred, domnul este un chiriaş pentru camera şi cabinetul de la al patrulea, spuse doamna Pipelet, recomandîndu-l pe Rudolf, şi te aşteptam ca să bem un pahar de lichior pe care ni l-a oferit dumnealui.

Această delicată atenţie îl făcu pe domnul Pipelet să acorde pe loc încredere lui Rudolf. Portarul duse mîna la marginea pălăriei şi spuse cu un glas gros, demn de un cantor de catedrală :

— Te vom satisface, domnule, ca portari, după cum dumneata ne vei satisface ca chiriaş ; cine se aseamănă se adună.

Apoi, făcînd o pauză, domnul Pipelet spuse lui Rudolf cu teamă :

— Afară de cazul cînd dumneata ai fi pictor.

— Nu, sînt funcţionar comercial.

— Atunci, domnule, respectele mele. Felicit natura că nu te-a născut semenul acelor monştri de artişti !

— Artiştii... monştri ? întrebă Alfred.

Domnul Pipelet, în loc de răspuns, își ridică ambele mîini către tavanul odăiței și scoase un fel de geamăt mînios.

— Pictorii i-au otrăvit viața lui Alfred ; de pe urma lor a căpătat melancolia de care-ți vorbeam, spuse cu vocea scăzută doamna Pipelet adresîndu-se lui Rudolf. Apoi, cu glas tare, continuă pe un ton alintător :

— Haide, Alfred, fii cuminte, nu te mai gîndi la haimanaua ceea... o să-ți facă rău, n-o să poți prînzi.

— Nu, voi fi curajos și rezonabil, răspunse domnul Pipelet cu o demnitate tristă și resemnată. Mi-a făcut mult rău, a fost prigonitorul meu, călăul meu, timp îndelungat, dar acum îl dispreţuiesc. Pictorii, adăugă el, întorcîndu-se către Rudolf, ah, domnule, sînt ciuma unei case, dezmățul și ruina ei.

— Ați avut chiriaș un pictor ?

— Vai ! da, domnule, am avut unul ! spuse domnul Pipelet cu amărăciune, un pictor pe care, pe deasupra, îl mai chema și Cabrion.

La această evocare, cu toată aparenta lui stăpînire de sine, portarul strînse convulsiv pumnii.

— Nu, nu, ultimul chiriaș era un tînăr cumsecade și demn, cu numele de Germain, dar înaintea lui camera o ocupa Cabrion. Ah ! domnule, pînă să plece, acest Cabrion era pe cale să mă înnebunească, să mă năucească.

— Nu cumva îți pare rău după el ?

— Să-mi pară rău după Cabrion ? reluă portarul mirat, să-mi pară rău de Cabrion ! Dar, închipuiește-ți, domnule, că domnul Braț-Roșu i-a plătit două rate din chirie ca să-l poată goni de aici, pentru că a avut ghinionul să-i facem un contract. Ce ticălos ! N-ai idee, domnule, ce feste groaznice

ne-a jucat nouă și locatarilor. Ca să nu vorbesc decît de una din ele : nu există nici un instrument de suflat din care el să nu-și fi făcut un rușinos complice pentru a-i demoraliza pe chiriași ! A abuzat de toate împingînd josnicia pînă la a cînta fals și dinadins aceeași notă ceasuri întregi. Să înnebunești, nu altceva. Am adresat cu toții mai mult de douăzeci de plîngeri chiriașului principal, domnului Braț-Roșu, ca să-l dea afară pe golanul acela. În sfîrșit, domnule, s-a reușit, plătindu-se două rate din chirie... E curios, nu-i așa ? Un chiriaș căruia îi plătești două rate, numai că i s-ar fi plătit și trei ca să scăpăm de el. În sfîrșit, dă Dumnezeu și pleacă !... Credeți că s-a isprăvit cu Cabrion ? Stai să vezi ! A doua zi, pe la 11 noaptea, mă culcasem. Toc ! Toc ! Toc ! Trag cordonul. Cineva apare la fereastra odăiței. „Bună seara, portare, auzii un glas, dacă ești bun, vrei să-mi dai o șuviță din părul dumitale ?“ Soția îmi spuse : „Dă-l încolo, a greșit adresa“ și răspund necunoscutului : „Nu aici, vezi alături“. „Nu-i aici numărul 17 ? Pe portar nu-l cheamă Pipelet ?“ reluă vocea. „Da, îi spun, eu sînt și mă cheamă Pipelet“. „Ei bine, amice Pipelet, din partea lui Cabrion vin să-ți cer o șuviță de păr, e o ideea a lui, ține la ea, și vrea cu orice preț șuvița !“

Domnul Pipelet se uită la Rudolf dînd din cap și încrucișîndu-și brațele, într-o atitudine statuară. Înțelegi, domnule, mie, dușmanul lui de moarte, mie, care fusesem copleșit de insulte, mie venea să-mi ceară, cu nerușinare, o șuviță din părul meu, favoare pe care femeile o refuză cîteodată chiar și iubitului lor.

— Și măcar dacă acest Cabrion ar fi fost un chiriaș bun, ca domnul Germain, de pildă ! reluă Rudolf cu un calm desăvîrșit.

— Chiar dacă ar fi fost un chiriaș bun, încă nu i-aș fi dat șuvița, spuse în chip maiestuos omul cu jobenul-tromblon ; nu intră în principiile, nici în deprinderile mele, dar mi-aș fi făcut o datorie, o lege, din a i-o refuza cu politețe.

— Dar asta nu e tot, reluă portăreasa : închipuiește-ți, domnule, că din ziua aceea, dimineața, seara, noaptea la orice oră, acest groaznic Cabrion ațîțase o haită de zugravi care veneau unul după altul să-i ceară lui Alfred o șuviță din părul lui, mereu pentru Cabrion.

— Și credeți că am cedat ? spuse domnul Pipelet cu un aer hotărît. Mai curînd m-aș fi lăsat tîrît la eșafod, domnule ! După trei sau patru luni de încăpățînare din partea lor și de rezistență din partea mea, energia mea a triumfat față de îndîrjirea acestor mizerabili. Au văzut că se loveau de o voință de fier și au fost nevoiți să renunțe la pretențiile lor impertinente. Dar, mi-e tot una, domnule, am fost lovit aici. (Și Alfred duse mîna la inimă.) Dacă aș fi săvîrșit crimele cele mai groaznice, tot n-aș fi avut un somn mai chinuit. În fiecare clipă tresăream, crezînd că aud glasul acestui blestemat Cabrion. Mă feream de toată lumea, în fiecare bănuiam un dușman, îmi pierdeam blîndețea mea obișnuită. Nu mai puteam să văd o figură străină prezentîndu-se în fața geamului odăiței mele fără să mă cutremur la gîndul că ar putea să fie cineva din banda lui Cabrion. Și pînă și acum, domnule, sînt bănuitor, îmbufnat, întunecat, cusurgiu ca un răufăcător... Mi-e teamă să-mi deschid inima la cea mai neînsemnată cunoștință nouă, de frică să nu văd ivindu-se vreunul din banda lui Cabrion ; nu mai am poftă de nimic.

Aici doamna Pipelet duse arătătorul la ochiul ei stîng ca şi cum şi-ar şterge o lacrimă şi făcu un semn de aprobare cu capul.

Alfred continuă pe un ton din ce în ce mai plîngăreţ :

— În sfîrşit, m-am închis în mine însumi şi aşa viaţa îşi urmează cursul. N-am avut oare dreptate, domnule, cînd v-am spus că acest infernal Cabrion mi-a otrăvit existenţa ?

Şi domnul Pipelet, cu un suspin adînc, îşi scoase pentru o clipă jobenul-tromblon, sub povara acestei mari nefericiri.

— Înţeleg acum de ce nu iubeşti pictorii, spuse Rudolf ; dar cel puţin acel domn Germain de care vorbeai, te-a consolat în ceea ce-l priveşte pe Cabrion !

— Oh ! da, domnule ; iată un tînăr bun şi demn, pur ca aurul, îndatoritor, modest şi vesel, dar de o veselie sinceră care nu jignea pe nimeni, în loc să fie obraznic şi batjocoritor ca acel Cabrion, lua-l-ar dracu !

— Hai, linişteşte-te, dragă domnule Pipelet, şi nu rosti numele ăsta. Şi acum cine este acel proprietar atît de fericit să-l aibă locatar pe domnul Germain, această perlă a chiriaşilor ?

— Nu ştiu, n-am văzut... Nimeni nu ştie şi nu va şti unde stă la ora asta domnul Germain. Cînd zic nimeni... înţeleg pe toată lumea afară de domnişoara Rigolette.

— Dar cine e domnişoara Rigolette ? întrebă Rudolf.

— O mică lucrătoare, cealaltă chiriaşă de la al patrulea, răspunse doamna Pipelet. Iată o altă perlă, îşi plăteşte chiria înainte, odăiţa o ţine tare curăţică, e amabilă cu toată lumea şi atît de veselă... o adevărată pasăre a lui Dumnezeu, drăgă-

lasă și bine dispusă — și pe lîngă asta muncitoare ca o albină, cîștigînd pînă la doi franci pe zi, dar vezi bine, cu cîtă trudă !

— Cum se face că domnișoara Rigolette e singura care cunoaște locuința domnului Germain ?

— Cînd domnul Germain a plecat din casă, — interveni doamna Pipelet — ne-a spus : „Nu aștept scrisori, dar dacă din întîmplare mi-ar sosi, le veți da domnișoarei Rigolette". Și deci fata asta merită încrederea lui, chiar dacă scrisoarea ar fi recomandată, nu-i așa, Alfred ?

— Fapt este că nu e nimic de spus pe socoteala domnișoarei Rigolette, zise pe un ton aspru portarul, dacă n-ar fi avut slăbiciunea să se lase curtată de acel infam Cabrion.

— În privința asta, Alfred, adăugă portăreasa, știi prea bine că nu e vina domnișoarei Rigolette, asta ține de casă, pentru că tot așa a fost și cu comis-voiajorul care ocupase camera înaintea lui Cabrion, după cum acelui pictor infam i-a urmat Germain care-i făcea curte ; încă o dată, asta ține de moravurile casei.

— Așadar, zise Rudolf, chiriașii camerei pe care vreau s-o iau sînt obligați să fie drăguți cu domnișoara Rigolette ?

— Desigur, domnule Rudolf, trebuie să înțelegi asta. Ești vecin cu domnișoara Rigolette, cele două odăi sînt alăturate ; ei bine, între tineri.. ba ai o lampă de aprins, ba ceri puțin jăratic de împrumut, sau apă. Oh ! cît despre apă, ești sigur că găsești la domnișoara Rigolette, nu-i lipsește niciodată : e luxul ei, e o adevărată rățușcă. Îndată ce are o clipă liberă, e gata să spele pardoseala, să-și deretice căminul. Așa că la dînsa e totdeauna atît de curat... Ce mai, o să vezi dumneata !

— Astfel, domnul Germain, avînd în vedere obiceiul casei, a făcut, cum spui, bună vecinătate cu domnişoara Rigolette ?

— Da, domnule, şi aş putea spune că erau făcuţi unul pentru altul. Atît de drăguţi, atît de tineri, îţi făcea plăcere să-i vezi coborînd scările duminica, singura zi de odihnă a acestor bieţi copii ! Ea, gătită frumos, cu o bonetă curată şi o rochie de un franc şi douăzeci şi cinci cotul, cusută de dînsa, dar care îi venea ca unei regine, şi el îmbrăcat ca un veritabil „muscadin“ [1].

— Şi domnul Germain n-a mai revăzut-o pe domnişoara Rigolette de cînd a plecat din casă ?

— Nu, domnule, afară numai dacă nu se întîlnesc duminica, fiindcă în celelalte zile domnişoara Rigolette n-are vreme să se gîndească la amorezi. Vezi bine ! Ea se scoală la cinci sau la şase dimineaţa şi lucrează pînă la zece, cîteodată pînă la unsprezece noaptea ; nu iese de loc din odaie, afară de dimineaţa cînd se duce să tîrguiască de mîncare pentru ea şi pentru cei doi canari, şi ei trei la un loc nu prea mănîncă mare lucru. Asta e. Ce le trebuie ? De zece centime lapte, puţină pîine, scînteioară pentru păsărele, salată, mei şi apă chioară ; asta nu-i împiedică să sporovăiască şi să ciripească toţi trei, fata şi cele două păsărele, că ţi-e mai mare dragul !... Şi pe lîngă asta, bună şi darnică din puţinul ei, adică furînd din timpul ei de somn şi din cel al ocupaţiilor, căci, deşi lucrează cîteodată mai mult de douăsprezece ore pe zi, abia dacă are din ce să trăiască... Iată, de pildă, cazul nenorociţilor de la mansardă, pe care domnul Braţ-Roşu îi aruncă în stradă peste trei sau patru

[1] Tînăr regalist elegant, de pe la 1800.

zile. Domnișoara Rigolette și domnul Germain au avut grijă de copiii lor mai multe nopți în șir.

— Așadar, e și o familie nenorocită aici ?

— Nenorocită, domnule ! Doamne, Doamne, cred și eu ! Cinci copii mici, mama la pat, aproape muribundă, bunica prostită de vîrstă și, ca să-i hrănească pe toți, doar un singur om care nu mănîncă nici pîine pe săturate, deși trudește ca un negru ; căci e un lucrător iscusit. Trei ore de somn din douăzeci și patru, iată cît timp doarme, și încă ce fel de somn, cînd ești trezit de copiii care strigă : „Pîine !", de o femeie bolnavă care geme pe mindirul ei, sau de bătrîna idioată care începe cîteodată să urle ca o lupoaică... și ea tot de foame, fiindcă n-are mai multă minte decît un animal. Cînd îi e tare foame, o auzi de pe scări cum urlă.

— Ah ! e groaznic ! strigă Rudolf ; și nu e nimeni să-i ajute ?

— Păi de, facem ce putem, ca între oameni săraci. De cînd comandantul îmi dă doisprezece franci pe lună pentru a-i face menajul, gătesc un rasol o dată pe săptămînă, să aibă și nenorociții de sus o supă. Domnișoara Rigolette își mai sacrifică uneori cîte o noapte și, vezi bine, asta o costă totdeauna luminatul, ca să facă din resturi de stofă pieptare și scufițe pentru ăia mici... Acest domn Germain, care nici el nu stătea prea bine, zicînd că primește din cînd în cînd cîteva sticle de vin bun de la el de acasă, îi dădea lui Morel (așa îl cheamă pe lucrător), să golească unul sau două pahare care îl încălzeau și îi dădeau puțin curaj.

— Și șarlatanul nu făcea nimic pentru acești bieți oameni ?

— Domnul Bradamanti ? răspunse portarul. M-a vindecat de reumatism, adevărat, și-l venerez, dar din cauza aceasta i-am spuse soției mele :

„Anastasio, domnul Bradamanti..." Hm, hm, nu ți-am spus, Anastasio ?

— E adevărat că mi-ai spus, dar omului îi place să rîdă, cel puțin în felul lui, căci nici nu-și descleștează fălcile.

— Dar ce-a făcut ?

— Iată, domnule, ce-a făcut ; cînd i-am vorbit despre mizeria lui Morel, fiindcă ni s-a plîns că bătrîna urlase de foame toată noaptea și îl împiedecase să doarmă, mi-a spus : „Deoarece sînt atît de nenorociți, dacă au măsele de scos, nu le voi lua bani nici pe a șasea, și le voi da o sticlă din apa mea cu jumătate de preț".

— Ei bine, strigă domnul Pipelet, cu toate că m-a vindecat de reumatism, susțin că gluma asta e cam nerușinată. Dar ăsta e felul lui de a fi și apoi, dacă glumele sale ar fi numai nerușinate...

— Dar, gîndește-te, Alfred, că e italian și poate că ăsta e felul lor de a glumi.

— Hotărît, doamnă Pipelet, interveni Rudolf, mi-am făcut o părere proastă despre omul acesta și nu voi face, după cum spui dumneata, nici prietenie, nici societate cu el... Dar, oare cămătărița pe amaneturi a fost mai miloasă ?

— Hm, punîndu-l pe domnul Bradamanti, spuse portăreasa, să facă pe prețuitorul, ea le-a dat cu împrumut niște bani pe bietele lor zdrențe... le-a luat totul, pînă și ultima saltea... Dar nu aveau ce alege, căci n-au avut niciodată mai mult de două.

— Și acum nu-i mai ajută ?

— Mama Burette ? Ei bine, e tot atît de zgîrcită ca și amantul, deoarece, vezi dumneata, domnul Braț-Roșu și mama Burette... adăugă portăreasa, făcînd cu ochiul și dînd din cap cu malițiozitate.

— Nu mai spune ! răspunse Rudolf.

— Cred și eu... la cataramă !... Ei, ce vrei, verile sfîntului Martin[1] sînt tot atît de fierbinți ca și celelalte, nu-i așa, dragă bătrînelule ?

Domnul Pipelet, drept răspuns, își clătină melancolic tromblonul.

De cînd doamna Pipelet dăduse dovadă de sentimente de caritate pentru nenorociții de la mansardă, i se părea lui Rudolf mai puțin respingătoare.

— Și ce meserie are lucrătorul ?

— Lucrează pietre false de podoabă, cu bucata, și atît de mult muncește, încît meseria asta l-a cocoșat ; o să-l vezi... La urma urmei, un om nu-i decît un om, și nu poate face mai mult decît poate, nu-i așa ? Și cînd trebuie să dai de mîncare unei familii de șapte persoane, fără a te mai socoti și pe tine, e cam greu. Și unde mai pui că fata lui cea mare îl ajută pe cît poate, dar tot degeaba.

— Și ce vîrstă are fata ?

— Șaptesprezece ani, și frumoasă, frumoasă... ca ziua ; e servitoare la un bătrîn calic și bogat, de-ar putea cumpăra tot Parisul, un notar, pe nume Jacques Ferrand.

— Domnul Jacques Ferrand ! exclamă Rudolf surprins de o asemenea coincidență, pentru că de la acest notar sau de la menajera lui trebuia să ia el informații asupra Guristei. Domnul Jacques Ferrand care stă pe strada Sentier ? o întrebă el.

— Chiar el... îl cunoști ?

— E notarul casei de comerț la care lucrez.

— Ei bine, atunci trebuie să știi că e un adevărat zgîrie-brînză, dar, ca să fim drepți, e cinstit și

[1] Aluzie la dragostea dintre bătrîni — vara sfîntului Martin e către iarnă, adică la bătrînețe.

evlavios... în toate duminicile e la biserică și la vecernii, de Paști merge la spovedanie ; ospățul lui e numai cu preoți bînd aghiazmă și mîncînd prescură... Un om sfînt, nimic de zis, e casa de economii a oamenilor simpli care îi încredințează o parte din agonisita lor ! Dar vai, zgîrcit și neînduplecat... rător cu toți ceilalți, ca și cu sine însuși. Iată, sînt optsprezece luni de cînd biata Luiza, fata lui Morel, slugărește la dînsul. E blîndă ca o mielușea, fata și, în același timp, un cal de povară. Face totul în casă, și, ca leafă, optsprezece franci, nici mai mult nici mai puțin ; păstrează pentru ea șase franci pe lună ca să mănînce și restul îl dă familiei ; e și asta ceva, dar cînd trebuie să-i împarți la șapte guri...

— Dar munca tatălui, dacă e vrednic ?

— Dacă e vrednic ? E un om care nu s-a îmbătat niciodată, e așezat, blînd ca Isus, n-ar cere lui Dumnezeu decît ca ziua să țină patruzeci și opt de ore, ca să poată cîștiga ceva mai multă pîine pentru spuza lui de copii.

— Cîștigă oare atît de puțin cu munca sa ?

— A zăcut trei luni și asta l-a descumpănit grozav ; soția lui s-a îmbolnăvit îngrijindu-l, și acu e ea pe moarte ; în aceste trei luni au fost nevoiți să trăiască din cei doisprezece franci ai Luizei, cu ce le-a mai dat pe amanet mama Burette și cu alți cîțiva bani luați cu împrumut de la misita de pietre false, pentru care lucrează. Dar opt persoane ! Mă gîndesc mereu la ei, iar dacă le-ai vedea cămăruța... Dar să nu mai vorbim de asta, domnule ; vezi că mîncarea-i gata și, numai amintindu-mi de mansarda lor, mi se întoarce stomacul pe dos. Noroc că domnul Braț-Roșu va scăpa casa de ei. Cînd spun noroc, n-o fac din răutate, cîtuși de puțin. Dar pentru că trebuie să fie nenorociți, acești bieți

Morel, iar noi nu-i putem ajuta cu nimic, să plece şi să fie nenorociţi aiurea. E pentru noi o mîhnire mai puţin.

— Dar dacă sînt alungaţi de aici unde se vor duce ?

— Păi dè, ştiu eu ?

— Şi cît poate cîştiga pe zi acest biet lucrător ?

— Dacă n-ar fi obligat să vadă de soacra lui, de soţie şi de copii, ar cîştiga patru pînă la cinci franci, fiindcă munceşte din răsputeri ; dar cum pierde trei sferturi din timp cu gospodăria, cîştigă cel mult doi franci.

— Într-adevăr, e cam puţin. Bieţii oameni !

— Da, bieţii oameni, bine ai spus ! Cum însă atîta lume este săracă iar noi nu putem face nimic, trebuie să ne consolăm, nu-i aşa, Alfred ? Dar fiindcă veni vorba de consolare, băuturii de cassis nu-i dăm nici o atenţie ?

— Sincer vorbind, doamnă Pipelet, ceea ce mi-ai povestit m-a întristat adînc ; vei bea dumneata cu domnul Pipelet, în sănătatea mea.

— Eşti foarte inimos, domnule, spuse portarul, dar totuşi nu vrei să vezi camera de sus ?

— Cu plăcere, şi, dacă îmi convine, îţi dau arvună.

Portarul ieşi din vizuina lor. Rudolf îl urmă.

CELE PATRU CATURI

Scara întunecată, umedă, părea şi mai sumbră în această tristă zi de iarnă. Intrarea în fiecare apartament al casei, oferea ochiului observatorului o înfăţişare mereu alta.

Astfel, mica ușă care ducea la mica locuință a comandantului era vopsită de curînd într-o culoare cafenie cu dungi, imitînd palisandrul ; un mîner rotund de aramă aurită strălucea deasupra broaștei și un frumos șnur de clopoței, cu un ciucure de mătase roșie, contrasta cu murdăria învechită a pereților.

Ușa catului al doilea, locuit de cărturăreasa care dădea împrumut pe amaneturi, oferea un aspect mai ciudat : o bufniță împăiată, pasăre simbolică și cabalistică, era țintuită de gheare și aripi deasupra pervazului ; o mică ferestruică, zăbrelită cu sîrmă de fier, îngăduia celui din casă să-l cerceteze pe vizitator înainte de a-i deschide ușa.

Locuința șarlatanului italian, care era bănuit că practica o meserie infamă, se distingea și ea printr-o intrare bizară.

Numele lui era scris din dinți de cal încrustați într-un fel de tăblie de lemn negru fixată pe ușă. La capătul șnurului de clopoțel, în loc să fie, după moda clasică, o labă de iepure sau un picior de căprioară, atîrna o jumătate de braț și o mînă mumificată de maimuță.

Acest braț uscat, această mînă mică cu cinci degete articulate în falange și terminate cu unghii, erau oribile la vedere.

S-ar fi zis că-i mîna unui copil.

În clipa cînd Rudolf trecea prin fața acestei uși, care îi părea sinistră, crezu că aude niște suspine înăbușite ; apoi deodată un țipăt dureros, convulsiv, groaznic, un țipăt părînd să iasă din adîncul măruntaielor cuiva, răsună în liniștea acelei case.

Rudolf tresări.

Printr-o mişcare mai spontantă decît gîndul, se repezi la uşă şi trase cu putere de clopoţel.

— Dar ce ai, domnule? spuse portarul surprins.

— Acest ţipăt, spuse Rudolf, nu l-ai auzit?

— Ba da, domnule. E desigur vreun client căruia domnul Cezar Bradamanti îi scoate un dinte, poate doi.

Această explicaţie era verosimilă, dar ea totuşi nu-l mulţumi pe Rudolf.

Ţipătul teribil pe care îl auzise nu părea să fie numai al unei dureri fizice, ci parcă totodată şi al unei dureri morale.

Rudolf sunase extrem de violent.

La început nu răspunse nimeni.

Mai multe uşi se închiseră, una după alta; apoi, în dosul unei ferestruici rotunde, aşezată lîngă uşă şi pe care Rudolf îşi aţintise mecanic privirea, văzu apărînd, ca prin ceaţă, o faţă descărnată de o paloare cadaverică; o pădure de păr roşu şi cărunt încadra acest obraz hidos care se sfîrşea printr-o barbă lungă de aceeaşi culoare cu părul de pe cap.

Această arătare dispăru după o clipă.

Rudolf rămase împietrit.

În puţinul timp cît durase apariţia, el crezu că recunoaşte anumite trăsături foarte caracteristice ale acelui om.

Ochii lui verzi şi lucitori ca smaraldul, sub sprîncenele groase, galbene şi zbîrlite, paloarea lividă, nasul subţire, proeminent, adus ca un cioc de vultur şi ale cărui nări, depărtate şi scobite în chip ciudat, lăsînd să se vadă o parte din membrana sa despărţitoare, îi amintea în mod izbitor pe un abate al cărui nume fusese blestemat de

Murph în timpul convorbirii sale cu baronul de Graün.

Cu toate că Rudolf nu-l mai văzuse pe abatele Polidori de șaisprezece sau șaptesprezece ani, avea o mie de motive să nu-l uite; dar ceeace se învălmășea în amintirea lui, ceea ce îl făcea să se îndoiască de identitatea acestor două personaje, era că preotul pe care credea că-l regăsește sub numele acestui șarlatan cu barbă și păr roșu, era foarte brun.

Dacă Rudolf (admițînd că bănuielile lui ar fi fost întemeiate), nu se mira să vadă un om investit cu o misiune sacră, un om a cărui inteligență deosebită, înaltă știință și pătrundere rară, i le cunoștea destul de bine, să-l vadă, zic, ajuns într-un așa hal de decădere, poate chiar de infamie, este fiindcă știa că acest spirit rar, că această mare inteligență, că această vastă știință se înfrățeau cu o perversitate atît de profundă, cu o purtare atît de dezmățată, cu înclinări atît de mîrșave și mai ales cu lăudăroșenia unui om necruțător și lipsit de scrupule față de oameni și de lucruri; ca acest individ, redus la o mizerie binemeritată, să fi putut, mai bine-zis să fi fost silit să caute mijloacele cele mai puțin onorabile de trai și să găsească în ele o satisfacție cinică și nelegiuită, văzîndu-se, el, cu adevărat însemnat prin darurile minții, el, investit cu o misiune sacră, obligat să practice această urîtă meserie de șnapan fără rușine. Dar, repetăm, cu toate că se despărțise de abatele Polidori pe cînd acesta se afla în puterea vîrstei, și că astăzi ar fi trebuit să aibă etatea coțcarului văzut în dosul ușii, erau între aceste două personaje unele deosebiri atît de însemnate, încît Rudolf avea serioase îndoieli

cu privire la identitatea lor ; îl întrebă totuși pe domnul Pipelet :

— Locuiește de multă vreme domnul Bradamanti în această casă ?

— Cam de un an, domnule. Da, așa e. A venit să achite chiria pe ianuarie. E un chiriaș punctual ; m-a vindecat de un reumatism teribil. Dar, cum îți spuneam adineauri, are un cusur : e prea zeflemist, nu respectă nimic cînd vorbește.

— Cum așa ?

— Mă rog, domnule, spuse pe un ton grav domnul Pipelet, nu sînt nici eu ușă de biserică, dar există glume și glume.

— E, deci, foarte vesel ?

— Nu că ar fi vesel, dimpotrivă, arată ca un mort, dar nu rîde niciodată ca orice om, ci numai cu vorba, pentru el nu există nici tată, nici mamă, nici Dumnezeu, nici dracu, rîde de toate, chiar de sudoarea lui, domnule, ba chiar și de urina lui. Dar nu-ți voi ascunde că glumele astea cîteodată mă îngrozesc și mi se încrețește pielea cînd le aud. Cînd stă cîte un sfert de ceas la taifas, trăncănind fără rușine în odăița mea despre femeile aproape despuiate din diferitele țări sălbatice pe unde a fost și rămîn singur cu Anastasia, ei bine, domnule, eu, care de treizeci și șapte de ani m-am obișnuit, mi-am făcut din dragostea mea pentru ea o lege... Anastasia... ei bine, atunci îmi pare că o iubesc mai puțin. O să rîzi, dar cîteodată, după ce pleacă domnul Cezar, după ce-mi vorbește despre ospețele prinților la care a luat parte, ca să vadă cum le stă cu dinții puși de el, drept să-ți spun, mi se pare că mîncarea e amară și-mi piere foamea. În sfîrșit, îmi place meseria mea, domnule, și sînt mîndru de ea. Aș fi putut fi pantofar,

ca o seamă de ambiţioşi, dar cred că servesc tot atît de bine lumea, tălpuind şi ghete vechi. Ei bine, domnule, sînt zile cînd acest afurisit de domn Cezar, cu ironiile lui, mă face să regret că nu sînt pantofar, pe cinstea mea şi apoi... are un fel de a vorbi despre femeile sălbatice pe care le-a cunoscut... Vezi dumneata, ţi-am mai spus, nu sînt uşă de biserică, dar cîteodată, drace, mi se urcă sîngele la cap ! adăugă domnul Pipelet, afectînd o castitate revoltată.

— Şi doamna Pipelet îngăduie toate astea ?

— Anastasia preţuieşte oamenii de duh şi domnul Cezar, cu toată vorbăria lui ordinară, are foarte mult spirit, aşa că ea îi trece multe cu vederea.

— Mi-a vorbit şi mie despre unele zvonuri groaznice care circulă pe socoteala lui.

— Ţi-a vorbit ?

— Fii liniştit, sînt discret.

— Ei bine, domnule, zvonul acesta nu-l cred şi nu-l voi crede niciodată, şi totuşi nu mă pot opri de a mă gîndi la el, şi asta măreşte efectul ciudat pe care mi-l produc glumele domnului Bradamanti. În sfîrşit, domnule, ca să nu-ţi ascund nimic, desigur că-l urăsc pe domnul Cabrion... e o ură pe care o voi duce în mormînt. Ei bine, cîteodată mi se pare că aş prefera farsele idioate pe care avea îndrăzneala să mi le facă, glumelor pe care le debitează domnul Cezar păstrînd totuşi o mină de om serios, strîngîndu-şi buzele printr-o strîmbătură urîtă care-mi aminteşte mereu de agonia unchiului meu, Rousselot, care, trăgînd să moară, îşi strîngea buzele ca domnul Bradamanti.

Cele cîteva cuvinte rostite de domnul Pipelet despre ironia cu care șarlatanul vorbea de toate și de toți și terfelea bucuriile cele mai umile prin zeflemelile lui amare, confirmau primele bănuieli ale lui Rudolf ; pentru că abatele, cînd își lepăda masca de ipocrizie, manifesta totdeauna scepticismul cel mai îndrăzneț și mai revoltător.

Hotărît să lămurească aceste îndoieli, prezența acestui preot în casă putînd să-l stînjenească, și fiind din ce în ce mai pornit să interpreteze ca o chemare lugubră țipătul teribil care îl impresionase atît, Rudolf îl urmă pe portar la catul superior unde se afla camera pe care voia s-o închirieze.

Locuința domnișoarei Rigolette, vecină cu odaia aceea, era ușor de recunoscut, mulțumită unei gingașe atenții a pictorului, dușmanul de moarte al domnului Pipelet.

O jumătate de duzină de amorași bucălați, pictați în gustul facil și foarte spiritual al lui Watteau[1], se grupau în jurul unui fel de sul, și aveau în mîini, în chip alegoric, care un degetar, care un foarfece, unul un fier de călcat, altul o mică oglindă de toaletă ; în mijlocul sulului, pe un fond albastru deschis, se citea, în caractere trandafirii : „Domnișoara Rigolette, cusătoreasă". Totul era încadrat de o ghirlandă de flori care se reliefa de minune pe fondul verzui al ușii.

Această mică firmă era foarte frumoasă și contrasta violent cu urîciunea scării.

Cu riscul de a zgîndări rănile sîngerînde ale lui Alfred, Rudolf îi spuse, arătînd ușa domnișoarei Rigolette :

---

[1] Jean Watteau (1684—1721), pictor și gravor francez.

— Asta este, desigur, opera domnului Cabrion ?

— Da, domnule, şi-a îngăduit să strice vopseaua acestei uşi mîzgîlind cu neruşinare copii goi pe care îi numeşte amoraşi. Numai rugăminţile domnişoarei Rigolette şi slăbiciunea domnului Braţ-Roşu, m-au împiedicat să rîcîi toate astea ca şi paleta aia, pe care acelaşi monstru a zugrăvit-o pe uşa camerei dumitale.

Într-adevăr, o paletă încărcată cu vopsele, părînd atîrnată în cui, era pictată pe uşe, dînd iluzia că e adevărată.

Rudolf urmă pe portar în camera aceea destul de mare, precedată de un mic vestibul şi luminată de două ferestre care dădeau pe strada Templului ; cîteva schiţe fantastice pictate pe a doua uşă de către domnul Cabrion, fuseseră respectate cu stricteţe de domnul Germain.

Rudolf avea prea multe motive să locuiască în casa aceea şi ca să nu scape prilejul de a închiria locuinţa, dădu imediat doi franci portarului zicîndu-i :

— Această cameră îmi place, iată arvuna, mîine trimit mobilele. Nu e ncesar să văd, nu e aşa, pe locatarul principal, pe domnul Braţ-Roşu.

— Nu, domnule, el vine rar pe aici, numai pentru tertipurile lui cu mama Burette... Totdeauna se tratează cu mine direct şi aş cere numai numele dumitale.

— Rudolf.

— Rudolf şi mai cum ?

— Rudolf, numai atît domnule Pipelet.

— Asta-i altceva ; nu insist fiindcă aş fi curios ; numele şi voinţa clientului sînt slobode.

— Spune-mi, domnule Pipelet, oare mîine, ca nou vecin, n-ar trebui să-l întreb pe alde Morel

dacă nu-l pot ajuta cu ceva, pentru că predecesorul meu, domnul Germain, îi ajuta după puterile sale ?

— Desigur că se poate. E adevărat că nu le-ar fi de prea mare folos căci vor fi daţi afară, dar se vor bucura totuşi.

Apoi, ca fulgerat de o idee subită, domnul Pipelet strigă privindu-şi chiriaşul, cu o expresie de mîndrie şi totodată de viclenie :

— Înţeleg, înţeleg, vrei s-o faci pînă la urmă pe vecinul serviabil şi faţă de mica locatară de alături.

— Desigur că aşa voi face.

— Nu e nimic rău în asta, domnule, aşa e obiceiul, mai ales că sînt sigur că domnişoara Rigolette a auzit că vizităm camera şi stă la pîndă ca să ne vadă coborînd. O să fac intenţionat zgomot, întorcînd cheia în broască ; şi, în trecere, uită-te bine pe ferestruică.

Într-adevăr, Rudolf băgă de seamă că uşa, atît de graţios împodobită cu amoraşii lui Watteau, era întredeschisă, şi desluşi nelămurit, prin deschizătura îngustă, vîrful unui năsuc de culoare trandafire şi un ochi mare, negru şi iscoditor, dar cum încetinise pasul, uşa se închise dintr-o dată.

— Cînd îţi spuneam eu că ne pîndea ! reluă portarul, apoi adăugă : Scuză-mă domnule, mă duc în micul meu observator.

— Ce e aia ?

— La capătul acestei scări este o tindă a cărei uşă dă spre mansarda lui Morel, şi, în dosul uneia dintre scînduri, se află o mică încăpere întunecoasă în care arunc vechiturile. Zidul fiind foarte crăpat, cînd sînt în încăperea mea, îi văd şi

îi aud ca şi cum aş fi acolo. Nu că i-aş spiona, ferit-a Sfîntul, dar mă duc cîteodată să-i văd, cum te duci la o piesă tare tristă. Şi, coborînd în odăiţa mea, mă simt ca într-un palat. Dar, bineînţeles, dacă te îndeamnă inima, înainte ca ei să plece... E trist, dar ciudat, cînd te văd se poartă toţi ca sălbaticii, căci se simt foarte stingheriţi.

— Eşti bun, domnule Pipelet, într-altă zi, mîine poate, îţi voi urma sfatul.

— Cum doreşti, domnule, dar trebuie să mă urc în observatorul meu, pentru că am nevoie de o bucată de meşină. Dacă vrei să cobori, domnule, te ajung din urmă.

Pipelet începu un urcuş destul de primejdios la vîrsta lui, pe scara care ducea spre mansarde.

Rudolf aruncă o privire spre uşa domnişoarei Rigolette, gîndind că această fată, vechea cunoştinţă a bietei Guriste, cunoştea fără îndoială adăpostul fiului Învăţătorului — cînd auzi la catul de jos pe cineva ieşind de la şarlatan ; recunoscu pasul uşor al unei femei şi desluşi foşnetul unei rochii de mătase. Rudolf, din discreţie, se opri o clipă.

Cînd nu mai auzi nimic coborî.

Ajuns la catul al doilea, zări şi ridică de pe ultimele trepte o batistă ; aparţinuse, fără îndoială, persoanei care ieşise din locuinţa şarlatanului.

Rudolf se apropie de una din ferestrele înguste care lumina tinda scării şi cercetă batista bogat împodobită cu dantele ; avea brodate la unul din colţuri un L şi un N cu o coroană ducală.

Această batistă era muiată de lacrimi.

Primul gînd al lui Rudolf fu să se grăbească şi să înapoieze batista persoanei care o pierduse, dar chibzuind că, în această împrejurare, un ase-

menea gest ar fi însemnat un act de curiozitate, o păstră, aflîndu-se astfel, fără să vrea, pe urmele unei tainice și, fără îndoială, sinistre aventuri.

Ajungînd la portăreasă îi spuse :

— Oare n-a coborît acum o femeie?

— Da, domnule, o doamnă frumoasă, înaltă și zveltă, cu un văl negru. Iese de la domnul Cezar. Șchiopul cel mic s-a dus să-i aducă o trăsură în care s-a urcat. Ceea ce mă miră, e că golanul ăsta mic s-a agățat de spatele trăsurii, poate ca să afle unde se duce dumneaei, căci e curios ca o coțofană și iute ca o nevăstuică, măcar că șchioapătă.

„Așa că, gîndi Rudolf, numele și adresa acestei femei vor fi cunoscute de șarlatan, dacă el poruncise șontorogului s-o urmărească pe necunoscută".

— Ei bine, domnule, îți place camera? întrebă portăreasa.

— Îmi place foarte mult, am închiriat-o și mîine voi trimite mobilele.

— Dumnezeu să te binecuvînteze că ai trecut prin fața ușii noastre, domnule! Vom avea un chiriaș de soi în plus. Pari un om cumsecade și Pipelet te va îndrăgi grozav. Îl vei face să rîdă cum făcea domnul Germain, care avea întotdeauna o glumă de spus; fiindcă acest biet om nu dorește altceva decît să rîdă; așa că socot că, în cel mult o lună veți fi prieteni.

— Lasă, lasă, doamnă Pipelet, mă măgulești!

— De loc, e ca și cum mi-aș deschide inima. Și dacă o să te porți drăguț cu Alfred, o să-ți fiu recunoscătoare: o să vezi cum o să meargă micul dumitale menaj, sînt ca o leoaică în privința curățeniei; și dacă vrei să prînzești duminica acasă, o să-ți gătesc niște bucate de-o să-ți lingi degetele.

— Ne-am înțeles, doamnă Pipelet, îmi vei face gospodăria, mîine mi-aduc mobilele și voi veni să-mi supraveghez instalarea.

Rudolf ieși.

Rezultatele vizitei lui la casa din strada Templului erau destul de importante, atît pentru dezlegarea tainei care îl preocupa, cît și pentru nobila pasiune cu care căuta prilejul de a face bine şi de a împiedica răul.

Acestea erau rezultatele:

Domnișoara Rigolette cunoștea, desigur, noua locuință a lui François Germain, fiul Învățătorului.

O femeie tînără, care după oarecare aparențe putea, din nenorocire, să fie marchiza d'Harville, dăduse comandantului pentru a doua zi, întîlnire, faptă care avea s-o piardă pentru totdeauna.

Și, pentru o mie de motive, Rudolf purta cea mai mare grijă domnului d'Harville, a cărui liniște și mai ales onoare păreau să fie atît de grav compromise.

Un meșteșugar cinstit și sîrguincios, zdrobit de cea mai cumplită mizerie, urma să fie aruncat în stradă, el și familia lui, datorită lui Braț-Roșu.

În sfîrșit, Rudolf descoperise, fără să vrea, urmele unei drame în care șarlatanul Cezar Bradamanti (poate abatele Polidori) și o femeie aparținînd desigur clasei suprapuse, erau principalii eroi.

În plus, Cucuvaia, de curînd ieșită din spitalul unde intrase după cele petrecute în aleea Văduvelor, avea raporturi suspecte cu mama Burette, ghicitoare și cămătăreasă pe amanet, care ocupa catul al doilea al casei.

După ce culesese aceste diverse informații, se-n-

toarse acasă, în strada Plumet, amînînd pe a doua zi vizita lui la notarul Jacques Ferrand.

Chiar în seara aceea, după cum știm, Rudolf trebuia să se ducă la un mare bal, la ambasada x...

Înainte de a-l urmări pe eroul nostru în această nouă etapă, să aruncăm o privire înapoi asupra lui Tom și Sarah, personaje însemnate ale acestei povestiri.

TOM ŞI SARAH

Sarah Seyton, în vîrstă de treizeci și șapte-treizeci și opt de ani, pe vremea aceea văduva contelui Mac-Gregor, aparţinea unei foarte bune familii scoţiene, fiind fiica unui baronet, gentilom de ţară.

De o frumuseţe desăvîrșită, orfană la şaptesprezece ani, Sarah părăsise Scoţia împreună cu fratele ei, Tom Seyton de Halsbury. Prezicerile nesăbuite ale unei bătrîne scoţiene, doica ei, exaltaseră pînă la nebunie, două vicii de căpetenie ale Sarei : trufia şi ambiţia, susţinînd, cu o putere neobişnuită de convingere, că o așteaptă cel mai înalt destin... de ce nu l-am numi destin de suverană ?

Tînăra scoţiană fusese convinsă de prezicerile doicii și își spunea mereu, pentru a-și întări credinţa în ambiţia ei, că tot o ghicitoare prezisese o coroană frumoasei și albei creole care s-a urcat într-o zi pe tronul Franţei și care a fost regină prin graţia și bunătatea ei, precum altele au fost prin măreţie şi nobleţe.

Lucru ciudat : Tom Seyton, tot atît de superstițios ca și sora lui, încuraja aceste nădejdi nebune și se hotărîse să-și închine viața împlinirii visului Sarei, acestui vis pe cît de strălucit, pe atît de absurd.

Totuși, fratele și sora nu erau chiar atît de orbi ca să creadă pe de-a-ntregul în prezicerea doicii și să țintească neapărat la un tron de rangul întîi, în dispreţul lor suveran pentru regalitățile secundare sau pentru principatele domnitoare. Nu, totul era ca frumoasa scoțiană să-și pună într-o zi, pe fruntea ei obstinată, o coroană domnitoare ; așa că perechea de ambițioși ar fi închis ochii față de întinderea posesiunilor acelei coroane.

Cu ajutorul almanahului de Gotha din anul de grație 1819, Tom Seyton întocmise, în clipa cînd părăsea Scoția, un fel de tablou sinoptic, pe ranguri și data nașterii, al tuturor regilor și principilor de vîrsta însurătorii din Europa.

Cu toate că foarte absurdă, ambiția fratelui și a sorei era lipsită de orice procedeu rușinos ; Tom urma să o ajute pe Sarah să uneltească un complot matrimonial în care spera să-l încurce pe vreun purtător de coroană oarecare. Tom avea să activeze pe jumătate în toate aceste șiretenii, în toate intrigile care puteau duce la rezultatul dorit, dar ar fi preferat s-o ucidă pe sora lui decît să o lase să devină amanta vreunui prinț, chiar dacă ar fi existat siguranța unei căsătorii reparatoare.

Tipul de inventar matrimonial care rezulta din cercetările lui Tom și ale Sarei în almanahul Gotha, fu satisfăcător. Confederația germanică îndeosebi dădea un contingent de tineri suverani prezumtivi. Sarah era protestantă ; Tom cunoștea ușurința cu care se contractau căsătoriile morganatice germane, căsătorii legitime de altfel, cu care,

la extrem, s-ar fi resemnat pentru sora lui. S-au hotărît deci amîndoi să se ducă întîi în Germania pentru a-şi întinde acolo capcanele.

Vom adăuga că Sarah pe lîngă că era de o excepţională frumuseţe, avea şi aptitudini deosebite pentru talentele cele mai variate, şi o putere de seducţie cu atît mai primejdioasă cu cît, avînd o inimă uscată şi necruţătoare, un spirit abil şi rău, o prefăcătorie rafinată, un caracter încăpăţînat şi rezolut, se ascundea în dosul aparenţelor unei firi generoase, înflăcărate şi pătimaşe.

Fizicul însă minţea tot atît de perfid ca şi moralul ei.

Ochii-i mari şi negri, transformîndu-se după împrejurări : scînteietori sau languroşi sub sprîncenele de abanos, puteau simula înflăcărarea voluptăţii ; şi totuşi, niciodată învăpăiatele porniri ale dragostei nu făceau să palpite sînul ei de gheaţă ; nici un imbold al inimii sau al simţurilor nu aveau să strice socotelile necruţătoare ale acestei femei şirete, egoiste şi ambiţioase.

Ajungînd pe continent, Sarah, după sfaturile fratelui ei, nu voise să pornească acţiunea înainte de a fi stat cîtăva vreme la Paris, unde dorea să-şi poleiască educaţia, să-şi modereze rigiditatea ei britanică în contactul cu o societate admisă în lumea mare, plină de eleganţă, şi să profite de unele amuzamente şi libertăţi.

Sarah fu introdusă în cea mai aleasă societate, mulţumită cîtorva scrisori de recomandaţie şi binevoitorului patronaj al doamnei ambasadoare a Angliei, precum şi al bătrînului marchiz d'Harville, care cunoscuse în Anglia pe tatăl lui Tom şi al Sarei.

După şase luni de şedere la Paris, Sarah se putea lua la întrecere cu pariziana cea mai parizi-

ană din lume, prin grația îmbietoare a spiritului ei, prin farmecul voioșiei, prin ingenuitatea cochetăriei și naivitatea ațîțătoare a privirii ei caste și totodată pătimașe.

Socotindu-și sora îndeajuns de pregătită, Tom plecă cu ea în Germania prevăzut cu excelente scrisori de recomandare.

Primul stat din Confederația Germană care se afla pe itinerariul Sarei, era marele ducat de Gerolstein, trecut astfel în diplomaticul și infailibilul Almanah Gotha pe anul 1819 :

GENEALOGIA SUVERANILOR EUROPEI ȘI A FAMILIILOR LOR
GEROLSTEIN

MARE-DUCE : MAXIMILIAN-RUDOLF NĂSCUT LA 10 DECEMBRIE 1761. SUCCEDE TATĂLUI SĂU, CAROL-FREDERIK-RUDOLF, LA 21 APRILIE 1799 VĂDUV, DIN IANUARIE 1808, PRIN DECESUL LUISEI, FIICA PRINCIPELUI IOAN-AUGUST DE BURGLEN.

FII : GUSTAV-RUDOLF, NĂSCUT LA 17 APRILIE 1803.

MAMA : MAREA DUCESĂ JUDITH, MOȘTENITOAREA ȘI VĂDUVA MARELUI DUCE CAROL-FREDERIK-RUDOLF, LA 21 APRILIE 1785.

Tom, cu destul bun simț, își înscrisese întîi pe listă principii cei mai tineri pe care îi dorea de cumnați, socotind că o primă tinerețe poate fi mai ușor sedusă decît o vîrstă mai coaptă. De altfel, am spus-o, Tom și Sarah fuseseră recomandați în mod deosebit marelui duce-domnitor de Gerolstein, de către bătrînul marchiz d'Harville, fermecat ca toată lumea de Sarah, a cărei frumusețe, grație și farmec înnăscut, nu le putea admira îndeajuns.

E inutil să mai spunem că moștenitorul prezumtiv al marelui ducat de Gerolstein era *Gustav-Rudolf ;* avea numai optsprezece ani cînd Tom și Sarah fură prezentați tatălui său. Sosirea tinerei scoțiene constitui un eveniment la această mică

Curte germană, liniştită, simplă, serioasă şi, ca să spunem aşa, patriarhală. Marele duce, cel mai bun dintre oameni, îşi guverna statele cu o fermitate înţeleaptă şi cu o bunătate părintească ; nu putea fi nicăieri aflat un principat mai fericit materialmente şi moralmente ca acesta ; populaţia, sîrguincioasă şi sobră, cumpătată şi pioasă, era întruparea ideală a caracterului german.

Aceşti oameni cinstiţi se bucurau de o fericire atît de completă, erau atît de mulţumiţi de starea lor, încît grija luminată a marelui duce n-a avut mult de lucru pentru a-i feri de mania inovaţiilor constituţionale.

Cît despre descoperirile moderne, cît despre ideile practice care ar fi putut avea o înrîurire pozitivă asupra buneistări a poporului, marele duce era informat şi le punea în practică imediat, reprezentanţii lui pe lîngă diferitele puteri ale Europei neavînd de fapt altă misiune decît pe aceea de a ţine la curent pe stăpînul lor cu toate progresele ştiinţei din punct de vedere al utilităţii ei publice şi practice.

Am mai spus că marele duce avea tot atîta dragoste cît şi recunoştinţă faţă de bătrînul marchiz d'Harville, care, în 1815, îi făcuse mari servicii ; astfel, mulţumită recomandărilor acestuia, Tom şi Sarah Seyton de Halsbury au fost primiţi, la curtea Gerolstein, cu o atenţie şi o bunăvoinţă deosebite.

Cincisprezece zile după sosirea ei, Sarah, înzestrată cu un dezvoltat simţ de observaţie, pătrunsese cu uşurinţă caracterul hotărît, cinstit şi sincer, al marelui duce ; înainte de a seduce pe fiu, obiectivul principal, ea a vrut, cu multă abilitate, să se asigure de sentimentele tatălui. Acesta părea să-şi iubească atît de nebuneşte fiul, pe Rudolf, încît la un moment dat Sarah l-a crezut în stare

să consimtă mai degrabă la o mezalianţă decît să vadă nenorocit pentru totdeauna pe acest copil iubit. Dar curînd, scoţiana se convinse că acest părinte atît de duios, nu s-ar fi depărtat niciodată de la anumite principii şi de la anumite idei privitoare la îndatoririle principilor.

În ceea ce-l privea, asta nu însemna trufie, ci conştiinţă, raţiune, demnitate. Dar un om, cu atît mai afectuos şi mai bun, cu cît e mai puternic şi mai intransigent, nu îngăduie nici o concesie făcută conştiinţei, raţiunii sau demnităţii sale.

Sarah fu cît p-aci să renunţe la planurile ei în faţa acestor oprelişti aproape de netrecut, dar ţinînd seamă că, în schimb, Rudolf era foarte tînăr, că lumea îi lăuda blîndeţea, bunătatea, caracterul timid şi în acelaşi timp visător, socoti pe tînărul prinţ slab şi nehotărît, aşa că stărui în proiectul şi în speranţele ei.

În această împrejurare, purtarea ei şi a fratelui ei au fost un monument de abilitate.

Fata ştiu să se pună bine cu toată lumea şi mai ales cu persoanele care ar fi putut fi geloase sau invidioase de calităţile sale ; ea făcu să nu fie luate în seamă frumuseţea şi farmecele ei, învăluindu-le în simplitate şi modestie. Curînd, ajunse un fel de idol, nu numai al marelui duce, dar şi al mamei sale, marea ducesă Judith, căreia, cu toate că, sau poate tocmai că avea nouăzeci de ani, îi plăcea la nebunie tot ce era tînăr şi încîntător.

De mai multe ori, Tom şi Sarah vorbiră de plecarea lor. Suveranul de Gerolstein nu vru cu nici un preţ să audă de aşa ceva şi, pentru a şi-i apropia cu totul pe frate şi pe soră, rugă pe baronetul Tom Seyton de Halsbury să primească funcţia de prim mare intendent al grajdurilor şi o imploră

pe Sarah să n-o părăsească pe marea ducesă Judith, care nu se mai putea lipsi de ea.

După multe ezitări de o parte și după multe stăruințe de alta, Tom și Sarah acceptară aceste propuneri strălucite și se stabiliră la Curtea Gerolstein, unde sosiseră cu două luni în urmă.

Sarah, foarte bună muziciană, cunoscînd preferințele marii ducese pentru vechii maeștri și, între alții, pentru Gluck, a pus să i se aducă opera acestui om ilustru și a fermecat-o pe bătrîna principesă prin nesecata ei amabilitate și prin talentul deosebit cu care cînta vechile arii, de o frumusețe atît de simplă, atît de expresivă.

Tom, la rîndul lui, știu să se facă foarte prețuit în exercitarea însărcinării pe care marele duce i-o încredințase. Scoțianul se pricepea foarte bine la cai, avea multă rînduială și energie ; în scurtă vreme, transformă aproape cu totul serviciul grajdurilor marelui duce, serviciu pe care nepăsarea și rutina îl dezorganizase aproape complet.

Fratele și sora deveniră curînd la fel de iubiți, sărbătoriți, răsplătiți la această Curte. Preferințele stăpînului hotărăsc preferințele subalternilor. De altfel, Sarah avea nevoie pentru planurile ei viitoare de prea multe puncte de sprijin ca să nu folosească puterea ei de seducție spre a-și face aliați. Prefăcătoria ei, îmbrăcată în formele cele mai atrăgătoare, înșelă ușor pe cele mai multe din aceste cinstite femei germane și afecțiunea generală confirmă curînd excesiva bunăvoință a marelui duce.

Iată dar perechea noastră stabilită la Curtea Gerolstein, instalată foarte bine și onorabil, fără să fi fost vorba nici o clipă de Rudolf. Printr-o împrejurare fericită, la cîteva zile după sosirea Sarei,

prinţul plecase într-o inspecţie a trupelor, împreună cu aghiotantul şi credinciosul său Murph.

Această absenţă, de două ori priincioasă vederilor Sarei, îi îngădui să aşeze, după plac, firele principale ale urzelii, fără a fi stînjenită de prezenţa tînărului principe, a cărui admiraţie pentru ea ar fi deşteptat poate temerile marelui duce.

Dimpotrivă, în lipsa fiului său, el nu s-a gîndit, din nefericire, că introdusese în intimitatea vieţii lui o fată de o rară frumuseţe, cu o fire fermecătoare, care urma să se vadă cu Rudolf în orice clipă a zilei.

Sarah, în sinea ei, rămase indiferentă faţă de această primire atît de caldă, atît de generoasă, faţă de această nobilă încredere cu care fusese introdusă în inima acestei familii suverane.

Nici fata, nici fratele ei nu părăsiseră o clipă perfidele lor planuri ; urmăreau cu premeditare să aducă tulburare şi suferinţă la această curte paşnică şi fericită. Socoteau la rece rezultatele probabile ale cruntelor disensiuni ce aveau să se iște între un tată şi un fiu, pînă atunci uniţi de o mare afecţiune.

SIR WALTER MURPH ŞI ABATELE POLIDORI

Rudolf fusese din copilărie de o constituţie foarte plăpîndă. Tatăl său făcuse următorul raţionament, bizar în aparenţă, dar în realitate foarte logic : este cunoscut că gentilomii englezi de la ţară au, în genere, o sănătate robustă. Aceasta datorită în mare parte educaţiei lor fizice : simplă, aspră, dură, care le dezvoltă vigoarea. Rudolf va scăpa

de mîinile femeilor; firea lui este gingașă; poate că, obișnuindu-l să trăiască ca un fiu de fermier englez (cu oarecari menajamente), îi voi întări sănătatea.

Marele duce puse să fie căutat în Anglia un om corect și capabil să conducă acest fel de educație fizică : sir Walter Murph, prototip atletic al gentilomului de la țară, originar din Yorkshire, fu însărcinat cu acest rol important. Directivele pe care acesta le prescrise tînărului prinț, corespundeau întrutotul vederilor marelui duce.

Murph și elevul său locuiră cîțiva ani într-o fermecătoare fermă în mijlocul cîmpiilor și al pădurilor, la cîteva leghe de orașul Gerolstein, într-o poziție din cele mai pitorești și mai sănătoase.

Rudolf, eliberat de orice etichetă, ocupîndu-se împreună cu Murph de muncile agricole potrivite vîrstei lui, dusese viața cumpătată, bărbătească și ordonată a lumii de la țară, avînd ca plăceri și distracții exerciții fizice dificile, lupte, boxul, călăria, vînătoarea.

În mijlocul aerului curat, al pășunilor, pădurilor și munților, tînărul principe începu să se transforme, crescu viguros, ca un tînăr stejar ; strălucitoarele culori ale sănătății luară locul palorii sale cam bolnăvicioase. Deoarece rămăsese zvelt și sprinten, învingea cele mai mari oboseli ; îndemînarea, energia, curajul, desăvîrșeau ceea ce îi lipsise pînă atunci ca vigoare mușchiulară ; curînd se putu lua la trîntă cu tineri mai în vîrstă decît el și să-i învingă ; avea atunci cincisprezece sau șaisprezece ani.

Educația lui sub raportul cultural rămăsese în urmă, cum era și de așteptat prin preferința dată educației fizice ; Rudolf învățase prea puțin ; dar marele duce socotea cu temei că, pentru a cere

minţii să dea mai mult, e necesar ca ea să fie susţinută de o constituţie fizică robustă, în care caz facultăţile intelectuale, deşi cultivate tardiv, se dezvoltă mai deplin.

Bravul Walter Murph nu era un savant; nu-i putea da lui Rudolf decît unele cunoştinţe elementare, dar nimeni mai bine ca el nu putea inspira elevului său conştiinţa a tot ce e drept, leal, generos, şi oroarea a tot ce e josnic, laş şi mîrşav.

Aceste porniri, aceste preferinţe sănătoase şi pozitive aveau să prindă totdeauna rădăcini în sufletul lui Rudolf; mai tîrziu, aceste principii fură mult zdruncinate de furtuna patimilor, dar niciodată n-au fost smulse din inima lui. Trăznetul loveşte, spintecă şi rupe un arbore, deşi adînc şi puternic vîrît în pămînt, dar seva clocoteşte mereu în rădăcinile lui şi mii de mlădiţe verzi răsar curînd din trunchiul ce părea uscat.

Murph dădu astfel lui Rudolf, am putea spune, sănătatea trupului şi a sufletului; îl făcu robust, vioi şi îndrăzneţ, iubind ce era bun şi corect, urînd tot ce era rău şi vicios.

Împlinindu-şi atît de bine menirea, gentilomul, chemat în Anglia de grave interese, părăsi Germania pentru cîtăva vreme, spre marea mîhnire a lui Rudolf care-l îndrăgise mult.

Murph urma să revină şi să se stabilească definitiv, împreună cu familia lui, la Gerolstein, după ce îşi va fi terminat unele afaceri importante în patrie. Spera ca absenţa lui să nu dureze mai mult de un an.

Liniştit în privinţa sănătăţii fiului său, marele duce se gîndi serios la cultura acestui copil iubit.

Un oarecare abate, Cezar Polidori, filolog renumit, medic distins, istoric erudit, savant competent în studiul ştiinţelor exacte şi fizice, fu în-

sărcinat să cultive solul bogat, dar virgin al lui Rudolf, atît de bine pregătit de Murph.

De rîndul acesta, alegerea marelui duce fu destul de nefericită sau, mai bine zis, buna lui credință fu crud înşelată de persoana care i l-a prezentat pe abate şi l-a făcut să accepte un cleric catolic, ca preceptor al unui principe protestant. Această inovaţie păru multora o enormitate şi, în genere, o prevestire funestă pentru educaţia lui Rudolf.

Hazardul, sau mai degrabă caracterul abominabil al abatelui, împlini în parte aceste prevestiri.

Necredincios, viclean, ipocrit, defăimător nelegiuit a tot ce e mai sfînt, plin de şiretenie şi îndemînare, ascunzînd cea mai primejdioasă imoralitate, cel mai cumplit scepticism sub mantia unei aparenţe austere şi pioase, afectînd o falsă umilinţă creştină spre a masca labilitatea lui insinuantă, simulînd o bunăvoinţă fără margini, un optimism candid care să acopere linguşirile lui perfide, adînc cunoscător de oameni, sau, mai bine zis, exploatînd numai părţile rele, ruşinoasele lor patimi, abatele Polidori era cel mai detestabil îndrumător ce i s-ar fi putut da vreodată unui tînăr.

Rudolf, părăsind cu mare părere de rău viaţa independentă, însufleţită, pe care o dusese pînă atunci alături de Murph, pentru a-şi obosi ochii pe cărţi şi a se supune etichetei ceremonioase a Curţii tatălui său, prinsese dintru început ură pe abate.

Era inevitabil.

Părăsindu-şi elevul, bietul „squire" îl comparase, nu pe nedrept, cu un mînz săbatic, plin de graţie şi de foc, care fusese răpit de pe frumoasele pajişti unde zburda liber şi voios, pentru a fi supus frîului, pintenului, urmînd să fie învăţat să-şi potolească, să-şi cruţe forţele care pînă atunci

nu fuseseră întrebuinţate decît ca să alerge şi să zburde după toanele lui.

Rudolf începu prin a-i mărturisi abatelui că nu avea nici o chemare pentru studiu, că simţea nevoia, înainte de toate, să-şi antreneze braţele şi picioarele, să respire aerul cîmpiilor, să alerge prin păduri şi prin munţi şi că o puşcă bună şi un cal bun i se păreau preferabile celor mai frumoase cărţi din lume.

Preotul răspunse elevului său că, într-adevăr, nimic nu era mai plictisitor decît învăţătura, dar şi că nimic nu era mai de rînd decît plăcerile pe care el le prefera cărţii, plăceri foarte potrivite unui stupid fermier german. Şi abatele i-a înfăţişat un tablou atît de caraghios, atît de batjocoritor al acelei existenţe simple şi rustice, încît pentru prim oară lui Rudolf îi fu ruşine că se simţise înainte atît de fericit ; atunci întrebă cu nevinovăţie pe preot, cum şi-ar putea folosi timpul dacă nu i-ar plăcea nici cartea, nici vînătoarea, nici viaţa liberă de la ţară ?

Abatele îi răspunse enigmatic că-l va lămuri mai tîrziu.

Dintr-un alt punct de vedere, speranţele acestui preot erau tot atît de ambiţioase ca şi acele ale Sarei.

Cu toate că marele ducat de Gerolstein nu era decît un stat de a doua mînă, abatele îşi închipuise că va ajunge într-o zi un Richelieu şi că-l va educa pe Rudolf în spiritul unui prinţ trîndav.

Începu dar, prin a încerca să se facă plăcut elevului său, să-l facă să-l uite pe Murph, prin îngăduinţă şi slugărnicie. Rudolf continuînd să se împotrivească învăţăturii, abatele ascunse marelui duce aversiunea tînărului prinţ pentru stu-

diu și-i lăudă dimpotrivă silința și surprinzătoarele lui progrese ; cîteva chestionări, convenite în prealabil între el și Rudolf, dar care păreau cu totul spontane, îl menținură pe marele duce (trebuie s-o spunem că el însuși era prea puțin cult), în orbirea și în încrederea sa.

Treptat, antipatia pe care la început preotul i-o inspirase lui Rudolf, se schimbă din partea tînărului prinț, într-o familiaritate cavalerească, foarte diferită însă de profunda afecțiune pe care o avea pentru Murph.

Totuși, puțin cîte puțin, Rudolf se simți atașat de preot (deși pentru pricini foarte inocente), printr-un fel de solidaritate care unește doi complici. Mai curînd sau mai tîrziu, avea să disprețuiască pe un om cu caracterul și de vîrsta acestui preot, care mințea în mod nedemn pentru a acoperi lenea elevului său.

Preotul știa asta.

Dar mai știa că, dacă nu te depărtezi de la început cu dezgust de ființele corupte, te obișnuiești, chiar fără voie, pe încetul, cu spiritul lor, deseori atrăgător și, pe nesimțite, începi să asculți fără revoltă și fără rușine, cum se batjocorește și se veștejește ceea ce ai venerat odinioară.

Abatele era de altfel destul de abil ca să atace pe față anumite convingeri nobile ale lui Rudolf, roadele educației lui Murph. După ce stăruise cu sarcasmele lui asupra chipului grosolan în care își petrecuse primii ani tînărul său elev, preotul, lepădîndu-și pe jumătate masca de austeritate, îi stîrnise curiozitatea prin dezvăluiri insinuante despre viața încîntătoare a unor anumiți principi din alte vremuri ; în sfîrșit, cedînd stăruințelor lui Rudolf, după ezitări nesfîrșite și glume destul de malițioase cu privire la stilul grav-cere-

monios al Curții marelui duce, preotul înflăcărase închipuirea tînărului principe cu descrieri exagerate și viu colorate ale plăcerilor și galanteriilor care ilustraseră domniile lui Ludovic al XIV-a, al Regentului și mai ales a lui Ludovic al XV-lea, eroul lui Cezar Polidori.

Susținea față de acest nefericit copil, care îl asculta cu o lăcomie funestă, că voluptățile, chiar excesive, departe de a demoraliza pe un prinț cu însușiri alese, îl făceau deseori dimpotrivă, mai îngăduitor și mai generos, sufletele deosebite nefiind nicicînd mai predispuse la bunăvoință și iubire a aproapelui decît cînd sînt fericite.

Ludovic al XV-lea, cel mult iubit, constituia o dovadă necontestată a acestei aserțiuni.

Și apoi, spunea abatele, cîți oameni mari din timpurile vechi și moderne nu s-au dedat din plin epicurianismului celui mai rafinat, de la Alcibiade pînă la Mauriciu de Saxa, de la Antoniu pînă la marele Condé, de la Cezar pînă la Vendôme !

Asemenea discuții aveau să cășuneze cumplite ravagii într-un suflet tînăr, înflăcărat și neîntinat ; mai mult decît atît, abatele traducea cu meșteșug elevului său odele lui Horațiu în care acest geniu exalta, cu un farmec neasemuit, molaticele plăceri ale unei vieți închinate toată dragostei și celor mai rafinate voluptăți. Totuși, ici și colo, pentru a masca primejdia acestor teorii și pentru a satisface tot ce era cu desăvîrșire generos în caracterul lui Rudolf, preotul îl legăna în utopiile cele mai atrăgătoare. Ascultîndu-l, un principe sensual și inteligent putea să-i facă pe oameni mai buni prin plăceri, să-i îndrepte prin fericire și să readucă pe cei mai necredincioși la simțămîntul religios, exaltînd recunoștința lor către Creator, care, în

ordine materială, copleşea cu o inepuizabilă dărnicie pe om cu nespuse desfătări.

Să te bucuri de toate şi oricînd, însemna, după opinia abatelui, să proslăveşti pe Dumnezeu în măreţia sa şi în veşnicia harurilor sale.

Aceste teorii îşi dădură roadele.

În mijlocul acelei Curţi virtuoase şi ordonate, obişnuită, după pilda stăpînului, cu plăceri oneste, cu distracţii nevinovate, Rudolf, îndemnat de abate, visa la nopţile nebunatice de la Versailles, la orgiile de la Choisy, la violentele voluptăţi din Parc aux Cerfs, iar prin contrast, din cînd în cînd, la cîte o dragoste romantică.

De asemeni, abatele nu omisese să-i demonstreze lui Rudolf că un principe din Confederaţia germanică nu putea avea altă pretenţie militară decît aceea de a trimite contingentul lui de soldaţi la Dietă.

De altfel, spiritul timpului nu mai concepea războiul.

Să laşi să treacă zilele în desfătări şi trîndăvie, în mijlocul femeilor şi în rafinamentele luxului, să te odihneşti din cînd în cînd de beţia plăcerilor senzuale prin destinderea aleasă pe care ţi-o oferă artele, să cauţi cîteodată în vînătoare, nu ca un sălbatic Nemrod, ci ca un inteligent epicurian, acele oboseli trecătoare ce măresc farmecul indolenţei şi al lenevirii, asta era, după părerile preotului, singura viaţă posibilă pentru un prinţ care (culmea fericirii), găsea un prim ministru destoinic să se consacre, cu curaj, obositoarei şi grelei sarcini a afacerilor de stat.

Rudolf, dînd frîu liber unor presupuneri care n-aveau nimic criminal în ele, pentru că nu depăşeau cercul probabilităţilor inevitabile, îşi propunea, cînd Dumnezeu va chema la el pe marele

duce, tatăl lui, să se dedice acestei vieţi pe care abatele Polidori i-o zugrăvea în culori atît de vii şi de încîntătoare, numindu-l pe acest preot prim-ministru.

Repetăm că Rudolf îşi iubea în chip afectuos tatăl şi l-ar fi regretat foarte mult, cu toate că moartea lui i-ar fi îngăduit să facă pe Sardanapal în miniatură. Nu e nevoie s-o spunem că tînărul prinţ păstra în cea mai mare taină nefastele speranţe care mocneau într-însul.

Ştiind că eroii preferaţi ai marelui duce erau Gustav-Adolf, Carol al XII-lea şi marele Frederic (Maximilian-Rudolf avea cinstea să se înrudească foarte de aproape cu casa regală de Brandenburg), Rudolf se gîndea pe bună dreptate că tatăl lui, care avea o mare admiraţie pentru aceşti regi-căpitani, mereu încălţaţi în cizme cu pinteni, călărind şi făcînd război, l-ar privi pe fiul lui ca pe un copil pierdut, dacă l-ar crede în stare să instituie la Curtea sa, în locul gravităţii nemţeşti, moravurile uşuratice şi destrăbălate ale Regenţei. Un an, apoi optsprezece luni trecură astfel; Murph nu se înapoiase încă, deşi vestise apropiata lui sosire.

O dată aversiunea iniţială învinsă de slugărnicia abatelui, Rudolf profită de învăţăturile ştiinţifice ale preceptorului său şi îşi însuşi, dacă nu o cultură foarte vastă, cel puţin unele cunoştinţe care, întregite de o inteligenţă înnăscută, ageră şi ponderată, îngăduiau să pară mult mai instruit decît era în realitate, făcînd astfel cea mai mare cinste eforturilor abatelui.

Murph reveni din Anglia cu familia şi plînse de bucurie îmbrăţişîndu-şi fostul elev.

După cîteva zile, fără a putea pătrunde pricina unei schimbări care îl îndurera profund, demnul

„squire" îl găsi pe Rudolf rece, reticent față de el și aproape ironic, cînd îi amintea de viața lor aspră și rustică.

Convins de bunătatea naturală a inimii tînărului prinț și avertizat de o tainică presimțire, Murph îl socoti deocamdată pervertit prin funesta influență a abatelui Polidori, pe care îl ura din instinct, făgăduindu-și să-l observe de aproape.

Din partea lui, preotul, foarte contrariat de înapoierea lui Murph, de a cărui sinceritate, bun-simț și perspicacitate se temea, nu avu decît un singur gînd ; acela de a compromite pe gentilom în fața lui Rudolf.

Tot în vremea aceea, Tom și Sarah fură prezentați și primiți la Curtea de la Gerolstein cu cea mai mare cinste.

Puțină vreme înaintea sosirii lor, Rudolf plecase cu aghiotantul lui și cu Murph să inspecteze trupele unor garnizoane. Această călătorie, avînd un caracter pur militar, marele duce socotise că abatele n-avea de ce să ia și el parte. Spre marea lui părere de rău, preotul îl văzu pe Murph reluîndu-și, pentru cîteva zile, vechile lui atribuții pe lîngă tînărul principe.

Gentilomul se bizuia mult pe acest prilej ca să se lămurească definitiv asupra cauzelor care determinaseră răceala lui Rudolf. Din nefericire, acesta, de pe acum savant în arta simulării, și socotind primejdios să lase pe vechiul său mentor să pătrundă în planurile lui de viitor, fu față de el de o fermecătoare cordialitate, se prefăcu a regreta mult că au trecut vremurile primei lui tinereți și plăcerile ei rustice și-l liniști aproape cu desăvîrșire.

Spunem „aproape", pentru că anumite devotamente sînt înzestrate cu un admirabil instinct. Cu toate dovezile de dragoste pe care i le manifesta tînărul prinț, Murph presimțea vag că Rudolf îi tăinuia ceva ; zadarnic vru să lămurească aceste bănuieli, încercările eșuară față de precocea prefăcătorie a lui Rudolf.

În timpul acestei călătorii, abatele nu stătuse inactiv.

Intriganții se ghicesc sau se recunosc după unele semne misterioase, care le îngăduie să se observe pînă cînd interesul le dictează o alianță sau o dușmănie fățișă.

Cîteva zile după instalarea Sarei și a fratelui ei la Curtea marelui duce, Tom se și atașase mult de abatele Polidori.

Acest preot își mărturisea sieși, cu un cinism odios, că avea o afinitate naturală, aproape involuntară, cu mișeii și răii ; astfel, spunea el, fără a ghici bine țelul către care tindeau Tom și Sarah, se simțise atras către ei printr-o simpatie prea vie ca să nu le atribuie vreun plan diabolic.

Cîteva întrebări puse de Tom Seyton cu privire la caracterul și antecedentele lui Rudolf, întrebări fără însemnătate pentru un om mai puțin atent ca abatele, l-au luminat dintr-o dată asupra intențiilor celor doi ; numai că nu atribuia tinerei scoțiene scopuri atît de funeste și totodată atît de ambițioase.

Sosirea acestei fete fermecătoare îi păru abatelui o întîmplare fericită. Rudolf avea imaginația înflăcărată de himere amoroase ; Sarah trebuia să fie realitatea fermecătoare care să înlocuiască atî-

tea visuri minunate : căci, gîndea abatele, înainte de a ști să-ți alegi plăcerea și o variație în voluptate, începi mai totdeauna cu o afecțiune unică și romantică. Ludovic al XIV-lea și Ludovic al XV-lea n-au fost fideli poate decît Mariei Mansini și Rosettei d'Arey.

După părerea abatelui, ar putea fi tot astfel între Rudolf și frumoasa scoțiană. Aceasta va dobîndi, fără îndoială, o mare influență asupra inimii supuse farmecului încîntător al primei iubiri. Planul preotului fu să îndrume, să exploateze această înrîurire și să se folosească de ea pentru a da pierzării pe Murph pentru totdeauna.

Abil cum era, îi făcu pe cei doi ambițioși să înțeleagă bine că au nevoie de el, fiind singurul responsabil față de marele duce de viața particulară a tînărului prinț.

Dar mai era ceva : trebuia să se ferească de un fost preceptor al acestuia, care acum îl întovărășea într-o inspecție militară ; omul acela aspru, grosolan, plin de prejudecăți absurde avusese altădată o mare autoritate asupra minții lui Rudolf și putea deveni un observator periculos ; pe lîngă asta, departe de a justifica sau de a îngădui greșelile nebunești și fermecătoare ale tinereții, s-ar fi simțit obligat să le denunțe moralei severe a marelui duce.

Tom și Sarah au înțeles de îndată despre ce e vorba, deși n-au comunicat abatelui nimic din planurile lor secrete. La înapoierea lui Rudolf și a „squire"-ului, toți trei, uniți printr-un interes comun, se asociaseră tacit împotriva lui Murph, cel mai de temut dușman al lor.

Ce trebuia să se întîmple s-a întîmplat.

La înapoiere, Rudolf, văzînd-o în fiecare zi pe Sarah, se îndrăgosti nebunește de ea. Curînd, Sarah îi mărturisi că-i împărtășea dragostea, deși, după cum prevedea ea, asta le va pricinui mari supărări. Nu aveau să fie niciodată fericiți ; o prea mare distanță îi separa. Așa că recomandă lui Rudolf cea mai totală discreție, de teamă să nu trezească bănuielile marelui duce, care s-ar arăta neîndurător și i-ar lipsi de singura lor fericire, aceea de a se vedea zilnic.

Rudolf făgădui să fie precaut și să-și ascundă dragostea. Scoțiana era prea ambițioasă, prea stăpînă pe ea, ca să se compromită și să se trădeze în fața Curții. Tînărul prinț simți și el nevoia prefăcătoriei ; își însuși prudența Sarei. Această taină a dragostei lor fu foarte bine păstrată cîtăva vreme.

Cînd fratele și sora văzură patima neînfrînată a lui Rudolf ajunsă la culme și exaltarea lui crescîndă, din zi în zi mai greu de stăpînit, pe punctul de a izbucni și de a strica totul, dădură marea lovitură.

Tom făcu primele demersuri pe lîngă abate — caracterul acestuia, îngăduind această mărturisire, de altfel foarte morală, stăruind asupra necesității căsătoriei lui Rudolf cu Sarah ; altminteri, adăugă el foarte sincer, el și sora lui vor părăsi imediat Gerolsteinul. Sarah era și ea îndrăgostită de prinț, dar ar prefera moartea dezonoarei, și nu putea fi decît soția alteței-sale.

Aceste pretenții îl înspăimîntară pe preot ; n-ar fi crezut-o niciodată pe Sarah capabilă de o

asemenea nesăbuită ambiţie. O astfel de căsătorie, expusă unor greutăţi fără număr, unor primejdii de tot felul, păru abatelui cu neputinţă ; îi arătă fără înconjur lui Tom motivele pentru care marele duce nu şi-ar da niciodată consimţămîntul la o asemenea alianţă.

Tom înţelese motivele, înţelese importanţa lor, dar propuse ca soluţie intermediară, care ar putea împăca toate părţile, o căsătorie secretă, făcută însă cu toate formele legale şi declarată numai după moartea marelui duce domnitor.

Sarah era dintr-un neam vechi şi nobil, astfel de căsătorii mai avuseseră loc. Tom dădea abatelui, şi deci şi prinţului, un termen de opt zile pentur a se hotărî ; sora lui n-ar mai putea suferi multă vreme chinurile cumplite ale nesiguranţei. Dacă trebuia să renunţe la dragostea lui Rudolf, ar lua o asemenea dureroasă hotărîre cît mai curînd posibil.

Pentru a motiva această plecare neaşteptată care s-ar fi produs, Tom susţinea că trimisese, pentru orice eventualitate, o scrisoare unuia din prietenii lui din Anglia, scrisoare care urma să fie pusă la poştă la Londra şi expediată în Germania ; aceasta ar fi conţinut motive destul de puternice pentru ca Tom şi Sarah să fie nevoiţi să părăsească pentru cîtăva vreme curtea marelui duce.

De rîndul acesta, cel puţin, abatele, ajutat de proasta lui părere despre oameni, ghici adevărul. Căutînd totdeauna un gînd ascuns în sentimentele cele mai oneste, cînd ştiu că Sarah voia să-şi legitimeze dragostea printr-o căsătorie, nu văzu în asta o dovadă de virtute, ci de ambiţie ; ar fi crezut totuşi că fata era dezinteresată, dacă ea şi-ar fi jertfit cinstea, aşa cum o crezuse în stare, bănuind că avea cel mult intenţia să fie amanta ele-

vului său. După principiile abatelui, să te tîrguiești, să ai în vedere avantajele, asta ar însemna să nu iubești. Dragostea superficială și rece, spunea el, este aceea care ține seama și de cer și de pămînt !

Convins că nu se înșela asupra intențiilor Sarei, abatele se simțea foarte încurcat. La urma urmei, dorința pe care și-o manifestase Tom, în numele surorii sale, era din cele mai onorabile. Ce cerea el ? Sau o despărțire sau o unire legitimă.

Cu tot cinismul lui, preotul n-ar fi cutezat să-și exprime mirarea în fața lui Tom de temeiurile cinstite care păreau că dictaseră purtarea acestuia din urmă, și să-i spună ritos că el și sora lui au manevrat cu dibăcie ca să-l determine pe prinț să facă o căsătorie nepotrivită.

Abatele avea de ales una din cele trei atitudini : să-l vestească pe marele duce de acest complot matrimonial ; să deschidă ochii lui Rudolf asupra uneltirilor lui Tom și ale Sarei ; să sprijine realizarea acestei căsătorii.

Dar :

Dacă prevenea pe marele duce, însemna să-și înstrăineze pentru totdeauna pe moștenitorul prezumtiv al coroanei.

Dacă-i dezvăluia lui Rudolf intențiile interesate ale Sarei se expunea să fie rău privit, cum se întîmplă totdeauna cu un îndrăgostit cînd cauți să deprecieze în ochii lui persoana iubită : și apoi, ce cumplită lovitură pentru mîndria și inima prințului, să-i arăți că se urmărea de fapt căsătoria cu situația lui de suveran ; și apoi, lucru ciudat ! el, preot, să dezaprobe purtarea unei fete care voia să rămînă pură și să nu acorde decît soțului ei drepturile de amant ?

Pretîndu-se însă acestei căsătorii, abatele și-i apropia pe prinț și pe Sarah printr-o datorie de recunoștință adîncă, sau cel puțin prin complicitatea lor la un act periculos.

Fără îndoială că se putea întîmpla ca totul să se descopere ; se expunea astfel la furia marelui duce, dar căsătoria ar fi încheiată, uniunea valabilă, furtuna ar trece și viitorul suveran de Gerolstein s-ar fi simțit cu atît mai obligat față de abate, cu cît acesta ar fi înfruntat mai multe primejdii în serviciul său.

După o matură chibzuință, abatele se hotărî s-o ajute pe Sarah ; totuși, cu o anumită rezervă despre care vom vorbi mai tîrziu.

Pasiunea lui Rudolf ajunsese în stadiul final ; exasperat de constrîngerea și de foarte meșteșugitele seducțiuni ale Sarei, care se prefăcea că suferă mai mult ca el de piedicile de netrecut pe care onoarea și datoria le puneau în calea fericirii lor, ar mai fi trecut doar cîteva zile și principele s-ar fi trădat.

Să ținem seamă de acest lucru : era prima dragoste, o dragoste pe cît de înflăcărată pe atît de naivă, pe cît de încrezătoare, pe atît de pătimașă ; pentru a-l scoate din fire, Sarah desfășurase mijloacele diabolice ale celei mai rafinate cochetării. Nu, nicicînd emoțiile virginale ale unui tînăr plin de simțire, de imaginație și de înflăcărare, nu fuseseră stîrnite mai mult și cu atîta meșteșug ; nicicînd o femeie nu fusese de un farmec mai primejdios ca Sarah. Rînd pe rînd, cînd nebunatecă și cînd tristă, castă și pasionată, pudică și ațîțătoare : ochii aceia mari și negri, languroși și arzători, au aprins în sufletul clocotitor al lui Rudolf un foc nestins.

Cînd abatele Polidori îi propuse să n-o mai vadă niciodată pe acea tulburătoare fată, sau să fie a lui printr-o căsătorie secretă, Rudolf sări de gîtul preotului, salvatorul lui, prietenul lui, părintele lui. Dacă ar fi fost pe aproape un templu și un pastor, tînărul prinț s-ar fi căsătorit imediat.

Abatele s-a însărcinat, nu fără motiv, să pregătească totul.

A găsit un pastor, martori, și căsătoria, (ale cărei formalități au fost supravegheate cu grijă și verificate de Tom), fu celebrată în secret, în timpul unei scurte absențe a marelui duce, chemat la o conferință a Dietei germanice.

Prezicerile ghicitoarei scoțiene se împliniseră : Sarah se căsătorise cu moștenitorul unei coroane.

Fără a-i potoli focul dragostei, posesiunea femeii îl făcu pe Rudolf mai prevăzător și diminuă acea impulsiune care îi putea compromite secretul pasiunii pentru Sarah. Tînăra pereche, ocrotită de Tom și de abate, se stăpînea atît de bine, punea atîta prudență în comportări, încît totul trecu nebăgat în seamă.

În timpul primelor trei luni ale căsătoriei, Rudolf fu cel mai fericit dintre oameni ; dar cînd rațiunea luă locul entuziasmului și își privi situația cu sînge rece, nu-i păru rău că s-a unit cu Sarah printr-o legătură de nedesfăcut ; renunță fără nici un regret la viitorul acelei vieți galante, voluptoase și trîndave pe care o visase la început cu atîta ardoare, și țesea cu Sarah cele mai frumoase visuri din lume pentru viitoarea lor domnie.

În aceste ipoteze depărtate, rolul de prim-ministru pe care și-l rezervase în sinea lui abatele, nu mai avea mare însemnătate : Sarah păstrase pentru ea aceste demnități guvernamentale, fiind

prea autoritară pentru a nu aspira la putere şi dominaţie ; spera să guverneze în locul lui Rudolf.

Un eveniment aşteptat cu nerăbdare de Sarah, schimbă curînd această linişte în furtună.

Rămase însărcinată.

Atunci ieşiră la iveală noile şi înfricoşătoarele pretenţii ale acestei femei ; îi declară, izbucnind în lacrimi prefăcute, că nu mai putea trăi în constrîngerea în care se afla şi care devenea şi mai penibilă acum cînd va deveni mamă.

În această situaţie extremă, ea îi cerea în chip hotărît să mărturisească totul marelui duce care, ca şi marea ducesă, nutreau o afecţiune din ce în ce mai adîncă pentru Sarah. Fără îndoială adăugă ea, la început marele duce se va indigna, se va înfuria, dar avea o dragoste atît de nemărginită pentru fiul său, iar pe Sarah o îndrăgise atît, încît mînia părintească se va potoli încetul cu încetul şi, în cele din urmă, ea îşi va lua, la Curtea de Gerolstein, rolul ce i se cuvenea, s-ar putea spune, cu atît mai mult cu cît avea să dea un copil moştenitorului prezumtiv al marelui duce.

Această pretenţie îl înspăimîntă pe Rudolf. El cunoştea marea iubire ce i-o purta tatăl său, dar cunoştea şi intransigenţa principiilor marelui duce cu privire la îndatoririle de prinţ moştenitor ale fiului său.

La toate aceste obiecţii, Sarah rămînea neînduplecată : „Sînt soţia voastră în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor. Curînd nu-mi voi mai putea ascunde sarcina ; nu vreau să mai roşesc de o situaţie de care, dimpotrivă, sînt atît de mîndră şi cu care nu mă pot lăuda cu glas tare".

Paternitatea dublase dragostea lui Rudolf pentru Sarah. Între îndemnul de-ai îndeplini dorin-

țele, și teama de furia tatălui său, el încerca sfîșieri lăuntrice cumplite. Tom ținea parte surorii sale.

„Căsătoria este de neînlăturat, spunea el serenissimului său cumnat. Marele duce vă poate exila de la Curte, pe dumneata și pe soția dumitale — atît și nimic mai mult. Dar vă iubește prea mult ca să ia o asemenea măsură ; va prefera să tolereze ceea ce nu mai poate împiedica."

Aceste raționamente, foarte bune de altfel, nu potoleau temerile lui Rudolf. Între timp, Tom fu însărcinat de marele duce să inspecteze mai multe herghelii din Austria. Această misiune, pe care nu o putea refuza, urma să-l rețină acolo cel mult cincisprezece zile ; pleca spre marele său regret, într-un moment hotărîtor pentru destinul surorii lui.

Plecarea fratelui o îndureră, dar, în același timp, era mulțumită de absența lui ; pierdea sprijinul bunelor sale sfaturi, dar, în cazul cînd totul ar ieși la iveală, Tom ar fi la adăpost de mînia marelui duce.

Sarah urma să-l informeze pe Tom zi de zi asupra diferitelor faze al unei probleme atît de însemnate pentru amîndoi. Ca să poată coresponda mai sigur și mai discret, stabiliseră un alfabet cifrat.

Această precauțiune dovedea îndeajuns că Sarah avea să-l informeze pe fratele său de cu totul altceva decît de dragostea ei pentru Rudolf. Într-adevăr, această femeie egoistă, rece, ambițioasă, nu simțise topindu-se gheața din inima ei la vîlvătaia amorului pătimaș pe care ea îl aprinsese.

Maternitatea n-a fost pentru ea decît un mijloc în plus de constrîngere împotriva lui Rudolf, și nici măcar n-a înduioșat această inimă de piatră.

Tinerețea, dragostea nebună, nepriceperea acestui principe aproape copil, atît de perfid atras într-o situație din care nu mai putea ieși, de-abia dacă îi stîrneau vreun interes : în confidențele ei intime către Tom, Sarah se plîngea cu dispreț și durere de slăbiciunea acestui adolescent tremurînd în fața celui mai patriarhal dintre principii germani, *„care trăia prea mult !“*

Într-un cuvînt, această corespondență dintre frate și soră punea în lumină egoismul lor interesat, socotelile lor ambițioase, nerăbdarea lor aproape criminală, vădind, în toată goliciunea lor, resorturile acestei tenebroase urzeli, încununate prin căsătoria lui Rudolf.

La cîteva zile după plecarea lui Tom, Sarah se găsea în societatea marei ducese.

Mai multe doamne se uitau la ea cu mirare și șușoteau între ele.

Marea ducesă Judith, cu toți cei nouăzeci de ani ai ei, avea auzul ascuțit și vederea bună : această mică manevră nu-i scăpă. Făcu deci semn uneia din doamnele aflate în suita ei, să vină lîngă dînsa și află astfel că domnișoara Sarah Seyton de Halsbury le părea mai puțin mlădioasă, mai puțin zveltă ca de obicei.

Bătrîna principesă o adora pe tînăra ei protejată ; ar fi răspuns în fața lui Dumnezeu de virtutea ei. Indignată de răutatea acestor observații, ridică din umeri și spuse cu glas tare, din capătul salonului unde se găsea :

— Dragă mea Sarah, ascultă !

Sarah se ridică.

Trebuia să treacă pe lîngă grupul doamnelor pentru a ajunge lîngă principesă care dorea, în in-

tenția ei binevoitoare și numai prin această mișcare, să închidă gura calomniatoarelor și să le dea dovadă că mijlocul protejatei sale nu-și pierduse nimic din suplețe și grație.

Vai ! dușmana cea mai perfidă n-ar fi putut scorni ceva mai rău decît ceea ce imaginase buna ducesă, în dorința ei de a-și apăra protejata.

Sarah se apropie de ea. Numai datorită respectului pe care toată lumea îl avea pentru marea ducesă, doamnele își putură înăbuși un murmur de surprindere și de indignare, cînd fata traversă salonul. Persoanele, oricît de puțin clarvăzătoare, își dădură seama de ceea ce Sarah nu mai voia să ascundă de-aci încolo, căci sarcina ei s-ar mai fi putut tăinui ; dar ambițioasa femeie potrivise în așa fel lucrurile ca să-l constrîngă pe Rudolf să dea pe față căsătoria lor.

Marea ducesă, neînclinîndu-se încă în fața evidenței, îi spuse încet Sarahei :

— Draga mea copilă, azi te-ai îmbrăcat oribil. Dumneata care ai un mijloc să-l cuprinzi între cele zece degete, ești acum de nerecunoscut...

Vom povesti mai tîrziu urmările acestei descoperiri, care a atras după sine evenimente mari și teribile. Dar vom spune de pe acum ceea ce cititorul, fără îndoială, a ghicit de mult, că Floarea-Mariei, zisă Gurista, era rodul acestei nefericite căsătorii, adică fiica Sarei și a lui Rudolf, pe care amîndoi o credeau moartă.

N-ați uitat că Rudolf, după ce vizitase locuința din strada Templului, se înapoiase acasă. Trebuia chiar în seara aceea să se ducă la un bal dat de doamna ambasadoare X.

Vom urmări la această petrecere pe alteța-sa, marele duce domnitor de Gerolstein, Gustav-Rudolf, care călătorea în Franța sub numele de contele de Duren.

BALUL

La unsprezece seara, un portar în mare ținută deschidea porțile unei impunătoare case boierești din strada Plumet spre a îngădui trecerea unei minunate calești albastre, la care erau înhămați doi splendizi cai cenușii din cei mai trupeși, cu coamele înfoiate ; pe capra acoperită cu o cuvertură bogată, împodobită de ciucuri de mătase, trona un vizitiu uriaș, părînd și mai uriaș din pricina mantalei sale albastre îmblănite, cu guler-pelerină de jder, tivită cu argint pe toate cusăturile și tărcată cu brandenburguri ; în spatele caleștei ședea un valet înalt și pudrat, îmbrăcat într-o livrea albastră, liliachie și argintie, întovărășit de un alt valet în costum de vînătoare ; avea niște mustăți formidabile, era galonat ca un tambur-major și pălăria, cu boruri largi, era pe jumătate acoperită de un mănunchi de pene galbene și albastre.

Felinarele aruncau o lumină puternică în interiorul acestei trăsuri căptușite cu mătase. Înăuntru putea fi văzut Rudolf pe locul din dreapta, avînd în stînga sa pe baronul de Graün și, în față, pe credinciosul Murph.

Din considerație pentru suveran, reprezentat prin ambasadorul la al cărui bal se ducea, Rudolf

purta pe fracul lui numai placa în diamante a ordinului de X.

Panglica portocalie a crucii de email, de mare comandor al Vulturului de Aur de Gerolstein, atîrna de gîtul lui Sir Walter Murph ; baronul de Graün era decorat cu același ordin. Nu vom vorbi, decît pentru a aminti, de nenumăratele cruci aparținînd tuturor țărilor, care se bălăbăneau pe un lanț de aur prins între primele butoniere ale fracului său.

Rudolf, scufundat în gînduri triste, tăcu pînă în clipa cînd trăsura intră în curtea ambasadei.

Toate ferestrele casei mari străluceau, luminate în noaptea neagră ; un șir de lachei în livrele de gală se întindea de la peristil și anticamere pînă în saloanele de așteptare unde se găseau feciorii de casă : totul era impunător și regesc.

Domnul conte de X și doamna contesă de X avuseseră grijă să aștepte în primul salon de primire sosirea lui Rudolf. Acesta sosi curînd, urmat de Murph și de domnul de Graün.

Rudolf avea pe atunci treizeci și șase de ani, dar cu toate că se apropia de maturitate, trăsăturile lui regulate și distinse, politețea afabilă pe care o răspîndea persoana lui, ar fi atras întotdeauna atenția, chiar dacă aceste însușiri n-ar fi fost scoase în relief de augusta strălucire a rangului său.

Cînd păși în primul salon al ambasadei, părea transformat nu mai avea fizionomia zvăpăiată, mersul vioi și îndrăzneț al pictorului de evantaie care-l învinsese pe Cuțitar, nu mai era funcționarul glumeț care împărtășea în chip atît de vesel nenorocirile doamnei Pipelet...

Era un principe în toată accepţia poetică a cuvîntului.

Un ataşat, însărcinat să aştepte sosirea lui, se duse îndată s-o vestească pe contesa X ; aceasta înaintă împreună cu soţul ei către Rudolf, spunîndu-i :

— Nu ştiu cum să exprim alteţei-voastre recunoştinţa mea pentru favoarea cu care binevoieşte să ne cinstească azi.

— Ştiţi, doamnă ambasadoare, că sînt totdeauna bucuros să mă aflu în societatea dumneavoastră şi foarte fericit de a spune domnului ambasador cît îl preţuiesc ; căci doar sîntem vechi cunoştinţe, domnule conte.

— Alteţa-voastră e prea amabilă că-şi aminteşte de mine şi pentru că-mi oferă un nou prilej de a nu uita atenţiile care le-a avut faţă de persoana mea.

— Pot să vă asigur, domnule conte, că nu din vina mea anumite amintiri îmi sînt totdeauna vii în minte ; am norocul să nu păstrez în memorie decît ce mi-a fost agreabil.

— Dar alteţa-voastră e minunat înzestrată, spuse surîzînd contesa de X.

— Nu e aşa, doamnă ? Astfel încît mulţi ani de-aci încolo voi avea, după cum sper, plăcerea să-mi amintesc ziua de azi, bunul gust şi extrema eleganţă care patronează acest bal... Fiindcă, sincer vorbind, vă pot spune asta discret, numai dumneavoastră ştiţi să organizaţi asemenea recepţii.

— Monseniore !...

— Şi asta încă nu e totul ; spuneţi-mi, domnule ambasador, de ce femeile mi se par totdeauna mai frumoase aici decît în altă parte ?

— Fiindcă alteţa-voastră le acordă şi lor bunăvoinţa cu care ne onorează.

— Daţi-mi voie să nu fiu de părerea dumneavoastră, domnule conte, cred că lucrul se datoreşte numai doamnei ambasadoare.

— Alteţa-voastră ar vrea să aibă bunătatea de a-mi explica acest miracol ? spuse surîzînd contesa.

— Dar e foarte simplu, ştiţi să primiţi toate aceste frumoase doamne cu atîta politeţe, cu o graţie atît de aleasă, adresaţi fiecăreia din ele un cuvînt atît de amabil şi de măgulitor, încît chiar cele care nu merită întru totul... aceste laude atît de plăcute, adăugă Rudolf surîzînd cu maliţiozitate, sînt cu atît mai fericite de a fi fost remarcate de dumneavoastră, pe cînd cele care le merită sînt de asemeni fericite de a fi fost preţuite de dumneavoastră. Aceste nevinovate satisfacţii înfrumuseţează toate fizionomiile ; bucuria le face atrăgătoare şi pe cele mai puţin frumoase, şi iată de ce, doamnă contesă, femeile par totdeauna mai frumoase aici, la dumneavoastră, decît în orice altă parte. Sînt sigur că domnul ambasador va fi de părerea mea.

— Alteţa-voastră îmi dă argumente prea convingătoare ca să nu judec la fel ca dînsul şi să nu mă dau bătut.

— Iar eu, monseniore, zise contesa de X, cu riscul de a deveni tot atît de seducătoare ca acele frumoase doamne care nu merită întru totul laudele care li se aduc, primesc explicaţia măgulitoare a alteţii-voastre cu tot atîta recunoştinţă şi plăcere de parcă ar fi adevărată.

— Ca să vă conving, doamnă, că nimic nu este mai adevărat, să facem cîteva consideraţii cu privire la efectul pe care lauda o are asupra fizionomiei.

— Ah ! monseniore, ar fi o momeală cumplită, spuse rîzînd contesa de X.

— Atunci, doamnă ambasadoare, renunţ la propunerea mea, dar cu o condiţie : să-mi îngăduiţi să vă ofer o clipă braţul. Mi s-a vorbit de o grădină de flori, cu adevărat feerică în luna ianuarie... Oare veţi fi atît de amabilă să mă conduceţi la această minune din *O mie şi una de nopţi* ?

— Cu cea mai mare plăcere, monseniore, dar vi s-a făcut o descriere cam exagerată. O veţi judeca, de altfel singur, afară de cazul în care obişnuita îngăduinţă a alteţii-voastre nu-i va exagera frumuseţea.

Rudolf oferi braţul ambasadoarei şi intră cu ea în celelalte saloane, pe cînd contele de X se întreţinea cu baronul de Graün şi cu Murph pe care îi cunoştea de multă vreme.

GRĂDINA DE IARNĂ

Într-adevăr, nimic mai feeric, mai demn de *O mie şi una de nopţi* decît sera de care pomenise Rudolf contesei de x.

Închipuiţi-vă la capătul unui splendid coridor de o neobişnuită lungime, un spaţiu de vreo optzeci de metri pe treizeci : o boltă de sticlă acoperă, cam la cincizeci de picioare înălţime, acest paralelogram ; pereţii de o profuziune de oglinzi deasupra cărora se încrucişează mici romburi verzi alcătuite din împletituri de trestie strîns legate, seamănă cu un um-

brar străluminat de reflexul oglinzilor ; o palisadă de portocali, la fel de groşi ca cei din grădina Tuileries, şi camelii învoalte, pomi încărcaţi de fructe strălucitoare ca nişte mere de aur, flori zmălţuite de petale purpurii, albe şi roze, tapetează întreaga întindere a pereţilor.

E cu neputinţă de descris impresia ce o făcea în plină iarnă, şi încă în mijlocul unui bal, această luxuriantă şi strălucitoare vegetaţie exotică. Lampioane chinezeşti de mătase străvezie, unele albastre, altele de un trandafiriu palid, luminau grădina.

Sunetele orchestrei, estompate de distanţă, se pierdeau în crengile bogate ale marilor arbori exotici. Fără voie, se vorbea aici cu glas coborît, zgomotul uşor al paşilor şi foşnetul rochiilor de mătase, abia se auzeau.

— Într-adevăr, doamnă, n-aş fi crezut posibilă o astfel de măreţie. Aţi creat ceea ce nici cel mai inspirat poet, cel mai genial pictor n-ar fi putut nici măcar visa, exclamă Rudolf.

— Laudele pe care indulgenţa le insuflă alteţii-voastre sînt cu atît mai primejdioase cu cît nu mă pot sustrage farmecului lor. Dar ia uitaţi-vă, monseniore, ce tînără încîntătoare ! Alteţa-voastră va recunoaşte, desigur, că marchiza d'Harville este o splendidă apariţie. Nu e oare plină de graţie ? Şi nu iese şi mai mult în evidenţă prin contrast cu severa frumuseţe a doamnei care o însoţeşte ?

Contesa Sarah Mac-Gregor şi marchiza d'Harville coborau în acel moment cele cîteva trepte ce duceau din galerie în grădina de iarnă.

Marchiza şi Sarah îl observaseră pe Rudolf în clipa în care sosiseră ; dar prinţul părea să nu le fi văzut, căci se afla în clipa aceea la cotitura unei alei.

— Prinţul e atît de absorbit de conversaţia cu ambasadoarea încît nu ne-a dat nici o atenţie... zise marchiza.

— Să nu crezi asta, scumpa mea Clémence, răspunse contesa care se strecurase cu dibăcie în intimitatea doamnei d'Harville ; dimpotrivă, ne-a văzut bine ; dar îi e frică de mine... Continuă să fie îmbufnat.

— Niciodată n-am înţeles îndărătnicia lui ; i-am reproşat adeseori ciudăţenia purtării sale faţă de dumneata, vechea lui prietenă. „Contesa Sarah şi cu mine, mi-a răspuns el glumind, ne duşmănim de moarte ; am jurat să nu vorbesc cu ea cît voi trăi ; şi, a adăugat el, se vede că acest jurămînt trebuie să fie prea sacru ca să mă lipsească de o societate atît de plăcută."

— Te asigur că pricina acestei certe, jumătate serioasă, jumătate în glumă, e din cele mai nevinovate ; dacă n-ar fi o a treia persoană în joc, ţi-aş fi destăinuit de mult secretul... Dar ce ai, drăguţa mea ? Îmi pari preocupată.

— Nu-i nimic... mi s-a făcut deodată prea cald şi am simţit un început de migrenă ; să ne aşezăm o clipă... o să-mi treacă... sper.

Luară loc pe un divan.

— Ştiu o persoană pe care absenţa dumitale o va dezola, Clémence... Nu-mi eşti recunoscătoare pentru discreţia mea ?

Tînăra marchiză se îmbujoră uşor, plecă fruntea şi nu răspunse.

— Hai să vorbim de el, reluă Sarah. Ai oare de gînd să-l aduci la disperare ? Să-l împingi la sinucidere ?

— Ah ! exclamă înspăimîntată doamna d'Harville. Ce tot spui ?

— Nu-l cunoști, biata mea copilă... E un om de o energie rece pentru care viața nu înseamnă mare lucru. A fost totdeauna atît de nenorocit... Și s-ar spune că-ți face plăcere să-l chinuiești și mai mult ! Știi că adineauri l-am văzut cum îi curgeau lacrimile pe obraz ?

— Să fie adevărat ?

— Cum îți spun... Și asta în mijlocul unui bal, riscînd să fie observat și să se facă de rîs. Trebuie să fii foarte îndrăgostit ca să suferi atît...

— Fie-ți milă de mine ! replică doamna d'Harville cu vocea sugrumată de emoție. Vai ! Compasiunea ce mi-o inspiră e ceea ce m-a pierdut... adăugă marchiza fără să vrea.

— Ce exagerare ! se prefăcu Sarah a nu fi înțeles importanța acestor cuvinte. Pentru o simplă cochetărie cu un bărbat care a mers cu discreția și cu rezerva pînă la a refuza să fie prezentat soțului dumitale ca să nu te compromită ! Oare domnul Charles Robert nu e un om de onoare, delicat și sincer cum sînt puțini ?

— Nu m-am îndoit niciodată de nobilele sale însușiri... Știi, de altfel, că mai presus de toate, nefericirea lui m-a făcut să-mi pară interesant.

— Și cît de mult merită să-i porți acest interes ! Cu frumoasa și zvelta lui talie, îmi amintește de vitejii cavaleri de odinioară. L-am văzut o dată în uniformă ; era nespus de impunător. Desigur, dacă titlul de noblețe s-ar acorda meritului și înfățișării, domnul Charles ar fi duce sau pair.

— Știi, desigur, răspunse surîzînd doamna d'Harville, că puțin îmi pasă de titlurile de noblețe.

— Bineînțeles, și eu sînt de părere că domnul Charles Robert nu are nevoie de asta pentru a merita să fie iubit ; și apoi ce talent ! Ce voce ferme-

cătoare ! Cît de mult ne-a ajutat în intimele noastre concerte matinale ! Îţi mai aminteşti ? Cîtă expresie punea în duetul vostru ! Cîtă emoţie !...

Domnul Charles Robert se apropiase ; statura lui perfect proporţionată, trăsăturile sale de-o puritate fără cusur, ţinuta de-o supremă eleganţă ; totuşi expresia feţei şi toată înfăţişarea lui erau lipsite de atracţie ; mersul îi era ţeapăn şi greoi, mîinile şi picioarele groase şi vulgare.

Zărind-o pe doamna d'Harville, platitudinea regularităţii trăsăturilor lui şterse dispăru, făcînd loc unei expresii de adîncă melancolie, mult prea subită ca să nu fi fost simulată. Domnul Robert părea atît de nenorocit, atît de firesc dezolat, încît marchiza d'Harville nu putu să nu se gîndească la sinistrele cuvinte ale Sarei, cu privire la deznodămîntul spre care l-ar fi împins disperarea lui.

Deodată Clémence, cuprinsă de un irezistibil sentiment de milă, se ridică brusc, luă braţul contesei, se apropie de domnul Charles Robert şi îi şopti trecînd pe lîngă dînsul.

— Mîine la ora unu... Voi veni.

Apoi străbătu galeria şi însoţită de contesă, părăsi balul.

ÎNTÎLNIREA

Venind la această recepţie pentru a îndeplini o datorie de bunăcuviinţă, Rudolf voia totodată să descopere dacă temerile lui cu privire la doamna d'Harville sînt sau nu întemeiate şi dacă ea era cu adevărat eroina povestirii doamnei Pipelet.

Rudolf, după ce o căutase zadarnic pe marchiză, se reîntoarse la seră, cînd oprindu-se pe prima treaptă, fu martorul celor petrecute între doamna d'Harville și domnul Charles Robert. Rudolf surprinsese un schimb de priviri semnificative și citi pe buzele Clémencei cuvintele șoptite de dînsa. O tainică presimțire îi spunea că acest bărbat înalt și frumos era comandantul.

Rudolf o plîngea pe marchiză pentru greșeala pe care era gata s-o comită, cu atît mai mult cu cît ghicea că Sarah îi era complice sau confidentă. Această descoperire îi dădu o lovitură în inimă. Înțelese, în sfîrșit, cauzele mîhnirii domnului d'Harville pe care-l iubea mult.

Dus pe gînduri, Rudolf luă loc pe o banchetă și se adăposti în dosul unui paravan de verdeață. Ședea astfel cufundat într-o adîncă visare, cînd tresări auzindu-și numele rostit de o voce binecunoscută.

Sarah, așezată de partea cealaltă a plantelor care-l ascundeau pe Rudolf, vorbea englezește cu fratele ei, Tom.

Rudolf ascultă cu atenție următoarea convorbire :

— Marchiza s-a dus să facă act de prezență la balul baronului de Nerval ; din fericire, s-a putut retrage înainte de a vorbi cu Rudolf care o căuta, căci mă tem și acum de influența pe care o are asupra ei. În sfîrșit, această rivală a mea și care, mai tîrziu, mi-ar putea zădărnici proiectele, această rivală mîine va fi pierdută...

— Te-nșeli, o întrerupse Tom, Rudolf nu s-a gîndit niciodată la marchiză.

— Ba nu mă-nşel de loc. Înainte de a-l fi întîlnit pe Rudolf, femeia nu iubise niciodată... Nu ştiu din ce motiv s-a răcit de soţul ei care o adoră. Prezenţa lui Rudolf a stîrnit în inima ei nevoia de dragoste ; întîlnindu-l la mine pe acest Charles Robert, a fost izbită de frumuseţea lui ca la vederea unui tablou ; din păcate, omul ăsta e pe atît de nătîng pe cît e de frumos, dar are în privire un nu-ştiu-ce înduioşător. I l-am lăudat marchizei, am exaltat nobleţea inimii lui, măreţia caracterului său. Cunoşteam bunătatea doamnei d'Harville ; i-am deşteptat compasiunea pentru nefericirea domnului Robert, iar pe el l-am sfătuit să se arate mereu abătut, să nu-şi exprime decît prin suspine sfîşietoare dragostea şi, înainte de toate, să vorbească pe cît mai puţin posibil. Înţelegi acum ?

— Perfect ! Urmează !

— Robert şi doamna d'Harville nu se vedeau îndeaproape decît la mine ; făceam de două ori pe săptămînă muzică. Frumosul disperat suspina, şoptea cîteva cuvinte tandre şi îi strecura bileţele. Mă temeam mai mult de proza lui scrisă decît de cea vorbită ; dar o femeie este totdeauna indulgentă cu primele declaraţii de dragoste pe care le primeşte. Lucrurile au continuat astfel, pînă ce dînsa a consimţit să se ducă la el. L-am pus pe Karl să-l urmărească pe Robert ca să afle unde-şi dăduseră întîlnire. A aflat că îndrăgostitul nostru se ducea într-un cartier izolat, în strada Templului... Coborîse acolo dintr-o birjă, în faţa unei case cu aspect urît. Karl a aşteptat afară o oră şi jumătate pînă să-l vadă pe Robert reapărînd. Nici o

femeie nu intrase și nu ieșise după el. Marchiza nu se ținuse de cuvînt. L-am văzut a doua zi pe îndrăgostit, pe cît de mînios pe atît de dezamăgit. L-am sfătuit să se arate și mai disperat. Clémencei i se făcu și mai multă milă de el. A urmat o a doua întîlnire, ratată ca și prima. Vezi deci cît luptă femeia asta cu ea însăși. Și de ce ? Fiindcă, sînt sigură de asta, îl păstrează în inima ei, fără să știe, pe Rudolf care o protejează. În sfîrșit, în seara asta, aici, în toiul balului, marchiza i-a șoptit lui Robert că mîine la ora unu vine sigur.

— Și ce proiecte ai ?

— Femeia aceasta ascultă mai mult de un sentiment de caritate decît de unul de dragoste. Charles Robert e atît de puțin făcut să înțeleagă delicatețea unui impuls care i-a dictat marchizei hotărîrea de a veni la întîlnire, încît va încerca mîine să profite de vizita ei și să forțeze lucrurile, ceea ce-l va compromite definitiv în ochii femeii. O dată străină de orice sentiment pentru Robert, iluzia distrusă, va recădea în pasiunea ei nemărturisită pentru Rudolf.

— Da, și ?

— După cîte mi-a spus Clémence, soțul ei nutrește vagi bănuieli cu privire la fidelitatea ei.

— Vrei așadar să-l previi pe bărbatul său ?

— Da, și chiar în seara asta. E miezul nopții, să părăsim balul ; vei intra în prima cafenea și îi vei scrie domnului d'Harville că soția lui se duce mîine la ora unu în strada Templului 17, la o întîlnire amoroasă.

— Dar e o faptă abominabilă, observă gentilomul.

— Nu cumva ai scrupule, Tom ?

— Voi face chiar acum tot ce dorești ; domnul d'Harville va afla chiar în seara asta că soția sa îl înșală. Da, dar... ia stai ! Mi se pare că am auzit mișcînd cineva.

Tom se ridică, dădu ocol paravanului de verdeață, dar nu văzu pe nimeni. Rudolf dispăruse printr-o mică ușiță laterală.

— M-am înșelat, Tom, nu era nimeni.

— Mi s-a părut și mie. Și acum, Tom, marele nostru proiect...

— Prezintă obstacole, o întrerupse fratele, dar poate să și reușească.

— Mărturisește că vom avea o șansă în plus din momentul în care Rudolf va fi covîrșit de scandalul provocat de purtarea doamnei d'Harville și de dispariția acelei creaturi de care se interesează atît.

— Cred și eu... dar dacă și această ultimă speranță ne scapă... voi fi liber ? întrebă Tom aruncînd Sarei o privire întunecată.

— Vei fi liber !

Arătînd cu degetul crepul negru de la pălărie, Tom adăugă cu glas tenebros :

— De două ori ai făcut să-mi ratez răzbunarea. Eu tot mai aștept. De șaisprezece ani port acest doliu și nu-l voi părăsi decît atunci cînd...

Sarah, cu o expresie involuntară de teamă, îl întrerupse :

— Vei fi liber, ți-o repet, Tom... Dar oare eu am fost menajată ?

Sarah ridicase vocea fără să vrea. Se stăpîni și reluă :

— Tăcere! Lumea se întoarce de la supeu. Să plecăm cît mai repede. Mesajul pe care-l va primi marchizul la ora asta tîrzie, va face asupra sa o impresie și mai puternică.

Tom și Sarah părăsiră balul ambasadoarei X.

Vrînd s-o prevină cu orice preț pe doamna d'Harville de primejdia ce o pîndea, Rudolf plecase de la ambasadă fără să mai aștepte sfîrșitul convorbirii dintre Sarah și Tom, neștiind astfel nimic de complotul urzit de cei doi împotriva Floarei-Maria.

Cu tot zelul său, Rudolf n-o putu salva pe marchiză cum spera. Femeia, copleșită de emoție se dusese acasă, renunțînd la această a doua petrecere din seara aceea, așa că Rudolf n-o mai găsi.

Prințul era disperat. Era prea tîrziu... Infama scrisoare ajunsese în mîinile marchizului la ora unu după miezul nopții.

În dimineața următoare, domnul d'Harville se plimba agitat prin camera sa de dormit. Patul rămăsese nedesfăcut, dar cuvertura era mototolită; un scaun și o măsuță zăceau răsturnate lîngă cămin; pe covor se vedeau cioburile unui pahar de cristal, lumînările pe jumătate arse și sfeșnicul cu două brațe fusese trîntit cît colo. Această dezordine părea pricinuită de o luptă violentă.

Domnul d'Harville împlinise treizeci de ani, avea o înfățișare bărbătească, caracterizată printr-un obraz cu trăsături de obicei plăcute și blînde, dar de astă dată contractate de furie; purta îmbrăcămintea din ajun, fără guler însă și vesta îi era descheiată, iar părul răvășit.

După ce umblase de la un capăt la altul al încăperii și înapoi, cu brațele încrucișate, cu capul plecat și ochii injectați de sînge, se opri, luă de pe marmura căminului acea scrisoare și o reciti pentru a mia oară la lumina palidă a dimineții de iarnă :

„Mîine la ora unu după-amiază, soția dumitale se va duce în strada Templului 17, la o întîlnire amoroasă. Urmărește-o și ai să știi totul... Fericit soț !"

În clipa aceea, ușa se deschise și apăru un bătrîn servitor. Marchizul își întoarse brusc capul.

— Ce vrei ? îl întrebă cu asprime pe valet.

Acesta, în loc de a răspunde, se uită consternat la dezordinea din odaie, apoi, examinîndu-și cu atenție stăpînul, exclamă :

— Sînge pe cămașa dumneavoastră... Doamne, dar sînteți rănit ! Ați fost singur, de ce nu m-ați sunat cînd ați simțit că...

— Pleacă !

— Dar, domnule marchiz, reluă tremurînd bătrînul, focul s-a stins, e un frig cumplit și...

— Ci taci o dată ! Lasă-mă !

Servitorul rămase locului, în timp ce marchizul se mai liniști.

Joseph, valetul, se apucă să aranjeze în încăpere, îi ajută stăpînului său să se îmbrace, apoi ieși. Domnul d'Harville se prăbuși într-un fotoliu. Își luă capul în palme și, pentru prima oară de cînd primise funesta anonimă, începu să plîngă. Apoi se ridică, scrîșni convulsiv din dinți și strigă cu voce surdă :

— Nu, nu! Sînge, sînge! Teribilul te salvează de ridicol! Ah, mizerabila! Acum îmi explic cauza aversiunii ei față de mine!

Gîndul acesta îi mări furia. Ridică pumnii strînși spre cer; apoi, frecîndu-și ochii înfierbîntați și, simțind nevoia de a rămîne calm, îl sună pe Joseph.

— Soția mea s-a sculat? îl întrebă pe servitor.

— Nu știu, domnule marchiz.

— Du-te și vezi!

Domnul d'Harville se duse la panoplie, luă două pistoale, le încărcă și le băgă în buzunarele largi ale redingotei.

Joseph reveni după cîteva minute.

— Doamna marchiză vă așteaptă.

— A poruncit să i se pregătească trăsura?

— Nu, domnule marchiz, a spus că va ieși în oraș pe jos... dacă va ieși.

— Oare nu e o stație de birjari prin apropiere?

— Ba da, domnule marchiz, aici, colț cu strada Lille.

— Spune-i doamnei marchize că doream să-i vorbesc, dar că sînt silit să plec în oraș; dacă vrea să ia dejunul cu mine, mă întorc pînă la prînz; dacă nu, să nu se ocupe de mine.

„Știind că mă înapoiez aici, își zise domnul d'Harville, se va crede mult mai liberă."

Se duse drept la stația de trăsuri.

— Birjar, te iau cu ora.

— Foarte bine, cetățene, e unsprezece jumătate. Încotro mergem?

— În strada Belle-Chasse, colț cu Sfîntul-Dominic, vei aștepta lîngă zidul grădinii de colo...

— Da, cetățene.

Domnul d'Harville coborî perdelele cupeului. Trăsura porni și ajunse curînd în fața palatului său. Nimeni nu putea ieși fără să fie văzut.

Cu privirea țintită spre intrarea clădirii, marchizul aștepta. Gîndurile îl asaltau și i se învălmășeau cu atîta rapiditate, încît timpul trecu pe nesimțite. Orologiul din turnul Saint-Thomas d'Aquin sună de douăsprezece ori.

În acel moment, ușa palatului d'Harville se deschise și marchiza apăru.

„Iat-o !... Cîtă atenție ! Se teme să nu-l lase s-o aștepte prea mult !", își zise cu ironie amară, marchizul.

Gerul era ascuțit, pavajul uscat. Clémence purta o pălărie neagră, un văl des de aceeași culoare și o mantilă de mătase violetă ; imensul ei șal de cașmir albastru-deschis, cădea în falduri pînă la tivul fustei pe care o ridicase puțin ca să traverseze strada. Piciorul ei grațios se ivi pînă la glesne, frumos încălțat într-o botină de satin.

Lucru ciudat, în pofida gîndurilor ce-l frămîntau, domnul d'Harville admiră acel piciorуș care nu i se păruse nicicînd mai cochet și mai ispititor. Aceasta făcu să-i crească furia, ghimpii geloziei pătrunzîndu-i și mai adînc în inimă. Și-l închipui pe celălalt sărutîndu-i cu pasiune piciorul...

— O vezi pe doamna aceea cu șalul albastru și pălăria neagră care trece de-a lungul zidului ? îl întrebă pe birjar.

— Da.

— Ia-te după dînsa... Dacă se duce în stația de trăsuri, te ții pe urmele celei în care se va urca.

— Da, cetăţene... Ia te uită, ştii că are haz ?

Doamna d'Harville se duse într-adevăr într-acolo şi se urcă într-un cupeu.

Ambele trăsuri porniră în acelaşi timp. După un timp, spre marea mirare a marchizului, birjarul o luă pe drumul bisericii Saint-Thomas d'Aquin şi opri.

— Ei bine, ce s-a întîmplat ?

— Păi, cetăţene, dama a coborît la biserică... La naiba ! Mamă, ce picioruş frumos ! Să ştii că are haz !

O clipă, domnul d'Harville avu o scînteie de speranţă, atît de mare era contrastul dintre aparenţa de pietate şi pasul pe care bănuia că are de gînd să-l facă soţia sa. Dar această consolantă iluzie nu durǎ mult. Birjarul se aplecă spre el şi-i zise :

— Cetăţene, dama s-a urcat din nou în trăsură.

— Ia-te după dînsa...

— Da, cetăţene ! Are haz povestea... are mult haz !...

Cupeul ajunse la chei, trecu pe lîngă primărie, străbătu strada Saint-Avoye şi ajunse în sfîrşit în strada Templului.

— Cetăţene, se adresă birjarul domnului d'Harville, camaradul meu a oprit la numărul 17, noi sîntem la 13, să oprim ?

— Da !...

— Cetăţene, damicela a intrat în aleea cu numărul 17.

— Deschide-mi.

— Da, cetăţene...

După cîteva secunde domnul d'Harville intră în alee pe urmele soţiei sale.

UN ÎNGER

Doamna d'Harville pătrunse în casă.

Atrași de curiozitate, madam Pipelet, Alfred și vînzătoarea de stridii se postaseră în ușa odăiței portarului.

Scara era atît de întunecoasă, încît, venind de afară, nu putea fi observată. Marchiza, obligată să se adreseze portăresei, o întrebă cu voce schimbată, aproape stinsă :

— Domnul Charles... doamnă ?

— Domnul... cum ? se prefăcu bătrîna a nu fi auzit, ca să dea timp celorlalți doi să vadă mai bine trăsăturile nenorocitei femei.

— Întreb de... domnul Charles... doamnă, repetă Clémence cu glas tremurător, plecînd capul spre a-și ascunde de privirile celor ce o cercetau cu o curiozitate insolentă, ochiul aprins de rușine.

— A, domnul Charles ! Cu plăcere... Vorbiți atît de încet încît n-am auzit ce-ați spus... Ei bine, drăguță doamnă, dacă vă duceți la domnul Charles, frumos bărbat, ce să spun, urcați drept înainte, ușa din față.

Marchiza, stînjenită la culme, puse piciorul pe prima treaptă.

— Ha, ha, ha ! rîse bătrîna. Se pare că de astă dată e în regulă ! Trăiască viața ! Și dați-i drumul !

Dacă n-ar fi trebuit să treacă din nou prin fața acestor creaturi, doamna d'Harville, moartă de ru-

şine şi de frică, s-ar fi înapoiat în stradă. Făcu o ultimă sforţare şi ajunse pe palier.

Cît de mare-i fu surprinderea!... Se pomeni faţă-n faţă cu Rudolf care, punîndu-i în mînă o pungă cu bani, îi şopti grăbit:

— Soţul dumitale ştie tot, te urmăreşte...

În acel moment, se auzi vocea lui madam Pipelet strigînd:

— Hei, domnule, încotro?

— El e! zise Rudolf şi, împingînd-o pe doamna d'Harville spre etajul doi, adăugă precipitat:

— Urcă la al cincilea; ai venit să aduci un ajutor unei familii nenorocite. Le zice Morel...

— Ia ascultă, domnule, vei trece peste trupul meu înainte de a-mi spune pe cine cauţi! strigă madam Pipelet, barînd domnului d'Harville drumul.

Zărind din capătul aleei pe soţia sa adresîndu-se portăresei, se oprise şi el o clipă.

— Sînt cu doamna... care a intrat acum, zise marchizul.

— Asta-i altceva. Poftim, treci!

Auzind un zgomot neobişnuit, domnul Charles Robert căscă uşa; Rudolf intră brusc la comandant şi se închise cu el în clipa în care domnul d'Harville ajunsese pînă la palier. Temîndu-se, cu toată obscuritatea ce domnea, să nu fie recunoscut de marchiz, Rudolf profitase de ocazie ca să se pună la adăpost.

Domnul Charles Robert, măreţ în halatul său de brocart şi cu scufia greacă de catifea brodată, rămase încremenit văzîndu-l pe Rudolf pe care-l observase în ajun la ambasadă, acum îmbrăcat mai mult decît modest.

— Ce înseamnă asta, domnule? se răsti comandantul.

— Tăcere! îi șopti Rudolf cu o asemenea expresie de panică încît celălalt amuți.

Un zgomot violent ca al unui trup omenesc rostogolindu-se pe mai multe trepte, răsună în tăcerea scării.

— Nenorocitul de el! A ucis-o! strigă Rudolf.

— A ucis-o?... Pe cine? Ce se petrece aici? întrebă livid la față și cu glas înăbușit domnul Charles Robert.

Fără să-i răspundă, Rudolf întredeschise ușa. Îl zări pe șontorog coborînd grăbit și șchiopătînd scările; ținea în mînă punga de mătase roșie pe care Rudolf i-o dăduse doamnei d'Harville.

Micul șchiop dispăru.

Nu se mai auzeau decît pasul ușor al marchizei și cel mai apăsat al bărbatului care continua să o urmărească spre etajele superioare.

Neînțelegînd cum ajunsese șontorogul în posesia pungii, dar nițel mai liniștit, Rudolf se adresă comandantului:

— Nu cumva să ieși de-aici, erai gata să compromiți totul...

— Dar, în sfîrșit, domnul meu, se rățoi domnul Robert pe un ton nerăbdător și mînios, îmi spui sau nu ce înseamnă toate astea? Și, la urma urmei, dumneata cine ești și cu ce drept?...

— Asta înseamnă, răspunse calm Rudolf, că domnul d'Harville știe totul, că și-a urmărit soția pînă la ușa dumitale și că a urcat după dînsa, mai sus!

— Ah, Dumnezeule mare! exclamă Charles Ro-

bert împreunîndu-şi mîinile a groază. Dar ce caută ea acolo sus ?

— Asta nu te priveşte ; rămîi aici, la dumneata, şi să nu ieşi pînă nu-ţi dă portăreasa de veste.

Lăsîndu-l pe domnul Robert pe cît de speriat pe atît de înmărmurit, Rudolf coborî spre odăiţa portarului.

— Ei, ia spune, strigă radioasă doamna Pipelet, se-ngroaşă gluma, nu-i aşa ? E un domn care o urmăreşte pe cucoana aia tînără şi elegantă. Trebuie să fie bărbatul ei, fraierul. Am ghicit asta de îndată şi l-am lăsat să urce. O să se căsăpească cu comandantul, o să fiarbă tot cartierul, o să fie o coadă cum a fost la casa de la numărul 36 unde se comisese un asasinat.

— Scumpă doamnă Pipelet, vrei să-mi faci un mare serviciu ? îi spuse Rudolf, băgîndu-i cinci ludovici în palmă. Cînd doamna va coborî, întreab-o ce mai fac alde Morel, sărmanii de ei. Spune-i că a făcut o operă caritabilă ajutîndu-i, aşa cum făgăduise cînd venise să ia informaţii despre ei.

Doamna Pipelet se uită mirată cînd la Rudolf, cînd la bani.

— Cum... domnule, tot aurul ăsta... e pentru mine ?... Cuconiţa... nu e deci la comandant ?

— Domnul care o urmăreşte e soţul ei. Prevenită din vreme biata femeie a putut urca pînă la Morel, prefăcîndu-se că le aduce ajutoare. Înţelegi acum ?

— Iha !... Trebuie să-l păcălim pe bărbat... Asta-i o treabă care-mi place, e pe măsura mea !... Ha, ha, ha ! S-ar zice că numai de-alde astea am făcut toată viaţa...

Deodată se ivi, ridicîndu-se brusc din penumbra încăperii, pălăria-tromblon a domnului Pipelet.

— Anastasio, rosti grav Alfred, nici tu nu mai respecţi nimic pe lumea asta, ca domnul Cezar Bradamanti. Există lucruri pe care nu trebuie niciodată să le faci mecanic, nici chiar în vraja intimităţii...

— Lasă, lasă, scumpul meu, n-o mai face pe modestul şi nu mai holba ochii cît cepele, vezi doar că glumesc. Oare nu ştii că nu e om pe lume să se poată lăuda că... În sfîrşit, las-o încurcată... Dacă sar în ajutorul cuconiţei e fiindcă noul nostru chiriaş e atît de bun şi vreau cu orice preţ să-l servesc.

Apoi, întorcîndu-se către Rudolf :

— O să mă vezi la treabă ! urmă portăreasa. Vrei să te ascunzi după perdea ?... Iată că-i aud venind.

Rudolf se grăbi să se ascundă.

Domnul şi doamna d'Harville coborau. Marchizul dăduse braţul soţiei sale.

Cînd ajunseră în faţa ferestruicii portarului, trăsăturile domnului d'Harville exprimau o fericire fără margini, amestecată cu surprindere şi jenă.

Clémence era calmă şi palidă.

— Ei bine, scumpă cuconiţă, exclamă portăreasa ieşind din odăiţă, i-aţi văzut pe sărmanii Morel ? Mi se topeşte inima nu altceva ! Ah, bunule Dumnezeu, cît de frumos e ceea ce faceţi ! V-am spus doar că sînt cum nu se poate mai de plîns alde Morel cînd aţi venit deunăzi să vă informaţi ! Fiţi pe pace, aţi făcut o faptă bună pentru nişte oameni atît de cumsecade... Nu-i aşa, Alfred ?

Alfred, care cu ipocrizia și cu bunul său simț natural, se revolta la ideea de a participa la acest complot anticonjugal, răspunse printr-un fel de mormăit neinteligibil.

Portăreasa reluă :

— Alfred are iar un acces de crampe la stomac, de aia nu se aude ce spune ; altminteri ar zice ca și mine că sărmanii de ei se roagă pentru dumneavoastră, buna mea doamnă !

Domnul d'Harville își privea cu admirație soția și nu înceta să repete :

— Un înger ! Da, un înger ! O, ce calomnie odioasă !

— Un înger ? Aveți dreptate, domnule ; un înger cum rar se întîlnește !

— Să plecăm, dragul meu, se rugă doamna d'Harville care nu mai putea suporta atmosfera din casa aceea și se afla la capătul puterilor.

— Să plecăm ! încuviință și marchizul.

În momentul cînd ieșeau din aleie, acesta adăugă :

— Clémence, am nevoie de iertare și de milă !

— Cine n-are nevoie ? răspunse ea cu un oftat adînc.

Rudolf, adînc mișcat de această scenă de panică amestecată cu ridicol și grosolănie, deznodămînt bizar al unei drame misterioase care stîrnise pasiuni atît de diferite, ieși din ascunzătoarea sa.

— Ei, ce zici ? întrebă doamna Pipelet. Sper că l-am dus pe dumnealui, fraierul, așa cum se cuvenea. O să-și poarte de-acum încolo nevasta ca pe palme... Bietul bărbat !... Dar cu mobilele du-

mitale, domnule Rudolf, cum rămîne ? Încă nu ne-au fost aduse.

— Mă ocup eu de ele... Acum te poţi duce să-i spui comandantului că poate coborî...

— Că bine zici... Dar să ştii că s-a ars de-a binelea !... Se pare că a închiriat apartamentul de florile mărului... Aşa-i trebuie, cu cei doisprezece franci ai lui pe săptămînă...

Rudolf ieşi.

— Ei, ce zici, Alfred, urmă portăreasa, e rîndul comandantului... Ce-o să mai rîd !

Şi urcă spre apartamentul domnului Charles Robert ; sună şi i se deschise.

— Domnule comandant, rosti cu glas milităros Anastasia ducînd în chip de salut mîna la perucă, vin să vă dau drumul... Au plecat amîndoi braţ la braţ, soţ şi soţie, sub nasul dumitale. Ai scăpat cu obraz curat, mulţumită domnului Rudolf ; să dai acatiste !...

— Domnul acela zvelt, cu mustăcioară ? Dumnealui e Rudolf ?

— Chiar el.

— Ce e cu omul ăsta ?

— Omul ăsta !... se indignă doamna Pipelet. Merită cît mulţi alţii la un loc ! E un comis-voiajor, locatar al casei ; n-are decît o cameră şi nu se caliceşte... Mi-a dat şase franci să-i fac menajul ; şase franci de la un bun început... şi fără tocmeală !

— Bine, bine... iată cheia !

— Să fac mîine focul, domnule comandant ?

— Nu ! răcni furios Robert.

— Nici poimîine ?

— Nu ! Nu !

— Păi vezi, domnule comandant, îți amintești ? Ți-am spus doar că n-ai să-ți scoți cheltuielile.

Domnul Charles Robert îi aruncă o privire disprețuitoare și plecă, neputînd înțelege cum un comis-voiajor știa de întîlnirea lui cu marchiza d'Harville.

În clipa în care comandantul părăsea aleea, micul șontorog îi ieși șchiopătînd în cale.

— Iată-te, soi rău ! îl apostrofă portăreasa.

— Nu m-a căutat Chioara ? întrebă copilul.

— Cine, Cucuvaia ? Nu, pocitanie. La ce să te fi căutat ?

— Păi ca să mă ia la țară, răspunse micul infirm, legănîndu-se cînd pe un picior, cînd pe celălalt, în fața portăresei.

— Dar stăpînu-tu ?

— Tata l-a rugat pe domnul Bradamanti să mă învoiască, pentru astăzi... ca să plec la țară... la țară... la țară... începu să psalmodieze feciorul lui Braț-Roșu, fredonînd și bătînd cu degetele toba în geam.

— N-ai să isprăvești o dată, stricatule ?... Ai să-mi spargi geamul ! Dar uite o birjă !

— Păi da ! E Cucuvaia, zise copilul. Ce fericire să mergi cu trăsura !

Într-adevăr, pe fereastra cupeului și pe storul roșu opus, se desena profilul uscățiv al Chioarei. Îi făcu un semn șchiopului, care dădu fuga spre ea. Birjarul deschise portiera și băiatul intră în cupeu.

Cucuvaia nu era singură. În celălalt colț al trăsurii, înfășurat într-o manta veche cu guler de blană, cu trăsăturile pe jumătate ascunse sub o tichie de mătase neagră ce-i cădea pînă peste sprîncene, ședea Învățătorul.

Pleoapele lui roşii lăsau să se vadă doi ochi albi, nemişcaţi, fără pupile, imprimînd feţei sale brăzdate de cicatrice vineţii şi livide din cauza frigului, o expresie şi mai înfricoşătoare.

— Hai, puştiule, culcă-te la picioarele omului meu, să-i ţii de cald ! îl îndemnă Chioara pe Şontorog ; acesta se ghemuise ca un căţel între genunchii Învăţătorului şi ai Cucuvelei.

— Şi acum, zise birjarul, la ferma de la Bouqueval ! Nu-i aşa, Cucuvaie ? O să vezi că ştiu să mîn o trăsură.

— Şi mai ales dezmorţeşte-ţi calul, zise Învăţătorul.

— Fii pe pace, tu ăsta fără ochi, o să alerge ca vîntul.

— Vrei să-ţi dau un sfat ? întrebă orbul.

— Şi care anume ? se interesă birjarul.

— Dă bici cînd treci pe lîngă ăia de la barieră, te-ar putea recunoaşte, căci ai hoinărit multă vreme prin locurile astea !

— O să deschid bine ochii, răspunse celălalt urcîndu-se pe capră.

Dacă am redat tot acest limbaj hidos, este pentru a arăta că şi acest birjar improvizat era un bandit demn de Învăţător.

Trăsura părăsi strada Templului.

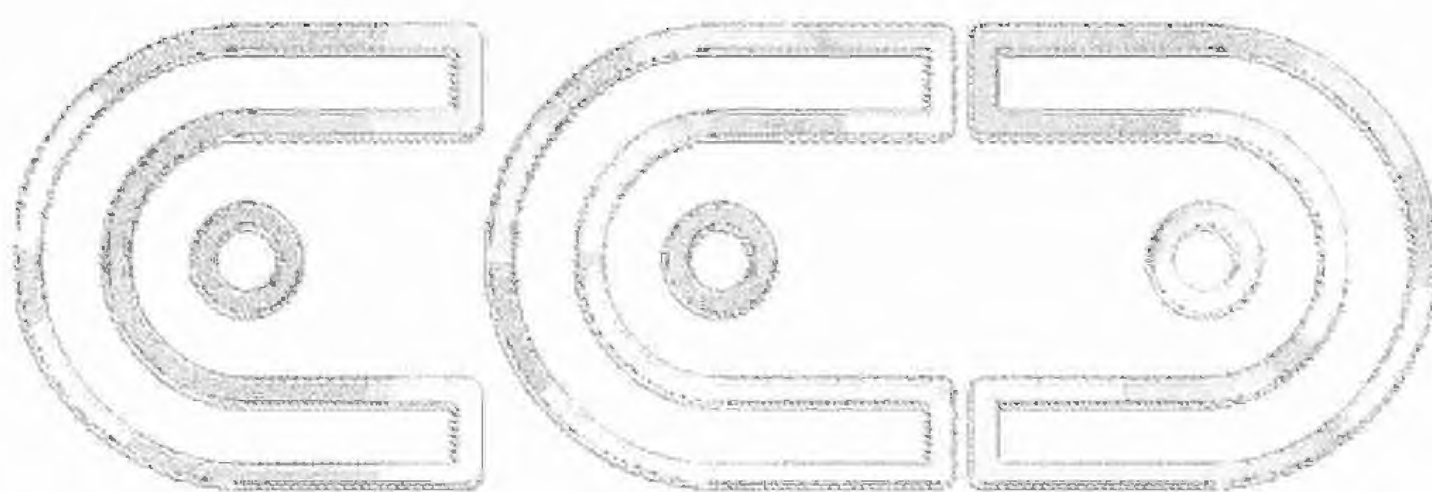
După două ore, spre înserate, cupeul în care se aflau Învăţătorul, Cucuvaia şi Şontorogul, se opri în faţa unei cruci de lemn marcînd răspîntia unui drum desfundat şi pustiu, ducînd spre ferma din Bouqueval unde se afla Gurista sub ocrotirea doamnei Georges.

CUPRINS

Partea întîi

Partea doua

Scanare și prelucrare digitală

de

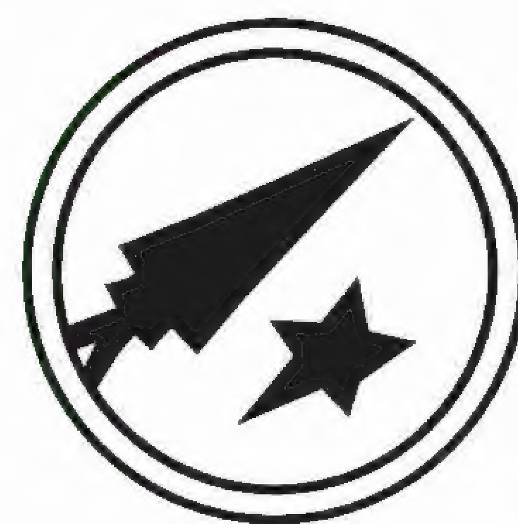
Anonim

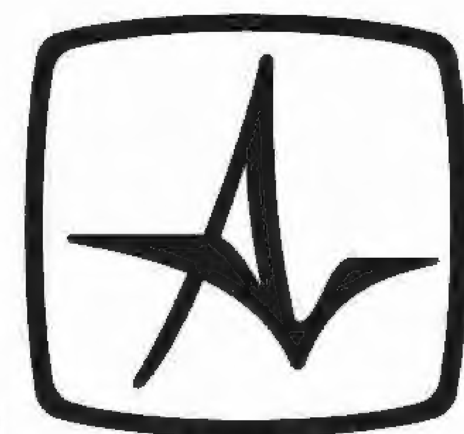
și

CAT Graur

Antwerpen

2024

